

C **AMPINIA**

DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKARCHIVARIAAT

NOORD-KEMPENLAND

10e JAARGANG

APRIL 1980

NR. 37

Copyright: Streekarchivariaat Noord-Kempenland

Toestemming tot overname van artikelen of gedeelten daaruit dient U schriftelijk aan te vragen bij de redactie.

Redactie: H. bijland, streekarchivaris

Redactie-adres: Torenstraat 1, 5688 AM Oirschot
Postbus 11, 5688 ZG Oirschot
Tel. 04997 - 2828 - toestel 33

De auteurs van de gesigneerde artikelen zijn verantwoordelijk voor de inhoud daarvan. De niet-gesigneerde artikelen zijn samengesteld door de medewerkers van het streekarchivariaat.

Lay-out en typewerk: C. Aarts-Keesom

Offset: 11. Tempelaars

De prijs voor een abonnement bedraagt f 12,-- per jaar, bij vooruitbetaling te voldoen op postgirorekening 10.69.032 van de gemeente Oirschot onder vermelding van: Campinia.

De prijs van losse nummers is f 3,-- per stuk. Ook nummers van afgesloten jaargangen zijn in beperkte aantallen voorradig. Een jaargang begint op 1 april.

Indien opzegging niet schriftelijk is medegedeeld voor het begin van het nieuwe kalenderjaar, wordt het abonnement automatisch verlengd.

WOORD VOORAF

Geachte abonnee,

Campinia, het historische en heemkundige tijdschrift voor de Noordelijke Kempen, begint met de voor U liggende aflevering zijn tiende jaargang.

In deze tiende jaargang zal de geschiedenis van Oirschot in het bijzonder op de voorgrond treden, het jubeljaar geeft daar alle aanleiding toe.

In dit nummer vragen wij Uw speciale aandacht voor de hoofdstukken VIII en X. De juli-aflevering zal geheel in het teken staan van een aanzet tot de geschiedschrijving van Oirschot. Ook in de daarop volgende nummers zal een facet van Oirschots historie worden belicht.

De start van deze nieuwe jaargang biedt ons de mogelijkheid enkele wijzigingen in de opzet van Campinia aan te brengen. Een eerste verandering is de grootte van het lettertype, dit vooral om onze oudere lezers te gerieven. Verder zal het systeem van veertien vaste hoofdstuktitels worden verlaten. De nu nog niet voltooide vervolgartikelen, de nieuwe hoofdstukken I - V, blijven als uitzondering op de regel voorlopig wel als eerste op te nemen hoofdstukken gehandhaafd totdat zij zijn afgerond. De overige hoofdstukken, waarin de gilden en genealogieën zeker aandacht blijven vragen, zullen worden genummerd in volgorde van aanbidding.

De redactie.

INHOUD

I.	Historische gegevens over de Sint-Lambertus- parochie en de Maria-kapel te Meerveldhoven (vervolg) door A. van Run	1
II.	De vrijwillige rechtspraak in de dingbank van Zeelst-Veldhoven-Blaarthem (vervolg)	9
III.	Jaarkronieken uit de schenen-protokollen van Oirschot-Best (vervolg) door J. Santegoeds, Nuenen	12
IV.	Bestse toponiemen De oudste vermeldingen uit het verpondings- register van Aerle (vervolg)	19
V.	Lijst van woningen te Zeelst in de 18e eeuw (vervolg)	24
	VI. Cleijn Eijndhovensche straet	24
VI.	Lofzang op O.L. Vrouw van de H. Eik te Oirschot door Toke van de Ven-Lommers	28
VII.	Lezers leveren hun bijdrage	29
	1. De Brabantse familie De Cort	29
	2. Echtparen van Croonenburg (vervolg) door A.B. van Croonenburg, Rotterdam	29
	3. Genealogie Teurlincx door H. Teurlincx, Eindhoven	34
VIII.	Ontdekkingen in het Oirschotse archief door J. Lijten	38
	'De oude bank van Oerle'	38
	'Liempdse archiefstukken in Oirschot'	40
	'De Oirschotse Kapittelstatuten van 1446'	40
IX.	Huizen en hun bewoners te Oirschot van de zeventiende tot de twintigste eeuw	41
	46. Nieuwstraat 7 - sektie F 5896, en Kerkstraat 1 - sektie F 5895	41

INHOUD (vervolg)

X.	Een nieuwe beheerder van het St.-Joris- gasthuis te Oirschot en zijn consignes, anno 1494 door A.H.M. van der Meulen, Eindhoven
----	--

I. HISTORISCHE GEGEVENS OVER DE SINT-LAMBERTUS-PAROCHE EN DE MARIA-KAPEL TE MEERVELDHOVEN

door A. van Run

(vervolg)

Uit dit stuk blijkt duidelijk, waar de schoen wrong. Eerstens het welzijn van de parochie en van de bedienaren; het zal inderdaad geen ideale situatie geweest zijn voor de zielzorg in Zeelst en Meerveldhoven. Verder de lage dunk, die vicaris Van Alphen had van de bedevaarten te Meerveldhoven; uitwassen zullen zich zeker hebben voorgedaan, maar uit deze brief krijgt men de indruk, dat het een oord van moreel bederf en van hebzuchtige lieden was. De financiële kwestie spreekt ook hier duidelijk mee, en die lijkt zeer zwaar te wegen, want als van de kant van de inwoners van Meerveldhoven op dit punt een voorstel wordt gedaan, blijken alle andere bezwaren van de vicaris niet zo zwaar meer mee te tellen. Tenslotte is in deze kwestie weer duidelijk te bespeuren, dat er tussen de inwoners van Zeelst en die van Meerveldhoven een rivaliteit bestond, waarbij de geestelijke leiders van deze gemeenschappen vaak op de wip gezeten zullen hebben. Hoe het ook zij, ondanks de duidelijke afwijzing door de vicaris is er toch een oplossing gevonden, die de voortzetting van de kerkdiensten te Meerveldhoven mogelijk en voor de vicaris aanvaardbaar maakte. Deze oplossing bestond hierin, dat enige inwoners van Meerveldhoven zich met hun grondbezit borg stelden voor het onderhoud van pastoor en kerk. Hierover schreven zij op 28-5-1803 de volgende brief aan de vicaris (bisschoppelijk archief Den Bosch, map Meerveldhoven):

Hoog weerdig Heer,

Volgens afspraak dat wij eenen fons moeten opleveren waar uyt het onderhoud van pastoor kerk en pastorij moet kome belovende wij 40 loopense land die in werde soude bedrage 8000 guldens die jaarlijks sulle opbrengen 320 guldens boven de jaarlijkse laste. Wanneer dit niet soude toerijkende sijn gelieft maar te ordeneren. Wij sullen bijlegge, dit sullen wij laten wettig maken eer wij gaan beginne. De redenen waarom wij ingesetenen de oude plats verkiesen is niet het eygen belang of baat, maar dat wij onvermogen sijn uyt ons selve gelijk veele plaatse om een kerk en pastorij te setten aan ons veel beloofd is als de kerk op de oude plats komt, die wij dan gemakkelijk in eenen behoorlijken staat sullen konne bouwen. Soo niet willen wij niet ongehoorsaam sijn van de kerk te setten daar 't U sal verkiesen en doen wat wij konne, maar biddende hebt medelijde met onse geringheyd te hebbe.

Actum Meervelthoven den 28 mey 1803.

blijve U ootmoedige

w.g. Jan Louwers

P. Louwers

F. Louwers

Rygaardus van den Oetelaar

Jan van den Oetelaar

Jacobus Louwers

de weduwe Jan Baselmans
Hendricus Baselmans
Willem van den Berg
Anthoni van Rooy
A. van Lierop

De ondertekenaars van deze brief zijn voor het merendeel de direct omwonenden van de plaats, waar eertijds de oude kapel gestaan had. Jan Louwers bewoonde het pand kad. nr. 170 op het kaartje, fig. 3; Paulus Louwers nr. 236; Francis Louwers woonde onder Zeelst ter hoogte van de huidige Velasquesfabriek; Richardus van den Oetelaar en zijn zoon Jan bewoonden de Heskok; Jacobus Louwers, een schoonzoon van Richardus van den Oetelaar, nr. 231; de weduwe Jan Baselmans en haar zoon Hendrik nr. 159; Willem van den Berg, zoals we al eerder zagen, aan de Polkestraat nr. 100, hij was een zwager van Hendrik Baselmans; Anthony van Rooy woonde aan de Pietershoek pand nr. 50; Anthony van Lierop op nr. 149. Laatstgenoemde was herbergier.

In de onderhandelingen tussen de inwoners van Meerveldhoven en de vicaris heeft de toenmalige kapelaan van Zeelst, Andreas van de Weyer, een belangrijke rol gespeeld. Hij was wegens ziekte van pastoor Davids eind 1803 al opgetreden als plaatsvervangend pastoor. Op 13-6-1803 schrijft hij in verband met genoemde onderhandelingen aan de vicaris (bisschoppelijk archief Den Bosch, map Meerveldhoven):

Hoogweerdigste Heer,

Hebbe die van Meervelthoven gesproken aengaende den prijs of waerde der beloofde landerijen, waaronder 15 lopensen sijn die bij en sommige boven de 200 guldens per lopense ingekogt sijn, 10 lopensen van ontrent 150 guldens en 15 lopensen, die ruym 100 gi. per lopens soude opbrengen, welke goederen (gelijk gehoort hebbe) sij geerne voor cautie soude stellen, als dit soude voldoende sijn. Dat die van Meervelthoven zoo driftig sijn, word meest veroorzaakt van de omliggende plaetsen, jae zelfs van pastoors, en daerom schandaleus van ons hier en in de omliggende plaetsen wort gesproken als de grootse onregtveerdigheyd aen hun gedaen, hetwelk den haet van die van Meervelthoven nog daegelijks vermeerdert, en hierom te vreesen, dat er eenen eeuwigen haet sal blijven, die hun aenzet om desen zomer nog kerk en pastorije te bouwen.

Ik blijve met de grootste achting en eerbied,

Hoogweerdigste Heer

onderdaenigsten en

gehoorsaemsten dienaar

A. van de Weyer.

Zeelst 13 Juny 1803

De woorden van kapelaan Van de Weyer doen vermoeden, hoe sterk de geemoederen te Meerveldhoven verhit waren door de kerkekwestie en hoe fel Meerveldhoven heeft gevochten voor het behoud van de Mariakapel. En ze hebben het niet bij woorden alleen gelaten. Zeven personen, die we verder gemakshalve het aktiekomitee zullen noemen, leggen op 19-8-1803 de vrijwillig opgenomen last en taak officieel vast in de navolgende schepenakte (bisschoppelijk archief Den Bosch, map Meerveldhoven):

Wij ondergeteekende verklaeren te hebben geaccepteert zoo als wij

accepteeren bij dese, om de nieuwe capel, staende en gelegen te Meer-
 revelthoven binnen den tijd van twee maenden nae den 8 September aen-
 staende te zullen maeken en stellen behoorlijk gedeckt, en alles van
 binnen nae behooren gemaekt; wijders te zullen zorgen, dat gemelde
 capel in de maend van mey, ofte uyterlijk juny van de aenstaende jaer
 1804 wel en in order sal zijn geblaphoneert; aannemende voorts, gelijk
 wij aengenomen hebben, alle penningen, welke wegens opbouw en in staet
 stellen van voorschreven capel te eeniger tijd mogte deficieeren yt
 onse prive te zullen suppleeren zonder ooyt of immer eenigen last der
 parochie. Verklaerende voorts, alle heerschappije, gezag en bestuur,
 hetwelk aen ons met relatie tot en over meergemelde capel zoude kunnen
 ofte mogen competeeren indien gevalle van nu af aen, aen pastoor en
 kerkmeesters van Meerveldhoven, nu zijnde en naemaels komende cederen
 bij en mits dese. Actum Meerevelthoven den 19 augustus achtienhondert
 en drij.

w.g. A. van Lierop
 Jan Louwers
 Willem van den Berg
 P. Louwers
 H. Baselmans
 J. Louwers

Dit + merk stelt Regardus van den Oetelaar, bekent

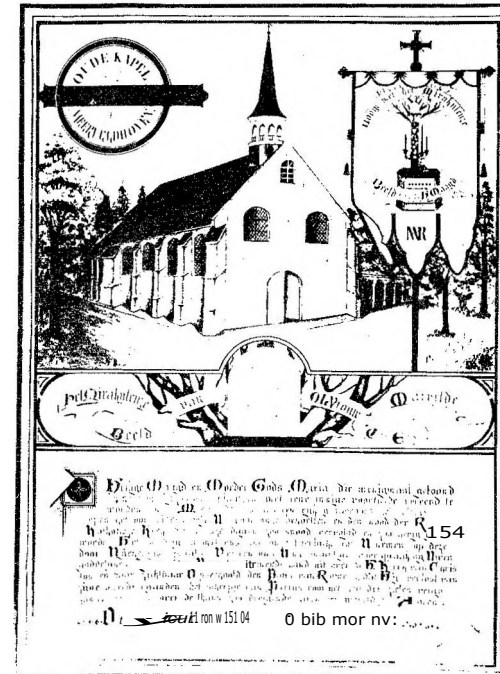
niet te kunnen schrijven.
 Mij present

H. Baselmans en P. Louwers,
 schepenen.

De kerkrekeningen van Meerveldhoven bevatten een rekening gedateerd 2
 july 1803, afkomstig van de metselaar van de kapel, waaruit dus blijkt
 dat men toen al bezig was met de opbouw van de kapel. Men kan dus wel
 zeggen, dat de Meerveldhovenaren de nieuwe kapel letterlijk uit de
 grond gestampt hebben. Dit moge ook blijken uit de volgende schepenak-
 te van 5-9-1803, waarin twee leden van het aktiekomitee de grond waar-
 op de kapel dan alreeds gebouwd blijkt te zijn, als gift overdragen
 aan het kerkbestuur (Oerle-Meerveldhoven R 287 fol. 72v):

Compareerde voor ons ondergenoemde scheepenen van den dorpe Meer-
 veldhoven Hendrik Baselmans en Willem van den Bergh, in huwelijk heb-
 bende Barbara Baselmans, bijde inwoonderen binnen desen dorpe, dewelke
 verklaarden bij donatie inter vivos te schenken en te geeven aan Pas-
 toor en kerkmeesters van Meerveldhoven in der tijd en zulx ten behoe-
 ven van de Roomsche gemeente van Meerveldhoven, een plaatsje grond
 daar reeds een nieuwe roomsche Capel en sacristij op gebouwd is, als
 mede noch vijf en twintig voeten grond westwaarts ter breete van voors.
 Capel tussen dezelve en de huyzinge ter tochte aan de weduwe Jan Basel
 mans competeerende als mede noch eene voet noordwaarts ter breete van
 dezelve Capel en zuytwaarts ter breete als voor vier voet en dus zamen
 circa groot twaalf roeden, gelegen onder Meerveldhoven, tussen erve
 ten oosten den Armen van Meerveldhoven west zuyt en noord de weduwe
 Jan Baselmans ter tochte, en zulx vrij van eenige lasten.

Belovende de comparanten en transportanten deeze overgifte altoos
 te zullen houden en doen houden voor goed vast en waarden onder ver-
 band als naar rechten.

Afb. 5 De kapel zoals zij in 1889 werd gefe-
 kend door Jacq. Cuypers uit Zeelst.

Aldus gedaan en gepasseerd binnen Meerveldhoven op heden de vijf-
 de September 1800 en drie ten overstaan van Paulus Louwers en Gerardus
 Verheyen scheepenen.

Bij acte van taxaat van dato deeses is het gemelde perceeltje in
 deesen acte gemeld bij schout en scheepenen alhier getaxeerd op eene
 zomme van f 12,-, waarvan de 40e penning is f
 w.g. Willem van den Berg
 H. Baselmans

mij present

G. Verheyden
P. Louwers

J. Crommelin gezw. clerq.

Liet overgedragen perceel is dus een deel van de oude Kapeldries, zoals hiervoor reeds is aangetoond. Om de bouw van de kapel te kunnen bekostigen zijn forse leningen aangegaan. Kapelaan Van de Weyer vermeldt in 1804 reeds het bedrag van f 900 (zie Bijlage I). Op 5-9-1805 wordt f 400 à 4% geleend door de combinatie H. Baselmans, Jan Louwers, R. van den Oetelaar, P. Louwers, A. van Lierop en F. Louwers (Oerle-Meerveldhoven R 287 fol. 125r/126r), waarbij uitdrukkelijk vermeld wordt, dat het geld is gebruikt voor de opbouw van de nieuwe kapel te Meerveldhoven. Op 25-4-1806 wordt nog eens f 400 geleend door P. Louwers, Jan Louwers, H. Baselmans en A. van Lierop (Oerle-Meerveldhoven R 287 fol. 144v). Tenslotte wordt er door het kerkbestuur uit hoofde van de overeenkomst met het aktiekomitee op 23-2-1809 nog een schuldbekentenis getekend voor f 200 à 4% ten behoeve van Peeter van den Wildenberg te Zeelst, ter zake van geleverde stenen (parochie-archieff Zeelst, man Oude Documenten II). Uit aantekeningen in de kerkrekeningen van Meerveldhoven van na 1812 blijkt, dat het kerkbestuur en degenen, die op 19-8-1803 zich bij contract hadden verplicht tot de bouw van de kapel (zie hiervoor), op 1-12-1808 tot een onderlinge overeenkomst zijn gekomen over de verdeling van de totale lasten. Van de hiervoor geleende sommen tot een totaal van f 1900 bleven er toen f 600 ten laste van de kapel, de rest is door de contractanten betaald. Uit dezelfde kerkrekeningen blijkt dat ook kapelaan Van de Weyer er voor honderden gulden aan voorschotten voor allerhande zaken in had gestoken. Voor een gedeelte werd dit geld bij stukjes en beetjes aan de kapelaan terugbetaald, echter toen hij in 1810 pastoor in Strijp werd, had hij nog f 422 te vorderen van het kerkbestuur, welk bedrag hij later genereus aan de kapel schonk.

Nog even terug naar 1803. De kerkrekeningen van Meerveldhoven geven duidelijk aan, dat de nieuwe kapel niet meteen gebouwd is in de toestand, waarin zij later, in 1889, getekend is door de Zeelster onderwijzer Jacq. Cuypers (zie afbeelding 5). De kapel had aanvankelijk een strooien dak, dat in de eerste jaren na de bouw regelmatig bijgedreven moest worden. Het metselwerk van de kapel is uitgevoerd door metselaarsbaas Jan Smulders uit Veldhoven, met zijn knechts Ariaan Prost, Pero r4oeskops, Jan Keeris en Peter van Valkenswaard. De sacristie is in 1804 gebouwd. Voor de daaropvolgende jaren laten de rekeningen zien hoe de kapel en sacristie verder werden verbeterd en verfraaid, zowel wat het bouwwerk zelf betreft als ook het interieur. In 1807 - 1808 heeft men het strooien dak vervangen door een leien dak, uitgevoerd door Jan Mathijs Schoofs uit Eindhoven. In verband hiermede is een opmerkelijke post op de rekening van 1808 de betaling van f 14 aan een leidekker Croonenborg voor het afbreken van de toren van de Achelse Kluis. Kwam hier een gedeelte van de leien vandaan? In ditzelfde jaar 1808 is er ook nog bijgebouwd, weer door Jan Smulders. Het jaar 1810 vermeldt nog de levering van allerhande ijzerwerk door de smid van Zeelst, Jan van Brussel, in verband met het hangen van drie klokken in

de kapel. Deze klokken zijn geleverd door Petit en Fritzen te Aarle Rixtel. Deze klokken wogen 275, 135 en 90 kg. Behalve de tekening van Jacq. Cuypers uit 1889 is ook nog fotomateriaal van de kapel bewaard gebleven. Afbeelding 6 (ook 'Veldhoven in oude ansichten', blz. 59) toont een foto uit de jaren 1888-1891 van de toen nagelnieuwe kerk, waarnaast men nog de voorgevel en het torentje van de kapel kan onderscheiden. Vergelijkt men de afbeeldingen van de kapel met die van de oude Lambertuskerk (afbeelding 4), dan is er een duidelijke gelijkenis tussen beide gebouwen op te merken. Ook qua grootte ontlieden ze elkaar niet veel; waarschijnlijk was de kapel

Afb. 6 De kapel en de nieuwe kerk omstreeks 1890

zelfs langer dan de oude Lambertuskerk, naar wier model de kapel gevormd lijkt te zijn. De in 1803 gebouwde kapel werd in of voor 1891 afgebroken. De latere pastoor Pompen tekent in het Memoriaal aan, dat de oude kapel met de drie altaren voor f 347,50 is verkocht aan T. van Seumeren uit Tilburg.

Na de bouw van de nieuwe kapel in 1803 heeft vicaris Van Alphen, om eventuele moeilijkheden te voorkomen, die zouden kunnen rijzen tussen Meerveldhoven en Zeelst over de uitvoering der diensten en de verdeling van inkomsten en lasten, meteen maar een reglement hiervoor afgekondigd in een herderlijk schrijven, dat op 11-12-1803 in de kerken van Meerveldhoven en Zeelst werd voorgelezen. De tekst van dit herderlijk schrijven hebben we als Bijlage II achterin toegevoegd. De schulden, die de Meerveldhovense mensen op zich genomen hadden voor het behoud van de Mariakapel, moeten wel zwaar op hen hebben gedrukt. Zij hebben in 1806 kennelijk geprobeerd enige verlichting van die lasten te krijgen met het verzoek aan het kerkbestuur om die lasten gedeeltelijk over te nemen. Dit blijkt uit een brief van de vicaris Van Alphen aan pastoor Kuypers te Zeelst, waarin hij op een wel zure wijze reageert in de trant van "ik heb het wel gezegd"! (parochiearchief Zeelst, map Oude Documenten II). Men oordele zelf:

Eerwaerde Heer Pastoor,

De verlegentheid, waer in die Liede zig bevinden, heb ik hun van vorens en vroegtijdig voorsijt, maer ik wierd niet verhoort. En om mij den mond te stoppen, naemen zij voor haere privé rekeninge eenen last welke ik hun genoeg voorseyt heb niet te sulle konne draegen. Beloftens kosten geen geld dat gaet gemakkelijk, maer geld geven gaet so gemakkelijk niet.

Dat sij soo veel niet zouden bijhaelen als sij eens vermeend hadde is hun genoeg voorseyd; dat sij de kerk niet alleen voor zig maer ook voor andere en voor geheel hunne gemeente bouwde, wiste sij van te voren. Des niet tegenstaende hebbe zij den last alleen op zig genomen, en de overige der gemeente zoude zig met rede beklagen, dat zij moeten draegen den last, welke sij particuliere op zig genomen hebben.

Waer zoude dit heene in sijne gevolgen, wanneer eenige weinige particuliere, in weerwil vant kerkelijk gezag, en sonder dat de overige der gemeentenaeren in de onkosten hebben wille deelnemen, eene kerk zoude bouwen op eyge kosten, en daer na de kosten op de gemeente zoude wille schuyven? De rest der gemeente maekt van die kerk wel gebuyk, maer heeft de zelve int geheel niet nodig, zijnde zij alle nabij de andere kerke gelege met de woningen.

Waeren de revenuen van de schaal, offer en vrijwillig' giften me dan toereykende, zoude uyt dien hoofde nog eenige consideratie bruykt konne worden. Maer so als mij meer als eens door hen zelve is gewezen en ook herkent, is een en ander (na aftrek vant geene den pastoor des wegens competeert) in verre niet genoeg of toereykent om bij aenhoudentheid de capel en godtsdienst te onderhouden, en de verdere lasten daer aen annex te draegen, so dat de overige der gemeente met nieuwe lasten zoude moete beswaerd worden, indien men de onkosten vant bouwen, het geene die liedde vrijwillig op zig genomen hebben, op de gemeente wilde schuyven, uyt welke hoofde ook eenen quaeden advocaat

van sulke quaede saek wel soude afsien, of so niet, ik hem makkelijk zoude staen, so als ook die liedde, welke bij dusdanige procedure haer belang gans niet zoude vinden.

Mij is geen conventie bekent, als van den 19 Augustus 1803, indien er eene vorige is, versoeke daer van copie. In die van den 19 Aug. 1803, waer bij sij aennemen alle de kosten wegens het opbouwen en in staed stellen van voors. capel deficieerende uyt hun privé te zulle suppleren zonder eenigen last der parochie, en renuntieerende verder aen alle heerschappij en bestuur het geene hun uyt den opbouw der capelle, op de zelve ent bestuur der zelve zoude konne competeren, verbinde sij zig en ontslaen de gemeente. Zij konne dus geene aanspraak maeken op de revenuen. Want dese niet toereykende zijnde voort onderhoud van den godtsdienst en gedeeltelijk tot het aflossen der schulden gebuykt wordende, moet noodzakelijk de gemeente doort onderhoud bezwaert worden en de schulde door revenuen afgelost wordende, betalen die liedde niet meer als andere. En daer zij het bestuur etc. aen pastoor en kerkmeesters overlaeten, konne wij in dese sonder voorkennisse en toestemminge der kerkmeesters geene veranderinge maeken.

Ik ben echter niet afkeerig vant advies van de Heeren van Eyndhoven. Maer alvorens daer toe over te gaen, zal UEW mij dienen op te geven le. hoe veel de schulde nog belopen, 2e hoe veel tot laste der capelle zoude blijve, 3e. wat de capelle jaers inkomende heeft, 4e. welke de gewone lasten en uytgave, 5e. hoe veel jaers daer van tot aflossing vant capitaal zoude konne gebuykt worden, 6e. of de capel jaers intrest aen die liedde zoude moete betaelen vande capitaale some welke zij op zig neemt, 7e. of kerkmeesters hier mede genoeg zoude nemen etc.

Op een en ander sal ik van UEW antwoord verwagten alvorens een finaal besluit te neemen, ondertussen kan also selfs gevoelen uyten hoe het UEW best voorkomt.

Ik blijve met eerbied en agtinge

Eerwaerde Heer Pastoor

UEwaerde dienaar

Ant. van Alphen

vicar. gen. ap. vant Bisdom van 's Bosch.

Schijndel den 14 May 1806.

Uit het geschrift, waarin vicaris Van Alphen zijn motivering van het interdict uiteenzette, en de hiervoor staande brief moet men niet concluderen, dat de vicaris het vooral op Meerveldhoven gemunt had. Dr. A.R.M. Mommers vermeldt in zijn "Brabant van Generaliteitsland tot Gewest" deel I, pag. 33-34 (14) een soortgelijke kwestie, die zich in dezelfde tijd afspeelde rond de kerk van Heesch. Hier hield de vicaris de poot stijf tot 1811 met ongeveer dezelfde argumenten, als die door hem tegen Meerveldhoven werden ingebracht. In zijn correspondentie over die kwestie noemt hij de oude kerken "die stoffige oude tempels". Een ongedateerd stuk in het parochiearchief van Zeelst (map Oude Documenten II) zegt, dat de kapel totaal f 5000 heeft gekost, waarvan er nog f 4000 als last bestaan. Er is echter in de algehele financiële situatie enige verlichting gekomen op tweeërlei wijze:

1. Pastoor Johannes Kuypers heeft de eer gehad op 17-4-1809 ten

huize van een zekere Ant. Janssens, te Eindhoven, een gesprek te mogen voeren met Lodewijk Napoleon, koning van Holland (kerkrekening Meerveldhoven 1809). Dit gesprek resulteerde in een geldelijke gift door Lodewijk Napoleon aan de pastoor, waaruit deze o.a. voor de kerk van Meerveldhoven een tekort van f 437 over de jaren 1809 en 1810 kon dekken.

2. In 1821 ontving het kerkbestuur voor Meerveldhoven van de Domeinen des lands een bedrag van f 2000 wegens afkoop door de Domeinen van de verplichting tot onderhoud van de kerk, in welk onderhoud de Domeinen hadden bij te dragen, omdat zij sinds de confiscatie van de kerkelijke goederen na 1648 de tienden steeds hadden geïnd en nog inden. Deze tienden waren oorspronkelijk dan ook bedoeld geweest o.a. voor dit onderhoud, zoals we reeds zagen. Met dit geld werden vele nog openstaande rekeningen van leveranciers en bouwers van de kapel betaald en geleende gelden gerestitueerd, o.a. voor een gedeelte ook aan de leden van het voormalige aktiekomitee. Zeelst ontving in hetzelfde jaar een geldbedrag van f 1800; daarenboven ontvingen beide kerken nog een bedrag als een inschrijving op het Grootboek van de Nationale schuld.

Noten:

(14) A.R.M. Mommers, Brabant van Generaliteitsland tot Gewest; Dekker en Van de Vegt, Utrecht 1953. Deel I, pag. 32-34.

(wordt vervolgd)

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK VAN ZEELST-VELDNOVEN-BLAARTHEM

(vervolg)

(uit Rechterlijk archief Veldhoven, inv. nr . 9)

586. blz. 281/1

Wilbort Janssen (vanden Vloet) verzoekt Adriaen Janssen, op grond van het recht van naasting, amahem alle gronden over te willen dragen, die hij door koop van Jacob Renders verkregen heeft. Wilbort zegt toe de daarvoor betaalde penningen te restitueren en Adriaen te ontlasten van alle in deze door hem gedane beloften en van de eventueel daaruit voortvloeiende kosten en renten.

587. blz. 281/2

Adriaen Janssen bekent dat Wilbort Janssen (vanden Vloet) een nadere bloedverwant is dan hijzelf en accepteert het voorgaande verzoek. Wilbort kan voor bedoelde gronden als koper worden beschouwd, indien hij Adriaen de koopsommen terugbetaalt en hem ontlast van de door Adriaen gedane beloften.

588. Ze. blz. 281/3

Adriaen Janssen, koper van een stuk land gelegen in de parochie van Zeelst, genoemd het Sporenvelt, dat het eigendom was van Jacob (Renders) Bierens, heeft voor schepenen van deze dingbank verklaard, dat hij Wilbort Janssen als nadere bloedverwant erkent en dat Wilbort als dusdanig in zijn plaats op kan treden.

589. Ze. 10-2-1618 blz. 282/1

Jacob Reijnders (Bierens) heeft aan Wilbort Janssen, alias Vloeten, als gevolg van voorschreven akte, een weiland gelegen in de parochie van Zeelst, het Muggenhool genaamd, overgedragen (belendende percelen: het land waarvan het is afgescheiden, Andries Henrics, Hendrick Aerts, Goort Henrics).

Schepenen: Adriaen Janssen - Michiel Paulus

590. Ze. 6-5-1618 blz. 282/2

Paulus Cornelis heeft als man van Geertruijt, ten gevolge van het testament van Wouter Corstiaens, haar eerste man, dat verleden is voor de schepenen van de dingbank van Gestel, Strijp en Stratum op 19 juli 1615, overgedragen aan jonker Willem van Vlierden:

1. een akkerland, gelegen in de parochie van Zeelst, Sint-Severeijnsakker genaamd, groot 281 roeden (belendende percelen: de kinderen Corstiaen Willems, waarvan het afgescheiden is, de koper, Sint Severeijns);
2. een stuk land, gelegen in de parochie van Zeelst, in de Bocht of Hoffstadt, groot 1 lopenzaad en 9/ roeden (belendende percelen: Lenaert Diden, het land waarvan het is afgescheiden, de koper, de straat van Strijp naar Blaerthem).

De jaarlijkse last, die uit de genoemde goederen te betalen is, bedraagt drie lopen rogge aan de pastorie van Blaerthem.

Verder mag jonker Van Vlierden vijftientig gulden inhouden op de koopsom, waarvoor de verkoper het recht krijgt het land tot aan de eerstvolgende oogst te verhuren.

Schepenen: Jan Niclaessen - Michiel Paulus

591. 6-5-1618 blz. 283/1

De kosten van deze verkoop komen volgens overeenkomst tussen partijen ten laste van de koper. Mocht de koper de overdracht niet aanvaarden, dan komen die lasten voor rekening van degene, die de goederen dan aanvaardt.

Schepenen: Jan Niclaessen - Michiel Paulus

592. 6-5-1618 blz. 284/1

Corstiaen Cornelis, broer van de voornoemde verkoper Paulus Cornelis, verzoekt de voorschreven koper (jonker Willem van Vlierden), op grond van het recht van naasting, afstand te willen doen van de gekochte goederen. Corstiaen zegt toe de kooppenningen, toeslagen, lijfkoop, het briefgeld en andere onkosten ten gevolge van de transactie aan de koper te betalen.

Schepenen: Jan Niclaessen - Michiel Paulus

593. 6-5-1618 blz. 284/2

Jonkheer Willem van Vlierden erkent, na ingewonnen informatie, dat voornoemde Corstiaan Cornelis een nadere bloedverwant van de verkoper is dan hijzelf. Hij doet ten behoeve van deze nadere bloedverwant afstand van de koop.

Schepenen: Jan Niclaessen - Michiel Paulus

594. blz. 284/3

Corstiaan Cornelis heeft aan jonker Willem van Vlierden het recht van naasting overgedragen, omdat hij zich realiseerde, dat hij niet over voldoende middelen beschikt om de voorschreven goederen te betalen.

595. 6-5-1618 blz. 284/4

Jonker Willem van Vlierden belooft Corstiaan Cornelis met betrekking tot bovengenoemde goederen schadeloos te stellen.

Schepenen: Jan Niclaessen - Michiel Paulus

59b. 17-5-1618 blz. 285/1

Meriken Bastiaens en haar voogd Willem Laureijssen beloven aan Anneke Stoffels en haar voogd Willem Wouters, alias Grassen, om over twee jaar, zijnde de vijftiende april 1620, een som van vijftig gulden te betalen alsmede een behoorlijke rente. Als onderpand voor de daarvoor geleende gelden dienen haar goederen en de eventueel door haar nog te verkrijgen goederen. Alle voorgaande overeenkomsten zijn hiermede vervallen.

Schepenen: Michiel Paulus - Adriaen Janssen

597. 17-5-1618 blz. 285/2

Cornelis Wouters en zijn voogd Willem Gijsberts, en Willem Anthonis beloven ieder voor zich aan Anneken Stoffels en haar voogd Willem Wouters, alias Grassen, om over twee jaar, zijnde de vijftiende april 1620, een som van honderd gulden te betalen alsmede een behoorlijke rente. Als onderpand voor de daarvoor geleende gelden dienen hun goederen en de eventueel door hen nog te verkrijgen goederen. Mocht Anneken Stoffels intussen trouwen of in geldnood komen, dan kan zij het geld over een jaar opeisen indien zij dit drie maanden van te voren laat weten.

Schepenen: Michiel Paulus - Adriaen Janssen

598. Ze. 17-5-1618 blz. 28 9₁

Mercelis Diericx heeft aan Andries Henricx een akkerland, gelegen in de parochie van Zeelst, het Hoffken genaamd, groot spintzaad, overgedragen (belendende percelen: de straat, het stuk waarvan het afgescheiden is, joffer Ida de Borchgrave, Frans Mercelis).

599. Ze. 17-5-1618 blz. 286/2

Jenneken, weduwe van Roeloff Wouters, en haar voogd, hebben aan Andries Henricx een akkerland gelegen in de parochie van Zeelst, het Bochtjen genaamd, overgedragen (belendende percelen: de gemeijnt, het stuk waarvan het afgescheiden is, nogmaals de gemeijnt, Dierick Teu-

wens). De overdracht is mede bekrachtigd door een akte van 23 februari 1618 verleden voor schepenen van Zeelst. De lasten die er jaarlijks op rusten zijn: dertig stuivers aan de weduwe Jenneken Gerits of haar kinderen te Blaarthem; zes stuivers aan Jan Bruijnens; en een lopende pacht.

Schepenen: Michiel Paulus - Adriaen Janssen

600. 17-5-1618 blz. 287/1

Andries Henrics belooft aan Jenneken Roeloffs en de haren om op 15 mei 1619 de som van 52 gulden te betalen. Mocht Jenneken voordien in geldnood komen, dan is Andries verplicht haar een gedeelte te betalen, welk bedrag gekort kan worden op genoemde 52 gulden.

Schepenen: Michiel Paulus - Adriaen Janssen

Kanttekening: De 52 gulden zijn door partijen betaald, 22 augustus 1622.

(wordt vervolgd)

III. JAARKRONIEKEN UIT DE SCHEPENPROTOKOLLEN VAN OIRSCHOT-BEST

door J. Santegoeds, Nuenen

(vervolg)

SEPTEMBER colleget vuar

1594

Claes Ariens nae Heusden:

Opden Ie Niclaes Ariens naer Heusden gegaen ter saecke vande extraordinarise maenden enden ordinarise met oijck te vernemen hoe dat verstaen wordt vant verboth vant brouwen, mautmaecken ende olyslaen.

Aen Clusio gescreven:

Opten selven brieven aen Clusio gescreven omme te weten van zynen wedervaeren van Bruessel, mar en was tot Eyndoven nyet.

Bode om den Zichenaren:

Opden Iie soemen hier hoorden, dat het volck van Bischoep van Collen ende Luyck wesende vande huysse van Beyeren, voer Sichen was getrocken, omme daaraff versekert te wesen smergens vroeche eenen bode gesonden met brieven aen meesteren Jacoppen Wachtelaer secretaris tot Eersel, die van Sichen gecomen was, omme te vernemen nae de gelegentheyth.

Peter Havers:

Opden selven Peter Havers genoempt Peter Coop gecomen van Antwerpen ende heeft gebrocht quitantien van Flansen Fycens van wegen Boy Jan, eertyts van wegen Peter Trydens ter cause van seven ende tachtentich gulden Brabants geit makende in desen gelde negen ende tnegentich gulden vyff stuijvers aisoo voer opgelt, dat aen Eken den Mulder tot Spoorndonck is geassigneert.

Luyckenaers hebben Zichen belegert:

Opden selven dach brieven ontfangen vande secretaris van Fersel dat de Luyckenaers dyen van Zichen hebben belegert om dat zy inden lande van Luyck nyet en souden vallen.

Dachvaert ter saecke van dyen van Zichen:

Opden selven scrijven ontfangen van mr. Sijmonen stadthouder in Kempelant omme roergen tot Oerle te compareren in eenen gemeyne dachvaert, ter saecke van dyen van Zichen. Den bode gegeven V stuijvers.

Ut supra:

Opden IIIe Bartel ende Sgraets tot Oerle gecompereert alwaer is geresolveert dat het quartier terstont soude furneren ende in handen van meester Peteren van Rythoven stadthouder tot Eijndoven bestellen iege-lyck zynen quote tegen XIIC gulden omme dyen van Zichen daarmede voer het hoofd te lopen ende dexecutien te schutten ende om tselve te dragen tot Zichen is gecommiteert mr. Jacon Wachtelaer, met adiuctie van eenen van Oerscot diemen hem beschicken soude.

Soldaten gecomen:

Opden ' Me savonts seeckere soldaten van Bredae gecomen ten huysse Bartelmeus inde Swaen ende hem mede genomen ter saecke van het brouwen ende mautmaken, ende den selven moeten geven eenen halve ducaet tot IIII gl ende Spaens pistolet tot IIII gl ende daarmede los gecomen.

Jannen de Brouwer oyck:

Opden Ve hebben de selve Jannen de Brouwer oyck doen versuecken, die hen van gelycken heeft moeten geven, ende tot Gestel nae gesonden VII gl XV st.

Vide weer:

Den regen heeft opgehouden ende werm weder geweest maer tis aen alle canten soo onveylich dat nyemant syn dore tsavonts open en heeft mogen doen sonder vrese, noch lanx der straten gaen, siet hier wat oortuyten den crych in brengt. A fructibus cognescetis eis, etc.

Aert Janssen, Geertruydenberge:

Opden VIe hebben wij seeckere scriften dienende tot ontlastinge vande heysch die Aert Janssen eertyts ontfanger tot Geertruydenberge heeft gedaen, gevondenn.

Jannen de Wael naer Bruessel:

Opden selven Jannen de Wael naer Bruessel gaende mede gegeven scrijven aen Fourdynen omme te hebben het dictum vant vonnis tegen Aert Weernaerts ende oyck omme ondericht te syn vande surcheantie der executie byden sommigen tot Tiel gevangen geweest zynde by subiexie gecregen, ende omme den staet van allen processen te weten. Den selven gegeven XV st.

Ut supra aen Grobbendonck:

Item den selven noch mede gegeven brieven aende cap. Grobbendonck, die de schoutet van Oerscot aende rentmeester Broecheven opten IIIe deser hadde gesolliciteert, ten eynde vande quyttscheldinge vande maent september anno 91 by wijlen zyne hoogh. van Parma geremitteert.

Dachverlies:

Opden selven sesten inden avont brieven ontfangen van jr. Aelbrecht van Dachverlies, datmen hem de vernieuwinge vande acht collecteuren soude seynden ter saecke vande tweehondert gulden die hem noch comen. Den bode gegeven.

Ruyteren vande nedercant gecomen ende nae Roy:

Opden VIIe alhier gecomen drije compaignien ruyteren opte middach wese-nde vande gouverneur van Breda, des prince van Espinnoy, ende re-soir, ende gepeystert hebbende omtrent twee uren, syn gaen ryden nae Roy, hebbende bevolen datmen de vrouwe van Famech soude comen betalen.

Wederom hier comen logeren:

Opden VIIe ontrent II uren inder nacht smergens de selve wederom gecomen, ter saecke vande selve vrouwe van Famars willende vant quartier betaelt zyn ter saecke vande contingent van IIIIM gulden, bedragende in Kempelant IXC LXVIII gl, daeraff zy Oerscot hebben gesmaeldeylt 203 - 4 st, hoe wel ons contingent nyet en soude zyn boven de 190 gl, ende eer sij wilden trecken is hen gelooft van huynen in acht dagen byden quartiere, datse met den schout volgen sullen, omme de voerscreven vrouwe te contenteren, ende heeft de selve Risoir geseeght datmen de verteringe over Kempelant soude smaeldeylen ende malcanderen helpen dragen, ende alsoe vertrocken ten twee uren naeden middach, hebbende vele geschat ende Oyck mede genomen.

Zadels tot Breda:

Item soo mons. Clusio ende Toerkens eenen sadel tot Bredae hadden gelaten, alsoo van haelen gegeven XVIII st ende verteert XVIII st.

Dachvaert tot Vessem om de extraordinarise van Hollant:

Opden selven dach is dachvaert geweest tot Vessem daer Clusius selver is geweest ende Gestel ende Sgraets ende geresolveert dat ter wijlen Wouter Sprincen ende Claes Adriaens naeden Hage mosten reysen, sylieden souden versuecken aff slach van de extraordinarise maenden, affdoeninge van verbot vande brouwers.

Metser, Sprincen ende Ariens ten eynde als boven naeden Hage:

Opden IXe zyn Willem de Metser rentmeester vande cappelle tot Oerscot Wouter Sprincen ende Niclaes Ariens naerden Haegge gegaen soo om te solliciteren ter saecke vande heeren tienden, als oyck tgene gesteren inde vergaderinge tot Vessem geresolveert is.

Cornelis Janssen van Roij ter saecke vant pyoniergelt vanden Bosch:

Opden selven dach brieven van Cornelis Pols van Roij ontfangen vande Bosch datmen den XXe tot Eyndoven soude comen omme het geheele pyonier geit te betalen, op executie.

Regen, onveylich gaen:

Het heeft desen tyt wederom al zeer geregent ende tvolck is soe besloten geweest dat naulycx van deen dorp in dander en heeft mogen gaen, omme der knevelaers wille gecomen ter saecke vande licenten.

Aen Beyherts gescreven ter saecke vande brouwers:

Opden Xe eenen brieff gescreven aen Beyhertz den schoutet van Oesterwijck omme te adviseren hoe de brouwers aldaer syn handelen ende ofse zy oyck durven brouwen, ende of er egeenen contrarie tydinge en is ge-

gecomen.

Impost:

Opden selven brieven van Broecheven den rentmeester, dat hy de imposten ende generale middelen over Kempelant den donderdach sal verpachten.

Dachverlies:

Opden XIe is mons. Dachverlies hier gecomen om zyne twee hondert gulden te hebben, aende heertgangen geassigneert.

Jan de Wael van Bruessel:

Opden XIIe Jan de Wael van Bruessel gecomen, maer geen scrijven van Fourdynen gebrocht, mits te eenen naede kermisse was.

Impost:

Opden XIIIe brieven aende rentmeester Broecheven geschreven, omme dat hy ons soude willen adviseren oft wy den impost aen ons selven nyet en souden mogen houden onverpacht.

Brieff nae Bruessel:

Opden selven dach brieven met Thys de Kenner ende Willem Happen nae Bruessel geschreven aen Fourdyn gesonden, omme te weten vande surcheantie vande sententie van Aert Weernaerts te hebben vant proces van abt van cancel ier etc.

Regen:

Het heeft vande sevenden deser tot noch toe wederom allen dage geregent.

Impost:

Opden XIIIe eenen brieff vande rentmeester Broecheven ontfangen datmen aldaer sal comen omme de impost te pachten.

Brieven van Grobbendonck:

Opden selven dach noch eenen brieff van hem ontfangen van wegen den cap. Grobbendonck die seeght datmen de maent september 91 sal moeten betalen oft anderssins dat zyne ruyteren souden executeren.

Aen Dryesmans geschreven:

Opden selven dach oyck aen Dryesmans geschreven ten eynde hy presentere aende auditeur generael omme dat de voerscreven ruyteren te weten Perijn metten synen nyet en executeren ende dit met advijs vande here van Bassignie ende den griffier Maes, ende oyck aen zyne hoogh. oft anderssins te suppliceren datse met dyen van Zichen accorderen, oft ons betalinge strecken, oft mogen resigneren.

Vergaderinge tot Vessem:

Opden selven eenen onloper van Bergheyck gecomen datmen opden YVe sonde comen tot Vessem inde vergaderinge ter cause van dyen van Sichen. Den bode gegeven Vj st.

Schoutet ende Toerkens nae Bredae:

Opden selven dach zyn den schoutet ende mr. Toerkens gereyst naeden Berge by mons. de Risoer ende voerts nae Bredae om metter vrouwe van Fama taccorderen ende gekeert den XVIIIe.

Vergaderinge:

Opden XVe Gestel ende Sgraets inde voerscreven vergaderinge alwaer geresolveert is datmen noch terstont tot behoeff vande gemutineerde van Zichen eenen dobbelen taux soude bestellen tot XIIC XII gl toe aen meesteren Peteren van Rythoven stadhouwer tot Eyndoven, ende mr. Jacop Wachtelaer ende Reyner Bierens zyn vande quartiere wegen gecommiteert omme te dragen etc.

Zichenaren tot Eyndoven:

Opden selven dach synder ontrent den middach tot Eyndoven tusschen de drye ende vierhondert ruyter ende peerden vande voerscreven gemutineerde van Sichen gecomen ende hebben willen betaelt wesen tot VIIM gulden over de quartiere van Kempelant, dat Oerschot soude bedragen XIIIIC gulden, daer op gegeven ontrent acht hondert gulden.

Jan de Wael geschreven:

Opden XVIIe met Jannen de Wael wederom geschreven aen Fourdynen ende Dryesmans, ten eynde als boven, ende hem mede gegeven III gl.

Henrick int Ekerschot naer Eyndoven bij de Zichenaren:

Opden selven is Henrick int Ekerschot gesonden naer Eyndoven omme den voerscreven ruyteren op te houden ten eynde zy nyet en branden, oft zeer onredelyck executeerden, ende hem met Jannen Henrix ende Panel den Vorster nae gesonden ontrent IIIIC gulden, ende op affcortinge vande voerscreven XIIIIC gl waren te voeren noch in twee payen gegeven van gelycke vier hondert gulden, maer daertoe soe groten verlies aen het geit geweest, overmidts vele onder de permissie wilden beuren, dattet geschouwen heeft aen elck hondert ten minste XVI gl.

Taux van bede tsiaers voer Oerschot 1774-14-st:

Opden selven dach Ghysbrecht Vleminx vanden Bosch gecomen mede brengende het bilet der beden van Sinte Jansmisse lestleden hem by Broecheven vuytgeryckt te weten dordinarise vande halven jaer 108 gl 18 st 6 den d'augmentatie 88 gl 12 st 3 den, noch inde bede van XXXVM gl ter somme van 89 gl 16 st, van het halff jaer 887 gl 7 st. Van 't bilet gegeven VII st.

Clusius aent quartier geschreven vande Zichenaren:

Opden XVIIe heeft mons. Clusius geschreven aende quartier datmen terstont het supplement vande VIIM gulden aende gemutineerde Ytalianen tot Eyndoven soude brengen, oft anderssins werden terstont branden, als hebbende elcken ruyter in teecken van dyen seeckere swevel stecken ort hoeft ende strooi in de arm, ende de selve Clusius heeft den dach op mergen gedesigneert tot Oerle ten huysse Aert Janssen.

Zichenaren nyet als vrienden:

Den boden van Eyndoven comende hebben geseeght den voerscreven gemutineerden verclaert te hebben, dat zy nyet en syn gecomen als vrienden, maer als toeken ende vyanden, nyet soeckende dan gevalt te doen, ende egeen recht, siet doch wat heylich volxken dat ons van Ytalien ondergeschikt wordt och blevense in hens vaderlant, dat zy vuyt zyn gebreuet, want zy brengen ons (Godt betert) enormiteyt die qualyck terperen sal syn, quaempt eens gelyck metten huysman diemen seyde een vercken te wesen hoe souden zy dan wederom hen hoeft crowen, want den

huysman seyde, moet ick nu int cot gelyck een vercken mispresen, eest huyden mijn, mergen macht uwen dach wesen.

Zichenaers van Eyndoven vertrocken naer Zichen:

Opden selven XVIIe syn de voerscreven gemutineerde ontrent den vier uren naer middach van Eyndoven vertrocken, wederom naer Zichen met vele schats gemerckt Kempelant zynen heelen taux die hy inde seven-duysent gl ten achter was heeft moeten bijleggen de andere quartieren naer adenant, hoe welle zij in Maeslant nochtans seer hadden gebrant, menschen dootgeslagen ende verbrant ende vele gevangen mede genomen.

Gemert:

De commendeur van Gemert heeft hen oyck moeten schieten elff hondert guldens oft zy souden aldaer gedaen hebben gelyck in Maeslant.

Ravesteyn:

Het lant van Ravesteyn hebbense oyck beschreven, omme hem te comen contribuieren, gelyck zy doen alle het lant vande Mase totte Schelt toe.

De costen van Eyndoven byden drye quartieren gedragen:

Item soo het quartier van Kempelant-noch dach was gegeven totten XVIIIe toe hoe welle die van Zichen middelre tyt quamen hebben het selve quartier vande costen tot Eyndoven ontslagen, ende geset ten laste vande drye andere quartieren als Peelant, Oesterwyck ende Maeslant.

Staten volck gecomen om de Sichenaren te besoecken, besochten meer de schoorstenen te vegen ende kelderen:

Opden XVIIe ontrent twee uren inde nacht syn tot Zeelst, Oerle ende Velthoven gecomen seekere compaignien ruyteren ende voetvolck vande Staten van Hollant, omme de andere van Zichen (die te vorens ewech waeren) te gaen besoecken, ende soo de tydinge quam datse herwaerts quamen syn Henrick de Leuwe ende Aert Sgraets naer Oerle gegaen, maer tot Wintelroy tomende gevonden datse waeren naer Vessem, ende Loon vuytgetrocken ende alsoo den dach van vergaderinge der dachvaert tot Oerle, instructueux gemaect.

Aen Dachverlies geschreven:

Opden selven dach brieven aen Dachverlies geschreven dat hy noch nyet en soude comen midts doerden trouble der Zicheners de collecteurs noch nyet en waeren gestelt vande comeren ende beden.

Brieven aen Beyherts:

Opden selven oyck brieven aen Beyherts de schoutet van Oesterwyck gesonden (die opden XIIIe deser met zyne vorsteren hadde doen (-rec. ite- ren ter saecke van XLIIII gl XI st V den permissiegelt, van zynen gewonnen costen), ten eynde hy een wenich soude supeicedeYen tot dat hij wederom vuyt der gevanckenisse gelyck hy opten XVe opden Bosch wech vande ruyteren van Bergen opte Zoom gevangen was met zynen zone Jan Beyherts, ende datmen alsdan met hem soude comen spreken.

Metter vrouwe van Fama geaccordeert:

Opden selven dach de schouteth ende mr. Dirck Toerkens van Ste Geertrydenberge ende Bredae gekeert, mede voer tydinge brengende dat zy netter vrouwe van Fara voer soo vele Oerschot aengaet zyn geaccordeert

ende op wel behagen vande quartier van Kempelant oyck geaccordeert dat zy soude quicteren het vierdedeel. Daeraff ick aen meesteren Symonen opten selven dach hebbe geschreven omme daeraff antwoordt te hebben.

Dachvaert tot Eyndoven:

Opden XIXe tydinge van Clusio ontfangen datmen op mergen soude compareren tot Eyndoven, alwaer die infructueuse dachvaert tot Oerle geleeht worden soude gehouden, ende dat yegelyck zynen taux tegen de XII taxen elcken makende VIC VI gl tot behoeff der Sichenaers soude mede brengen.

Gemeyne vergaderinge tot Eyndoven:

Opden XXe Toerkens ende Sgraets tot Eyndoven inde voerscreven gemeyne vergaderinge gecompereert, al waer is geresolveert dat het quartier terstont binnen drye dagen soude op brengen acht taxen in handen van meesteren Peteren den stadhouwer aldaer, ende soude corten tgene daer op betaelt waere, ten eynde de geleende penningen tot behoeff van dyen van Zichen geleent mochten worden gerestitueert, ende de Zicheners oijck soo verre daermede voerts betaelden alst stretten. Daertoe voerts omme te dragen zyn geauthorizeert mr. Jacop Wachtelaer ende Guybert Nyssen, secretarisen respectie van Eersel ende Vessem ende om dexecutie te doen, Hans vande Broeck, Croon, Marten Janssen, Symonssen vorsteren, met Michielen Hondenrans tsamen ende elck besondere, die voer elcke executie sullen hebben van elcke vleck soe dickwils ende menigmaal elck vacerende XXX st, ende sullen mogen executeren aende defailanten perden, beesten, schapen, soo hen belieft ende die ten hoochsten slyten tot dat henne quote voldaan is ende sullen executeren met orde vande voerscreven stadhouwer.

Pyoniergelt:

Opden selven dach heeft Cornelis Janssen van Roij tot Eyndoven willen betaelt zyn ten minste van een maent pyoniergelt voerden Bosch, Oerschot bedragende 147 gl.

Nieuwe ordinantie van Zicheners:

Opden selven dach oyck noch ordinantie gethoont van dyen van Zichen vande gouverneur genoempt Electo aldaer, dat zy van Kempelant noch willen hebben sdaeghs dertich busselen hoys, de bussel wegende XX pont, makende sesshondert pont hoys daeghs ende dat tot Zichen geleverd al opden brant.

Tydinge dat licenten wederom aff syn:

Opden selven dach oyck tydinge gecomen dat de licenten ten wederzyden aff gedaen zyn, och oft waer waer:

Fabri willende executeren opten costen van Dachverlies:

Opden selven dach oyck al inde vergaderinge is Marten Fabri deurwerder gecomen willende executie doen oude costen van Dachverlies te weten soo Dachverlies inden leger voer Geertrydenberge hadde gevacheert zyne excelente van Mansfelt alsdoen gouverneur vande lande hem toe getaxeert hadde sess ende tnegentich dagen elcken dach vier gulden, die hy aende procureur generael over heeft gegeven, ende alsoo compt den procureur aen tgelt.

Vide maentlycke taxen - 2311 gl:

Och siet doch eens de bedructheydt vanden armen menschen hen wordt verboden ergent te verkeren oft anderssins gevangen ende gesnannen te worden, hen worden alle packen ende lasten te lyve geleecht, hen wordt verboden te brouwen, mout te maecken (hoe welle vele moutmakers zyn), ende alle comanschap sonder daeraff groot licent te geven, ende alse fens wel grote lasten te betalen, want de vryheyte van Oerschot aller maenden moet betalen, te weten aende rentmeester Broecheven vierhondert ende tnegentich gulden XV st, vande maentlycke taxen, hondert seven ende veertich gulden, want pyoniergelt vanden Bosch sess ende tsestich gulden, vant pyoniergelt tot Bredae sevenhondert gulden metten verlies vande gelde aende ordinarise ende extraordinarise maent tot Heusden, achthondert gulden metten verlies aen dyen van Zichen, noch XV gulden hoygelt aldaer elf gulden aen brantgelt tot Eyndoven, samen ter maent XXIICC XI gid.

Andere ordinarise lasten:

Behalven de beden bedragende jaerlix over Oerschot XVIIIC LXXIII gl XIII1 st.

(wordt vervolgd)

IV. BESTSE TOPONIEMEN

De oudste vermeldingen uit het verpondingsregister van Aerle (boek I vanaf circa 1660, vervolg)

fol. 66 vo.

Weduwe Willem Jan Oomen

Huijs ende aenstede opt Maerselaer, 4 lop. 23 roijen	-3	-3	-0
Stipacker aen dEnghe Steechtjen, 2 lop. 43 roijen	-1	10	-4
	-4	13	-4

Corstiaen Gijsbert Oomen

Huijs ende aenstede, 2 lor.	-1	12	-4
De halff Bocht, 5 lop. 3 roijen	-3	-6	-8
Nijeuw erff aenden nijeuwen dijck, 1) lon.	-0	14	-0
	-5	12	12

fol. 68

Mr. Dirck Verheijden

Huijs ende aenstede, 31 lop.	-2	-9	-8
Jan Peters acker, 1 lop. 37 roijen	-1	-1	-0
Acker over de Grootingh, 1 lop. 11 roijen	-0	17	-4

Acker de Haegh, 11 lop.	-1	-0	-0
De middelste start, 3 lop. 20 roijen	-2	-9	-4
Den achterste Start, 6 lop.	-3	13	-0
Nijeuw erff voorde Startten, 11 lop.	-0	-6	-0
Twee weijkens bij thuijs, 41 lop.	-1	11	-4
Cauterman, 5 lop.	-1	12	-8
Twee veltjens aenden langen dijck, 5 lop.	-1	10	-0
Nijeuw erff aenden nijeuwen dijck, 3 lop.	-0	17	-8
De Woeckaert, 2 lop.	-0	16	-8
Den Bijvinck, 1) lop.	-0	15	-0
	18	18	12

fol. 68vo

Adriaen Geraerts Verhoeven

Huijs ende aenstede, 2 lop.	-1	12	-4
De halff Bocht, 5 lop. 3 roijen	-3	-6	-8
Nijeuwen camn van Jan Doormaelen, 41 lop.	-2	12	-0
Nijeuw erff aenden Nijeuwen dijck, 2 lop.	-0	16	-4
	-8	-7	-0

Cornelis Marten Gruijters

Huijs ende aenstede, 2 lon.	-1	14	-0
Den halven nijeuwen camp, 1 lop. 45 roijen	-1	-1	-0
Campken in dengh steechtjen, 2 lop.	-0	10	-0
Slecht heijcampken aldaer, 2 lop.	-0	-5	-0
	-3	10	-0

fol. 70

Dielis Henrics vander Aa

Den halven nijeuwen camp, 2 lop. 35 roijen	-1	10	-2
Inden haerden beenpt, 22 roijen	-0	-5	12
Inde bodemsteched, 13 roijen	-0	-1	12
Inden Beckers heurck, 23 roijen	-0	-2	12
Het 6 deel in een 6 part inden Geenckensdijck, 9 roijen	-0	-0	10
	-2	-1	-0

Gijsbert Henrics Hoppenbrouwers

Huijs met de nileuw erff aeridē Gortter, 3 lop. 2 roijen	-1	17	-8
Het weijken bij thuijs, 1) lop.	-0	10	-8
	-2	-8	-0

fol. 70 vo.

<u>Henrics Adriaen Cornelissen</u>			
Huijs ende halff aenstede, 2 lop. 34 roijen	-2	-3	-8
Halven nijeuwen camp, 2 lop. 35 roijen	-1	10	-0
Het 4 part inde hoffstadt bij Goijaert			
Martens, 1 lop.	-0	13	-0
Halven langen acker, 45 roijen	-1	12	-8
Het Beemptjen inde Voirt, 11 lop.	-0	-6	-4
Het 8 deel inde bodemsteechd, 38 roijen	-0	-5	-0
Het 12 deel inde geenckensdijck, 1 lop.	-0	-3	-0
Het 4 part inde beckers heurck, 1 lop. 13 roijen	-0	-8	-4
	-7	-1	-8

fol.71

<u>Henric Goijaerts de Crom</u>			
Huijs ende aenstede, 5 lop. 19 roijen	-3	16	-8
Acker achter de schuer, 3 lop. 48 roijen	-2	13	-8
Groot acker, 2 lop. 43 roijen	-1	19	-4
Het hopvelt, 42 roijen	-0	11	-0
Twee ackerkens onder de straet, 31 lop.	-2	-7	-8
Het achterste beemptjen, 11 lor.	-0	10	-0
De Coeijweijde, 21 lop.	-0	15	-0
	12	12	12

Eijmbert Cornelis Snellaert

Huijs ende aenstede, 8 lop. 27 roijen	-6	-1	-8
---------------------------------------	----	----	----

fol.71 vo.

<u>Willem Wouter Stockelmans</u>			
Wijs ende aenstede met den acker achter den coolhoff, 4 lop. 35 roijen	-3	17	-8
Acker achter daenstede, 1 lop. 22 roijen	-0	19	12
Nijew erff neffens Dries Rutten camp, 2 lop. 14 roijen			
Dries Rutten camp, 2 lop. 49 roijen	-1	-8	-8
De Aerle acker, 2 lop. 9 roijen	-1	10	-0
Nijew erff bij Peter Langens, 3 lop.	-1	-9	-6
De halff Verdongh, 21 lop.	-0	16	-8
Beempt van Joost Blocx, 6 lop.	-0	12	-8
Het velt van Dirck de Smit, 4 lop.	-1	17	-8
Het Haerselaer van Geraert Goossens, 5 lop.	-1	-2	-0
Nijew erff van Aert Rutten, 1 lop.	-1	-0	-8
	-0	-7	-8
	15	-1	-2

fol. 73

<u>Jan Góijaert Goortssen</u>			
Acker het Veldeken, 34 roijen	-0	11	-0
Inde streep over de straet, lop. 28 roijen			
Inden ouden acker, 45 roijen	-1	-2	-8
Den driehoekacker, 1 lop. 2 roijen	-0	10	12
	-0	16	12
	-3	-1	-0

Cathelijm Cornelis Henrics

Het halff nijeuw erff opt Maerselaer, roijen			
Den halven nijeuwen dijck, 2 lop.	-0	-5	-8
	-0	-8	-8
	-0	14	-0

fol. 73 vo.

<u>Anneken Marten Gruijters</u>			
Den hoff, 20 roijen	-0	-5	12

Jan Philips Stans

Nijew erff aenden Creijsteechd, lop. 15 roijen			
Het 4 part inden broeckbeempt, 11 lop.	-0	15	-0
De oude Smis, 3 lop.	-0	-8	-8
	-2	-0	-8
	-3	-4	-0

Lambert Henric Goorts tot Liempdt

Acker inde hraecken, 3 lop. 31 roijen	-2	-2	-8
---------------------------------------	----	----	----

fol.75

<u>Aleijt weduwe Jan Baijens tot Liempdt</u>			
Inde liemsche braeck, 3 lop. 31 roijen	-2	-2	-8

Jan Ruth Erffven

Het Clammergat, 2 lop. 20 roijen	-1	14	-0
----------------------------------	----	----	----

Joost Corstens van Ham

Het Wouwer ackerken, 35 roijen			
Den Melis camp, 3 lop. 45 roijen	-0	10	-4
Het Geerken, 2 lor.	-2	-1	-0
	-1	-5	-0
	-3	16	-4

fol.75 vo.

<u>Wouter Eijmbert Schepens</u>			
Schootackerken, 11 lop.	-1	-1	-8

Lant int Maerselaer, 38 roijen	-0	10	-0
Het 4 part inde Scheecken, 12 top.	-0	10	-8
Bijvinck van Wouter Ariens, 2 top. 20 roijen	-1	-8	-4
	-3	10	-4
<hr/>			
Mr. Dirck Verheijden (doctor medecine)			
Schootacker, 31 roijen	-0	-8	-4
Het Reut, 2 lop. 20 roijen	-1	17	-4
	-2	-5	-8
<hr/>			
fol. 77			
Adriaen Jan Santegoets			
Huijs ende aenstede, 41 roijen	-1	-3	12
Schootacker, 2 top. 7 roijen	-1	-Q	-0
De Aerle acker, 1 top. 31 roijen	-1	-1	-8
Coeijweij inde Haeghstraet, 3 lor.	-1	-1	-4
Het 3 part inde Wouwer acker, 1 top. 16 roijen	-0	16	-8
	-5	12	-0
<hr/>			
Jan Peters van Kemaiaie			
Den Aerle acker, 2 top. 43 roijen	-1	-8	-4
<hr/>			
fol. 77 vo.			
Mr. Peter Janssen Roeffen (Gerrets tot Bostel)			
Het vorst stuck inde bocht, 2 top. 40 roijen	-2	-1	-8
Het stuck daerneffen, 1 lor. 38 roijen	-1	-7	-0
Het 3 stuck, 3 top.	-2	-5	-0
Noch inde selve Bocht, 2 top. 20 roijen	-1	14	-4
Den halven nijeuwen camp, 3 top.	-1	17	-0
Den halven blaecken beempt, 4 top.	-1	-9	14
Den zeijt hoff oft cleijn ackerken, 1 lan. 5 roijen	-0	14	12
Ackerken daervoor gelegen, 39 roijen	-0	10	12
	12	-0	-2

Alfabetische volgorde der opgenomen toponiemen:

Aerle acker	Broeckbeempt
Beckers heurck	Dries Rutten camp
Bijvinck	Drijehoeckacker
Blaecken beempt	Engh Steechtjen
Bodemsteechd	Geenckensdijck
Bocht	Geerken
Braecken	Gortter

Groot acker	Nijeuwen dijck
Grootingh	Nijeuwen camp
Haegh	Ouden acker
Haeghstraet	Oude Smis
Haerden beempt	Reut
Iloffstadt	Scheecken
Hopvelt	Schootacker (ken)
Jan Peters acker	Zeijt hoff
Cauterman	Start, Achterste
Clammergat	Start, Middelste
Cleijn ackerken	Startten
Coolhoff	Stipacker
Creijsteechd	Streep
Langen acker	Veldeken
Langen dijck •	Verdongh
Liemsche braeck	Voirt
Maerselaer	Woeckaert
Melis camp	Wouwer acker (ken)

(wordt vervolgd met Naastenbest)

V. LIJST VAN WONINGEN TE ZEELST IN DE 18de EEUW

De lijst van woningen te Zeelst in de 18de eeuw is samengesteld uit kohieren, die zijn aangelegd in de jaren 1741, 1746, 1751, 1757, 1766, 1771 en 1781 (archieff gemeente Veldhoven, inv. nrs. 1451 - 1457). De kohieren bevatten, in volgorde van de toegekende (huis)-nummers, per wijk de namen van de eigenaars en bewoners, evenals aantekeningen over afbraak, brand, en dergelijke. In het kohier van 1757 is aantekening gehouden van de wijzigingen die in 1761 zijn geconstateerd.

In de hieronder volgende lijst van woningen zijn de gegevens uit het kohier van 1741 opgenomen; vervolgens zijn alleen de veranderingen gegeven, die in de daarop volgende kohieren zijn geregistreerd. Indien slechts één naam gegeven is, wil dit zeggen, dat de eigenaar tevens bewoner is.

Vl. Cleijn Eijndhovensche straet

1.	huis	1741	Mijs van der Meulen
		1746	Hendrik van Eijk
		1751	Anna van Eijk; bewoner: Jan Eijmans
		1761	Dezelfde; bewoners: de eigenaresse en Nol Zenders
		1766	Dezelfde; bewoner: Andries Eliens
		1771	Andries Eliens
2.	huisje kamer	1741	Mijs van der Meulen; bewoner: Geertruij Jan Tonis
		1746	Hendrik van Eijk; niet bewoond
		1751	Anna van Eijk

		1757	Dezelfde; bewoner: Margriet Bogers
		1766	Anna van Eijk
		1771	Weduwe Hendrik Vogels
ZA	kamer	1781	Kinderen Hendrik Vogels; niet bewoond
2B	huis	1781	Lambert Eliens
3.	huisje	1741	Arnold van der Leen; bewoner: Peter van Riel
		1751	Peter van Stiphout
		1781	Dezelfde; bewoner: eigenaar en Jasper Verschoore
4.	huisje	1741	Jan van der Meulen; bewoner: Geertruij van Rooij
		1746	Erfgenamen Jan van der Meulen; bewoner: Peter van Rooij
		1751	Kinderen Peter van der Meulen; bewoner: Peter van Rooij
		1757	Dezelfden; bewoner: Lambert Eliens
		1771	Peter van Stiphout; bewoner: Touras van Pas en Jasper Verschooren
		1781	Dezelfde; niet bewoond
5.	kamer	1741	Mijs van der Meulen; bewoner: Hendrik Peters
		1746	Dezelfde; afgebroken
6.	huisje	1741	Corstiaen Cuijpers; niet bewoond
		1781	Willem Cuijpers
7.	kamer	1741	Corstiaen Cuijpers; niet bewoond
		1766	Dezelfde; "wert gebruijk tot een schaepkoij vanden voornoemde Cuijpers"
		1781	Willem Cuijpers; niet bewoond
8.	huisje	1741	Antonij Peters
		1746	Peter Berkenie
		1757	Dezelfde; bewoner: Willem Wal Smets
		1761	Dezelfde; bewoner: Corstiaen van Stiphout
		1766	Peter Berkenie
		1781	Dezelfde; bewoner: Adriaan Deckers
9.	huisje	1741	Elisabet Hendrix
		1761	Arnoldus van der Heijden
10.	huisje	1741	Sijke Verschure; niet bewoond
		1746	Kinderen Sijke Verschure; niet bewoond
		1766	Kinderen Huijbert Vermeeren; niet bewoond
11.	huisje	1741	Johannes van Emme; niet bewoond
		1746	kinderen Sijke Verschure; niet bewoond
		1751	Dezelfden; bewoner: Hendrik van der Meiren
		1766	Kinderen Huijbert Vermeeren; bewoner: Hendrik van der Meiren (ook: Vermeeren)
12.	huis	1741	Mighiel Valx; bewoner: Hendrik van Eijk
		1746	Arnold van der Leen; afgebroken
13.	huis	1741	Hendrik van Duijsel

		1761	Dezelfde; bewoner: Robert van Duijsel
		1766	Herbert van Duijsel; bewoner: Peter Senders
		1781	Dezelfde; bewoner: Hendrik Kuijpers
14.	huis	1741	Peter Jan Aerts
		1746	Weduwe Peter Jan Aerts
		1766	Peter Haens
		1771	Goort Eliens
15.	huisje	1741	Jan Smets
		1746	Kinderen Jan Smets; bewoner: Tomas Peijskens
		1751	Dezelfden; bewoner: Goort vander Boer
		1766	Peter van Rooij
		1771	Weduwe Peter van Rooij
		1781	Willem van Rooij; bewoner: Peter Berkenie
16.	huisje	1741	Jan de Weerdt
		1751	Weduwe Jan vander Heijde
		1757	Nol vander Heijden; bewoner: Johannis vander Looij
		1661	Peter van de Ven; bewoner: Johannis vander Looij
		1766	Willem Kuijpers; bewoner: Willem Wal (smets)
		1771	Dezelfde; bewoner: Lambert Senders
		1781	Hendrik van Maaren
17.	huis	1741	Peter Senders
		1746	Dezelfde; bewoner: Peter Senders junior
		1766	Peter Senders junior
18.	huis	1741	Corstiaen Cuijpers
		1781	Lambert Peter Senders
19.	huis	1741	Juffrouw Van der Horst; bewoner: Dirk Goorts
		1751	Dirk van Santvoort
		1766	Mari Beckers
		1771	Weduwe Jan Hasenbosch
20.	huis	1741	Willem Franse
		1751	Aart van de Molegraaf
		1766	Kinderen Dirck van Zantvoort
		1771	Dezelfden; bewoner: Jan van Santvoort
21.	huis	1741	Goort vander Hurk
		1746	Dezelfde; bewoner: Peter Egelmeers
		1751	Kinderen Jan van de Hurk; bewoner: Peter Lammers
		1766	Kinderen Geraert Tops; bewoner: Geraert Tops
		1771	Dezelfden; bewoner: Nijs Tops
		1781	Weduwe Arnoldus Sebille en Jan de Louw
22.	huis	1741	Matijs Oosterbos
		1746	Kinderen Matijs Oosterbos
	kamer	1766	Mhri Egelmeers
		1771	Kinderen Mari Egelmeers; bewoner: Nelis van de Rijt
		1781	Hendrik van Keulen
23.	huis	1741	Gerit Tops
		1751	Dezelfde; bewoner: Lammert Eliens

		1757	Dezelfde; bewoner: Arnoldus Lammers
		1761	Dezelfde; bewoner: weduwe Arnoldus Lammers
		1766	Aert wande Molegraef
		1771	Dezelfde; bewoner: Jan Marienus
		1781	Anthonij Ciuwenberg; bewoner: eigenaar en Aalbert van der Paalen
24.	huis	1741	Willem Beijsens
		1746	Ariaan Baselmans; bewoner: Willem Beijsens
		1751	Dezelfde; bewoner: Cathrina Leemans
		1757	Dezelfde; bewoner: Lammert Senders
	kamer	1766	Pieternel van Doorn
		1781	Kinderen Pieternel van Doorn
25.	huis	1741	Dirk Egelmeers; bewoner: Jacobus Egelmeers
		1751	Peter Egelmeers
		1761	Dezelfde; bewoner: Peter Swinkels
		1766	Kinderen Jan vanden Hurck; bewoner: Peter Lambers
		1771	Peeter Sebille
		1781	Adriaan Scheepers
26.	kamer	1741	Dirk Egelmeers; niet bewoond
		1746	Dezelfde; bewoner: Marij de Groot
		1751	Peter Egelmeers; niet bewoond
		1766	Jan van Deursen
	huis	1771	Jan van Deursen
	kamer	1771	Dezelfde; bewoner: Miechiel Dijkmans
	kamer	1781	Dezelfde; bewoner: Jan van Deventer
27.	huis	1741	Jenneke Bijne
		1746	Dries van der Heijde
		1766	Kinderen Mhtijs Oosterbos
		1781	Adriaan Baselmans
28.	huis	1741	Francis Leemans; bewoner: Brorus van Nunen
		1746	Dezelfde; bewoner: Peter van Doren
		1751	Dezelfde; "weggeraakt"
	huis	1766	Geraert Tops; bewoner: Johanna Sebille
		1771	Dezelfde; bewoner: Aart van de Molegraaff
	kamer	1771	Dezelfde; bewoner: Johanna Sebille
28A	huis	1781	Geraert Tops; bewoners: Willem Tops en de weduwe Willem Valcx
28B	huis	1781	Willem van Lierop ("op de voorige leijst onder de nieuw getimmerde staande, neffens no. 28 gebragt")
29.	huisje	1741	Antonij Hasenbos
		1746	Kinderen Antonij Hasenbos; bewoner: Roelof van Gemert
		1751	Kinderen Hendrik van Deventer; bewoner: Hendrik Verpaelen
		1757	Dezelfden; bewoner: Anthonij van Houtert
		1766	Adriaan Baselmans; bewoner: Lambrecht ... (papiert aangetast)

		1771	Dezelfde; bewoner: Johannes Biermans
30.	kamer	1741	Antonij Hasenbos; niet bewoond
		1746	Kinderen Antonij Ilasenbos
		1751	Kinderen Hendrik van Deventer; "weggeraakt"
	huis	1766	Weduwe Peter Egelmeers; bewoner: Willem Tops
		1781	Hendricus van Gerwen
31.	huis	1741	Kinderen Marij van der Schoot; bewoner: Hendrik Verpalen
		1751	Kinderen Antonij Ilasenbos; bewoner: Willem Merx
		1757	Kinderen Antonij Hasenbos
		1761	Gerardt van Lierop
		1766	Weduwe Peter Egelmeers
		1781	1-lendricus van Gerwen; niet bewoond
32.	huisje	1741	Arnold Tilemans
		1746	Dezelfde; niet bewoond
		1751	Dezelfde; bewoner: Gerit van de Watere
		1761	Dezelfde; bewoner: Geerit Tielemans
		1766	Andries van der Heijde
		1781	Weduwe Andries van der Heijde

(wordt vervolgd)

VI. LOFZANG OP O.L. VROUW VAN DE H. EIK TE OIRSCFIOT

door Toke van de Ven-Lommers

Wijze: God groet U zuivere bloemen

De Heerlijkheid van Oirschot,
die zien wij hier pas goed.
Als wij hier zijn gekomen
en knielen aan Uw voet.
O, Lieve Vrouwe van Oirschot
wij voelen ons zo rijk,
en vragen Uwe zegen
hier bij den Heilige Eik.

Hier midden inde bossen
daar dreeft Ge in de stroom.
Hier plaatsten U de herders
in ene eiken boom.
En vele generaties,
die kwamen naar dit oord.
Om troost bij U te vinden
Hun bede werd verhoord.

En wij Oirschotse mensen
van 't echte oude ras.
Wij hebben steeds ervaren
hoe goed het hier wel was.
O, blijf ons altijd helpen
Uw voorspraak is zo groot.
Als wij hier komen bidden
vooral in onze nood.

Wij komen graag hier bidden
Gij Moeder weet dat wel.
Het geeft ons steeds voldoening
de tocht naar de kapel.
Ja, Lieve Vrouw van Oirschot
wij voelen ons zo rijk.
Verhoor dan ons, Uw kinderen,
hier bij Uw Heilige Eik.

VII. LEZERS LEVEREN HUN BIJDRAGE

1. De Brabantse familie De Cort

Reacties op de in Campinia, nummer 34, gepubliceerde genealogie De Cort blijven binnenkomen. Een aanvullend artikel op een gedeelte van de genealogie ontvingen wij van de heer J. de Kort te Sint-Oedenrode: Het geheel van deze toevoeging zal worden opgenomen in de Campinia-aflevering van juli aanstaande.

2. ECHTPAREN VAN CROONENBURG (Kroonenburg, Cronenburg, Croonenborgh) van 1620 - 1972, genummerd in alfabetische orde der voornamen met ouders en kinderen VAN CROONENBURG door A.B. van Croonenburg, Catharinastraat 40B, Rotterdam, tel. 010 - 52 26 51.

(vervolg)

354. **PAULINA VANKRONENBURG**
d.v. Antonij en van Joanna Maria Matheeuwse
geb. 1-9-1900 te Oirschot
trouwt 14-5-1930 te Oirschot met P. Roefs
355. **PAULUS VAN CRONENBURG**
z.v. Willem Paulus en van Adriana Wilhelmina van Oorschot
geb. 2-4-1817 te Best
overleden 3-9-1864 te Stratum
trouwt 29-1-1853 te Sint-Oedenrode met Maria, d.v. Petrus van Erp en van Geertruida van der Eerde, geboren 22-5-1826 te Sia-
Oedenrode

356. **PAULUS CROONENBURG**
z.v. Johannes Paulus en van Maria Johanna Houbraken
geb. 12-11-1707 te Best
overleden 28-8-1762 te Diessen
trouwt 5-2-1731 te Diessen met Henrica Hendrikus van Spreuwel,
overleden 2-12-1765 te Diessen
kinderen: (allen geboren te Diessen)
Johanna Maria, ged. 14-4-1732, overleden 22-7-1733 te Gilze-
Rijen
Johannes, ged. 18-3-1734
Johanna Maria, ged. 30-6-1738, overleden 8-7-1738 te Diessen
Adrianus, ged. 31-1-1740, overleden 28-2-1741 te Diessen
Leonardus, ged. 12-6-1742, overleden 7-6-1743 te Diessen
Josephus, ged. 10-11-1745, overleden 26-11-1793 te Diessen
357. **PAULUS VAN CRONENBURG**
trouwt 4-2-1731 te Hilvarenbeek met Hendrien Adriaan Hendriks
358. **PAULUS GISBERTUS CRONENBURCH**
trouwt 8-6-1621 met Catharina Joannes
359. **PAULUS GIJSBERT VAN CROONENBORCH**
trouwt 15-1-1623 te Best met Catharina N.N., overleden te Best
16-9-1626
hertrouwt 17-6-1631 te Best met Ida Godefridusdr. Henrici
kind uit eerste echt:
Anna, geb. 1623 te Best
kinderen uit tweede huwelijk:
Gijsbertus, ged. 10-8-1632
Godefridus, ged. 8-3-1637
Ida Catharina, ged. 24-7-1638
360. **PAULUS GIJSBERTUS VAN CROONENBURGH**
z.v. Gijsbert Joannis en van Joanna Jacobs Joannis
geb. 24-3-1616
trouwt 25-2-1648 te Best met Henrica Guilielmusdr.
kind:
Gisbertus, ged. 24-1-1650
361. **PAUWELS GIJSBERT VAN CRONENBURGH**
trouwt 22-2-1665 te Oirschot met Pauwelijn Hendrix van der Aa
kind:
Gijsbert, ged. 21-7-1683
362. **PAULUS GIJSBERT VAN CROONENBORCH**
trouwt Paulina Hendrixdr. Gijsbert
363. **PAULUS GIJSBERTS VAN CROONENBURG**
trouwt 12-2-1747 te Oirschot met Helena Franciscus van der
Schoot, overleden 3-3-1759
364. **PAUWELS HENDRICK VAN CROONENBORGH**
trouwt 19-10-1749 te Oirschot met Anna Maria Hendricks van
Gorkum, overleden 5-2-1796 te Best

365. PAUWELS HENDRIX JOOSTEN VAN CRONENBORGH
z.v. Henric Justi en Maria Arnoldi Schijntkens
geb. 5-7-1633 te Best
trouwt 13-2-1661 te Oirschot met Anneken Denissen
kind:
Maria, ged. 16-4-1664
366. PAUWELS WILLEM VAN CROONENBERG
z.v. Wilhelmus en van Elisabeth van Taartwijck
ged. 31-1-1747 te Best
trouwt 1-10-1769 te Oirschot met Jenne Maria Joseph de Roy
kinderen (allen gedoopt te Best):
Elisabeth, ged. 4-7-1770
Helena, ged. 2-11-1772
Judoca, ged. 1-6-1777
wilhelmina, ged. 3-1-1781
wilhelmus Henricus, ged. 26-12-1783
367. PERIJN JANSE VAN CROONENBURGH
trouwt 20-2-1667 te Best met Jan Gooerts van den Berck, overle-
den 26-12-1699
368. PETER VAN CROONENBURGH
trouwt 23-3-1739 te Oirschot met Gertruda Henricus van Haar(e)
369. PETER VAN CRONENBURGH
z.v. Wilhelmus en van Adriana van Oorschot
geb. 28-4-1810 te Best
overleden 4-12-1861 te Sint-Oedenrode
trouwt 29-7-1850 te Sint-Oedenrode met Dorothea, d.v. Adam Er-
gers en van Joanna Maria Vervoort, geb. 10-12-1814 te Veghel
kind:
Adriana, geb. 8-5-1851 te Sint-Oedenrode
370. PETRUS VAN CRONENBURGH
trouwt Margaretha Peters
kind:
Anna, ged. 20-12-1680
371. PIETER VAN CROONENBURGH
trouwt Aerlanda Roeters
kind:
Cornelis, ged. 6-11-1665
372. PETRUS VAN CRONENBURGH
z.v. Tholof en van Elisabeth Antonij van den Bosch
ged. 3-8-1781 te Oirschot
overleden 30-10-1846 te Zeelst
trouwt 12-5-1811 te Vught met Maria Catharina, d.v. Marcelinus
de Bruijn en van Dijnpherie van Lieshout, ged. 16-12-1781 te
Vessem, overleden 10-3-1819 te Zeelst
hertrouwt 3-6-1824 te Zeelst met Maria, d.v. Bartholomeus van
Straten en van Anna Elisabeth Surger, ged. 8-2-1799
kinderen uit eerste huwelijk:

- Dymphena en Elisabeth, geb. 8-2-1812 te Oirschot
Odulphus, ged. 22-9-1813 aldaar
Cornelis Marcelis, geb. 6-11-1815 aldaar
Anthony, geb. 26-2-1819 te Zeelst, overleden 12-3-1819 te Zeelst
kinderen uit tweede huwelijk: (allen geboren te Zeelst)
Bartholomea, geb. 22-5-1825, overleden 1-6-1825 te Zeelst
Hendrikus, geb. 15-7-1826
Johannes, geb. 26-4-1829
Paulus, geb. 26-1-1832
Franciscus, geb. 10-1-1834
Anna Elisabeth, geb. 14-8-1836
Bartholomeus, geb. 15-6-1840
373. PETRUS VAN KRONENBURG
z.v. Antony en van Joanna Maria Matheeuwse
geb. 2-11-1906 te Oirschot
trouwt Antonia van de Sande, geb. 14-7-1907 te Best
kind:
Maria Johanna Antonia, geb. 8-5-1938
374. PEILZUS ADRIAAN VAN MIOONENBURG
z.v. Adrianus en van Theodora van Beek
geb. 15-3-1893 te Oirschot
trouwt 22-1-1920 te Oirschot met Maria Theresia van der Heijden,
geb. te Best
kinderen:
Adrianus Theodorus, geb. 3-5-1921
Theodorus Franciscus, geb. 16-3-1922
Maria Theresia, geb. 15-5-1923
Everdinus Maria, geb. 9-9-1925, overleden 21-3-1938
375. PETRUS EGIDIUS VAN CROONENBURGH
z.v. Egidius Henricus en van Johanna Leonardi Tiebos
trouwt 3-2-1732 te Best met Petronella Francina van Hout, overle-
t
Rutten, d.v.
~~ais~~ ~~18017~~ ~~bia~~
?7iite20117 27;elselel
kinderen uit de tweede echt:
Rutgers, ged. 24-7-1793
Franciscus, ged. 25-4-1795
Petronella, ged. 27-6-1796
Petronella, ged. 12-5-1798
376. PETER GIJSBERTS VAN CROONENBURGH
z.v. Gijsbertus Joannes en van Johanna Jacobs
geb. 13-9-1618
overleden 27-3-1686
trouwt 10-12-1651 te Oirschot met Peterken Huybrechtsdr. willem
hertrouwt 1-3-1665 aldaar met Jenneken Wouters Henricx van Ger-
reven

377. PETER GISBERTI VAN CROONENBURGH
z.v. Gijsbertus Arnoldus en van Hendricusdr. Godefridi Antonie
Melis
ged. 5-11-1648 te Best
trouwt 11-2-1674 te Oirschot met Ida Adriani Verhoeven
kinderen:
Godefrida, ged. 29-1-1676
Maria, ged. 26-12-1677
Johannes, ged. 17-6-1681
Arnoldus, ged. 30-10-1683
Adrianus, ged. 25-6-1686
Maria, ged. 1-4-1689
Egidius, ged. 7-9-1691
378. PETER HENRICUS VAN CRONENBURG
z.v. Bartholomeus en van Johanna Claassen
geb. 8-9-1873 te Zeelst
overleden 11-10-1954 te Eindhoven
trouwt 16-5-1903 te Woensel met Maria, d.v. Thomas Thomasse en
van Anna Maria Verhuysen, geb. 31-12-1877 te Woensel, overleden
17-6-1961 te Eindhoven
kinderen:
Franciscus, geb. 30-4-1904 te Stratum
Joanna Maria en Bernardina Maria, geb. 29-5-1906 aldaar, Bernar-
dina overleed 31-5-1906
Thomas Bernardinus, geb. 1-3-1908 aldaar
Maria Veronica Coelesta, geb. 23-1-1911 te Tongelre
Hendrikus Bartholomeus, geb. 18-11-1913 aldaar
Anna Augustina, geb. 28-10-1914 aldaar, overleden 9-3-1915
379. PETER HENDRICUS GERARDUS VAN CRONENBURG
z.v. Thomas Bernardinus en van Wilhelmina Petronella Gertruda
Martens
geb. 28-9-1940 te Eindhoven
trouwt 24-11-1966 te Eindhoven met Clasina Josephina Antonia,
d.v. Peter Faessens en Cornelia Huybrechts, geb. 18-6-1942 te
Venlo
380. PEPRUS HENRICUS WILHELMUS EMERICUS VAN CRONENBURG
z.v. Hendrikus Bartholomeus en van Maria Anna Catharina Hendriks,
geb. 5-8-1938 te Eindhoven
trouwt 21-7-1964 te Rotterdam met Hendrika Adriana, d.v. Jan
Frederik van Vierzen, geb. 24-9-1940 te Voorburg
kinderen (geboren te Rotterdam):
Eric Henny, geb. 21-1-1968
Nicolette, geb. 2-1-1971

(wordt vervolgd)

3. GENEALOGIE TEURLINCX

door H. Teurlincx, **Peckiuslaan 15, 5E52 XP Eindhoven**

Noot redactie:

Onderstaande gegevens vormen een aanvulling op de genealogie Teur-
lincx, zoals die is gepubliceerd in Campinia, jaargang II (1972),
blz. 91 - 98.

Aanvulling op VII. 1.

VIIa. NICOLAAS HENDRIK TEURLINCX

z.v. Hendrik Claas en Mayke de Weyer

gedoopt te Helvoirt

van beroep coopbrouwer

huwt met Catharina van Beurden

Hun kinderen, allen te Helvoirt gedoopt, zijn:

1. Petrus (volgt onder VIIIA. 1)

2. Johannes (volgt onder VIIIA. 2)

3. Cornelius (volgt onder VIIIA. 3)

4. Maria, ged. 2-9-1674, trouwt te Helvoirt op 13-2-1695 met
Jacob Gerrits van de Graaf

5. Anna, ged. 24-11-1676, trouwt te Helvoirt op 5-2-1702 met
Peter Jan Daniels

6. Henricus (volgt onder Villa. 4)

7. Wouter, ged. 12-6-1681; wordt poorter van Den Bosch

8. Constantinus, ged. 1-8-1683; wordt poorter van Den Bosch

9. Petrus, ged. 28-9-1685; wordt poorter van Den Bosch

10. Gertrudis, ged. 28-7-1687

11. Antonius, ged. 25-6-1689

Alhoewel de doop- of geboortedatum van Nicolaas H. Teurlincx
niet bekend is (er zijn geen doopboeken uit die tijd), mag uit
een Helvoirtse schepenakte worden afgeleid, dat hij in 1640-
1641 is geboren; hij wordt in 1693 genoemd als zijnde 52 jaar
oud. Ook is van hem bekend, dat hij in 1682 koning werd van het
Sint-Joris-gilde te Helvoirt (zie J.H. Jolles, Schutterijen en
schuttersgilden, deel I, blz. 176-179). Verder is Nicolaas be-
halve burgemeester ook nog negende onder-rentmeester der Domei-
nen te Helvoirt geweest.

VIIIA. 1. PEPRUS TEURLINCX

gedoopt te Helvoirt op 11-2-1669

van beroep molenaar te Sint Oedenrode

huwt voor de eerste keer te Oirschot op 5-6-1691 met Anneke
van Heeswijk, geboren te Oirschot

huwt voor de tweede maal te Veghel op 26-8-1696 met Elisa-
beth Peters van Bergeijck, geboortig van Veghel

huwt voor de derde maal te Sint-Oedenrode op 10-12-1702 met
Willemina Hendrick van Hoore.

Uit het eerste huwelijk werden geboren te Sint-Oedenrode:

1. Walterus, ged. 8-7-1692

2. Gertrudus, ged. 12-9-1693

3. Joannes, ged. 22-3-1695
Uit het tweede huwelijk werden geboren te Sint -Oedenrode:
4. Anna, ged. 14-7-1697
5. Maria, ged. 24-3-1699
6. Gerardus, ged. 14-12-1700
Uit het derde huwelijk werden geboren te Sint-Oedenrode:
7. Constantinus, ged. 29-10-1703
8. Elisabeth, ged. 22-11-1704
9. Henricus, ged. 22-11-1706
10. Anna, Maria, ged. 4-1-1709
11. Adriana, ged. 3-12-1710
12. Nicolaas, ged. 10-8-1712
13. Catharina Hendrina, ged. 7-7-1714
14. Helena, ged. 8-7-1718
15. Anna Maria, ged. 29-5-1720
16. Joanna Elisabeth, ged. 10-5-1722
17. Joannes, ged. 24-11-1724

Petrus werd in 1708 keizer van het schuttersgilde. Het nevenstaande zilveren schild werd bij die gelegenheid gemaakt, waarop de molen van Sint -Oedenrode was afgebeeld, evenals het familiewapen. Dit wapen stond ook op het koningsschild van zijn vader.

2. JOHANNES TEURLINX
gedoopt te Helvoirt op 30-8-1670
huwt te Oirschot op 2-6-1697 met Jenneken Timmermans, geboortig van Oirschot.
Hun kind Johanna, gedoopt te Oirschot op 13-5-1697 wordt genoemd: illegitima.
Het gezin woont blijkens de verpondingsboeken van Oirschot, Kerkhof 1 en 2, in het steenstraatje.
3. CORNELIS TEURLINX
gedoopt te Helvoirt op 8-6-1672
huwt te Oisterwijk op 11-2-1702 met Jenneken van Gorcum, die daarna als weduwe hertrouwt op 23-12-1706 met Hendrik Jan Teurlinx uit Berkel-Enschot (zie hierna onder VIIIb. 2.).
4. HENDRIK TEURLINX
gedoopt te Helvoirt op 22-11-1678
overleden te 's-Hertogenbosch op 14-9-1742
huwt met Maria van Hooren, geboortig van Sint -Oedenrode, te Oirschot op 10-3-1715.
Hun kinderen zijn (allen gedoopt te Oirschot):
  1. Nicolaas, ged. 26-1-1716
  2. Anna Maria, ged. 18-7-1717
  3. Catharina, ged. 18-3-1719
  4. Henricus, ged. 6-5-1720
  5. Constantinus, ged. 28-9-1721
  6. Johannes, ged. 22-9-1723

volgens de kerkerekening van St. Janskerkhof te 's-Hertogen-

bosch is Hendrik begraven op 14-9-1742. Zijn zoon Hendrik is op 28-3-1744 poorter van 's -Hertogenbosch geworden. Voorts moet worden opgemerkt, dat Hendrik gehuwd is met een zuster van Peters derde vrouw.

Aanvulling op VII. 4.

VIIb. JAN TEURLINCX

z.v. Hendrik Claas en van Mayke de Weyer
gedoopt te Helvoirt
huwt te Tilburg op 27-1-1672 met Paulina van Osch, d.v. Pauwel en van Maria Michiels Geraerts de Veth.
Jan overlijdt te Tilburg op 16-12-1713.
Kinderen uit dit huwelijk, gedoopt te Tilburg:

1. Maria, ged. 7-11-1672
2. Petrus (volgt onder VIIIb. 1)
3. Johanna Maria, ged. 13-6-1679
4. Johannes, ged. 16-11-1681, overleden te Tilburg op 21-3-1716
5. Hendricus (volgt onder VIIIb. 2)

Jan woont op Enthoven en heeft goederen te Loven, Hoeven en Enthoven. Hij oefent, evenals zijn vader, het beroep uitvan radmaker. Uit een notariële akte, welke Jan liet opmaken, blijkt dat zijn broer Adriaan (zie VII. 5., Campinia, jaargang II, blz. 92) in Driel woont.

VITib. 1. PEPRUS TEURLINCX

overleden te Boekel op 12-8-1746 (zie schepenakte in rechterlijk archief Tilburg, R 529; in die akte is sprake van een opgave van onroerende goederen te Tilburg, die Peter nalaat aan zijn broeder Hendrikus (zie VIIIb. 2.)).
Uit onderzoekingen is komen vast te staan, dat Peter lid was van de Congregatie der Broeders Penitenten van de Heilige Franciscus van Assisië.
In een notariële akte, welke is opgemaakt te Eindhoven op 22-2-1715 is sprake van een testament van langstlevenden tussen Daniel de Brouwer, Peter Moescops en Peter Teurlincx. Zij gedrieën woonden in Zeelst en hadden aldaar een gemeenschap gesticht, welke heden nog bestaat als de "Daniel de Brouwerstichting". De plaats waar zij woonden, was op de hoek van de Polkestraat-Bossebaan. In 1722 gingen zij zich vestigen in Handel (gemeente Gemert) om aldaar, naast het beoefenen van de landbouw, ook het kosterschap van de genade-kapel van O.L. Vrouw waar te nemen. Toen hun aantal groeide, besloten zij zich toe te leggen op het geven van onderwijs aan de jeugd.
Moeilijkheden, ook als gevolg van het brouwen van bier, welke de concurrentiepositie van de in Gemert wonende brouwers schaadde, noodzaakten hen het Gemerts grondgebied te verlaten. Zij vestigden zich in de Vrije Heerlijkheid van het Land van Ravestein en wel in de tegenwoordige gemeente

Boekel, amper tien minuten gaans over de grens van Gemert met Boekel. Zij stichtten aldaar een nieuwe Kluis, welke thans deel uitmaakt van huize Padua.

2. HINDRICUS TEURLINCX

geboren te Tilburg en gedoopt op 23-3-1684
huwt te Oisterwijk op 23-12-1706 met Jenneken van Gorcom, weduwe van Cornelis, z.v. Claas Teurlincx (zie VIIIA. 3.).
Hendrik overlijdt te Enschoot op 19-4-1770 op 86-jarige leeftijd.

Uit hun huwelijk zijn drie kinderen geboren, allen te Tilburg:

1. Francis, ged. 6-10-1738, huwt met Johanna Adriaans van Gestel, geboortig van Antwerpen en wonende te Tilburg.
2. Anna Maria, gehuwd met Adriaan Willems Zeegers
3. Paulus, die ongehuwd blijft en overlijdt op 13-7-1784. Hij woont aan de Oostheijkant.

Op 11 april 1741 draagt Hendricus onroerend goed over aan zijn zoon Paulus, die dit weer bij testament van 20-11-1783 vermaakt aan zijn broer en zuster.

VIII. ONTDEKKINGEN IN HET OIRSCHOTSE ARCHIEF

door J. Uiten

Hoewel de uiteindelijke inventarisatie van de omvangrijke Oirschotse archieven nog jaren zal duren, wordt er wel regelmatig aan gewerkt. Bij een eerste sortering van zo'n 6000 losse stukken, die gestadig voortgang maakt, werden reeds enkele zaken duidelijk, die velen misschien zullen interesseren en die wij U dan ook niet willen onthouden.

DE OUDE BANK VAN OERLE

Toen in 1921 de nieuwe gemeente Veldhoven - ook wel genoemd Groot-Veldhoven - gevormd werd uit de dorpen Veldhoven, Meerveldhoven, Zeelst en Oerle, was dit eigenlijk niet iets nieuws maar het herstel van een oude toestand en dan nog maar een gedeeltelijk herstel.

In de vergadering van het dorpsbestuur van Veldhoven - destijds omvatende Zeelst, Veldhoven en Blaarthem - van 6 juni 1761, gepubliceerd in Campinia, jaargang I, blz. 72 onder nr. 63, werd gesproken over de oude bank van Oerle. Deze bank heeft volgens mededeling van president Hermanni in deze vergadering nog 50 jaar bestaan na 1505; exact bestond ze tot 1560. (Zie: W. Klaasen, Inventaris van de archieven van de gemeente Veldhoven, Inleiding, blz. XIII.)

Deze OUDE BANK omvatte de volgende dorpen: Oerle, Zeelst, Veldhoven (oudtijds Zonderwijk), Meerveldhoven, Blaarthem, Vessem, Wintelre en Knegsel. Zij was dus aanmerkelijk groter in gebied dan het in 1921 ontstane Groot-Veldhoven.

In 1560 is deze bank gesplitst in drie banken: 1. Oerle met Meerveldho-

ven, 2. Zeelst, Veldhoven en Blaarthem, 3. Vessem, 1Jintelre en Knegsel

Van het archief van deze OUDE BANK is weinig over. Dit archief was thuis in Oerle, het oude centrum (Zand-Oerle), maar is in voorgaande eeuwen zo verwaarloosd, dat het in 1887 praktisch gedwongen werd overgedragen aan het Rijksarchief in 's-Hertogenbosch. Daar is het restant geïnventariseerd en uiteindelijk onlangs terugbezorgd op het streekarchief. Er is bijna niets van de OUDE BANK bij.

Maar er is nog een andere bron voor het Oerlese archief en wel dat van Oirschot. Dat kwam zo. Vanaf 1685 was Ericus Duytz secretaris van Oerle. Rond het jaar 1695 was de Oirschotse secretaris Peter van Andel zeer oud. Hij was rond 1640 al een paar jaar in dienst als secretaris in Oirschot en vanaf 1648 ononderbroken tot aan zijn dood. Tevens was hij, zoals gebruikelijk, ook griffier van het kwartier Kempenland. Rond 1695 nu gaat Ericus Duytz, secretaris van Oerle, optreden als griffier van Kempenland. Waarschijnlijk was hij slechts waarnemer voor Peter van Andel, die immers nog kort voor zijn dood in 1700 betiteld wordt als secretaris van Oirschot en griffier van Kempenland. Met die waarneming echter had Ericus Duytz praktisch de zekerheid in handen, dat hij Peter van Andel bij diens dood in beide functies zou opvolgen. Dit gebeurde dan ook in 1700. Hij is waarschijnlijk nog in de loop van dat jaar naar Oirschot verhuisd, maar bleef tot 1703 tevens secretaris van Oerle. Door deze gang van zaken zijn verscheidene Oerlese stukken van die tijd in Oirschot terecht gekomen, waardoor ze van een bijna zekere ondergang zijn gered.

Wat heeft dat nu te maken met de OUDE BANK van Oerle, zult U misschien denken, die was immers al sinds 1560 verleden tijd. Nu blijkt die tijd echter niet absoluut verleden te zijn, met andere woorden de OUDE BANK van Oerle is in zekere zin nog blijven voortbestaan.

Het zijn met name twee zaken, die niet door de afzonderlijke dorpsbesturen werden behandeld maar door de OUDE BANK: het beheer van verschillende gemeente-gronden en de vertegenwoordiging in het bestuur van het kwartier Kempenland. Na de splitsing in drie banken blijkt de OUDE BANK, zoals vroeger, nog vertegenwoordigd in de kwartiersvergadering door twee gekommitteerden.

Dezen werden gekozen uit de regenten der diverse dorpen volgens een bepaald roulatiesysteem. Hoe dat precies in zijn werk ging is nog niet duidelijk. Wel staat dit vast: als b.v. Veldhoven en Oerle aan de beurt waren om ieder een gekommitteerde naar de kwartiersvergadering af te vaardigen, werden deze uit de zittende regenten van die twee dorpen gekozen door de regenten van de omliggende dorpen. Deze gekommitteerden kregen dikwijls een strikt omschreven lastgeving mee. Aan de kwartiersvergadering ging dan ook bijna altijd een vergadering van de OUDE BANK vooraf, die door de secretaris in Oerle werd bijeengeroepen.

Naast een vergadering van de OUDE BANK was er nog ooit een vergadering van de dorpen, die gerechtigd waren in "den grooten aard van Oerle"; deze bestreek een nog uitgebreider gebied dan de OUDE BANK. Tot nu toe zijn daarvan echter te weinig stukken voor de dag gekomen, om tot conclusies te leiden. Mogelijk geven de uit Den Bosch teruggekomen stukken hierover nog enige opheldering.

LIEMPDSE ARCHIEFSTUKKEN IN OIRSCHOT

Bij een eerste sortering van de duizenden losse stukken van de Oirschotse archieven kwamen een paar stukken voor de dag, die naar zich liet aanzien in het Liempdse gemeentearchief thuishoren. De vraag, hoe ze dan in Oirschot gekomen waren, loste zich op toen een paar privé-brieven aan secretaris Goossens tevoorschijn kwamen. Gerard Goossens, secretaris van Oirschot en griffier van Kempenland van 1626 tot 1648, blijkt namelijk voor 1626 secretaris geweest te zijn van Liempde. Misschien heeft hij, zoals Ericus Duytz van Oerle, zijn voorgaande functie nog enige tijd waargenomen, toen hij al in Oirschot woonde.

DE OIRSCHOTSE KAPITTELSTATUTEN VAN 1446

(Men zie hiervan: A.M. Frenken, Documenten betreffende de kapitels van Hilvarenbeek, Sint-Oedenrode en Oirschot, blz. 192 e.v. en 252 e.v.)

Het heeft me altijd geintrigeerd, hoe het mogelijk is, dat de statuten van 1446 in 1499 en 1501 werden aangevuld, terwijl er ook statuten zijn van 1472. Het lijkt een wat onlogische gang van zaken. Frenken heeft voor zijn publikatie alleen de beschikking gehad over een registertje, waarvan de tekst, zoals hij zelf zegt, hier en daar corrupt is. Dit uit zich vooral in de inleiding en in de bepalingen 3 en 4.

NU blijkt er echter nog een andere tekst beschikbaar te zijn, namelijk in het register Van Dooren-Van Baar, dat zich bevindt in het parochie-archief van Oirschot.

Dit zeer uitgebreide en goed verzorgde register is vermoedelijk begonnen en voor veruit het grootste gedeelte geschreven rond 1550 - 1600. Vanaf 1748 is de geschiedenis van dit register duidelijk. In dat jaar kwam het in handen van de Oirschotse familie Van Dooren, van wie het overging op de aangerouwde familie Van Baar, die later uit Oirschot vertrok en die het in 1861 schonk aan de parochie Oirschot. Uit de brede interessesfeer van het verzamelde rijst het vermoeden, dat het geschreven is b.v. door een rector van de Latijnse school. Het is duidelijk gericht op datgene, wat Oirschotse geestelijken, notarissen en ambtenaren dienden te weten.

Op blz. 257 e.v. treffen we de bedoelde tekst aan met uitzondering van bepaling 16, wat het vermoeden doet rijzen, dat deze later dan 1501 is toegevoegd.

Reeds bij een oppervlakkige vergelijking blijkt, dat de tekst beter is dan die, waarover Frenken beschikte. De door hem gesignaleerde onduidelijkheden zullen wel opgelost kunnen worden: zij zijn vooral ontstaan door het overslaan van stukken zin. Wij hopen hiervan te zijner tijd een tekstkritische uitgave te verzorgen.

Wij beperken ons hier tot de aanvang van het stuk, die het onlogische in de gang van zaken lijkt op te lossen.

Terwijl in het registertje van Frenken het jaartal is aangeduid door deels Romeinse, deels Arabische cijfers: MCCCC 46, is in het register Van Dooren-Van Baar het jaartal voluit geschreven: anno millesimo

quadringentesimo nonagesimo sexto, dat is 1496.
Nu weet iedereen, die oud schrift heeft gelezen, hoe gemakkelijk men zich in die tijd kan vergissen met een 9 en een 4. Frenken kennende, kunnen wij niet aannemen, dat hij zich vergist heeft. De schrijver van het registertje echter, die blijkens zijn weglatingen wat slordig gewerkt heeft, kan zich best vergist hebben. Wij kunnen dus veilig aannemen, dat de bedoelde kapittelstatuten niet van 1446 zijn maar van 1496.

IX. HUIZEN EN HUN BEWONERS TE OIRSCHOT
VAN DE ZEVENTIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW

46. Nieuwstraat 7 - sectie F 5896, en Kerkstraat 1 - sectie F 5895,

De lijst van onroerende monumenten in de gemeente Oirschot beschrijft dit pand als volgt:

"Huis met gepleisterde topgevel, achterkant tegen Torenstraat 8 aangebouwd".

De verpondingsregisters van de herdgang Kerkhof vermelden als eigenaars, respektievelijk bewoners de volgende Personen:

- A. WOUTER VAN CUIJCK
overleden 1638
- B. DE ERFGENAMEN VAN WOUTER VAN CUIJCK
"Huijs en Hoff"
grootte: 33 roijen
aanslag: 8 g. 18 st.
verpondingsboek nr. 1, fol. 78
- C. a. JAN ODULPHUS GOOSSENS 1665
"de hellicht in Huijs en hoff"
grootte: 161 roijen
aanslag: 3 g.
dit pand is thans: Torenstraat 8 "Huize Diest"
(zie Campinia II, blz. 128 e.v.)
verpondingsboek nr. 1, fol. 79 b
- b. NICOLAAS JANSSEN VAN CUIJCK 1665
"1/4 part in Huijs en Hoff"
grootte: 81 roijen
aanslag: 1 g. 9 st. 8 p.
1665 naar Dirck Janssen van Moretten
verpondingsboek nr. 1, fol. 77 v
- c. DIRCK JANSSEN VAN MORETTEN 1665
"1/4 part in Huijs en Hoff"
grootte: 81 roijen
aanslag: 1 g. 9 st. 8 p.
1665

van Cathalijn wed. van Nicolaas Janssen van Cuijck
"1/4 part in Huijs en hoff"
grootte: 8/ roijen
aanslag: 1 g. 9 st. 8 p.
verpondingsboek nr. 1, fol. 77 v.

De panden C. b. en c. worden thans onder D. voortgezet.

- D. DIRCK JANSSEN VAN MORETTEN
MARIA VAN MORETTEN, weduwe van Corstiaen Moeskops
"Huijs en Aenstede"
grootte: 161 roijen
aanslag: 2 g. 19 st. 8 p.
1739
aan Jan Babtist Smits:
6 roijen uit de aenstede
aan Ariaen Jansen van Loon:
Huijs en uit de aenstede 10 roijen
verpondingsboek nr. 2, fol. 70 v.
- E. ADRIAAN JANSSEN VAN LOON
"Huijs en uijt de aenstede"
grootte: 10 roijen
aanslag: 2 g. 10 st.
verpondingsboek nr. 2, fol. 70 v.
- F. HENDRICK JANSE BAIJENS
"Huijs en uijt de aenstede"
grootte: 10 roijen, aanslag: 2 g. 10 st.
1747
van Cornelis Willem Snellaars:
"in't huijs en hof f"
grootte: 2 roijen
aanslag: 7 st. 8 p.
verpondingsboek nr. 2, fol. 73 v.
Later omschreven als volgt:
"Huijs, aenstede en hoff"
grootte: 12 roijen in 2 parcelen
aanslag: 2 g. 17 st. 8 p.
verpondingsboek nr. 3, fol. 93
- G. LOUIS, LUIJCAS, MICHIEL, GIJSBERT, JAN,
JOHANNA, CORNELIA en PEETERNEL, en vanaf
1780 MARTHA BAIJENS, PEETER VAN ANTWERPEN
z.v. MARIA ANNA BAIJENS, KINDEREN VAN HEN-
DRICK JANSSEN BAIJENS
"Huijs, aenstede en hof f"
grootte: 12 roijen
aanslag: 2 g. 17 st. 8 p.
verpondingsboek nr. 4, fol. 67

H. MICHEL, JAN, JOHANNA, CORNELIA EN PEETER-
NELLA, KINDEREN VAN HENDRICK JANSSEN BAIJENS
bij koop 1776
"Huijs, aenstede en hoff"
grootte: 12 roijen
aanslag: 2 g. 17 st. 8 p.
verpondingsboek nr. 4, fol. 66 v.
verpondingsboek nr. 5, fol. 69

I. MICHEL EN CORNELIA, KINDEREN VAN HENDRIK
BAIJENS (Cornelia tot 1809) 1776
"Huijs, aenstede en hof"
grootte: 12 roeden
aanslag: 12 g. 17 st. 8 p.
verpondingsboek nr. 6, fol. 66

Het kohier der huizen van 1808 vermeldt de volgende eigenaars:

DE KINDEREN HENDRIK BAIJENS
MICHEL BAIJENS

J. WILLEM VAN DER STEEN
K. ADRIAAN VAN DEN BIGGELAAR
HENDRIK PETER VAN HAAREN

De kadastrale leggers wijzen de volgende eigenaars aan:

L. HENDRIK PETER VAN HAAREN, beroep bakker 1832
Artikel 190
volgnrs. 1, 2, 3, 4
sektie F 459: huis
grootte: 1 roede, 13 ellen
sektie F 460: huis
grootte: 35 ellen
sektie F 464: schuur
grootte: 37 ellen
1870 scheiding

M. JAN CORNELIS VAN DEN BIGGELAAR, beroep bakker 1870
Artikel 2525
volgnrs. 1, 2, 3, 4
omschrijving als artikel 190

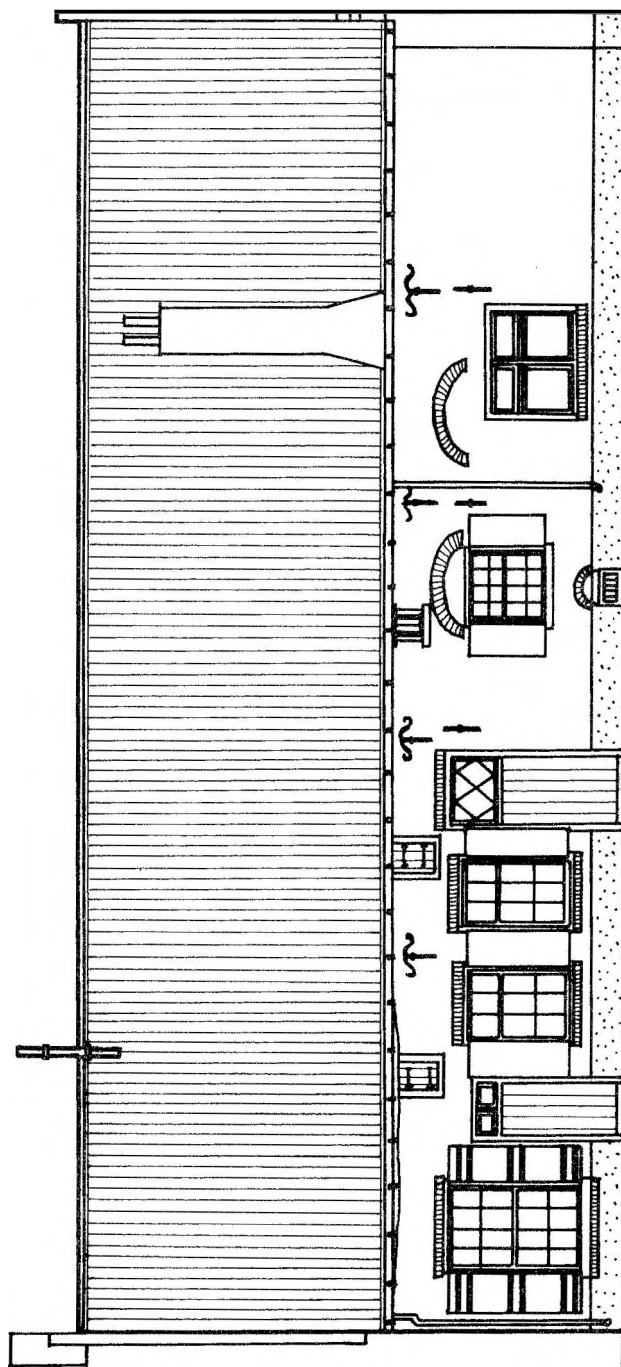
N. HENDRIK VAN HAAREN, beroep kuiper 1877
Artikel 2841
volgnrs. 1, 2, 3
sektie F 459: huis
grootte: 1 roede, 13 ellen
sektie F 460: kuiperij
grootte: 35 ellen
sektie F 464: schuur
grootte: 37 ellen
1897 successie.

O. HENDRIK NICOLAAS VAN ! MIN, beroep kuiper 1897
HE'IDRIEN VAN HOOFF, weduwe van l'.N. van Naaren 1905
Artikel 3642
volgnrs. 5, 6, 7
Artikel 4247
volgnrs. 8, 9, 10 •
omschrijving als artikel 2341
verkoop: 1929

P. ADRIANUS HENDRIKUS VAN DER HAM.SFOORT, beroep
chauffeur 1929
WILLIELMINA CATHARINA SMETSFRS, weduwe van A.H.
van der Hamsfoort 1966
Artikel 5384
volgnrs. 1, 2, 3
Nieuwstraat 7, Oirschot
omschrijving als artikel 2841
1934 verbouw

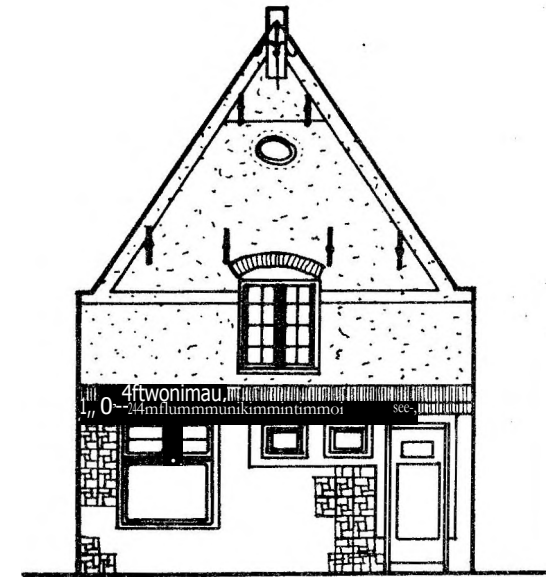
Q. FRANCISCUS M.J. VAN DEN BOSCH, beroep verple-
ger 1970
Artikel 8491
volgnr. 1
sektie F 459: Huis
grootte: 1 A 13 CA
1975: verkoop naar artikel 9133 volgnr. 1 =
Nieuwstraat 7
volgnr. 2
sektie F 460: kuiperij
grootte: 35 CA
1976: verkoop naar artikel 8830 volgnr. 6
Kerkstraat 1
volgnr. 3
sektie F 464: schuur
grootte: 37 CA
1976: gedeeltelijke verkoop naar artikel 8830,
volgnr. 8 en artikel 9133, volgnr. 6.

R. HUBERTUS W. VULLINGS, beroep kellner 1975
Nieuwstraat 7
Artikel 9133
volgnr. 1
sektie F 459: huis
grootte: 1 A 13 CA
1976: naar artikel 8491, volgnr. 6
volgnr. 2
1976: sekties F 460 en F 464 gedeeltelijk naar
artikel 8491, volgnrs. 2 3
1976 volgnrs. 4, 5, 6, 7
verandering van sektie F 459 ged. in sektie F
5896: huis
grootte: 98 CA

Kerk straat

-46-

Nieuwstraat 7

verandering van sectie F 464 ged. in sectie F
5894: schuur
grootte: 36 CA
1979: verkoop.

WILHELMUS CHRISTIANUS CORNELIS SCHUT, beroep
gemeentearbeider, Kerkstraat 1
Artikel 8830
volgnrs. 5/8

1976

1976: verandering van sectie F 464 ged. in
sectie F 5893: tuin
grootte: 19 CA
volgnrs. 6, 9, 10
verandering van sectie F 460 ged. in sectie
F 5895: huis en tuin
grootte: 50 CA
1976 en 1977: gedeeltelijke vernieuwing en
verandering van bestemming.

S. HENRICA CORNELIA MARIA VAN DER PUTTEN, be- 1979
roep wijkverpleegkundige, Nieuwstraat 7
Artikel 9890
volgnr. 1
sektie F 5894: tuin, Kerkstraat
grootte: 36 CA
volgnr. 2
sektie F 5896: huis, Nieuwstraat 7
grootte: 98 CA

X. EEN NIEUWE BEHEERDER VAN HET ST.-JORISGASTHUIS TE OIRSCHOT
EN ZIJN CONSIGNES, anno 1494.

door A.H.M. van der Meulen, Amazonenlaan 5 te Eindhoven.

Noot: Onderstaande akte, aangetroffen in een protokol van het oud-rechterlijk archief van Oirschot (Pt. 126A, blz. 139 - 142), houdt de aanstelling in van een nieuwe beheerder van het St.-Joris-gasthuis te Oirschot. In deze akte is aangegeven op welke manier de "gasthuyswert" zijn gasten dient te behandelen, welke middelen hem ten dienste staan voor het levensonderhoud van zijn gasten en zijn huisgezin, wie hij uit het gasthuis dient te weren, evenals de regeling van de energievoorziening. Eveneens blijkt daaruit, dat eventuele overschotten aan voedsel uitgedeeld dienen te worden aan de Oirschotse huisarmen. Ook beschreven is, dat de beheerder verantwoordelijk is voor het onderhoud van het huis, de "beijart", de kapel en de tuin, alsmede voor de inventaris van het gasthuis. Tenslotte wordt vastgelegd, dat bij het vertrek ("afsceijden") van de beheerder en zijn gezin de gehele inboedel, inclusief de oogst, achtergelaten dient te worden, met uitzondering van hetgeen zij zelf hebben ingebracht.

Achter de transkriptie is een verklarende woordenlijst opgenomen.

De redaktie.

Scepenen in Oerschot .tugen onder onsen ghemeijnen segel dat voer ons comen sijn her Willem Artssoen, deken der kercken Sunte Peters tot Orscot, ende her Wernaer van Mirrode, canonick der selver kercken, ende meester Jan Belions, voertijts wert in den gasthuys van Oerschot, ende Cornelis Smeeds, als provisor desselven gasthuys van Oerschot. Ende hebben geset ende gheordineert Wouteren Wouter Máthijs Backssoen tot enen wert ende regent te sijne in den gasthuys van Oerschot om dat selver gasthuys op te houden ende daerinne te wonen in manieren hierna volgende.

Inden ierste soe sal Wouteren vorscreven sculdich sijn te ontvangen ende te herbergen enen nacht allen armen menschen, die over wech reijsen ende bescheet hebben van honnen prochiaen ofte van honnen steden, vriheiden ofte dorpen om pelgremmadse of bevarden te reijsen, ofte in

anderen saken hon van node sijnde ende daer comen int gasthuys herberge begerende sijnsi sieck ofte ghesont ende dien mede deijlen van den ghenen des hon van node wesen sal, in vuer, licht, potspise ende scerbier.

Item men doet den wert ende regent in den gasthuys voerscreven een coe te houden die hij sculdich sal sijn goet te houden jaerlics ende den gasthuys weder te laten int afsceijden van hom ende sijnder huijsvrouwe, die selver coe ofte een ander coe goet sijnde als die coe die hem gedaen wordt met suiker conditien ofte die coe mansse wordde soe sellen die provisoren die veranderen ende hen daervoer een tijtcalinge coe conen oft den gasthuyswert belieft. Ende oft die coe te aut wordde soe sellen sij doen des geliken. Ende daer mede sal hij besorgen allen armen sieken ende vrouwen die jonge kijnderen hebben ofte dragen in suijsvele soe hem des van node wesen sal tsij van boter, romen ofte melck ende des vridaghs ende saterdaghs den pot daer mede sieden voer hem ende voerden armen.

Item totter koe sal hij hebben weij die hij sal gebruiken tot noot ende orbaer des gasthus voer hem ende voer den armen.

Item men doet hem jaerlics enen redeleken osch voer hem ende voerden armen daerof hij sculdich sal sijn den armen mede te deijlen na dat beste van sijnder consciencie daer na dat hem sal duncken dat van node te sijn.

Item allen rebauwen, boven ende wedelers met honnen dernen, die daer opgaen van der eender steden ende vanden enen gasthuys totten anderen, die sal hij uutten gasthuys houden ende keren ende niet herberghen na allen sijnen vermogen ende doen hon alsoe wenighen geriefs als hij can. Ende bisonder soe en sal hij van alsulken personen ofte tegen hon in gheenerwijs broot, vlasch, eijer ofte ennighe dingen tegen hon copen noch in gheenderwijs bier laten halen ofte drinckenscappe te houden inden gasthuys, mer hij sal sijn uuterste beste doen alsulken boeven die plaetse te verleden ende van daer te verdriven.

Item voert soe sal die voerscreven gasthuysweert sculdich sijn van den osch jaerlics te besorgen voer hem ende voerden armen licht van kerssen ende van den vette daerof comende den pot te connen ende te sieden.

Item men doet hem oeck na ghelech van den jaer ende nader tijt dats van node.sij een vercken of een half jaerlics na dien dat den provisoren van node sla duncken wesen ende na dat die tijt uut wijst.

Item hieraf sal hij oeck den armen mede deijlen als vanden osch ende dat rosel sal hij bewaren om voer hen ende voerden armen den pot daer mede te connen.

Item het sij van vette, vleeschnat ofte van molck dat den gasthuyswert overt ende hij ontberen mach dat sal hij armen huijsarmen

- mede deijlen.
- Item men doot hem jaerlics enen sack sauts omden osch ende vercken mede te sauten ende voert tot profijst van hem ende van den armen
- Item men doet hem oeck jaerlicks garst ende maut om scerbier daer af te sieden voer hem ende voerden armen.
- Item men doet hem oeck in die vasten ertten enen sester ofte meer ofte min na dien dat van node is ende die tijt uutwijst voer hem ende voerden armen.
- Item noch doet men hem raepsaet om in die vasten voer hem ende voerden armen den pot te sieden ende den armen inde noot mede te hulpen te comen voer hon boter.
- Item noch doet men hem torf om voerden armen in de wijnter vuer te stoken als men ghewoenlijc is ende na dien dat cout is ende dats van node sij groet ende cleijn.
- Item men doet hem tsiaers vier hondert rijshouts meer ofte min na dat dien wijnter cout ende den last vanden armen luden groet is
- Item soe wanneer dat die gasthuijs wert ende regent ennige hout houwen wil opter erffnisse des gasthuijs, dat sal hij den provisoren van den gasthuijs laten weten ende dat sal den gasthuijs wert afcortten aen die vierhondert rijshouts.
- Item van allen desen punten voerscreven soe sal die gasthuijswert die sculdich sijn te ghebruijken ter notorsticheijst van hem ende den armen ende dat al gelijc sijns selfs ende der armer goet. Ende soe wes hem anderen toecomende jaers want den last van den enen jaer meerder is dan van den anderen jaer. Ten waer dat woude bederven, soe sal hij dat den armen huijsarmen mede deijlen. Ende dat niet mogen vertrecken, vercopen of veranderen ingheender manieren tot ennigen profijst voer hoer mer tot profijst der armen.
- Item dat die gasthuijsmeester tsiaers oeck niet houden ofte mesten en sal ennige viervotige beesten meer dan hij selver tsiaers voer hem ende zjijn huijsgesinne in sijnen huse behoefst te eten om dat tmoelck ende wermoes den armen niet en werde vertogen.
- Item dat hij oeck sculdich sal sijn te houden dat woenhuijs ende die scuer in suiker reraracien van doren, vensteren ende wenden als men hem dat leveren sal.
- Item dat hij den hof reken, planten ende seijden sal totten meesten noot ende profijst der armer.
- Item dat hij den beij art ende die capelle sal ruijmen, reijnich houden van wagen, carre, ploech ende van allen hout ende becommeringe gelijck inen kercken ende capellen sculdich is te houden.
- Item dat hij oeck dat misghewaet reijndelijck van wassen ende anders

- sal houden.
- Item dat hij oeck der armer luden cameran van bedden ende bedstroe ende die laken te wassen soe reijnelijc sal houden als sijnne selfs ende in elcke camer enen emer te dragen om hon ghevoech d'inne te mogen doen ende die cameran te keren ofte doen keren.
- Item allen huijsraet van potten, ketel, scotel ende lepel dat her ghelevert wordt sal hij sculdich'sijn int afsceijden hij ofte sijn erfgenamen wederom te leveren den provisoren ende insgelijcks die gasthuijsbedden, laken, sadsen, die den gasthuijs toebehoren en sal die gasthuijswert niet orbaren ofte besuighen mer dié sal hij laten liggen inder armer luden cameran in der capellen.
- Item dat die gasthuijs wert int afsceijden van hom ende sijnder huijsvrouwen sijofte hon erfgenamen niet meer mede ende uutten gasthuijs dragen ofte vueren en sellen dan sij daer brocht en hebben.
- Item dat sij allen die scaren opten velde staende ofte inder scueren liggende, dat die tgasthuijs houden ende hebben sal om den ghenen die na hon int gasthuijs weder tomen sellen wonen daer mede den armen te onderhouden ende uut te reijken van den ghenen des ghewoenlijck is sonder tegen seggen.
- Gegeven int jaer ons Heren geboert, XIIIC XCIIII den XVI februario.
Schepen: Jordan Jan die Crom.

Verklarende woordenlijst (in volgorde van voorkomen in de tekst):

bevarden	- bedevaart
scerbier	- scharrebier, schraal bier
mansse	- onvruchtbaar
tijtcalinge	- koe, die aan telling is
consciencie	- geweten
sieden	- koken
boven	- boeven
wedellers	- vioolspelers
connen	- koken
overt	- over heeft
sester	- inhoudsmaat
wermoes	- groente
reken	- harken
seijden	- zaaien
beij art	- gemeenschappelijke eetzaal (vermoedelijk het pand Gasthuisstraat 5)
sadsen	- vermoedelijk dekens van een bepaalde stof
scaren	- oogst.

C AMPINIA

DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKARCHIVARIAAT

NOORD-KEMPENLAND

1 0e JAARGANG

JULI 1980

NR. 38

Copyright: Streekarchivariaat Noord-Kempenland

Toestemming tot overname van artikelen of gedeelten daaruit dient U schriftelijk aan te vragen bij de redactie.

Redactie: H. Mijland, streekarchivaris

Redactie-adres: Torenstraat 1, 5688 424 Oirschot
Postbus 11, 5688 ZG Oirschot
Tel. 04997 - 2828 - toestel 33

De auteurs van de gesigeneerde artikelen zijn verantwoordelijk voor de inhoud daarvan. De niet-gesigeneerde artikelen zijn samengesteld door de medewerkers van het streekarchivariaat.

Lay-out en typewerk: C. Aarts-Keesom

Offset: H. Tempelaars

De prijs voor een abonnement bedraagt f 12,-- per jaar, bij vooruitbetaling te voldoen op postgirorekening 10.69.032 van de gemeente Oirschot onder vermelding van: Campinia.

De prijs van losse nummers is f 3,-- per stuk. Ook nummers van afgesloten jaargangen zijn in beperkte aantallen voorradig. Een jaargang begint op 1 april.

Indien opzegging niet schriftelijk is medegedeeld voor het begin van het nieuwe kalenderjaar, wordt het abonnement automatisch verlengd.

WORD VOORAF

Geachte lezer,

Oirschot heeft 1980 tot jubeljaar uitgeroepen, daar is alle reden toe. De gemeentenaren vierden namelijk de oprichting van de parochiegemeenschap 1500 jaar geleden én de ingebruikname van de monumentale Sint Petruskerk in 1480.

Zoals reeds aangekondigd in de vorige aflevering, wordt in dit nummer een korte geschiedenis van Oirschot opgenomen. Ook een aantal evenementen in dit jubeljaar krijgt speciale aandacht evenals enkele actuele zaken, die een bezoek aan dit prachtige Kempische dorp alleszins rechtvaardigen. Ten slotte geven we informatie over enkele publikaties over Oirschot en Oirschotse mensen.

Door diverse omstandigheden is het aprilnummer van Campinia erg laat verschenen. Wij bieden IJ daarvoor onze verontschuldiging aan.

Wij wensen U veel leesplezier.

De redactie.

HET OER-OUDE OIRSCHOT

EEN AANZET TOT EEN GESCHIEDSCHRIJVING VAN OIRSCHOT-BEST

door L.P.J. Lijten

INHOUD

Het oer-oude Oirschot	
Een aanzet tot een geschiedschrijving van Oirschot-Best (door J.P.J. Lijten)	blz. 51
Evenementen te Oirschot	77
Museum voor volkskunde "De vier quartieren"	78
Tentoonstelling Anton Kruysen	79
Hand en Span	81
Renie van oud-Oirschottenaren	81
Publikaties over Oirschot en Oirschotse mensen	82
Fotoboek Martien Coppens	82
In het Lommer van de Kempen	83
Het oer-oude Oirschot	83

Nu Oirschot zich opmaakt, om feestelijk te herdenken dat zijn huidige parochiekerk ongeveer 500 jaar geleden in gebruik genomen werd en dat vermoedelijk rond 1500 jaar geleden. de eerste Christelijke gemeenschap gegreepereera werd rond de Mhriakerk, is het passend een overzicht te geven van Oirschots al-oude historie. Verwacht echter geen uitgewerkte geschiedschrijving, maar slechts enkele peilingen op die punten, waar door tmevallige omstandigheden enkele belangrijke gebeurtenissen uit Oirschots rijke verleden dicht aan de oppervlakte kwamen.

Misschien is het goed, te beginnen met iets te zeggen over de naam Oirschot. Er bestaan daarover vele verklaringen, die dit gemeenschappelijk hebben, dat zij op weinig steunen. De enig juiste lijkt ons die van Dr. M. Gijsseling (1), die wel de onbetwiste autoriteit is op dit gebied: schoot (oudtijds geschreven scoet en verkort tot scot, schot) is een vooruitspringend stuk hoger land in een moerassig gebied, waarop in ons geval dan - de oeros (ura-oro-oor) zijn leger had. De naam is dan ouder dan de bewoning. Dergelijke **schoten** die genoemd zijn naar daar voorkomende dieren, komen in onze omgeving meer voor, bijvoorbeeld Ekerschot (eekhoorn), Sneppenscoet (later vervormd tot Snepsend), Eerschot (ever) in St.-Oedenrode en Welpscot onder Veldhoven.

PRAEHISTORIE

Reeds in de praehistorie was onze omgeving bewoond. Belangrijke vondsten zijn gedaan op de Aardborst aan de grens van Oostelbeers en Wintelre, onder Oerle en op Oirschots gebied op de hoge zandrug langs de Ekkersrijt, nu de zuidelijkste punt van Best. Ook dicht bij het centrum van Oirschot zijn enkele vondsten gedaan, maar er is nog weinig systematisch gezocht en bestudeerd.

OUDSTE GESCHIEDENIS

Als wij tot de geschiedenis komen, moeten wij letten op enkele speciale zaken. Vooreerst is er eigenlijk geen onderscheid te maken tussen kerkelijke en burgerlijke geschiedenis. Dit idee van een scheiding was in de middeleeuwen totaal onbekend. De gemeenschap was één gesloten geheel. Er is dan bijvoorbeeld in oude geschriften ook dikwijls sprake van **parochie**, als wij **gemeente** zouden zeggen en zelfs als het grondgebied van die gemeente bedoeld wordt. De alleroudste gegevens, die wij vinden, blijken de geloofsgemeenschap - wij zouden zeggen de parochie - te betreffen, terwijl er natuurlijk al een gemeenschap moet zijn, voordat deze een gelovige gemeenschap kan worden. Ten slotte zullen

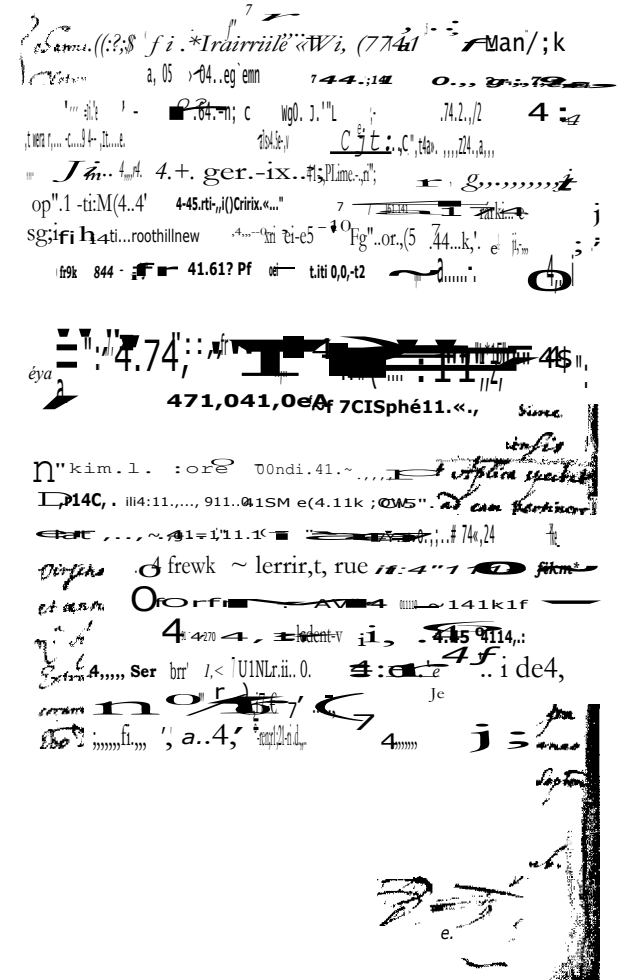
wij rekening moeten houden met een opvallende parallel - vooral. op kerkelijk terrein, maar daar liggen onze enige gegevens - tussen de drie dorpen Oirschot, St.-Oedenrode en Hilvarenbeek (2).

De **geschiedenis** van onze streken begint met de komst van de Romeinen, maar we moeten niet verwachten, dat we dan direct over hanteerbare informatie zouden beschikken. Wat we weten is, dat onze streken hoorden bij de civitas, dat is het stamgebied van de Tongeren met als centrale plaats het gelijknamige stadje in Belgisch Limburg. Dit stamgebied bestond volkenkundig misschien wel uit meerdere stammen, maar het werd als één Romeins bestuursgebied beschouwd, wat kerkelijk werd overgenomen in het bisdom Tongeren, later Maastricht en Luik. Historisch zeker is Servatius (circa 330 - 384) bekend als eerste bisschop van Tongeren. Wij moeten ons realiseren, dat, zeker in het begin, geen onderscheid werd gemaakt tussen bisdom en parochie. Wij kunnen het ons best zo voorstellen: net als in de beginnende missiegebieden van onze tijd was in de centrale plaats een college van priesters en lagere geestelijken onder leiding van de bisschop, die van daar uit ook langzamerhand meer buitenposten gingen bedienen. Servatius verbleef meestal in Maastricht evenals zijn opvolgers, terwijl zij zich bisschop van Tongeren bleven noemen. Er waren toen dus al duidelijk twee centra.

Als de Franken rond 400 en waarschijnlijk. al eerder het stamgebied Tongeren en het verdere België en Gallië beginnen te overstromen en zich daar het centrale bestuur toeëigenen, blijken de oorspronkelijke bewoners al overwegend Christen, want uit de geschiedenis is bekend, dat zij de heidense voorgangers van Clovis niet van harte als heersers aanvaardden. Pas Clovis, die zich in 496 liet dopen, werd echt als koning aanvaard.

EET OUDE OIRSCHOT

Over Oirschot hebben we uit die tijd geen gegevens, maar we kunnen uit bekende feiten van latere tijden tot een gegronde veronderstelling komen. Dat de huidige Mhriakerk op de Vrijthof de voorgangster is geweest van de Sint Pieter als parochiekerk, is wel duidelijk. Maar dat zij en dus de parochie voordien ook Maria als patrones had, is pas definitief bewezen door de vondst in het oude Oirschotse archief van een uittreksel uit het procesregister van Luik uit 1270 (3). Dit gegeven is uiterst belangrijk. Er is namelijk in de middeleeuwen praktisch geen sprake van Mariaverering in de westerse kerk. Pas onder invloed van de orde der Witheren begint deze zich rond 1100 langzamerhand te ontwikkelen. Daarvóór is slechts één kortstondige periode van Mariaverering bekend, namelijk na het concilie van Ephese in 431, waar vooral door toedoen van het Oosten als kerkelijke leer werd vastgesteld, dat Maria de moeder van God is. Dit maakte op de westerse kerk zo'n indruk, dat bijvoorbeeld in Rome rond 440 de Maria Maggiore werd gebouwd. Deze opflakking van Mariaverering hield echter slechts enkele tientallen jaren stand. Het ligt dan voor de hand, de oprichting van de Oirschotse Mhriakerk (= parochie) te stellen in de eerste tientallen jaren na 440.

Authentiek uittreksel uit een procesregister van het bisdom Luik, Orchklawittelvanarschoo.
Foto J. van de Wal, Best.

Oirschot zal dan voor die tijd als buitenpost vanuit Tongeren bediend zijn. Door de invallen der Franken werden de verbindingen steeds moeilijker, terwijl Oirschot waarschijnlijk nogal rustig lag, omdat in die natte tijd (van circa 300 tot circa 800) de streek ten noorden van Oirschot moeilijk begaanbaar was. Zo kon men ertoe komen, in Oirschot een nieuw Christelijk centrum te stichten, van waaruit de wijde omgeving bediend werd door een college van priesters en geestelijken, die tamelijk onafhankelijk van de bisschop optraden en zelf de opleiding van nieuwe priesters en geestelijken verzorgden.

Dit lijkt misschien vreemd voor ons, maar lag toch helemaal in de lijn van die tijd. Het blijkt bijvoorbeeld uit het **Leven van St. Odulphus** (4), dat deze zijn opleiding tot aan zijn priesterwijding kort na 800 in Oirschot ontving en pas daarna erover dacht, om in een klooster te gaan en zich aan het missiewerk te wijden. Op aandringen van zijn ouders bleef hij eerst korte tijd in de zielzorg te Oirschot werkzaam, maar vertrok toen naar Utrecht, waar hij kloosterling werd en zich in dienst stelde van het missiewerk onder de Friezen.

Vanwege de parallel tussen Oirschot, St.-Oedenrode en Hilvarenbeek ligt het voor de hand, dat daar niet zo heel lang nadien kerkelijke centra zijn gevestigd zoals in Oirschot onder een college van priesters en geestelijken. Ook zij kregen uitgestrekte gebieden te bedienen. Hoe groot het gebied van het Oirschotse college is geweest, kunnen we enigszins vermoeden, als wij erop letten, welke kerken in latere tijd nog afhankelijk waren van het Oirschotse kapittel, namelijk Bladel, Vessem, Wintelre, Middelbeers (5) en het feit dat dit kapittel nog rechten had in Lage Mierde en Esbeek.

Ondertussen hadden zich temidden van de oorspronkelijke bevolking van de hoofdstroom afzwenkende Franken gevestigd. Na de doop van Clovis waren zij niet ineens allemaal Christen en toen zij overgingen tot het Christendom, waren zij niet ineens overtuigde Christenen. De vestiging van het Christendom onder deze Franken heeft wel enige tijd geduurd. Eenmaal gevestigd zocht het Frankische rijk uitbreiding naar het noorden. De Friezen werden militair verslagen, maar om te bereiken dat zij vreedzaam deel gingen uitmaken van het Frankische rijk, was het nodig dat zij Christen werden. Het bekeringswerk van de Friezen, waarvoor Willibrord en zijn gezellen werden aangetrokken, die meer stamverwant waren met de Friezen, was dus een Frankisch-politiek belang, dat dan ook door Frankische schenkingen aan Willibrord gefinancierd werd. Deze Frankische schenkingen aan Willibrord lagen dan ook in gebieden, die in hoofdzaak door Franken bewoond werden, maar praktisch niet in de centra van oorspronkelijke bewoning, zoals Oirschot, St.-Oedenrode en Hilvarenbeek.

Uit deze schenkingen ontstonden in latere tijd moeilijkheden. Toen zij overgingen van Willibrord op Echternach en later op andere kloosters, zoals Tongerlo, gingen deze op hun gebieden kerken stichten, zoals Diessen en Oostelbeers. Zij doorbraken daarmee de politiek van de colleges, die vanuit één centraal punt een groot gebied bedienden. Toen er een kerk en een kloosterling-pastoor kwam in Oostelbeers, moest het Oirschotse college noodgedwongen wel een kerk bouwen in Middelbeers, die bediend werd door een priester, die daarvoor voor een jaar werd

aangewezen (6). Zo zal het ook gegaan zijn in andere plaatsen. In principe waren rond 1500 de pastoors van Middelbeers, Vessem en Wintelre nog **jaarpriesters**, die echter dikwijls vele jaren achter elkaar in functie bleven.

Het is mogelijk, dat het Oirschotse college van priesters en geestelijken zich bijvoorbeeld in de tijd van de Karolingische renaissance heeft hervormd tot een coenobium, een soort kloostergemeenschap, die zich dan later weer heeft omgezet in een kapittel (7). Bij die gelegenheid kan het ook een eigen patroon gekozen hebben: Sint Petrus. Dit zal dan waarschijnlijk gebeurd zijn voor Odulphus vereerd werd, anders had men allicht, zoals in St.-Oedenrode, de plaatselijke heilige als patroon gekozen.

ROL VAN HET KAPITTEL

Het kapittel - en zijn voorgangers - speelt een grote rol in het leven van Oirschot en niet alleen in geestelijk opzicht. Het verzorgde ook het onderwijs en leidde daardoor niet alleen priesters op, maar ook notarissen, secretarissen en ambtenaren. Ook had het kapittel de supervisie over de armenzorg.

Alle bekende feiten wekken de indruk, dat er nooit veel weelde geweest is in het Oirschotse kapittel. Tot 1268 is het gehuisvest geweest in de Mariakerk op de Vrijthof, een wel erg beperkte ruimte voor een kapittel, maar ook voor een parochiegemeenschap van de omvang van Oirschot in die tijd.

Toen in 1268 de eerste Sint Petruskerk als kapittelkerk werd gebouwd, moest men een beroep doen op de hertog en de heer van Oirschot, die zich van die tijd af dan ook prompt met de zaken van kerk en kapittel gingen bemoeien, omdat het **hun** kerk was. Ondertussen was dit gebeuren voor het kapittel zo belangrijk, dat het dit jaar als zijn stichtingsjaar ging beschouwen, hoewel er harde bewijzen zijn, dat het vijftig jaar daarvoor al bestond (8).

De bemoeienis van de hertog was in principe zeker goed bedoeld. In 1282 stelde hij het dekenaat in - tot dan toe had een proost aan het hoofd gestaan - en bepaalde, dat de deken tevens pastoor zou zijn (9). Hij deed dit echter eenzijdig en dat was tegen het zere been van de heer van Oirschot, die dan ook, ondanks de bisschoppelijke goedkeuring van deze bepaling, een nieuwe pastoor voorstelde en benoemd wist te krijgen. Er bleef onenigheid tussen de twee, totdat de hertog in 1288 heer Daniël van Oirschot blijkbaar als medepatroon erkende, en de verordening van 1282 door de bisschop nogmaals werd goedgekeurd. Sindsdien stelden zij om beurten in een opengevallen plaats een nieuwe kanunnik aan.

BEGIN VAN ECHTE GESCHIEDENIS

Eigenlijk betreden we hier pas echt het terrein der geschiedenis, hoewel ook dan nog eeuwenlang de beschikbare feitenkennis erg schaars blijft.

In het geheel van de Nederlandse geschiedenis heeft Brabant wel de meest

geleidelijke ontwikkeling doorgemaakt. Hoewel dit niet met grote schokken gepaard ging, is Brabant toch voorop gegaan in de eeuwendurende groei van feodalisme naar democratie. Wat voor Brabant in het algemeen geldt, gaat in nog versterkte mate op voor Oirschot. Alles gaat zeer geleidelijk, om niet te zeggen gezapig, en toch blijkt Oirschot zo maar ongemerkt alle voorrechten te hebben, die andere plaatsen met moeite wisten te verkrijgen.

BURGERLIJK BESTUUR

Als Oirschot uit het schemerduister in de geschiedenis stapt, heeft het bestuurlijk een ontstellend ingewikkelde situatie. Het is een vrijheid en een heerlijkheid, wat eigenlijk tegengestelde begrippen zijn. Toch heeft het dorpsbestuur steeds beide betitelingen blijven benadrukken, wat bewijst, dat het van de voordelen van elk wilde profiteren. De heerlijkheid op haar beurt was gesplitst in twee helften: de hertog en de plaatselijke heer bezaten ieder de helft van het heerlijke bestuur. Ook dit heeft Oirschot op zeer handige wijze uitgebuit door de twee halfheren tegen elkaar uit te spelen. Als de hertog aan de beurt was, om een functionaris te benoemen, werd iemand voorgesteld, die de plaatselijke heer niet aangenaam was en omgekeerd. Zo kreeg men toch uiteindelijk wel het bestuur, dat men zelf wilde. Oirschot heeft er zelfs een kapitale som voor over gehad, om deze situatie te bestendigen. Toen namelijk de hertog, door financiële nood gedwongen, zijn deel van de heerlijkheid in 1558 had verpand aan de Merode's en dezen dus als alleenheer konden optreden, bracht Oirschot in 1614 de belangrijke som van 4000 goudgulden bijeen, om de verpande helft voor de hertog te lossen. Handig wisten zij daarbij het voorrecht te bedingen, dat de secretaris voortaan benoemd zou worden uit een door het bestuur op te maken bindende voordracht van drie personen (10). Al switchend en manoeuvrerend heeft Oirschot eeuwenlang zijn eigen zin gedaan.

Met het Oirschots vrijheidsrecht - een vorm van zelfbestuur als een stad - is ook iets bijzonders aan de hand. Waarschijnlijk in 1185 kreeg Den Bosch zijn vrijheidsrecht. Van Den Bosch kregen veel steden en dorpen het stadsrecht of vrijheidsrecht. Dit hield praktisch altijd in, dat zij **te hoofde stonden** in Den Bosch. Zo kregen Eindhoven en St.-Oedenrode in 1232 de vrijheid van Den Bosch en stonden daar **te hoofde**. Zelfs Landen in België **stond te hoofde** in Den Bosch; zo ook de meeste plaatsen van de Meierij met uitzondering van Oirschot. Van 1550 tot 1621 dienden voor het hof van Brabant te Brussel een hele reeks processen tussen Den Bosch en Oirschot. Den Bosch eiste, dat Oirschot te hoofde kwam bij haar schepenbank. De uitspraak kwam er steeds op neer, dat **Oirschot niet te hoofde staat in Den Bosch, maar rechtstreeks beroep heeft op de raad van Brabant** (11). Het lijkt niet overmoedig hieruit te besluiten dat het Oirschotse vrijheidsrecht wel eens ouder kan zijn dan dat van Den Bosch.

Een ander voorbeeld, dat Oirschot zich gezapig gedraagt, maar toch zijn doel bereikt, is de kwestie van de gemeynt (gemeenschappelijke weidegrond). In 1300 kocht Oisterwijk van de hertog een groot stuk gemeynt

tot op de stoep van het Oirschotse kasteel: de watermolen van Spoor-donk was de grens (12). De Oirschotse reactie liet op zich wachten tot 1312. In dat jaar kocht Oirschot een stuk gemeynt, dat grotendeels hetzelfde was als het Oisterwijkse van 1300 (13). Maar toen het in 1385 tot een proces kwam tussen beide dorpen, kreeg Oirschot veruit het grootste stuk toegewezen volgens de nu nog bestaande grenzen (14).

BESTUURSORGANISATIE

De voornaamste persoon in een dorp was de **schout**. Hij was een hertogelijk ambtenaar en op zijn benoeming had het dorpsbestuur geen invloed. Boven hem stond de kwartierschout van Kempenland, die ook dikwijls in Oirschot woonde, en boven de vier kwartierschouten de hoogschout van de Meierij, die in Den Bosch zijn zetel had. De schout was hoogste bestuurder, hoofd van de politie en in strafrechtelijke zaken aanklager voor de schepenbank. De schepenbank, gevormd door zeven **schepenen**, van wie één president, was op de eerste plaats rechterlijk college. Dit behandelde burgerrechtelijke zaken, zoals geschillen tussen dorpsgenoten; ook koop, verkoop en schuldbekentenissen werden voor hen verleden. Tevens had de schepenbank strafrechtelijke jurisdictiemacht en die van Oirschot hoge jurisdictiemacht, zodat zij eventueel een doodvonnis kon uitspreken.

Daarnaast waren de schepenen met de schout de hoogsten in het burgerlijk bestuur, het **corpus**.

Krachtens privilege van hertogin Johanna van 1378 traden de Oirschotse schepenen op met Kerstmis (15). De kwartierschout van Kempenland benoemde en beëdigde hen in overleg met de aftredende schepenen. Uit jarenlange gewoonte benoemde de schout altijd de voorgestelden. Toen de schout echter in 1589 schepenen wilde benoemen in afwijking van de voordracht, ging Oirschot in beroep bij de hertog. Dit beroep werd toegewezen en de schout kreeg opdracht de voorgestelden te benoemen en te beëdigden (16).

Als de schepenen na een jaar aftraden, bleven zij een jaar lang **gezworenen**, dit is eerste adviseurs. Na dat jaar bleven ze **raadslieden**, als zij geen andere functie kregen. Dikwijls werden dezelfde na twee of drie jaar weer benoemd tot schepenen.

In geval van zeer gewichtige beslissingen moest een vergadering van alle ingezetenen bijeengeroepen worden. Dit was voor Oirschot met zijn grote uitgestrektheid en vele inwoners bijna ondoenlijk.

Daarom kreeg het in 1484 van hertog Maximiliaan het privilege der **achtmannen** (17). Elk van de acht herdgangen: Kerkhof (centrum), Spoor-donk, Hedel (met Audenhoven), Notel, Straten, Aarle, Naastenbest en Verrenbest, koos bij meerderheid van stemmen een vertegenwoordiger. Deze acht mannen brachten de stem van het volk uit in gewichtige zaken. Zij zijn dus de voorgangers van de huidige gemeenteraad, die dan ook binnenkort zijn 500-jarig bestaan kan herdenken. Later kregen deze achtmannen ook de taak, de belastingen te innen (18), en weer later werden zij burgemeester, een soort ambtenaren van financiën.

Tot de regenten, die samen het **corpus** vormden, hoorden ook nog de **kerkmeesters** en **Heilige Geestmeesters**. Zij waren aan de ene kant verant-

*Maria-kerk aan het Vrijthof te Oirschot, thans Nederlands Hervormde Kerk.
Fotoverzameling Streekarchief, nummer 572.*

woording schuldig aan het kapittel en aan de andere kant, als leden, aan het corpus.

Kerkmeesters waren er meestal twee, van wie gewoonlijk één geestelijke was. Maar als er veel werk was, zoals bij de herbouw der kerk, konden er ook drie of vier zijn. Bouw en inrichting van de kerk werden als een gemeenschapszaak beschouwd en dus bekostigd uit de gemene middelen. De uitgaven voor de strikte eredienst vielen waarschijnlijk niet onder het beheer der kerkmeesters.

De Heilige Geestmeesters beheerden de goederen van de Tafel van de H. Geest of armentafel. Deze is waarschijnlijk ontstaan uit de oudst-bekende armenzorg in de kerk: alle gelovigen brachten bij de samenkomsten in natura mee, wat ze konden missen. Daarvan werd een deel bestemd voor de Eucharistie en geplaatst op het altaar, de tafel des Heren; het overige werd geplaatst op de tafel van de H. Geest tot uitdeling aan de armen (19).

Aanvankelijk waren er in Oirschot twee Heilige Geestmeesters of armmeesters, van wie één geestelijke was en meestal vele jaren in functie bleef, terwijl de ander meer wisselde (20). Rond 1500 kwamen er drie armmeesters, die meestal leken waren (21). Enige tijd later had elk van die drie zijn eigen wijk, waarin hij ook zelf woonde en de uitdeling aan de armen verzorgde. Straten en Notel vormden samen één wijk; Best en de rest van Oirschot de twee andere (22).

Er waren nog andere functionarissen, die niet tot het corpus behoorden; op de eerste plaats de **secretaris**. Officieel hoorde hij wel niet tot het bestuur, maar in feite had hij een grote stem en, als deskundige bij uitstek, dikwijls een zeer grote stem. Onder zich had hij een **substituut-secretaris of klerk**. Oirschot heeft zeer bekwame secretarissen gehad, wat blijkt uit de goede verzorging en redactie van de schepenaakten. De secretaris van Oirschot was tevens griffier van het kwartier Kempenland.

Onder het dorpsbestuur dienden meestal twee **vorsters**, die de functie hadden van veldwachter en gemeentebode. Daarnaast was er nog een **schutter**, die tot taak had vreemd vee, dat op de Oirschotse gemeenschappelijke weide kwam, te vangen en op te sluiten (**schutten**), tot de vastgestelde boete betaald was door de eigenaars (23).

DE HEREN

De positie van de heer is door de ingewikkelde bestuurssituatie van Oirschot niet zo duidelijk. Hij was in oorlogstijd de commandant van het Oirschotse contingent. Hij had op zijn beurt het benoemingsrecht voor verschillende functionarissen en zijn deel in de opbrengst van diverse boeten. Hij was in aanzien de eerste man in Oirschot, wat natuurlijk een grote morele invloed betekende. Maar daarmee is het dan ook wel gezegd. Daar vele heren buiten het dorp verbleven, was hun directe invloed natuurlijk minder groot.

Rond 1300 werden de oorspronkelijke heren van Oirschot opgevolgd door de familie van Leefdael. Hun erfgename, Isabella, bracht rond 1350 Oirschot aan het geslacht Petershem. Weer een vrouwelijke erfgename, Beatrix van Petershem, bracht Oirschot aan de familie De Merode, die van 1410 tot 1672 de halve heerlijkheid bezat.

Daarna volgde door koop de familie Sweerts de Landas. Het heerlijkheidsrecht was echter inmiddels minder gaan betekenen.

SOCIAAL-ECONOMISCHE SITUATIE

De situatie van Oirschot op het einde van de middeleeuwen was die van een agrarische centrumplaats. De meerderheid van de bevolking verdiende zijn kost in de landbouw en voor de rest was er op het agrarische gerichte nijverheid, zoals wevers, looiers, brouwers, kuipers, wagenmakers, molenaars en het gebruikelijke dorpse handwerksbedrijf. In de rijkste jaren is er zelfs een handschoenmaker geweest (24). De heer van Oirschot nam natuurlijk een uitzonderlijke positie in. De schout, de kanwiniken en de secretaris werden wel met *heen*angesproken, maar verder werd de voornaam gebezigd, hoewel er al heel vroeg in Oirschot achternamen in onze zin voorkwamen. In 1340 namelijk kwamen al verschillende familienamen voor, die nog steeds in zwang zijn (25). Iedereen kende iedereen. Het waren wel gegoeden, die in een functie werden benoemd, maar er was geen wezenlijke afstand. Vele bekende Oirschotse familienamen komen zowel voor bij de regenten als op de uitdelingslijst van de armmeesters.

De handel concentreerde zich op de markten. Het marktrecht was een voornaam onderdeel van het vrijheidsrecht. Het was dan ook bedoeld als een doorbreking van het monopolie van de beroepshandelaars voor Oirschot en omgeving. Oirschot had vier jaarmarkten en een weekmarkt, die volgens getuigen zo druk bezocht werd, dat ze aan een jaarmarkt deed denken (26). Deze weekmarkt was op zaterdag en de tolvrijdom voor vervoer naar en van deze weekmarkt duurde van vrijdagmiddag tot zondagmiddag (27).

In de vijftiende en zestiende eeuw was Oirschot tamelijk welvarend, wat ook blijkt uit vele schenkingen aan de kerk en aan de armen. Door zijn uitgestrektheid, inwonertal en relatieve welvarendheid betaalde Oirschot in alle belastingen veruit het meest van alle plaatsen in het kwartier Kempenland (28). Maar door de Gelderse invallen (*Maarten van Rossum*) en later de troebelen van de 80-jarige oorlog verviel het tot grote armoede.

OUDE GEBOUWEN

Uit deze betrekkelijk welvarende tijd dateren de grote munumenten van Oirschot, zoals de Sint Petruskerk en het raadhuis. Het is waarschijnlijk verduidelijkend voor de geschiedenis, om even bij de oudste gebouwen stil te staan.

MARIA KERK

De Mariakerk op het Vrijthof is ongetwijfeld het oudst-bestaande bouwwerk. Gebouwd rond 1100 als parochiekerk, is zij meermalen verbouwd, vooral wat het koor betreft. Bij de laatste restauratie in 1960-62 bezocht professor E.H. ter Kuile, een van de grootste deskundigen op het gebied van de Romaanse kerkbouw, de Mariakerk. Hij was helaas niet in de gelegenheid, om een grondig onderzoek te doen, maar sprak als zijn

mening uit, dat de eerste aanzet van deze kerk veel ouder moest zijn dan 1100 (29). Zij heeft na deze restauratie weer veel van het bekoorlijke van een Romaanse kerk.

SINT PETRUSKERK

Toen de Sint Petruskerk gebouwd werd in 1268, was er geen plaats in de kom van het dorp rond het Vrijthof. Men bouwde de kerk zo dicht mogelijk daarbij, achter de huizen, die stonden tegenover de huizen aan de huidige zuidkant van de Markt. Deze kerk stond dus niet vrij en van de huidige Markt was geen sprake. Deze kerk brandde in 1462 af en men begon zo spoedig mogelijk aan de bouw van de tegenwoordige op dezelfde plaats, nog steeds achter de genoemde huizen. Zij is duidelijk in drie etappes gebouwd; eerst het koor en zuidertransept, later het noordertransept en weer later het schip. Het gereedgekomen gedeelte werd dichtgeplankt en in gebruik genomen. Na het gereed komen van het volgende deel werd de schutting weggenomen en het nieuwe stuk bij de kerk getrokken. Zo heeft het vele tientallen jaren geduurd, voor de kerk helemaal gereed was (30).

In 1566 brak een grote brand uit. De huizen, die met hun achterkant tegen de kerk aan stonden, brandden af met een paar brouwerijtjes, die daarbij stonden. Er was groot gevaar voor de kerk, die echter vooral door de gunstige wind gered werd. Er werd een grote actie op touw gezet, die ertoe leidde, dat koning Philips II bepaalde, dat de afgebrande huizen niet herbouwd mochten worden vanwege het brandgevaar voor de kerk. Ook de hier en daar al begonnen herbouw moest worden afgebroken en de gronden werden tegen vergoeding onteigend (31). In 1623 brandden de resterende huizen op het huidige marktplein af. Op dezelfde wijze als in 1566 bepaalde koning Philips IV, dat ook deze huizen niet mochten worden herbouwd en dat de grond onteigend kon worden. Van die tijd af dateert dus pas de huidige Markt en de vrije ligging van de kerk. De aanvankelijk hoge spits van de toren brandde twee keer af, in 1558 en in 1627 (32). Na de tweede brand werd er een kortere spits op geplaatst.

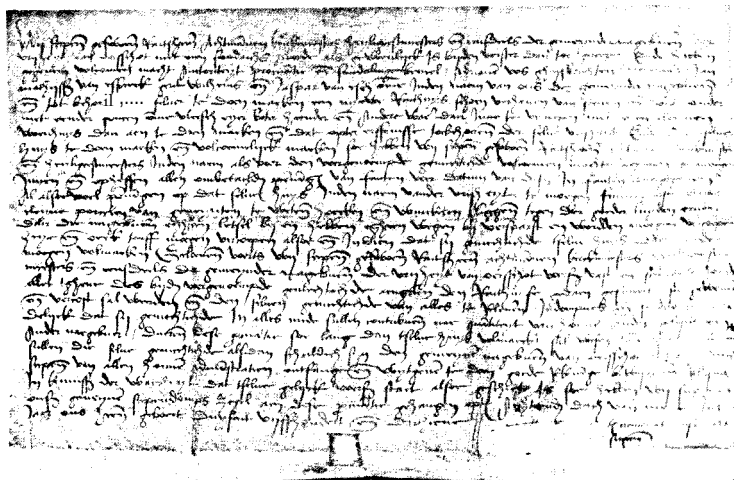
Tussen 1508 en 1511 werden koorbanken geplaatst van de hand van Jan Borchmans uit Eindhoven (33). De vele altaren, schilderijen en gebrandschilderde ramen, waarmee de kerk gesierd was, verdwenen tijdens de reformatie, toen de kerk in gebruik was van de kleine groep van buiten Oirschot afkomstige hervormden. In 1800 kwam zij weer aan de katholieken. Zij had veel geleden, maar pas in 1887 kon zij gerestaureerd worden. Na de instorting van de zuidwesthoek van de toren in 1904 werd de restauratie volgens de toen geldende opvattingen uitgevoerd. Deze hoek van de toren werd in strijd met de oorspronkelijke stijl veel te strak en te kil opgemetseld. De restauratie na de zinloze verwoesting van 1944, waarbij onder andere de koorbanken en de preekstoel verloren gingen, werd voortreffelijk geleid en uitgevoerd, en voltooid in 1963. De inwendige aankleding en opluistering van de kerk maakt goede vorderingen.

RAADHUIS

Het raadhuis is gebouwd in 1513. Voor de zienswijze van de architect,

die het raadhuis gerestaureerd heeft - zoals gepubliceerd in Campinia, jaargang VIII, nr. 32 - vonden wij tot nog toe geen enkel fundament. Aan een kleine commissie werd 8 mei 1513 opdracht gegeven, een raadhuis (geen rechthuis!) te bouwen "schoen ende verheven van steenen ende hout met een foute (=voute, gewelf) daeronder", om te dienen als markthal voor boter, kaas, eieren en gevogelte, en bij dat raadhuis een woonhuis (34).

De latere brandweergarage, huidig onderkomen van de burgerlijke stand en de kassier, is dus oorspronkelijk een soort conciergewoning geweest. De commissie kreeg volmacht, stukken van de gemeynt te verkopen, achterstallige belastingschulden te innen en geld op te nemen, om de bouw te financieren. In de Franse tijd is de buitenkant bepleisterd en in het keldergewelf een woonhuis en cellen ondergebracht. In 1938 werd het raadhuis gerestaureerd in de huidige toestand.

Opdracht tot de bouw van het raadhuis van Oirschot, 1513. (Archief gemeente Oirschot, charter nr. 357).

Foto J. van de Wal, Best.

ODULPHUSKAPEL en H. EIK

In 1437 werd in Verrenbest op de plaats, waar volgens overlevering het ouderlijk huis van Odulphus gestaan had, door de Bestse ingezetenen een kapel gebouwd te zijner eer (35). Daar werd door de week dikwijls de mis opgedragen, maar niet op zondag. Pas ruim 100 jaar later, in 1553 hebben de Bestse mensen na veel moeilijkheden en ondanks het voortdu-

rend verzet van het kapittel kunnen bereiken, dat Best een eigen parochie werd.

Ook in de loop van de vijftiende eeuw is de eerste kapel van de H. Eik gebouwd (36).

GODSDIENSTIGE SITUATIE

Als zetel van een kapittel had Oirschot op godsdienstig gebied natuurlijk veel faciliteiten, hoewel het kapittel zich weinig met de zielzorg bemoeide. Sinds 1282 was de kapitteldeken rechteens pastoor, maar meestal liet hij zijn herderlijke functie door een ander waarnemen. Deze waarnemend pastoor klaagde dikwijls, dat de kanunniken hem te weinig hulp boden in het zielzorgwerk, vooral prediking en biechthoren. De eerste taak van het kapittel was het koorgebed. De meeste van de 11 kanunniken waren wel priester, maar met het gezamenlijk bidden van de kerkelijke getijden en eventueel het opdragen van de mis beschouwden zij hun taak als vervuld. Er werden veel missen opgedragen aan de vele altaren in de kerk en de Mariakapel, waarvoor dikwijls stichtingen gemaakt waren. Ook ieder gilde had zijn eigen altaar. Behalve de gilden van St. Joris en St. Sebastiaan, die een soort burgerwachttaak hadden, waren deze gilden in wezen godsdienstige broederschappen, waarop de naam *Onze Lieve Vrouwe-broederschap* nog wijst. Behalve de zondagen waren er vele verplichte feestdagen, zodat men wel aan zijn vakantie toekwam, al was deze niet betaald. Het grote feest van elk dorp, naast het patroonsfeest, was het feest van de kerkwijding der eigen kerk, de kerk-mis, later kermis, die wij nog als restant daarvan hebben overgehouden. Dit feest van kerkwijding werd aanvankelijk gevierd op zondag na het feest van Bartholomeus (24 augustus). Blijkbaar werd het gedurende heel de week nog kerkelijk gevierd. Maar, omdat toen de oogsttijd lang duurde - de gerst- en boekweitogst viel laat - was het moeilijk voor velen, om die kerkelijke plechtigheden mee te maken. Daaraan werd in 1556 op verzoek van het kapittel de kerk-mis verplaatst naar zondag v66r het feest van Remigius en Bavo, dus de laatste zondag van september, waarop nog steeds Oirschot-kermis wordt gehouden (37).

Vele stichtingen met een godsdienstig-sociaal doel kwamen tot stand, zoals het St.-Joris-gasthuis, gesticht in het begin der 14de eeuw door Rogier van Leefdael en zijn vrouw Agnes van Kleef, voor het huisvesten en de tijdelijke verpleging van pelgrims. Hieraan was ook een eigen kapel verbonden (38).

Verder waren er enkele hofjes, bedoeld voor de huisvesting van arme alleenstaanden, zoals de Amelrijck Boot-stichting, ook genoemd Groot Bagijnhof, ofschoon het dat niet was (1472) (39); het Beelaertshofje, ook genoemd fundatie van St.-Anna en St.-Oda (1489); de fundatie Dirck van der Ameyden (1607) (40) en het Jan Daems-gasthuis (1613), dat pas gerestaureerd is (41).

Daarnaast waren er nog stichtingen, die ten doel hadden een uitkering te doen aan armen, studenten of familieleden, zoals die van Gijsbert Vlemmincx (1529) (42), Jan van der Ameyden (1537), Jan van Merode (1610) en Hendrik Verbeek (1621) (43).

De godsdienstige beleving was in de loon van de vijftiende en zestiende eeuw zeer verslapt en oppervlakkig geworden en vervallen tot uiterlijkheden en bijzaken. De priesters, ook in Oirschot, gaven daarin het slechte voorbeeld. Een grondige reformatie was nodig. De door het concilie van Trente op gang gebrachte verbetering zette echter slechts langzaam door. Het verzet van het Oirschotse kapittel tegen de maatregelen van de bisschop van het in 1559 opgerichte bisdom van 's-Hertogenbosch was tekenend.

TACHTIGJARIGE OORLOG

In deze betreurenswaardige omstandigheden begon de Hollandse opstand tegen de koning, een zeer droeve tijd voor Oirschot.

Heen en weer trekkende legers van beide partijen, bestaande uit het niet-verhevenste deel van de maatschappij, plunderden, roofden en brandschatten. Door de afsluiting van de Antwerpse haven werd Brabant economisch geworpd.

TWAALFJARIG BESTAND

Toch was er nog voldoende energie aanwezig bij de bevolking, om zich op te richten in de tijd van het twaalfjarig bestand (1609-1621) en de daarop volgende jaren tot het beleg van Den Bosch.

De aartshertogen Albert en Isabella voerden een voortreffelijk bestuur dat werkelijk op de belangen van de bevolking gericht was. De katholieke reformatie kreeg kans, zich in deze 20 jaar door te zetten in Oirschot en heeft onze voorouders de kracht gegeven, die ze in de komende anderhalve eeuw zo bitter hard nodig zouden hebben.

In deze periode kwam zelfs nog de nieuwbouw van de Latijnse school gereed, die, hoewel in desolate toestand, onlangs door het gemeentebestuur kon worden aangekocht en nu hopelijk voor verder verval behoed en gerestaureerd zal kunnen worden.

1629 - 1648

Met de verovering van Den Bosch door Frederik Hendrik in 1629 braken voor Oirschot donkere tijden aan. Tussen 1629 en 1648 heerste er een grote onzekerheid, hoewel het Staatse bestuur zich slechts korte tijd effectief heeft kunnen bewijzen rond 1640. In 1643 hadden eigen Oirschotse mensen het bestuur weer in handen (44). Maar de dreiging van definitieve Staatse bezetting hing al die tijd levensgroot boven het wegwijnende Oirschot.

DE CARMEL

In deze donkere tijden straalde echter nog een lichtende lamp, die ter ere Gods op wonderlijke wijze totaal zou opbranden (45). Moeder Maria Margaretha der Engelen, in de wereld Maria Margaretha van Valckenisse, kwam zich in 1644 met enkele medezusters, onder wie een Oirschotse, vestigen in de Carmel Bleijendael aan de Nieuwstraat in Oirschot. Het was het huis van Sylvester Lintermans, die met eindeloos geduld door

de bemiddeling van Maria de Medici, koningin van Frankrijk, van stadhouder Frederik Hendrik een vrijgeleide had weten te verkrijgen voor de zusters. Na de dood van Frederik Hendrik werd dit vrijgeleide hernieuwd door zijn zoon, stadhouder Willem II.

Moeder Maria Margaretha was een zeer bijzondere vrouw. Begiftigd met stigmata en visioenen en gelouterd door veel lijden, leefde zij in een roep van heiligheid en was in de donkerste jaren van Oirschot een bron van licht en kracht voor de toegewijde kring om haar heen en daardoor voor heel Oirschot en omgeving. Op 5 februari 1658 stierf zij en ging haar wens in vervulling, dat haar lichaam tot olie zou vergaan, om in de godslamp te kunnen opbranden. Van deze olie wordt nog steeds een kleine hoeveelheid in Oirschot bewaard.

De wonderlijke gebeurtenissen, die met het lichaam van moeder Maria Margaretha plaats hadden, de onverklaarbare genezingen door haar voorpraak en de grote volkstoeloop waren een doorn in het oog van het Staatse bestuur. Haar lichaam werd in de nacht van 9 op 10 juli 1663 door een troepenmacht van honderd ruiters en zestig man voetvolk ontvoerd naar 's-Hertogenbosch en daar begraven. Het was voor de zusters intussen duidelijk geworden, dat het vrijgeleide van Willem II na zijn dood, in het stadhouderloze tijdperk, alle waarde verloren had. Zij vluchtten dan ook naar België. In 1931 keerden echter weer Carmelieten in haar Oirschotse klooster terug.

1648- 1672

De jaren 1648 - 1672 zijn de donkerste jaren in Oirschots geschiedenis geweest. **0, miserrima pax** (0, allerongelukkigste vrede) tekende de pastoor van Best in zijn doophoek aan, toen in zijn kerk door de Staatse troepen alles kort en klein geslagen en vernield was (46). Hoe allerongelukkigst die **vrede** was, zou in de komende jaren maar al te duidelijk blijken. Alle katholieke ambtsdragers werden van de ene op de andere dag ontslagen en brodeloos gemaakt. Hollandse hervormden werden geïmporteerd als predikant, schout, secretaris, schoolmeester en vorster. De kerken werden in beslag genomen en uitgeplunderd. De uitoefening van de katholieke godsdienst werd verboden. Alle katholieke zielzorgers werden verbannen. De Sint Petruskerk werd ter beschikking gesteld van het handjevol gereformeerden en schijnt voor het grootste gedeelte als opslagplaats gebruikt te zijn. De Mariakerk werd in 1659 als boterwaag ingericht (47). De kapel van de H. Eik werd tot de grond toe afgebroken, maar door de Oirschotse mensen werd telkens een kapelletje van plagen gebouwd.

Vele Brabantse plaatsen bouwden een noodkerkje juist over de grens op vrij gebied, dikwijls op meerdere uren lopen van hun dorp. Voor Oirschot, gelegen in het hart van de Meierij, was geen enkele grens bereikbaar. Het schijnt, dat pastoor Bartholomeus van der Veecken al die jaren ondergedoken in Oirschot heeft geleefd en zijn parochianen zo goed mogelijk heeft bijgestaan.

Boven de gebruikelijke belastingen werd de Hollandse verponding ingevoerd, een soort onroerend-goed-belasting op huizen en vooral gronden die volgens de berekening van een deskundige soms tot vijftig procent

van de bruto opbrengst opliep. Het is meermalen voorgekomen, dat iemand gratis afstand deed van zijn grond, om van het betalen van de verponding af te komen.

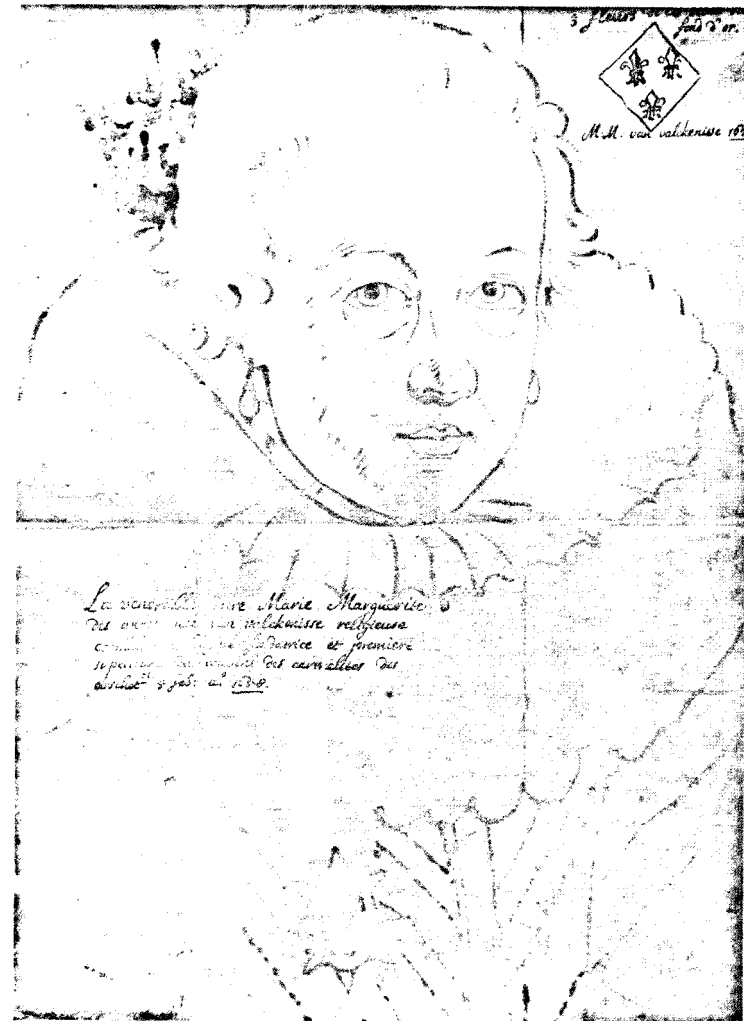
Er was een onvoorstelbare uitbuiting en armoede. De handel werd praktisch onmogelijk gemaakt, daar Staats-Brabant zowel voor Noord- als voor Zuid-Nederland als buitenland gold. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat in die jaren vele Brabanders als teuten - dit is marskramers - hun kost in het buitenland hebben trachten te verdienen.

DOKTER FEY

Een merkwaardige figuur in deze tijd was dokter Arnold Fey (48). Zijn vader en naamenoot was *chirurgijn*, een ongediplomeerd, tweederangs arts. Ook de beroemde Fey krijgt deze benaming. Ook hij heeft nooit medicijnen gestudeerd. Begonnen als kleermaker, werd hij weldra harnasmaker, dit is vervaardiger van stijve steuncorsetten. Als zodanig kwam hij in aanraking met allerlei lichamelijke afwijkingen. Brutaal en handig als hij was, probeerde hij deze te genezen en had blijkbaar succes. Zo ging hij zich met allerlei andere medische problemen bezighouden, wat ten slotte daarin resulteerde, dat hij borstkanker-, hazelip- en staaroperaties verrichtte. Ook ontwikkelde hij een verkoelend verbandwater en deed hij aan urine-onderzoek. Hij werd zo bekend, dat hij verscheidene prominente personen te behandelen kreeg, zoals de koningin-moeder van Frankrijk, de dochters van de raadspensionaris Johan de Witt en misschien de echtgenote van stadhouder Frederik Hendrik, Amalia van Solms, hoewel daar nog geen bewijzen van gevonden zijn. Dit hield echter nog niet in, dat zijn bekwaamheid dan ook overal serieus genomen werd. Koning Lodewijk XIV noemde hem immers *de kwakzalver van de Meierij*(49). Hij was wel zo sluw, dat hij alle twijfelachtige patiënten eerst in een officiële akte liet verklaren, dat ze op eigen risico de operatie ondergingen en hem nooit aansprakelijk zouden stellen voor een eventuele mislukking. Fey heeft ook te maken gehad met moeder Maria Margaretha der Engelen, wier lichaam hij na haar dood onderzocht en voor wie hij blijkbaar een grote verering had.

Bij de inval der Fransen in 1672 nam hij de vlucht naar door de Fransen bezet gebied. Op een poging van Oirschotse zijde, om hem terug te laten keren - hij trok veel patiënten en was een bron van inkomsten voor Oirschot - ging hij niet in. In 1675 werd hij heer van Kranenburg. Blijkbaar uit heimwee naar Oirschot heeft hij later geprobeerd, de Staatse helft van de heerlijkheid Oirschot te kopen. Bij resolutie van de Staten Generaal van 16 april 1678 werd deze overdracht goedgekeurd. Alle leden van *de ware gereformeerde religie* van Oirschot sprongen op hun achterste benen en de koop ging niet door. Op 16 april 1679 stierf Fey te Kranenburg en werd daar in de kerk begraven. De overbrenging van zijn grafsteen in 1945 uit Kranenburg naar Oirschot kan niet anders betiteld worden dan brooddronken roof.

Dat het Hof van Solms door Amalia van Solms aan Fey geschonken werd, is een fabeltje. Het werd in opdracht en voor rekening van Fey gebouwd door aannemer Stockelmans, die twee jaar na de dood van Fey

**Moeder Maria Margaretha der Engelen.
Sepia van onbekend tekenaar (17e eeuw).
Tekeningverzameling Sireekarohief.**

zich gedwongen zag, beslag te laten leggen op de erfenis, om het laatste deel van de bouwkosten uitbetaald te krijgen (50).

1672 - 1795

Na de Franse inval in het rampjaar 1672 veranderde de toestand in zoverre, dat de katholieken tegen hoge *recognitie-gelden*, die in de zakken van de hervormde regeerders verdwenen, verlof kregen, om een schuur te bouwen, die als kerk gebruikt kon worden. Deze schuurkerk stond aan het einde van de Nieuwstraat, hoek Gasthuisstraat. Officieel bleef de uitoefening van de katholieke godsdienst verboden, zodat hij het minste of geringste, dat de schout niet aanstond, de kerk gesloten kon worden en pas na het betalen van een afkoopsom weer geopend werd. Het onderwijs was niet alleen gereformeerd, maar ook anti-katholiek. Sommige ouders wilden hun kinderen niet naar deze school sturen. Velen konden vanwege de grote armoede het schoolgeld niet betalen. De kinderen moesten dikwijls al jong helpen op het boerenbedrijfje, of werden verhuurd als koeherd. Het is dus niet verwonderlijk, dat het aantal analfabeten toenam. Zelfs onder de regenten kwamen in deze periode meermalen mensen voor, die zelfs hun naam niet konden schrijven. Volgens de wet moesten alle regenten *van de ware gereformeerde religie* zijn. In feite waren alle betaalde functionarissen gereformeerd en van de niet-betaalde, degenen, die het meeste invloed hadden. Voor alle functies had men niet genoeg mensen beschikbaar. De niet-aantrekkelijke functies werden aan katholieken overgelaten. Als armmeesters bijvoorbeeld komen maar een enkele keer gereformeerden voor. De armenkas was in deze tijd lang niet toereikend. Toch moesten de ammeesters uitkeringen doen. Dat was dan dikwijls uit eigen zak en men moest maar afwachten, wanneer het voorgeschotene na goedkeuring der rekening terugbetaald zou worden (51).

Een benoeming voor een functie mocht men niet weigeren. Het is zelfs gebeurd, dat iemand, die een benoeming als aimaneester zag dreigen, uit Best naar Eindhoven verhuisde (52). De gereformeerden, die alle benoemingen in handen hadden, namen uit de katholieken niet de bekwaamsten, maar degenen, van wie zij de minste tegenwerking verwachtten. De oude Oirschotse privileges werden eenvoudig van tafel geveegd.

Langzamerhand is er verbetering ingetreden. De gereformeerde Oirschotse bestuurders, die er lange tijd verbleven, gingen zich meer een voelen met de bevolking en probeerden het algemeen belang te bevorderen. De scherpste kanten werden afgeslepen. Geleidelijk ging men bekwaamere katholieken in bestuursfuncties benoemen. De toestand werd enigszins dragelijk, maar het is te begrijpen, dat de meeste Oirschotse mensen reikhalzend begonnen uit te zien naar de komst van de Fransen.

DE FRANSE TIJD

Men wist wel, dat het Franse systeem verre van ideaal was, maar men zag toch wel iets in de ideeën van vrijheid, gelijkheid en broederschap. Men hoopte, als men meewerkte met de Fransen in de geest van de patriotten, een bestuurlijke zelfstandigheid te kunnen behouden en

op eigen manier de goede gedachten van de Franse revolutie te kunnen realiseren, zonder de verkeerde over te nemen.

Wij constateren dan ook in de resolutieboeken, hoe de Oirschotse regenten na de komst der Fransen ostentatief hun best deden, om te laten zien, hoezeer zij wel gegrepen waren door de moderne ideeën. De regenten bleven zitten, maar het gereformeerde beslissingsmonopolie was doorbroken. De katholieke Oirschotse regenten konden echt meespreken en geleidelijk hun invloed wat versterken. Oirschot had geluk, dat het met Bataafsche Brabant bij de Bataafsche Republiek werd ingedeeld, want bij de vrije Franse Republiek horen was toen echt niet zo'n lolletje.

ZUSTERS FRANCISCANESSEN

Een tekenend voorbeeld daarvan is de vestiging van de zusters Franciscanessen in Oirschot (53). De zusters Penitenten-recollectinen, gesticht in 1623 in de stad Limburg, hadden na een aanvankelijk grote bloei slechts een paar kloosters overgehouden, waaronder dat aan de Beekpoort in Weert, dat in 1663 gesticht was door zusters, die vanuit Dommelen gevlucht waren. Weert had het twijfelachtige genoegen, in 1793 bezet te worden door Franse troepen en later bij de Franse Republiek te worden ingelijfd. De zusters werden jarenlang lastig gevallen en uiteindelijk onder bedreiging op 20 maart 1797 verdreven. Negen zusters met een zestal pensionnaires kwamen 22 maart in Oirschot aan. Zij werden onder uiterst primitieve omstandigheden ondergebracht in een klein huis in de Koestraat. Een jaar later konden de zusters nog een ander huis huren en later kopen. In 1801 kochten zij twee naast elkaar gelegen huizen, die enigszins als klooster werden ingericht. Ondertussen waren ook de andere Weertse zusters, die eerst overal verspreid waren, in Oirschot gearriveerd. Van een terugkeer naar Weert is later niets meer gekomen. Zo werd in deze jaren in Oirschot met vele opofferingen de grondslag gelegd voor de later zo bloeiende zusterscongregatie.

TERUGGAVE SINT PETRUSKERK

De gelijkheid, vrijheid en broederschap, die met de mond werd beleden, moest ook in praktijk gebracht worden. Op 24 december 1798 werd de St.-Petruskerk weer aan de katholieken toegewezen, terwijl de gereformeerden de Mariakerk kregen. Doch door veel tegenstribbeling kon de oude parochiekerk pas op 19 oktober 1800 in gebruik worden genomen (54).

LODEWIJK NAPOLEON

De opeenvolgende regeringen in de Franse tijd lieten Oirschot vrijwel onberoerd. Langzaam kwam er wat welvaart. Blijkbaar was Oirschot in die tijd ruim beplant met bomen en gold het op dit terrein als voorbeeld voor heel de Meierij. Zelfs koning Lodewijk Napoleon sprak bij zijn bezoek aan Oirschot in 1309 daarover zijn bewondering uit (55). Lodewijk Napoleon bestuurde het land zo goed mogelijk en kwam op voor

het belang van Nederland, zodat hij niet lang genade vond in de ogen van zijn keizerlijke broer.

BIJ HET KEIZERRIJK

In 1810 werd Noord-Brabant ingelijfd bij het Franse keizerrijk. De korte opflakking van democratie werd resoluut gedoofd. Alles werd voortaan geregeerd van bovenaf bij decreet. Prefect en sous-prefect hadden slechts de keizerlijke bevelen door te geven en de plaatselijke bestuurders hadden ze uit te voeren. Hoe deze dictatuur zijn grijpklauwen uitstrekke ook tot Oirschot, blijkt uit het volgende. De armentafel (armenzorg) werd vervangen door het bureau van weldadigheid, welks bestuurders van bovenaf benoemd werden. In hun eerste vergadering van 10 oktober 1811 (56) ontvingen zij een brief, waarin hun gelast werd, opgave te doen van alle **"verlatene, gevondene en ouderloze kinderen, die ten laste van enige armenfondsen komen"** met vermelding van de geboortedatum. In de volgende vergadering van 15 november 1811 kregen zij aanzegging **"dat volgens keizerlijk decreet twee jongelingen, die ten laste der armenkas waren, genaamd Jan Post en Evert van Woensel, als zijnde dezeive boven de 15 jaren oud, geschikt waren, om verder tot de keizerlijke garde te worden opgeleid en dientengevolge den 17 november 's morgens ten 10 uren op de mairie te Eindhoven zig te doen bevinden"**. Deze twee jongens, 15 en 16 jaar oud, hebben Oirschot waarschijnlijk nooit teruggezien. Geen wonder, dat er een zucht van verlichting opging, toen twee jaar later de dictator ten val kwam, en dat weer twee jaar later, na zijn ontsnapping van Elba, heel Europa oprees, om hem bij Waterloo te vernietigen.

HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

Het Koninkrijk der Nederlanden begon zijn bestaan onder Willem I, die zijn land wilde moderniseren, maar naar zijn eigen ideeën als een verlicht despoot. De zusters Franciscanessen hebben met name zijn bemoeienis-met-alles ondervonden. Het beruchte uitstervingsdecreet verbood de zusters nieuwe novicen aan te nemen. Gedurende heel zijn regeringsperiode hadden zij moeilijkheden te verduren, waardoor zij krachten verzamelden, om na de opheffing van het decreet door Willem II in 1840 aan een spectaculaire uitgroei te beginnen. Ook de Belgen waren niet zo blij met het bestuur van Willem I en kwamen in 1830 in opstand. Gedurende de status-quo, die volgde op de veertiendaagse veldtocht en duurde van 1830 tot 1839, lag er een aanzienlijke legermacht ten zuiden van Oirschot juist op Oostelbeers' gebied. Dit kampement staat op veel kaarten van latere datum nog aangegeven. De staf lag in hoofdzaak in Oirschot en van daar uit werd ook de ravitaillering verzorgd, wat een aanmerkelijke ervaring van de welvaart meebracht. De afloop van de Belgische kwestie met het vertrek van het leger had dan ook economische terugslag, die Oirschot in lange tijd niet te boven is gekomen.

UITGANGSPUNT VAN DE MODERNE TIJD

Uit de armoede, die in de zestiende eeuw begon, is Oirschot slechts langzaam opgerezen. Het is duidelijk achtergebleven bij zijn omgeving. Er zijn daarvoor twee oorzaken aan te wijzen, die hebben bewerkt, dat Oirschot zijn centrum-functie verloor, namelijk de weg Den Bosch-Luik en de spoorlijn, die beide Oirschot links lieten liggen. Oirschot was vanouds een rustpunt op de weg van Den Bosch naar Luik. In 1740 echter begon men in Den Bosch voorbereidingen te treffen voor de aanleg van een verharde weg via Boxtel en Best naar Eindhoven, die in de toekomst aansluiting zou moeten geven op de weg, die inde zuidelijke Nederlanden aangelegd werd van Luik naar Hasselt (57). Ondanks verzet van Oirschotse zijde - te laat - ging dit plan'door. Hoewel het tot 1818 geduurd heeft, voor heel deze verbinding voltooid was, onder-vond Oirschot al veel vroeger de nadelen.

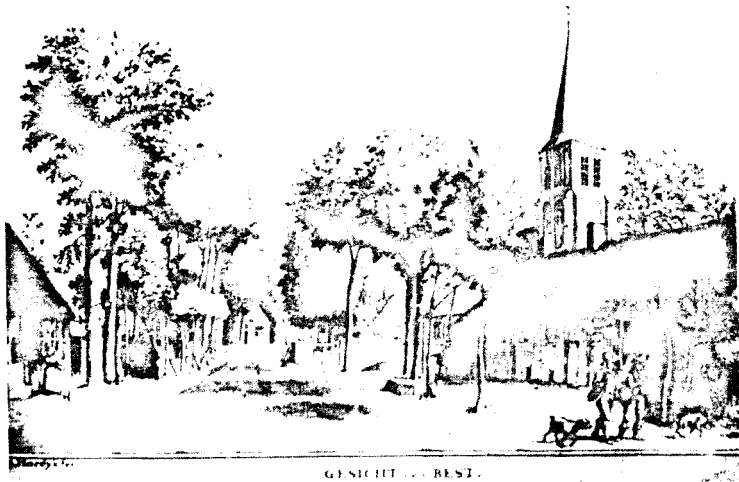
Ook met de spoorverbindingen had Oirschot de wind tegen. Toen na de spoorwegwet van Hall in 1860 ook de lijn Tilburg-Eindhoven zou worden aangelegd, miste Oirschot de boot. De verbinding werd niet Tilburg-Oisterwijk-Oirschot-Best, maar ging van Oisterwijk op Boxtel, om daar op de lijn 's-Hertogenbosch-Eindhoven aan te sluiten. Een later plan van Oirschotse zijde voor een lijn Tilburg-Moergestel-Oirschot-Eindhoven kon nauwelijks serieus genomen worden (58). Al met al miste Oirschot daarmee definitief een uitgangspunt voor de komende tijd van industrialisatie.

DE AFSCHIEDING VAN BEST

Best had al eeuwenlang geworsteld tegen de soms als knellend ervaren banden met Oirschot. Het was zichzelf bewust. Reeds in de veertiende eeuw betaalde Gunterslaer - de latere Vleut - met zijn vruchtbare leemachtige gronden meer belasting dan de rest van Oirschot (59). Meer dan een eeuw streed het om een eigen parochie te worden. Best had zich dikwijls het kind van de rekening gevoeld, als het voor Oirschot moest opdraaien (60). Het verzet van Oirschot tegen de weg door Best had de wederzijdse verstandhouding er niet beter op gemaakt. Het was dan ook begrijpelijk, dat Best gebruik maakte van de kans die het kreeg onder Willem I, om zich af te scheiden. In 1821 werd Best een eigen gemeente en ging voortaan zijn eigen weg.

Het uitgangspunt van Best voor de komende industrialisering was heel wat gunstiger dan dat van Oirschot. Gelegen aan een belangrijke weg, later ook aan een spoorlijn, had het wel niet de voordelen van een oud centrum, zoals veelzijdig gerichte handwerkbedrijfjes, een markt, geschikte leidinggevende personen, maar ook niet de ballast van vroeger eeuwen, waar steeds rekening mee gehouden moest worden. Oirschot mocht dan mooi zijn, wat in de veranderende tijd ook zijn last meebracht, Best had in de kom weinig schoonheid te verliezen en kon zonder veel gewetensbezwaren het nieuwe binnenhalen. Best, **waar het klomphout weet**, beschikte over de grondstof voor zijn eerste stap op de weg naar het moderne bedrijf, de klompenmakerij. Er zijn heel wat Bestse klompen over de Steenweg en per spoor verzonden. Niet alleen de opkomende industrie, maar ook de groeiende middenstand en het boerenbedrijf pro-

fiteerde van de gunstige ligging van Best.

„Gesicht van Best“.
Tekening door A. Hordijk, c. 1790.

Foto beschikbaar gesteld door T. A. van de Loo te Oirschot.

ONDERWIJS

Ondanks zijn financieel ongunstige positie had Oirschot op cultureel gebied nog wel wat te betekenen, maar er was veel werk aan de winkel. Het onderwijs, in de laatste eeuw al erg in verval geraakt, was door de oorlog nog meer achteruit gegaan. Koning Willem I wilde het organiseren op zijn manier: staatsonderwijs, zogenaamd neutraal, maar in feite dikwijls anti-christelijk of reformatorisch. De katholieken kwamen in verzet en wilden eigen scholen. De pastoor van Best, J. Zwijsen - de latere aartsbisschop van Utrecht - 's-Hertogenbosch - en zijn vriend, pastoor Heeren uit Oirschot, hebben hiervoor in hun parochies de kiem gelegd (61). In 1828 wist pastoor Zwijsen de principieel katholieke M.J. Boelaars, toen onderwijzer in Spoorndonk, over te halen om de leiding van de openbare school in Best op zich te nemen. In 1830 begonnen de zusters in Oirschot een bijzondere armenschool voor meisjes. Er meldden zich ook heel jonge kinderen aan, die nog niet rijp waren voor de lagere school. Zij werden in een apart lokaal geplaatst en onvermoed was de bewaarschool geboren.

Nog harder nodig was onderwijs voor de jeugd, die de lagere-schoolleeftijd was ontgroeid, maar geen of nauwelijks onderwijs genoten had. In 1840 startten twee zondagsscholen, een voor meisjes door de zusters en een voor jongens door de onderwijzers van de openbare school, die degelijke katholieken waren. Onmiddellijk werd iedere school door ongeveer 150 leerlingen bezocht. In 1846 begonnen de zusters op veler aandringen ook een **burgerschool**, waar schoolgeld betaald moest worden. De MULO en de naaischool, later huishoudschool, zijn hier eigenlijk geleidelijk uit gegroeid.

ONDERWIJZERSOPLEIDING

Er zijn in de negentiende eeuw vele voortreffelijke onderwijskrachten geweest, hoewel er van een opleiding nauwelijks sprake was (62). Wel waren er enkele rijksnormaalscholen, maar de meesten studeerden thuis met aanwijzingen van een ervaren onderwijzer en deden dan examen. Dit examen werd dikwijls afgenomen door een of andere burgemeester, die ook schoolopziener was, maar geen onderwijsbevoegdheid had. Geen grote garantie voor deskundigheid dus. Het bisschoppelijk mandement over het onderwijs in 1868 gaf de katholieken een krachtige impuls. Reeds 7 januari 1869 begonnen de Oirschotse zusters een normaalschool, die veel wederwaardigheden meemaakte en die in 1898 werd omgezet in een kweekschool, welke in 1909 in een nieuw gebouw trok en toen haar grote uitbreiding ging beleven.

MONTFORTANEN

Intussen hadden de paters Montfortanen in 1903 het kasteel Bijsterveld gekocht, om daar hun hogere priesteropleiding onder te brengen. Successievelijk werden verschillende vleugels en een kapel aangebouwd. Ofschoon zij een gesloten gemeenschap vormden, hadden zij altijd prettige contacten met de Oirschotse bevolking en verleenden zij op kerkelijk terrein velerlei diensten. In 1967 gingen de priester-kandidaten studeren aan de theologische faculteit in Tilburg, zodat zij uit Oirschot verdwenen, waar nu nog wel het provinciaal gevestigd is. In de laatst-aangebouwde vleugel vestigden de zusters van het Cenakel toen haar retraitshuis.

BESLUIT

De armoede van het eens welvarende en belangrijke Oirschot in de vorige eeuwen had de gewone gevolgen: men trouwde later of helemaal niet, zodat de bevolkingsgroei stagneerde. Door de ongunstige ligging kon Oirschot het tempo van het herstel der welvaart in zijn omgeving niet bijbenen. Dit begon zich duidelijk af te tekenen, toen Oirschot na 1887 voortdurend kampte met een vertrekoverschot. Ook de opkomende meubelindustrie (vanaf 1883 ambachtelijke en vanaf 1893 fabrieksmatige stoelenmakerij) kon dit tij niet keren en rond 1900 nam de uittocht uit Oirschot toe (63). Na de eerste wereldoorlog nam de stoelenfabricage een hoge vlucht en maakte de aloude naam van Oirschot bekend tot

in verre streken.

Het vervolg op dit verhaal is aan oude Oirschotse mensen beter bekend dan aan mij en zij zullen graag en met smaak daarover vertellen, als zij op hun Oirschotse praatstoel zitten.

NOTEN

1. Brabants Heem XI, blz. 108 en M. Gijsseling, Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (v66r 1226), deel II, blz. 764.
2. A.M. Frenken, Documenten betreffende de kapittels van Hilvarenbeek, St.-Oedenrode en Oirschot, Z.pl.1956, voorwoord.
3. J. Lijten, De oudste documenten betreffende het Oirschotse kapittel, in: Campinia VIII, blz. 188.
4. Monumenta Germaniae Historica Scriptores, XV, I, blz. 356.
5. A.M. Frenken, a.w. blz. 209.
6. Vergelijk de akte van de aartsdiaken van Kempenland, kardinaal Reynaldus de filiis Ursi d.d. 1360 juni 28, in het archief van het kapittel van Oirschot in het rijksarchief van Noord-Brabant, [inv.nr.](#) 166.
7. Vergelijk A.M. Frenken, a.w. blz. 166 en 175.
8. H.P. Camps, Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312, 's-Gravenhage 1979, I, nrs. 113, 116, 122, 199. De laatste akte ook in Campinia VIII, blz. 188, waar men een uiteenzetting vindt over deze kwestie.
9. A.M. Frenken, a.w. blz. 168 e.v. en 207 e.v..
10. Archief gemeente Oirschot, charter nr. 511. Vergelijk ook: J. Vriens, De konflikten van het geslacht De Merode over de helft van de hoge, middelbare en lage justitie van Oirschot, in: Campinia III, blz. 41
11. Archief gemeente Oirschot, charters nrs. 421, 461, 470, 500, 506.
12. Parochie-archief Oirschot, Register van Dooren-van Baar, blz. 330 en 482.
13. Tekstkritische publicatie van deze oorkonde van hertog Jan II d. d. 1312 februari 19 (foutief vermeld 18) in: Campinia II, blz. 118.
14. Archief gemeente Oirschot, charters nrs. 24 en 25; gepubliceerd in: Campinia I, blz. 190 en IV, blz. 178.
15. Idem, charter nr. 18; gepubliceerd in: Campinia I, blz. 140.
16. Idem, charters nrs. 451 en 452.
17. Idem, charter nr. 294; gepubliceerd in: Campinia VII, blz. 6.
18. Idem. charter nr. 361.
19. J. Lijten, Inventaris van het archief van de Tafel van de H.Geest te Oirschot, 1359 - 1810, inleiding.
20. Jan van den Stadecker, clericus, treedt op als H. Geestmeester van 1388 tot 1400; Jan van den Doerne van Aerschot, clericus en roedragers van het kapittel, treedt op van 1396 tot 1426; Jan Jan Smeeds, clericus, van 1425 tot 1437; zie hiervoor de boven aangehaalde inventaris.
21. Archief van de Tafel van de H. Geest te Oirschot, inv. nrs. 54 en 56.
22. Idem, inv. nrs. 41 en 63.
23. Archief gemeente Oirschot, charter nr. 18.
24. A.R.A. Brussel, Archieven der rekenkamers, Cijsregister der hertogen van Brabant, 1340, inv. nr. . 45038, fol. 67.
25. Als 24.
26. Zie ook: van der Aa, Aardrijkskundig woordenboek van Nederland, Gorinchem 1846, VIII, blz. 386.
27. Het jaarboek der vrijheid en heerlijkheid Oirschot, nr. 118; gepubliceerd in: Campinia II, blz. 59.
28. Zie hiervoor de gepubliceerde lijsten in Campinia II t/m VII, onder X, met name Campinia IV, blz. 73 en 199.
29. Mededeling van Prof. ter Kuile aan streekarchivaris W. Klaasen.
30. Archief gemeente Oirschot, charters nrs. 221, 236, 265, 272, 291.
31. Idem, charter nr. 436.
32. M. Coppens en P. Concordius, De koorbanken van Oirschot, Eindhoven 1941, blz. 34.
33. In 1628 gaf koning Philips IV verlof, om de opbrengst van verkochte gemeentegronden te gebruiken voor de opbouw van de kerk en de afgebrande toren. (Archief gemeente Oirschot, charter nr. 515)
34. Archief gemeente Oirschot, charters nrs. 357 en 358.
35. A.M. Frenken, a.w. blz. 182 en 234. L.H.C. Schutjes, Geschiedenis van het bisdom 's-Hertogenbosch, St.-Michielsgestel 1872, III, blz. 261. Archief gemeente Oirschot, charter nr. 170.
36. L.H.C. Schutjes, a.w. V, blz. 371.
37. Archief gemeente Oirschot, charter nr. 432.
38. L.H.C. Schutjes, a.w. V, blz. 373, ook voor de volgende hofjes en stichtingen.
39. Parochie-archief Oirschot, Register van Dooren-van Baar, blz. 637. Zie ook: G. Koolen, Het goed van de fundatie van het Bootsgasthuis, in: Campinia V, blz. 128-133; 191-193.
40. Parochie-archief Oirschot, Register van Dooren-van Baar, blz. 615.
41. Idem, blz. 605. A.M. Frenken, a.w. blz. 212
42. Archief gemeente Oirschot, charter nr. 385.
43. Idem, charters nrs. 508 en 559.
44. Op 19 september 1640 treedt Peter van An del, benoemd door de Staten Generaal, op als secretaris. Vanaf 14 juli 1643 tot 1648 treedt de oude Oirschotse secretaris Goossens weer op. Archief gemeente Oirschot, charters nrs. 540 e.v..
45. Over de Carmel van Oirschot en Moeder Maria Margaretha der Engelen zijn meerdere boeken verschenen, o.a.: De heilige non van Oirschot, leven van Moeder Maria Margaretha der Engelen, 's-Hertogenbosch 1932, en: Een lichtende lamp in donkere tijden, Z.pl. 1951 (met literatuuropgave). Ook is een en ander te vinden in: G.T. Haneveld, Mr. Arnoldus Fey, chirurgijn tot Oirschot, Amsterdam 1977.
46. Rijksarchief in Noord-Brabant, Doop-, trouw- en begraafboeken, Best, nr. 1.

47. Archief gemeente Oirschot, charter nr. 550
48. G.T. Haneveld, a.w. (met literatuuropgave). Campinia III, blz. 78 en 234; IV, blz. 37; VII, blz. 174 en 176.
49. Campinia III, blz. 78.
50. Archief gemeente Oirschot, charter nr. 554.
51. Archief van de Tafel van de H. Geest te Oirschot, inv. nrs. 7 en 8.
52. Idem, inv. nr. 6.
53. Zie: Zr. Domitilla van Delft, Klooster Nazareth te Oirschot, Oirschot 1966.
54. L.C.H. Schutjes, a.w. V, blz. 353.
55. A.C. Brock, De stad en meierij van 's-Hertogenbosch of dezelve beschrijving ...., Veghel 1978, blz. 247.
56. Archief van de Tafel van de H. Geest te Oirschot, resolutieboek (in nog niet geïnventariseerd gedeelte na 1810).
57. Zie hiervoor: F.E.M. Vercauteren, De aanleg van de straatweg 's-Hertogenbosch-Best als deel van de verbinding met Luik (1740-1745). Nijmegen 1956, en: De aanleg van de straatweg Best-Lommel als deel van de verbinding 's-Hertogenbosch-Luik (1745-1818). Nijmegen 1958, en: J.A.M. Hoekx, het konflikt tussen Oirschot en 's-Hertogenbosch over de aanleg van de straatweg 's-Hertogenbosch -Best, in: Campinia VII, blz. 13.
58. Dit plan kwam overigens pas in 1919, maar in 1890 had het gemeenteverslag geconstateerd: "Een goede spoor- en/of tramverbinding zou gewenst zijn." C.Essens e.a., Verslag dorpsonderzoek Oirschot 1860-1920, (Utrecht 1979), blz. 3.
59. Zie het cijnsregister der hertogen van Brabant, 1340, vermeld in noot 24.
60. Zie o.a.: H.M.B. Jacobs, het tumult te Best 18 oktober 1666, in: Campinia VI, blz. 7.
61. Zie: Zr. Domitilla van Delft, a.w. blz. 95 - 118.
62. Zie: Zr. Domitilla van Delft, a.w. blz. 176 - 187.
63. C. Essens e.a., a.w. blz. 29.

EVENEMENTEN TE OIRSCHOT

Naar aanleiding van het Jubeljaar 1980 in Oirschot vindt er het hele jaar door een groot aantal evenementen plaats. Bij het verschijnen van deze aflevering van Campinia, die geheel gewijd is aan Oirschots Jubeljaar, is er al een aantal achter de rug, maar het lijkt ons een goede gedachte om de aandacht te vestigen op een aantal feestelijkheden, die er in de loop van dit Jubeljaar nog worden gehouden. Voor het volledige programma, nadere informatie e.d., kan men zich wenden tot het Cotirdinatie Comité Oirschot 1500 of tot de plaatselijke V.V.V..

Op 29 juni werd er in de Sint Pieter om 10.00 uur een plechtige eucharistieviering opgedragen, welke werd voorgegaan door Mgr. drs. J. Bluysen, bisschop van 's-Hertogenbosch. De K.R.O.-televisie heeft deze viering rechtstreeks uitgezonden.

's Middags vond er in diezelfde Sint Pieter een concert plaats van het Brabants klarinetkwartet. Er volgen nog meer concertuitvoeringen dit jaar.

Op 17 augustus geeft de befaamde organist van de Londense St.-Paul's Cathedral, Christopher Dearnly, een concert in de Sint Pieter. Het Tilburgs Vocaal Ensemble geeft eveneens in de Sint Pieter een concert en wel op 14 september en op 20 september zal het Utrechts Byzantijns Koor in "De Enck" een uitvoering geven. Het eveneens jubilerende Oirschots Gemengd Koor - het viert het 25-jarig bestaan - zal in "De Enck" de musical "Muzieklus" opvoeren in de maand november. In de Sint Pieter volgen daarna nog een uitvoering van het Brabants Orkest op 13 december en een Kerstconcert op 21 december door het Cantorij en Kamerkoor.

Naast al deze muzikale uitvoeringen wordt er op 29, 30 en 31 augustus een blaaskapellenconcorso gehouden en op 31 oktober vindt er op de Markt een Taptoe plaats, waar verschillende muziekkorpsen aan deelnemen.

Op sportief gebied heeft er al veel plaatsgevonden. Toch valt er dit jaar nog van een aantal sportieve evenementen te genieten. De buurtvereniging "De Bocht" houdt op 5 en 6 juli een voetbaltournooi; buurtvereniging "De Panketel" organiseert op 12 en 13 juli een zeskamp en op 19 juli vindt de voetbalwedstrijd Oirschot Vooruit - P.S.V. plaats. Op 26 oktober organiseert de R. en T.-club "De Pedaleur" een wielerveldrit op het terrein "de Kemmer".

In Oirschot leiden een viertal gilden nog een glorieus bestaan. Om 2 juni j.l. hield het gilde St.-Joris al de traditionele gildedag. Het gilde Onze Lieve Vrouwe Broederschap zal op 17 augustus schieten om de koningstitel, St.-Barbara op 29 september en St.-Sebastiaan op 30 september.

In de week van 3 - 11 augustus wordt er een Rederijkerslandjuweel gehouden, georganiseerd door de 4 Oirschotse gilden. In diverse zalen zullen die gehele week door Brabantse schrijvers en dichters voordragen uit eigen werk.

Het gilde Onze Lieve Vrouwe Broederschap organiseert op 6 september nog een kunst-, antiek- en vlooiemarkt. Op deze markt zal ook Campinia

Zo lag Oirschot al vele eeuwen te dromen.

Foto J. Lijten.

vertegenwoordigd zijn.

Eén van de hoogtepunten tijdens dit Jubeljaar is ongetwijfeld het Landjuweel, dat op 24 augustus zal worden gehouden. Dit is het grootste feest dat de schuttersgilden kennen. Ongeveer 110 gilden uit binnen- en buitenland zullen hieraan hun medewerking verlenen.

MUSEUM VOOR VOLKSKUNDE "DE VIER QUARTIEREN"

De collectie, die dit museum herbergt, beoogt een beeld te geven van het leven van de "gewone Brabantse mens" in vroeger tijd, waarbij de nadruk valt op de bevolking van de vier kwartieren, waaruit de Meijerij van 's-Hertogenbosch bestond, te weten Kempenland, Peelland, Maasland en Oisterwijk.

Het museum, gevestigd in een fraai gerestaureerd 16de-eeuws pand aan de St.-Odulphusstraat, beter bekend als het "Kanunnikenhuis", te Oirschot, is onderverdeeld in een drietal zalen. De "Oirschot-zaal", waar speciaal de aandacht gevestigd wordt op het jubilerende Oirschot in vroeger dagen; de "Devotionaliazaal", waarin afwisselend diverse kloosterorden onder de aandacht worden gebracht en een groot aantal voor-

werpen is tentoongesteld, dat het godsdienstige aspect in het leven van de Brabander belicht, zoals bedevaartsouvenirs, wijwaterbakjes, stolpbeelden e.d.; de "Levenszaal" geeft een overzicht van het leven van de wieg tot het graf: onderwerpen zoals geboorte, eerste Heilige Communie, schooltijd, huwelijk en de dood, worden in deze zaal naar voren gebracht.

Vermeldenswaard is ook de collectie archeologische vondsten uit midden-Brabant en de collectie gesmede sloten, waarvan er zelfs een aantal uit het buitenland komt.

Tijdens het Oirschots Jubeljaar zullen in het kader van Kerkepad in de week van 23 - 30 augustus de kerkschatten van de eveneens jubilerende Sint Pieter worden tentoongesteld. In het najaar volgt dan nog een speciale tentoonstelling, gewijd aan Moeder Maria Margaretha der Engelen, de "heilige non", stichteres van de Carmel Bleijendael te Oirschot in 1641. Nadere informatie hierover zal te zijner tijd gegeven worden in de plaatselijke en regionale pers.

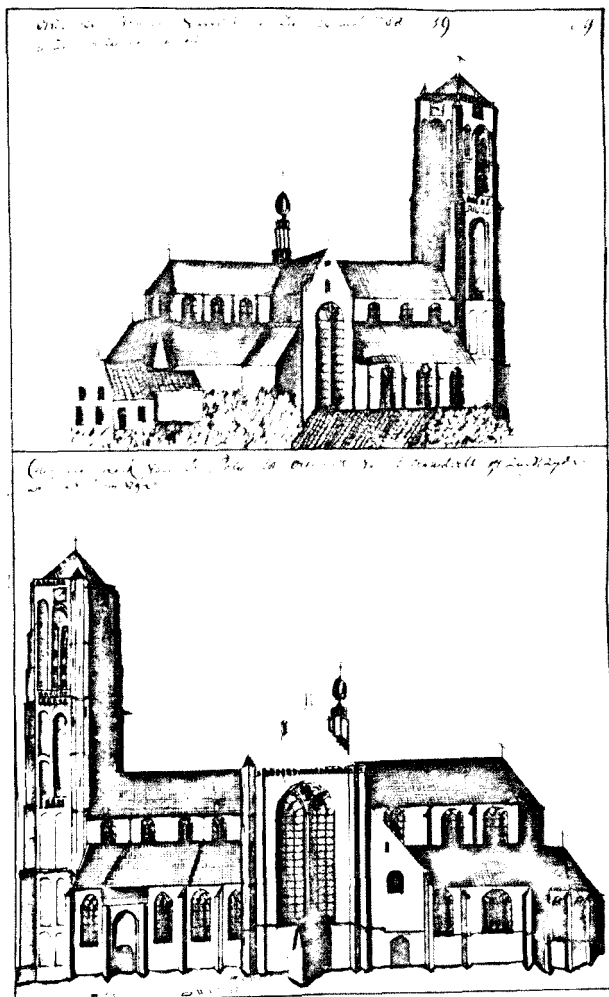
Het museum "De Vier Quartieren" is geopend van dinsdag t/m zondag van 14.00 - 13.00 uur. Grote groepen kunnen op andere tijden een bezoek brengen aan het museum na telefonische afspraak met conservator Van den Bergh.

TENTOONSTELLING ANTON KRUYSEN

In het kader van het Jubeljaar zal er van 6 - 25 september een tentoonstelling worden gehouden van werken van de internationaal vermaarde schilder Anton Kruysen, zoon van de in Oirschot nog welbekende Jan Kruysen.

Anton Kruysen werd op 4 maart 1898 geboren in Boxtel. Op zeer jeugdige leeftijd begint hij reeds te schilderen, zonder twijfel geïnspireerd door zijn vader. Daar hij ook op muzikaal gebied grote talenten bezit, gaat hij in 1920 in Parijs aan het conservatorium studeren. Lange tijd heeft hij gearzeld of hij zou kiezen voor de muziek dan wel voor de schilderkunst. Ten slotte wijdt hij zich geheel aan het laatste. Anton voelt zich erg aangetrokken door het platteland, waar hij in alle rust kan werken en hij vestigt zich in Dreux, in het district Beauce ten zuiden van Parijs. Hij exposeert regelmatig in Parijs en ontvangt lovende kritieken. In 1936 keert hij terug in Nederland, in 1946 vestigt hij zich voorgoed in Frankrijk, eerst in Charpont, later, vanaf 1955, in Chartres. Zijn werken worden geëxposeerd in grote steden van Frankrijk en tal van andere landen. Een aantal grote musea in Europa heeft schilderijen van hem in haar collectie. In 1968 wordt Anton Kruysen geveld door een hartinfarct. Toch blijft hij nog schilderen, zelfs wanneer het lopen hem onmogelijk is geworden en hij het bed moet houden. Tot zijn dood toe, op 5 april 1977, is hij actief bezig geweest met de schilderkunst.

De tentoonstelling, die nu in het kader van Oirschot 1500 wordt georganiseerd, is de eerste grote overzichtstentoonstelling, gewijd aan

*Sint Petruskerk te Oirschot.
Tekening door Hendrik Verhees, 1788;
boven: noordzijde; onder: zuidzijde.
FotoverzarnPling Streekarchief, nummer 401A.*

Anton Kruysen, die in Nederland wordt gehouden. Een aantal doeken is zelfs nog nooit geëxposeerd, daar ze uit een particuliere collectie komen. De tentoonstelling geeft een beeld van het werk van deze be-gaafde schilder uit zijn na-oorlogse Franse periode. De expositie zal worden gehouden in het Moederhuis van het klooster van de zusters Franciscanessen te Oirschot.

HAND EN SPAN

In de schuur van een 17de-eeuwse boerderij aan de Rijkessluisstraat te Oirschot is een grote collectie boerenwerktuigen bijeengebracht, welke allen afkomstig zijn uit Brabant. Deze werktuigen geven een beeld weer van de ontwikkeling van het boerenbedrijf in de 19de eeuw tot aan de twintiger jaren van deze eeuw, waarin de mechanisatie het handwerk ging overvleugelen. De collectie bestaat uit ploegen, dorsmachines (met handkracht aangedreven en met een benzinemotor) en een aantal kleinere werktuigen, die de boer gebruikte. Een aantal van deze werk-tuigen kan aan de bezoekers worden gedemonstreerd.

Naast de werktuigen, die de boer zelf gebruikte, wordt er ook aandacht besteed aan die beroepen, die veel met het boerenbedrijf hadden te ma-ken, zoals de klompenmaker, imker, dakdekker, slachter en schaapherder. De collectie wordt gecompleteerd met foto's, oude spreuken en gezegden en een aantal vitrines met landbouwgewassen.

Hand en Span is normaal alleen geopend op zaterdag, zon- en feestdagen, maar tijdens Oirschots Jubeljaar is de collectie dagelijks te bezichti-gen in de periode van 7 juli t/m 29 augustus van 13.00 tot 17.00 uur. In de loop van het jaar zullen er demonstraties plaatsvinden van een aantal ambachten, waarvan de werktuigen en gebruiksvoorwerpen zijn ten-toongesteld.

REUNIE VAN OUD-OIRSCHOTTENAREN

Op zaterdag, 6 september, wordt er een reunie georganiseerd voor alle oud-Oirschottenaren; dit zijn al die personen, jong of oud, die in Oirschot zijn geboren en om wat voor reden dan ook naar elders zijn verhuisd. Getracht wordt al deze mensen weer bij elkaar te brengen tij-dens deze groots opgezette reünie. Een aantal verenigingen zal mede-werking verlenen om deze hereniging tot een feestelijke gebeurtenis te maken. In het gemeenschapshuis "De Enck" kunnen alle genodigden ge-nieten van een echte Brabantse (Oirschotse) koffiemaaltijd.

Oirschottenaren, die familie, kennissen en/of vrienden hebben, die in Oirschot zijn geboren maar hier niet meer woonachtig zijn, worden ver-zocht om de adressen van deze mensen door te geven. Zij krijgen van de organisatiecommissie zelf een uitnodiging om aan deze reunie deel te

nemen alsmede het volledige dagprogramma. Daarna kunnen ze zelf beslissen om al dan niet op deze dag naar hun geboorteplaats te komen. Oud-Oirschottenaren kunnen zich ook rechtstreeks bij de commissie aanmelden.

Om te weten hoeveel personen er die dag verwacht kunnen worden, is het noodzakelijk om zo snel mogelijk te reageren. Men kan de adressen doorgeven of zich aanmelden bij:

J. van den Broek, Kortenaarlaan 39

A. Hendriks, Oude Grintweg 2

M. Temminck, Ekkermanstraat 5,

allen te Oirschot.

PUBLIKATIES OVER OIRSCHOT EN OIRSCHOTSE MENSEN

We zullen hieronder een overzicht geven van publikaties, die handelen over Oirschotse geschiedenis ofwel over Oirschotse mensen. Allereerst besteden we aandacht aan enkele uitgaven, die zijn verschenen ter gelegenheid van het Jubeljaar. Daarna wordt U geattendeerd op een aantal bestaande boekwerken.

FOTOBEOEK MARTIEN COPPENS

Toen de van vele fotoboeken bekende Eindhovense fotograaf Martien Coppens onlangs zijn archief doorzocht naar geschikte opnamen voor een reportage voor de B.B.C., kwam er een groot aantal bij daglicht gemaakte opnamen voor de dag van koorbanken in Oirschot, Wouw en 's-Hertogenbosch. In het begin van de jaren veertig verschenen van de hand van Coppens fotohoeken van deze koorbanken, doch tal van opnamen werden nooit gepubliceerd. Op instigatie van Coppens' vriend, Volkskrant-journalist Cor van Heugten, ontstond het idee om te komen tot een nieuw boekwerk over "de koorbanken in Brabant". Dit initiatief werd nader besproken met het bisdom en de betrokken gemeenten. De belangstelling was groot. Toen Coppens echter op 82, nooit eerder gepubliceerde, negatieven van de Oirschotse koorbanken stuitte en hij bovendien een aantal foto's van oude monumentale panden op de Markt aldaar tevoorschijn toverde, ontstond het plan om in het kader van het Jubeljaar een fotoboek aan Oirschot te wijden. In eerste instantie toonde het gemeentebestuur zich zeer enthousiast over dit plan, doch later nam het Oirschots-Industrieel Contact, dat ook een daad in het kader van de feestelijkheden wilde stellen, het initiatief over. Het resultaat van dit alles is, dat er nu 2000 fotoboeken van Oirschot worden uitgegeven, waarvoor de Oirschotse industrieën (en de gemeente) zich garant hebben gesteld.

Het fotoboek gaat in totaal 85 foto's bevatten. De begeleidende tekst van pater Concordius kon ongewijzigd overgenomen worden uit de eerste uitgave.

IN HET LOMMER VAN DE KEMPEN

Onder deze toepasselijke titel is een gedichtenbundel verschenen van Toke Lommers en Leentje van Kempen, twee Oirschotse vriendinnen, die het schrijven van gedichten als liefhebberij gemeen hebben. Met eerstgenoemde schrijfster kon U reeds kennis maken in de laatste jaargangen van Campinia.

De fraai uitgevoerde bundel bevat een veertigtal verzen over vroeger, het dorp Oirschot en de Brabantse Kempen. Een ieder die deze streek kent, zal de sfeer ervan terugvinden in deze gedichten.

In het Lommer van de Kempen; door L. van Kempen en T. Lommers
Oirschot, Uitgeverij Streekbelangen B.V., 1980, 62 blz. geïllustreerd.
Prijs f 17,50.

HET OER-OUDE OIRSCHOT

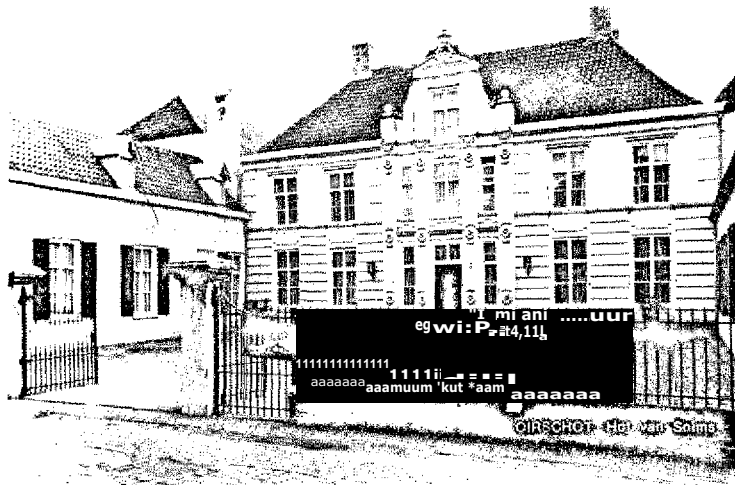
Deze aanzet tot een geschiedschrijving van Oirschot, waarvan de tekst hiervoor is afgedrukt, is door het gemeentebestuur van Oirschot in samenwerking met het streekarchivariaat uitgegeven. Het 32 pagina's tellende boekwerkje, dat voorzien is van een kleurenomslag en meerdere illustraties bevat, is bijzonder fraai uitgevoerd.

Het boekje is te koop bij de gemeente Oirschot, afdeling Bevolking, Torenstraat 2. U kunt het ook bestellen door f 5,40 (incl. verzendkosten) over te maken op girorekening 10.69.032 ten name van de gemeente Oirschot, onder vermelding van "Het oer-oude Oirschot".

Het oer-oude Oirschot. Een aanzet tot een geschiedschrijving van Oirschot-Best; door J.P.J. Lijten
Oirschot, Gemeentebestuur, 1980, 32 blz. geïllustreerd.
Prijs f 3.--.

Recentelijk verschenen zijn:

- Noordbrabantse studenten 1550 - 1750; door H. Bots, I. Matthey, M. Meyer. (Hierin komt een aantal Oirschottenaren voor.)
Tilburg, Stichting Zuidelijk Historisch Contact, 1979, XXVI, 819 blz. (Bijdragen tot de geschiedenis van het zuiden van Nederland, tweede reeks, deel XLIV).
- Mr. Arnoldus Fey, chirurgijn tot Oirschot. Een hoofdstuk uit de 17de-eeuwse Nederlandse medische geschiedenis; door G.T. Haneveld.
Amsterdam, Meesters, 1977. 110 blz. geïllustreerd.
- Kent U ze nog ... de Oirschottenaren?
In opdracht van het gemeentebestuur samengesteld door P. Bogmans, A. van Esch, W. Hobbelen, e.a..
Zaltbommel, Europese Bibliotheek, 1972. 159 blz., met foto's.
(Uitverkocht)
- Oirschot in oude ansichten.
Op verzoek van het gemeentebestuur van Oirschot samengesteld door P. Bogmans, A. van Esch, W. Hobbelen, e.d..

Hof van Solms aan de Koestraat te Oirschot.

Zaltbommel, Europese Bibliotheek, 1971. 80 blz., foto's.
(Uitverkocht)

- Orgels in de parochiekerk van Sint Pieter te Oirschot
Hilversum, 1978, 16 blz., geïllustreerd.
- Vijftig jaar vrijwillige brandweer. Het Oirschotse brandwezen vroeger en nu.
Oirschot, Gemeentebestuur, 1978, 52 blz. geïllustreerd.
- Oirschot in beeld; door F. Wijn
Oirschot, de Croon van Heerbeek, 1973, 60 blz. geïllustreerd.

Groot Bagijnenhof of A melrijk-Boots Gasthuis aan de Gasthuisstraat te Oirschot, afgebroken in de jaren vijftig.

Foto beschikbaar gesteld door T. A. van de Lou te Oirschot.

C **AMPINIA**

DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKARCH!VARIAAT

NOORD-KEMPENLAND

10e JAARGANG

OKTOBER 1980

NR. 39

Copyright: Streekarchivariaat Noord-Kempenland

Toestemming tot overname van artikelen of gedeelten daaruit dient U schriftelijk aan te vragen bij de redactie.

Redactie: H. Mij land, streekarchivaris
J. Suijkerbuijk, assistent-archivaris

Redactie-adres: Torenstraat 1, 5688 AM Oirschot
Postbus 11, 5688 ZG Oirschot
Tel. 04997 - 2828 - toestel 33

De auteurs van de gesigneerde artikelen zijn verantwoordelijk voor de inhoud daarvan. De niet-gesigneerde artikelen zijn samengesteld door de medewerkers van het streekarchivariaat.

Lay-out en typewerk: C. Aarts-Keesom

Offset: H. Tempelaars

De prijs voor een abonnement bedraagt f 12,-- per jaar, bij vooruitbetaling te voldoen op postgirorekening 10.69.032 van de gemeente Oirschot onder vermelding van: Campinia.

De prijs van losse nummers is f 3,-- per stuk. Ook nummers van afgesloten jaargangen zijn in beperkte aantallen voorradig. Een jaargang begint op 1 april.

Indien opzegging niet schriftelijk is medegedeeld voor het begin van het nieuwe kalenderjaar, wordt het abonnement automatisch verlengd.

WOORD VOORAF

Geachte abonnee,

Allereerst willen wij U onze excuses aanbieden voor de slechte kwaliteit van de foto's, die in de vorige aflevering zijn opgenomen. Ons is verbetering voor de toekomst toegezegd en hopelijk laat de techniek ons niet meer in de steek.

Uit de informatie hiernaast kunt IJ opmerken, dat de redactie is versterkt door de heer J. Suijkerbuijk, die sinds kort als assistent-archivaris op het streekarchief werkzaam is. Reeds aan de vorige aflevering kon hij zijn medewerking verlenen. De tijdige verschijning van Campinia is door zijn komst meer gewaarborgd.

In het kader van het jubeljaar vragen wij Uw speciale aandacht voor de hoofdstukken VI, IX en X.

De redactie.

INHOUD

1. HISTORISCHE GEGEVENS OVER DE SINT-LAMBERTUS-PAROCHE EN DE MARIA-KAPEL IE MEERVELDHOVEN

door A. van Run

(vervolg)

Over de restitutie aan de bouwers van de kapel uit het van de Domeinen ontvangen. bedrag handelt de volgende brief van. vicaris Van Alphen. aan pastoor Kuypers van 26 maart. 1821 (parochiealchief Meerveldhoven

Eerwaerde Heer Pastoor,

De teekenaers voor de kosten wegens het opbouwen der capelle van. Meervelthoven, Nebbe op zig genomen. de kosten welke ter eeniger teyd mogte deficieeren, uyt hun privé te sullen suppleren, sonder oogt of immer eenigen last der parochie,

De kosten deficieeren; de schulden en. kosten deficiet   rene zij
zijn. en blijven dus in consciencie verplicht hunne wettige beioftens stand te doen houden; weygeren Nier aan te voldoen zoude en loos bedrog sijn.

Na de belofte, wel is waer, is er eene some van wes   ge-
Gouvernement toegelegd, maer zo als de Heer directeur lJE
antwoord, trekt het gouvernement zig geene oude schulden aan. De gel-
den sijn alleen geaccordeert om het nog ontbrekende aan het gebouw
te herstellen, en het zelve voort toekomende in stand te houden. Tbr
volgens sijn die penningen niet geaccordeert om die lieden te ont-
slaen van den last, welke zij vrijwillig op zig genomen hebben.

Bij ons hier en elders sijn penningen opgenomen, sommige op in-
terest, andere versogt ter leen sonder interest, andere als vrijwilde
lige giften gegeven. Dese laatste worden nergens terug gegeven, ter-
wijle de eerste natuurlijk gerestitueerd worden..

Uyt hoofde der onverwegte penningen van afkoop, begrippe ik mede
dat het niet onbillijk zal sijn, dat men, de schulden. afgelegd zijn-
de en de capel in order gebragt, die lieden te hulpe komen, en jaar-
lijks aen die lieden terugschieten sekere somme, na mate dat de reve-
nuen en opkomsten der capelle zullen toelaten. Moer die lieden finaal
ontslaen van den last, welke zij vrijwillig op zig genomen hebben, en
den last brengen en schuyven op de capel, dunkt mij niet dat met
recht en rede is overeen te brengen.

UEW vermeent binne korte jaren met die 60 guldens sjaers tot
onderhout der capelle buyten schuld te geraken. Wat de 60 guldens be-
treft, daer maak ik weynige staet op, immers op den duur. De financie
eele staet van ons reyk gaet agter uyt, en den polietiken staet van.
Europa moet ons voor die 60 guldens op den duur doen vreesen. Wanneer
men den last en verplichting laet voor rekening der teekenaren, en.
hun versekering geeft van met er teyd, zo haest mogelijk, bij doelen
hunne penningen te zullen terug schieten, zullen zij geene redenen
hebben van zig te beklagen.

Als het geld voor de kerk van Zeelst sal ingekomen sijn, het
geene ik zo spoedig niet verwagte, zult gij het wel moeten bewaren,
en geene vernieuwingen of reparatien beginnen sonder alvorens met de

I.	Historische gegevens over de Sint-Lambertus- parochie en de Maria-kerk te Meerveldhoven (vervolg) door A. van Run	86
	De vrijwillige rechtspraak in de dingbank van Zeelst-Veldhoven-Blaarthem (vervolg)	93
- III.	Jaarkronieken uit de schepenprotokollen van Oirschot-Best (vervolg) door J. Santegoeds, Nuenen	97
TV.	Bestse toponiemen De oudste vermeldingen uit het verpondings- kohier van Naastenbest	105
V.	Lijst van woningen te Zeelst in de 18de eeuw VI. Cleijn Eijndhovensche straet (vervolg)	112
VI.	De vier gildes door Toke van de Ven-Lommers	117
VII.	Lezers leveren hun bijdrage	118
	1. Echtparen van Croonenburg (slot) door A.B. van Cronenburg, Rotterdam	118
	2. Genealogische gegevens omtrent een ge- slacht Smetsers vanaf circa 1620 door W. Smetsers, Horst	126
VIII.	Ontdekkingen in het Oirschotse archief door J. Lijten	129
IX.	Gemeente Best anno 1830 Cijfermatige bewerking van kadastrale gegevens door P.F.M. Rosier, Best	131
X.	Een Oirschotse primus: Arnoud van Heumen door J. Lijten	135

andere tiendheffers een accoord getroffen te hebben om alle moeyli-
heden met dezelve **te** voorkomen. Ook zult gijlieden met alle suynig-
heyd te werk moeten gaen en wel exacte rekenin, moeten houden van
al het geene gijlieden voor de gebouwen der kerken zult hebben uyt
gegeven, en de penningen bestelt zijnde, mij de rekeningen overle-
senden om te bewijzen dat de penningen tot **hun** eynde gebezigt sijn.

Gelieft ook door 11 zelve en den Heer Capellaen die van Meere-
velthoven te vermanen van nimmer op Son en feestdagen meer vergade-
ringen van de jonckheyd te houden. Gebeurt diL sal ik teffens
voor altoos het lof daer verbieden en des noods geheel den godsdienst
daer interdiceren.

Ik felicitere UE\ met des selfs zo verre gevorderde beterschap.
Ik hope dat de zelve spoedig compleet mag sijn en nog lange jaeren
mag duren. Met eerbied

Eerw. Heer Pastoor

UWR dienaar

Schijndel 26 maart 1821

w.g. fint. van Alphen vicar. gen. apost.

Kennelijk heeft pastoor Kuypers de vicaris verzocht om een gedeelte
van het van de Domeinen ontvangen geld te mogen gebruiken, om de las-
ten van de eertijdse ondertekenaars van de borgstelling of van hun
erfgenamen wat te verlichten. Hoe groot die lasten bijvoorbeeld waren
voor de kinderen van Richardus van den Oetelaar, die in 1807 overleed,
was aan pastoor Kuypers goed bekend in zijn hoedanigheid van voogd
over de minderjarige kinderen van Richardus van den Oetelaar. De vi-
caris kan in zijn brief niet nalaten zijn gelijk in deze kwestie nog
eens te benadrukken; hij blijkt echter nu ook wel wat bij te willen
draaien. Dit valt vooral op te maken uit een los papiertje, dat aan
deze brief is vastgespeld, waarop monseigneur in het latijn (opdat
geen onbevoegden ervan kennis zouden kunnen nemen) de pastoor nog
laat weten:

Indien die lieden, die zich voor de uitgaven hebben borg ge-
steld en op zich hebben genomen om een bepaald bedrag te betalen,
zich van de last zouden willen bevrijden, dan kunt gij mij daarover
raadplegen.

Waarschijnlijk had men al eerder een gedeelte van de bijdragen van
het oorspronkelijke aktiekomitee omgezet in een vordering op de kapel,
daar de kerkrekening van 1822 onder de uitgaven o.a. vermeldt de af-
lossing van enige obligaties aan J. Louwers en de kinderen van Ri-
chardus van den Oetelaar en van de obligaties, die door de kapel bij
het accoord van. 1-12-1808 waren overgenomen. Op 27-2-1826 meldt pas-
toor J. Vervoort aan de bisschop, dat de oude schulden betreffende
de opbouw van de nieuwe kapel. meestendeels zijn voldaan.

[n het slot van zijn brief van 26-3-1821 roert vicaris Van Alphen nog
even het andere pijnlijke punt aan, namelijk dat van de zondagse "on-
gerege.l.dhedug' rond de kapel te Meerveldhoven. De vicaris zwaait al-
weer met het interdict, want nu de geldkwestie is opgelost, wil hij
ook dit nog uit de wereld helpen. Hij had kapelaan Vervoort (de late-
re pastoor van Zeelst) opdracht gegeven daarover aan hem verslag uit
te brengen, wat deze dan als volgt deed (bisschoppelijk archief Den

Bosch, map Meerveldhoven):

Zeelst 23 Aug. 1823

Hoogwaardigste Heer,

Onlangs ter gelegenheid der ziekte van onsen nabuur den Eerw.
Heer Pastoor van Veldhoven bij UEHW geweest zijnde, dan heeft zijn
Hoogwaarde mij ondervraagt aangaande de misbruyke die alhier te Mere-
veldhoven gemenelijk plaets hebben, en van langen tijd zijn ingeslo-
pen. En daarop heb ik geandwoord dat als het lof daar is eenige **ko-**
men uyt devotie maar den grootste hoop meest al jonkheid van **ver-**
schillende geslagt uyt verkeerde insigte gelijke onder verder **zal**
blijken.

Dan daarbij heb ik ook aangehaald dat aldaer **op die dagen een**
gebruik was in het reglement niet vermeld in het **lof te prediken en**
niet voor de middag, dat dit gebruik misschien **goed in zijne oor-**
sprong maar nu met minder vrugt geschied **voornaam voor de ilnwoonders**
die smorgens alsdan geene instructie kunnen hebben, en dese snamid-
dags meest ontvlugten en vervolgens dat het **prediken in het lof al-**
leen eenen tijtel is voor de jonkheid van buyte om de ooge hunner **ou-**
ders te ontvlugte en eene occasie te vinden. En voor **die van hier die**
het dan meerder ontgaan minder onderwijs daar het **nochtans hier be-**
zonder zoo groot noodzakelijk is. Hierop **heeft Zijn Hoogwaarde mij**
gelast wegens dese misbruyken dat wij **zorgvuldig tegen deese** moesten
waken, de herbergiers zoude vermaenende van het volk **niet op te hou-**
den en zelfs hun te dreygen dat het lof daar zou **verboden worden in-**
dien dese al oude misbruyken niet ophouden. Ook dat ik dit moest la-
ten weten indien dit quaad bleef voortgaan. Dit zo zijnde **heb ik het**
van mijn pligt geagt UEHW door dese te laeten weten dat niet **tegen-**
staande de gedurige vermaninge indien en zelfs ook de bedreygingen
de misbruyken in plaets van te verminderen zelfs nog vermeerderen, en
wel zodanig dat men dese namiddagen eerder kermis of gaansdagen dan
devotie dagen moet noemen. Onder andere op den laatste feestdag van
Maria en Zondag daar aan volgende alle drie de herbergen warren vol
volk tot laat op den dag en maakte zoo een geweld dat de godvrugtige
in de capel niet rustig hunne gebeden konden vervolgen, het was mees-
tal jonkheid van verschillende geslagten die gewoonlijk arm aan arm
komen aangeleyd, onder dese waeren er veele dan geweest, die zich in
den drank hadden te buyten gegaan, selfs waeren er onder, die zoo on-
beschaamd waeren dat zij nevens de pastorij met den arm om den hals
gelegd kwamen. Veele andere keerde terug al zingende en geweld maken-
de en waarin de wulpsheid en overdaad meer dan de devotie en gods-
dienst uytscheen met groote verergernis van onse parochie. Hoe het
gemeenlijk gaat kunt UEHW hier uyt gemakkelijk kennen, dat veele om-
liggende herders ons waar wij ooyt komen gedurig hier van opwerpen
en klagende sijn over die dagen dat zij verderfelijk zijn dat zij
moesten tegengegaan worden en afgeschaft.

Wat het sermooen namiddag aangaat en weynig pleeg te geschiede,
dit geschied nu dikwijls op verzoek van Zijn Hoogwaarde of indien het
geen sermooen is dan catechismus volgens dat wij het konne bijbrengen
voor de middag.

Tot mijn leedwezen moet ik hier bijvoege dat Heerroom alleen in de verbeelding is dat de misbruyken kleyn zijn, en dat het meestal devotie is dat er uyttschijnt. Hierom wil den Eerw. Heer Pastoor ook qualijk mij geloven, dat Zijn Hoogwaarde mij gelast heeft voor de middag te prediken en niet na de middag indien het daarom voormiddag moet agterblijve. De rede hier van haalt hij aan dat behalve dat er minder volk zal kome **dat** het nadelig is voor den predikant die snamiddags eerst den **omgang** had met de schaal. Wat dit betreft en mij belangt wil ik desen offer liever ontbeeren (hoewel ik het nodig hebbe) en prediken voor de middag voor de eyge parochiane als na de middag voor de buyteling **terwijl** er de eyge schaep nae moete gebrek legde.

Voorders tot kennisgeving dient hier bij, dat om den toeloop **te** vergrooten een weynig voor dat ik hier geplaatst was, hier een broederschap is opgerigt **van** eenige der parochianen, de nieuwe processie genaamt, om dat **zij** het beeld van onse L. Vrouw sommige dagen bij wijze van processie van de eene kerk zingende en biddende nae de andere dragen **zoo als** UEHW op dit inliggende briefje zien kunt. Wat hier van zij, wegens misbruyke kunnen **wij** tot nog toe hierover niet klagen. Dit geschied alles buyten ons.

Nog een woord aangaande de choorzang met musiek. Dit eenen geruimen tijd agtergebleven zijnde zoo hebben over 2 **á** 3 jaren enige liefhebbers komen vragen om het musiek weder in te voeren, en of den Pastoor dit niet konde door de vinger zien om dit te doen op de voornaamste feestdagen en dat zij zoo haast den Pastoor het zou verbiede dat zij dan ook zoude ophouden en gehoorsamen. Dit dan zoo door de vinger gezien wordende is het nu zoo dikwijls musiek als zij maar denken en het zal haastig alle Zondage worden met verscheyde violen bas en selfs komen zij somtijds van ander dorpen om hier groter musiek te maken. Indien Hoogwaarde Heer, dit niet verders mag insluipen dan zou het nu hij tijds kunnen afgeschafft of tegen gegaan worden.

Zie hier Hoogweerdigste Heer waar over ik meen verschuld te zijn mij door dese tot UEHW te wenden, en in alles belove nae UF goedvinden te zullen gedragen.

Heerroom begint merkelyk te verslijten. Van over vier weke heeft hij ook den biegtstoel moeten verlaten bij gebrek aan gehoor, hetgeen hij zeer schijnt aan te trekken voornaam om de vreemdelingen die hem zeer bezogten. In onse gemeentens is het andersins vreedzaam, ook bijzonder in alles in ons huyshouden uytgenomen en alleen dat wij volgens verlangen van Heerroom nooyt genoeg de kapel voorstaan. Hiermede blijve UEHW dienaar en onderdanige

J. Vervoort kapellaan.

De vicaris hield dus **de** zaak goed in de gaten. De broederschap van de nieuwe processie, waarvan in deze brief sprake is, had een foldertje voor de deelnemers uitgegeven. Het exemplaar, dat door kapellaan Vervoort aan de vicaris was toegestuurd, bevond zich ook nog in het bisschoppelyk archief. Al hebben we ons dan ook voorgenomen niet in details te treden wat betreft de eigenlijke Mariaverering, dit foldertje is te curieus, om het hier niet weer te geven. Het telt 4 pagina's met de afmetingen 8 x 15 cm. De inhoud is als volgt (onder-

streepte woorden waren cursief gedrukt):

VOORREDEN OF ONDERRIGTING VAN DE NIEUWE PROCESSIE.

Al die zijn zelve laat inschrijven in deze Processie, maakt geen verbond of belofte; maar die het met een voornemen doet om vol te houden tot den einde zijns levens, die blijft deelachtig na zijn dood aan alle de godvruchtige Oefeningen van H. SACRIFICIE, van Kaars, van het Gebed, en van al de Godvruchtigheden, die door de Processie zullen geschieden, tot troost en laffenisse voor zijn arme Ziel, **aat** alderkostelykste pand.

Al de geene die twee Stuivers geeft van jaar tot jaar die trekt de Vruchten alle jaar; want als men niet meer komt te zaaijen, kan men geen Vruchten meer maaijeu; maar GOD geeft, door de voorspraak van zijne lieve MOEDER, dat daar veel Christenen moge **zijn die** volharden met deze kleine gift, tot troost en zaligheid **voor haar Ziel**, een ieder moet jaarlijks bij een der Kosteren in der **tijd, van Zeelst** of Meerveldhoven, als Lijsthouders komen contribueeren **die dit alle** jaren niet verkiest te doen, kan voor meer als een jaar **vooruit be-** **talen** een ieder kan hem voor de eerstemaal laten **inschrijven wanneer** het hem belijft, alle dagen van het jaar en alle jaren **al was het** over 10, 20, 30, 40 of 50 jaren of meer.

En of er iemand buiten deze Gemeentens of Land woonde die **gene-** **genheid** hadden om onze Processie bij te woongin die kan met liefde **de** Kosteren voormeld spreken, voor twee Stuivers **is** hij of zij deelachtig aan al de Godvruchtige Offerhande en Gebeden.

Die niet gelieft te geven, trekt geen Vruchten van dit godvruchtig Werk, maar mogen evenwel met de Processie trekken hoe meer hoe liever, want het algemeen Gebed dringd door **Te** Wolken.

BERIGT VOOR DE PELGRIMS DEZER PROCESSIE.

Viermaal in het jaar zal de Processie vergaren te Zeelst, te weten op onze Lieve Vrouwe Boodschap, tweede Sinxendag, Lieve Vrouwe Hemelvaart en Geboorte, een quartier uurs na het eindigen van de eerste of vroeg Misse te Zeelst, en dan trekken met de Processie na Meerveldhoven in de Capel waar het Miraculeus Beeld rust van onze Lieve Vrouwe in den Eijk, alwaar ieder reis eene Misse zal gecelebreerd worden tot troost van de Broeders en Zusters van de Processie zoo levende als doode,

O Mensch zijt doch bereid,
En wilt GODTS MOEDER loven,
Toond haar genegenheid,
En komt na Meerveldhoven.
Gaat met Processie mee,
Om haren troost tTentfaan,
Zij zal in allen nood,
Uw tot den dood bijstaan.
Amen.

De vicaris was bij wijze van spreken "des duivels"; hij stond algemeen bekend als een tegenstander van revoluties in welke zin dan ook en het eigenmachtig oprichten van de Broederschap van de nieuwe Processie streek hem helemaal tegen de haren, begrijpelyk overigens, daar er van overheidswege veel verzet bestond tegen het houden van

processies. Ook het geconstateerde zedenbederf lag hem zwaar op de maag, alhoewel men uit de brief van kapelaan Vervoort kan opmaken, dat de door deze geconstateerde feiten duels te Zeelst, waar de pastorie lag, plaatsvonden. Hoe dan ook, Meerveldhoven was de aanleiding tot al deze ergernis verwekkende dingen. In antwoord op zijn getrouw verslag van 23-8-1823 krijgt kapelaan Vervoort in een schrijven van de 1T.caris van 29-9-1823 zelf de wind van voren (parochiearchief Meerveldhoven):

Eerwaarde Heer

Niets smert mij meer dan mij te hebben laten overhalen tot het herstel der kapelle te Meerveldhoven, welke tans niet anders diene dan tot standaal van onse religie; bederf der zeden, vooral van de jonckdieyd, w.lke op pretext van de H. Maged Maria te komen vieren, die alderheelig 7te Maged, door ongeoorloofde bijeenkomsten 'kan ongelijke pen' er:een ijdel vermaak en. overdaad, 20 zeer onteeren, en 911-se religie 70 beenotteljjk maken.

Meenigmaal heb ik mij hier tegen ten. sterkste verset; en in plaets van beter, gaat het dagelijks erger, Van alle de omliggende branve geestelijken komen hier over in de bitterste klagen, welke mij eenootsaakt hebben nouwkeurig mij hier na te informeren, en alle welke neer altewaer sijn bevonden, zo dat ik mijne verwondering niet kan verbergen dat 1JEW mij daar van geene kennis heeft gegeven. De Heer Pastoor, oud en kaduk, kan zulks eenigsins ignoreeren, maar niet UEW, op wie de song en last der pastorij meest moet nederkomen.

Ze ik in het zekere onderricht ben, sijn de namiddag daagen van de Son en Lieve Vrouwe daagen veelmeer kermis of gaansdagen, dan daagen van devotie.

Van alle de omliggende plaatsen komt de ongebonde jonckheyd van beyde de geslagten, onder pretext van devotie, daar na toe. De herbergen sijn vol tot laat op den dag. Men maakt een onverdragelijk getier. Men geeft zig over aan alle ijdele en ongeoorloofde plaisieren en aan den drank. Men is zo onbeschaamt dat men zig niet meer schaamt van op eene schaamteloose udjse publiek op de straten, zig schaamteloos te gedragen.

Bij dele gelegentheyd ben ik verder ge informeert geworden dat men, om desen zo verfoeylijke devotie meer en meer voort te zetten, zig verstout heeft, ronder de minste bevoegdheyd, een broederschap, onder de naam van processie op te richten. En om desen zo verfoeylijke processie, zo contrarie aan de wetten deser landen, zo honende voor onse religie, zo stootende voor alle andere gezindheden, meer en meer voort te zetten, heeft men zich niet ontsien die zo genaamde processie door den druk aan te kondigen en voort te zetten, waar van ik een exemplaar heb bekomen.

Verder heb ik hij mijn onderzoek vernomen, dat men bij ulieden zig niet alleen toelegt op het musiek, waervan ulieder voorouders seker nooyt hebben hooren spreken en Tiet geene ik niet kan verbieden, maar dat men het musiek ook al veels overbrengt in ulieder kerk, iets, het geene ik kan, en ook in conscientie verplicht hen, te verbieden, als nergens anders toekomende dienen als om door dien verwijfden zang de kerken der geloovigen met ijdele aandoeningen en vermaken te ver-

vullen, dezelve van God en alle godvrugtige gevoelens af te trekken, en van onse kerken, die huysen sijn van God, van godvrugtigheyd en van gebed, te maken huysen van concert, van ijdele vermaken en plaisieren.

Seer smertelijk is het voor dusdanige misbruyken te moeten hooren waar om UEW versoeke deselve aan de Heer Pastoor onder d'oogen te brengen, terwijl ik UEW, om de jaaren en oppasselijkhevd van den Eerwaarde Heer Pastoor, gelastte alle die vooregaande misbruyken, op mijn gezag, ten sterksten tegen te gaan, en te verklaaren uyt mijn naam, dat, indien men hier aan niet voldoet, ik

1e. teffens allen dienst na de middag in de capel sal verbieden.

2e. dat ik van nu Taan op de Son en feestdagen in de capel verbiede na de middag alle sermonen of predikatien, welke smorgens onder de Mis geschieden zullen.

3e. dat ik de zo genaamde processie of Broederschap den bodem inslage, verbiedende wel stiptelijk alle uytwendige teekens van religie buyten de muuren der kerk, zo als het overbrengen van het beeld van Maria, het verspreyden der onderrichting van de zo genaamd Nieuwe processie, gelastende UEW de nog overige exemplaaren te verbranden of de houders der zelve die te doen verbranden, opdat van de zelve geen misbruyk gemaakt werde tegen de vrijheyd van onsen godsdienst.

4e. de herbergiers ten sterksten te vermanen van zig voortaan te wagten door die gevaarlijke bijeenkomsten de Son en feestdagen zo schandelijk te onteeren, zullende anders op gemelde dagen allen godsdienst verbieden in de capel.

5e. dat gij onder den solemneelen dienst op Son en feestdagen geenen anderen sang zult toelaten dan den Gregoriaansen zang, den eigentlichen sang onser kerke, alleen geschikt om de herten tot waere godsvrugt op te wekken.

En daer de jaaren en onpasselijkheid van den Eerw. Heer Pastoor niet toelaten op de nakoming van dit een en ander te waken, versoeke, en, des noods, gelaste UEW dit te doen nakomen en mij daer van te informeren.

Ik blijve met eerbied

Eerwaarde Heer

Unw dienaar

Ant. van Alphen, vit. gen. apost.

Schijndel den 29 september 1823

Het schijnt allemaal met een sisser afgelopen te zijn. Men kan het de vicaris ook niet euvel duiden, dat hij zo uitpakte tegen het eigengereide Meerveldhoven. De in de Franse tijd verworven vrijheden waren kwetsbaar, daar vele gereformeerde bewindslieden, die tijdens het Franse bestuur hun posities hadden verloren, deze na het herstel van de zelfstandigheid der Nederlanden in 1813 weer hadden terug gekregen; en men was de uitbarstingen van haat tegen de protestantse minderheden in die Franse tijd en verdere paapse stoutigheden niet vergeten, althans niet in bepaalde fanatieke gereformeerde kringen, zie bijvoorbeeld het boekje van ds. Stephan Hanewinkel over zijn reis door de Meierij.

Tot slot van dit verhaal over de beroeringen rond de herbouw van de Mariakapel nog dit. Toen in 1909 het gouden jubileum van de heroprichting van de parochie Meerveldhoven feestelijk werd gevierd rept de feestpredikant met geen woord over de moeilijkheden, die in en na

1803 gerezen waren rond de Mariakapel. In de feestpredikatie werd de naam van kapelaan Van de **Weyer** terloops even genoemd. Het zou voor Meerveldhoven betamelijk zijn, indien bij nieuwe herdenkingen in de parochie niet alleen kapelaan Van de Weyer en al zijn opvolgers in de zielzorg van Meerveldhoven werden herdacht, maar ook en vooral die inwoners van Meerveldhoven, die door hardnekkig volhouden en de inzet van hun privé eigendom de bouw van een nieuwe kapel in 1803 en het behoud van het bedevaartsoord Meerveldhoven hebben mogelijk gemaakt. Indien zij inderdaad hadden berust, zoals toen van hen werd gevraagd, wat was dan nu Meerveldhoven geweest en waar het miraculeuze beeld van Maria?

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK VAN ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM

(uit Rechterlijk archief Veldhoven, inv. [nr.](#) 9)

(vervolg)

601. Ze. 26-4-1618 blz. 287/2

Hendrick, de zoon van Willem Vaessen, belooft te betalen aan Joost Janssen en Segeren Henrics, provisorsen van de Tafel van de Heilige Geest te Zoelst, ten behoeve van de armen de som van 32 gulden op 1 mei 1621. Tot die datum zal telkens op 1 mei 2 gulden worden gegeven. Schepenen: Michiel Paulus en Adriaan Janssen

602. Ve. 9-5-1618 blz. 288/1

Jan Aerts Francen en zijn vrouw Anneke maken hun testament op. Ze bepalen dat de langstlevende over hun beider bezit naar goeddunken kan beschikken om eventueel schulden te betalen en om de kinderen op te voeden.

Schepenen: Michiel Nijssen - Frans Hendricx

603. Ve. 19-1-1618 blz. 289/1

Catalijn, dochter van Wouter Gerits, vergezeld van haar voogd Gielen Nijssen, maakt haar testament op. Ze bepaalt, dat haar zoon Francen na haar dood over de gehele erfenis kan beschikken. Uit de erfenis moet hij aan de Tafel van de Heilige Geest te Veldhoven een legaat van 10 stuivers betalen.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

604. Zo.Ve. 12-3-1618 blz. 291/1

Joris Hendricx enerzijds en Peter Daniels en Jacob Jansen, mede voor zijn zuster Heijlken, anderzijds, zijn overeengekomen, dat aan Joris Hendricx uit de nalatenschap van Jacob Jan Segers ten deel valt het goedde "Voert" met het heiveld en aan Jacob Janssen en de anderen het goed de "Reijtbemde" in de Rouwenbocht. Joris Hendricx mag zijn deel

gebruiken met het heiveld dat in de parochie Zonderwijk-Veldhoven ligt en "Schoot" wordt genoemd.

Schepenen: Gielen Nijssen - Peter Wouters

605. 17-3-1618 blz. 292/1

Hendrick Wierick Hendricx en Wirick Hendricx beloven ieder voor zich te betalen aan Jan Bernaerts op Maria Lichtmis 1621 de som van 100 gulden, tegen een rente van 61%.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peter Wouters

Kanttekening: Jan Bernaerts bekent deze som ontvangen te hebben van Hendrick Wierickx. 30-4-1623.

606.a Zo.Ve. 13-3-1618 blz. 292/2

De kinderen van Paulus Matyssen en zijn vrouw Ariaantje, te weten Frans Pauwels, Heylken met haar man en voogd Michiel Martens, Conegunda Pauwels, vergezeld van haar voogd Hendrick Willems, en Jenneken Pauwels, vergezeld van haar voogd Goyaert Adams, zijn een boedelscheiding overeengekomen van de goederen, nagelaten door hun ouders. Aan Frans Pauwels is ten deel gevallen:

- het huis met het aanglag gelegen in Zonderwijck, genaamd de "Heese" (belendende percelen: Peter Jacobs, Mari Janssen, Marl Luycken en de gemeynt);
- een perceel land genaamd de "Kolck" (belendende percelen: Goyaert Adams, Jan Willems en anderen, Peter Wouters en de gemeynt);
- een perceel land genaamd het "Exterenveld" (belendende percelen: Jan Willems, Jan Jansen en Goyaert Adams);
- een perceel land genaamd het "Heijvelt" (belendende percelen: Peter Jacobs, Aert Peeters, Goert Adams, de gemeynt);
- een perceel land gelegen in de Westervelden (belendende percelen: kinderen van Willem Hendricx, Hendrick Faes, Jan Hendricsen, de gemeynt);
- een beemd genaamd de "Herssen Bemd" (belendende percelen: Gielen Wijnants, kinderen van Willem Hendricx, Sander Blockers);
- een schepenaakte, waarin Jan Jan Gijssen hem een bedrag schuldig is;
- een rente van 2 gulden per jaar van Alit Poussen uit Eersel.

Verder moet Frans Pauwels aan de Tafel van de Heilige Geest te Veldhoven jaarlijks 13 vaten rogge betalen en het recht van overpad door het Exterenveld verlenen aan Goyaert Adams.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

606.b Zo.Ve. 13-3-1618 blz. 294/1

Aan Michiel Martens is uit bovengenoemde boedelscheiding ten deel gevallen:

- het Nieuthuys met de schuur en het aanglag (belendende percelen: het gedeelte waar het van afgescheiden is, de gemeynt);
- een perceel genaamd het "Hendrick Faes-dries" met het huis dat daar op staat (belendende percelen: Jut Antten, Thonis Thonissen, Ma-theus Wouters, de gemeynt);
- een groesveld genaamd de "Nagelmaeckers" (belendende percelen: Ne-

- lis Janssen, Dierick Hermans, de kinderen van Hendrick Willemsen, de gemeynt);
- de helft van de "Peetersecker" (belendend" rercelen: Willem Hanssen, het perceel waar het van afgescheiden is, de Eijndhovensche weg, Peeter Janssen);
  - een perceel genaamd het "Molestuck" (? nagenoeg onleesbaar) (belendende percelen: de erfgenamen van Jacob Gerits, de kinderen van Adriaen Hendricx, Thonis Willems, het perceel waar het van afgescheiden is);
  - de akker van Jan Franssen (belendende percelen: Wouter Lippen, de wech, Nelis Janssen, de kinderen van Nijs Nijssen);
  - een perceel genaamd de "Patecker" (belendende percelen: Joncker Floris, Nelis Janssen, Jan Anssems, de wech);
  - een lopensaet van de "Bijlocker" (belendende percelen: het perceel waar het van afgescheiden is, Jan Anssem,, de \\ech);
  - een perceel genaamd het "Auwen Kerckhoff" (belendende percelen: Jan Freyssen, Wilbert Jans, Postels goet);
  - een rente van 30 stuivers per jaar van Corstiaan Rijssens.
- Verder moet Michiel Martens betalen aan de Tafel van de Heilige Geest te Veldhoven 3 vaten rogge, aan de pastoor van Veldhoven 11 vat rogge, aan de kerk van Veldhoven 10 penningen en aan Jan Vreyssen 6 vaten rogge. Dit laatste kan afgekocht worden met 25 gulden. Dan moet Michiel Martens wel van die 6 vaten rogge er 5 betalen aan de Tafel van de Heilige Geest en 1 aan de pastoor van Veldhoven. Voorts moet hij chijsn betalen aan de heer van Oorle, en de som van 200 gulden en van 12 gulden aan degene, die het Auwthuys krijgt toebedeeld. Ook moet hij recht van overpad verlenen tussen het Auwthuys en zijn huis (het Nieuthuys).

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

606.c Zo.Ve. 13-3-1618 blz. 296/1

Aan Konegunda Pauwels is uit diezelfde boedelscheiding ten deel gevallen:

- het Auwthuys met het aanglag, gelegen in de parochie Zonderwijk-Veldhoven, genaamd het "Broeck" (belendende percelen: het perceel waar het van afgescheiden is, de gemeynt);
- een perceel genaamd de "Bijltjesecker" (achter Henric Coppen) (belendende percelen: Joncker Floris, Aert Peters);
- de helft van de "Peetersecker" (belendende percelen: het Tsaser goet, het perceel waar het van afgescheiden is, de wech, de erfgenamen van Jenneke Peeters);
- het bochtje achter Aert Janssen (belendende percelen: Jo Stetser, de kinderen van Jacob Gerits, Aert Janssen, de wech);
- een perceel genaamd het "Clootken" (belendende percelen: het perceel waar het van afgescheiden is, Thonis Willems, de kinderen van Jacob Gerits);
- een perceel genaamd de "Grootenecker" (belendende percelen: Jan Vreyssen, Jonker Floris, Jan Anssems, Jan Frans Hounen);
- een perceel genaamd de "Bijlecker", minus één lopensaet (belendende percelen: het land waar het van afgescheiden is, Joncker Floris,

- Konegunda Pauwels, de wech);
- de "Auwenbeemd" (belendende percelen: Hendrick Willems, Jan Frans Houpen, Postelsvelt, de gemeynt);
- de "Auwenbeemd" (belendende percelen: Jan Wouters, Jo Wijffelers, de Dommel, de gemeynt);
- 200 gulden als aandeel van het Nieuwthuys;
- een rente van 2 gulden van Nelis Jan Janssen;
- een rente van 2 gulden van Joost Janssen.

Konegunda moet aan de armen van Veldhoven jaarlijks leveren 6 vaten rogge. Aan de heer van Postel moet ze als chijsn 5 oortjes betalen. Ten slotte moet ze de kerk van Zeelst 2 vaten rogge geven.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

606.d Zo.Ve. 13-3-1618 blz. 298/1

Aan Jenneken Pauwels Matijssen is uit de voornoemde boedelscheiding ten deel gevallen:

- een rente van 400 gulden van het dorp Westerhoven (van dit bedrag moet de pacht afgetrokken worden);
- een rente van 100 gulden van Sijmon Adriaens te Westerhoven;
- een pacht van 150 gulden van het dorn Veldhoven;
- een pacht van 200 gulden van Jan Anssems;
- ~~e~~ pacht van 56 gulden 5 stuivers van de kinderen van Henrick Pau-

- een rente van 50 gulden van Jacob Jan Martens te Knegsel;
- een rente van 100 gulden van Jan Frans Houpen;
- een rente van 50 gulden van Jan Ariens te Oerle;
- een rente van 50 gulden van Jan Vreyssen te Merefelt;
- 150 gulden als aandeel van het Nieuwthuys;
- 150 gulden als aandeel van het Auwthuys.

Jenneken mag verder een kamer uitkiezen in één van de huizen, waar zij in kan wonen. Zij is voorts geheel vrij van alle lasten.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

607. Zo.Ve. 18-4-1618 blz. 299/1

Frans Paulus Matijssen belooft de som van 200 gulden tegen een jaarlijkse rente van 11% aan Jenneken Pauwels Tijssen en haar voogd te betalen met Pasen 1621.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

Kanttekening: Deze som is betaald aan Jenneken Pauwels Tijssen. 30-11-1629.

608. Zo.Ve. 18-4-1618 blz. 300/1

Frans Paulus Tijssen belooft de som van 150 gulden tegen een jaarlijkse rente van 61% te betalen aan Jenneken Paulus Tijssen met Pasen 1621.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

609. Zo.Ve. 18-4-1618 blz. 300/2

Konegunda Pauwels Tijssen, vergezeld van haar voogd, belooft de som van 150 gulden tegen een jaarlijkse rente van 645 te betalen aan Jenneken Paulus Tijssen met Pasen 1621.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

610. Zo.Ve. 18-4-1618 blz. 300/3

Michiel Martens belooft de som van 150 gulden tegen een jaarlijkse rente van 645 aan Jenneken Paulus Tijssen te betalen met Pasen 1621.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters.

(wordt vervolgd)

III. JAARKRONIEKEN UIT DE SCHEPENPROTOKOLLEN VAN OIRSCHOT-BEST

door J. Santegoeds, Nuenen

(vervolg)

SEPTEMBER

1594

De geworve penningen over de Meyerye bedragen Oerschot jaerlycx IC XXV gl VI st.

De geworve penningen die Oerschot by hen selven heeft gewonnen jaerlix XIIC EXIT; gl.

Behalven oyck alle andere lasten soo vande resterende voorleden beden ten tyde van Jacop Bax, rentmeester ten achter gebleven, daeraen Oerschot noch ten achter is tusschen XVI ende XVIIIM gulden ende nu daeraff al assignatien vallen, als oyck andere extraordinarisen soo van deen als dander zyde vallende, ende vuytgegeven worden, ende oijck alle bodeloonen, alle vacatien binnen gescheden soemen dagelyckx aen alle zyden moet schicken ende schencken summa een steenen herdt (alle de travaillen horende) soude hen moeten bewegen, hoe welle tot egeenen eynde van alle dese swaricheydt en cunnen gecomen.

Executie:

Ende ingevalle tgene voerscreven is nyet promptelyck en wordt betaelt soo eest minsten datter nae volght sware executie, dander comen met twee, drye oft vier compaignien ruyteren ende teeren ende schabten het volck noch totten dorren been toe vuyt, die van Zichen branden, blaecken, vangen ende spannen, ick hope dat den huysman, hier zyn helle hebbende, hier naemaels den heemel hebben sal, ende waer dese andere gesellen sullen vaeren, daer laet ick den Voerman om sien, maer ick wyse hen naede riviere Charon, en cunense dan nyet wel verwenen, soo mogense acharon roepen, dat hyse overhaelt ende in zynen paradijs voere, ten waere zy henlieden bekeerden.

Vleminx tot Heusden:

Opden XXIE is Ghysbrecht Vleminx met Wouteren de Crom naer Heusden

gegaen omme den rentmeester te betalen.

Gelt affgeset:

Het geit is in Hollant affgeseth, sulx datmen nu meer dan te voerens verliesen sal.

Regen:

Vande sevenden deser tot noch toe hevet allen dage gereghent sulx datmen noch torff, boeckweyt noch haver vuyten velde en heeft cunnen gecrygen. Opden XXIIIIE begonst schoon weder te worden.

Metser c.s. wederom gecomen:

Opden XXIIIIE zyn Metser, Claes Ariens, Gysbert Vleminx, ende Wouter de Crom tsamen wederom gecomen, hebbende Wouteren Sprincen noch inden Hage gelaten.

Kenner ende Happen idem:

Opden selven dach is Thys de Kenroer ende Willem Happen oyck van Brussel wederom gecomen.

Brieven van Clusio vande licenten:

Opden XXIIIIE met Jannen de Wael brieven vanden Bosch van Clusio ontfangen ter saecke vande affgedaene licenten, ende hem daarmede gesonden naer mr. Symonen tot Bergeyck, stadthouwer in Kempelant.

Paep Wil hier geweest:

Opden selven dach is mr. Willem van Broechuysen genoempt Paep Wil hier geweest.

Beyherts hier om syn geit:

Opden XXVe wesende kermisdach Jan de sone van Jacop Beyherts, schouteth van Oesterwyck hier geweest om zyne XLIIII gl XI st V den permissie geit ter saecke van de costen.

Den doven Dielis:

Opden selven dach den doven Dielis van Breugel hier geweest oyck om betalinge.

Geschreven aen Floris tot Bredae:

Opden XXVIIe geschreven aen Laureys Floris tot Bredae dat hy den ruyteren van Edmont ophouden soude, men soude hem comen belenen met eenige havere gelyck den anderen is geschiet.

Zichen:

Opden selven dach Ghysbrecht Vleminx IIICL gl. tot Eyndoven aen meesteren Peteren de stadthouwer overgetelt voer dyen van Zichen.

Extraordinarise:

Opden XXVIII eenen omloper gecomen datmen tot Heusden de extraordinarise maent van augusto terstont soude comen betalen op peene van executie. Den bode gegeven XVI) st.

Dachvaert tot Eyndoven:

Opden XXVII eenen dachvaert tot Eyndoven geleeght, ter saecke vant affdoen vande licenten, ende soo de gecommiteerde van hier in andere saecken bestich waeren, alsoo eenen brieff gesonden van excuse.

Jan Henrix tot Oerle gearresteert:

Opden voerscreven XXVIIIe is Jan Henrix schepene, tot Oerle gearresteert ter saecke van het supplement vande leste drye taxen voer Sichen, daer Oerschot noch ICXXXIII gl in schuldich is boven de IICL gl by Ghysberden Vleminx getelt.

Impost:

Opden selven dach is den impost ten Bosch wederom voer Pelant ende Kempelant verpacht, dyen de gemeynt alhier voer Oerschot voer ses maenden voerden some van duysent gulden gepacht heeft.

Beschryvinge voerden Bosch:

Opden XXIX alhier eenen omloper gecomen vanden Bosch, getekent byden gouverneur aldaer genoempt Anthonie de Cochuel, daerinne Oerschot is getauxeert, om terstont te comen leveren ten Bosch twelff voederen goet leverbaer hoy, elck voeder wegende IXC pont ende zy soudent ten tamelycke pryse betalen, oft anders op executie. Och wat gesellen zynt!

Risoer:

Opden lesten brieven aen mynen heere van Risoer gescreven ten faveur van Kempelant, datmen mette twee delen der ordinantie soude mogen gestaan vande vrouwe van Fama, het derde deel quiteert.

Brieven nae Bruessel:

Opden selven brieven aen Fourdyn omme dyen van Tiel wille, die pretendeerden dat de schorsinge der executie alsnoch was duerende, ende dese gesonden met Jannen de Wael.

OCTOBER

1594

Executie vanden Bosch byden ingebieder:

Opden Ie october alhier gecomen Cornelis Janssen van Roy, ingebieder, met seeckere soldaten doende executie aen diversche personen ende oyck aende gemeynt ter saecke vande rente van Jan Jacop Geelissen die aen Corsten Goyaerts tot Naestenbest geassigneert is.

Dachverlies gecomen:

Opden selven is mons. Dachverlies hier gecomen willende betaelt zyn van zyne assignatie van IIC gl hem opden VIII heertgangen gegeven, ende vertrocken den IIIe.

Summatie van Beyherts:

Opden IIe Jacop Beyherts schoutet des quartier van Oesterwyck hier gesonden omme betalinge van zyne XLVIII gl XI st V den, ende hem geschreven datmen mergen sal comen.

Brieven naer Zichen:

Opden IIIe brieven geschreven aende secretaris van Eersel ende Vessem dat zy hen ierstdaeghs metten gelde soudent vertrecken naer Zichen omme hen contentement te geven, oft anderssins dat men alle executien opten geenen in mora zynde, soude verhaelen.

Brieven naer Diest:

Opden selven dach eenen brieff nae niest gesonden aende procurator

vanden Bogarden omme respyt van zyne schuit te geven tot dat wy van dyen van Zichen waeren ontslagen.

Brieven nae Turnout:

Opden IIIIe geschreven aen Peter Dirx ende meesteren Jannen Geraerts tot Turnout, die gecommiteert waeren omme tot Antwerpen de licenten over 't quartier aldaer aff te solliciteren, dat zy ons van henne be-seegene soude willen adverteren ende oyck dat t'licent tot Alphen worden affgedaen oft dat anderssins geschapen is dat de Staten van Hollant nyet en sullen willen accorderen, ende Mathysen de Kenner hier mede gesonden.

Licenten:

Opden selven dach Claes Ariens gecomen die opden Ie gegaen was ter saecke vande voerscreven licenten naerden Berge, Neusden ende Bredae.

Ut supra:

Opden Ve is Thys de Kemmer met den voerscreven brieven naer Turnout gegaen ende opten VIe gekeert.

Beyherts:

Opden VIe Henrick Martens ende ick tot Oesterwyck geweest omme den schoutet vande XLVIII gl XI st V den te spreekken ter saecken vande costen vande processe, ende hem mede gedragen XII gl, maer soo hy naer Zichen was en hebbens nyet gesproken.

Dootslach Willem Jan Willems:

Opden selven dach inden avont is Willem den zone van Jan Willems op geen eynde van Spoorndonck onnoselyck doot gebleven door eenen genoempt Dielis Aert Dielis, byde jonge gesellen, naegebueren ende ge-neven.

Orsmael, Fama etc.:

Opden VIIe ende VIIIe seeckere stucken gesocht soo van quitantien als documenten dienende tot verificatie der betalinge vande IIIIC gulden by Aert Janssen tot Geertruydenberge den Iste september 88 aende heere van Fama gegeven, ende vande ICL gl vuyt eenen assignatie van drie hondert gulden byden selven Aert Janssen opten XXVIII november aende heere van Orsmael gegeven, die wy eensdeels by quitantie als anderssins by certificatie opden VIIIe hebben geverificeert ende alle quitantie ende stucken mede by cotype authentick overgesonden, enige oyck de principale ende cotype hier gehouden besondere van Orsmael, die int registre vande gemeynt steecken.

Opden selven VIIe is Lysken huysvrouw Adriaen Zuetrix doer meesteren Jacoppen Lintermans eenen weene onder haeren arme affgesneden, wegende vier pont ende een achtendeel styff, doen de weene aff was ende opten kerckhoff gegraeven, ende zy en heeft er egeen letsel aff gehanden hoe wel byde LXX jaeren oudt was.

Zichen:

Opden VIIIe hier beschryvinge van dyen van Zichen gecomen datmen voerden XIIe soude comen betalen alle den achterstell vande ordinari-se contributie ende fourage totten lesten deser maent toe op regureuse executie, d'ordinaris beloopt hondert gulden sdaeghs ende de fou-

rage L gl over de Meyerye Oerschot XXV gl sdaeghs, ende en sullens met XXX gl nyet cunnen betalen, overmidts het verlies vant gelde.

Brieven van Bruessel:

Opden selven dach is Jan de ?Wel van Bruessel comen, brieven brengende soo aende gemeynt van wegen Lambert Everts als anderssins.

Ariens ende Sprincen nae den Haege:

Opden IXe Niclaes Ariens ende Wouter Sprincen omme de licenten ende andere der gemynten affairen te weten metten voerscreven quitantie ende certificatie naerden Haege genaen, daarmede oyck mynen huysvrouw is gereyest naer haere sustere tot Dolst.

De Halsche brug:

Opden selven dach brieven ontfangen vande weth van Boextel datmen de bruggo tot Hal mede soude comen helpen maecken ende geantwoordt dat sy het quartier dyenaengaende souden bescryven.

Executie:

Opden Xe hebben die soldaten van Turnout met ordinantie van Ariaen van Waelre de eerden van Goyaert Peters ende andere geexecuteert voer de pretensie vande soldaten van conte Nicolae Cesis, alsnu onder Grobbendonck tot Diest liggende, ter saecke vande maent september 91, daeraff den eenen ruyter is genoempt Peryn. Opden selven dach de voerscreven Goyaert Peters ende Henrick int Ekerschot gevolght tot Turnout.

Attestatie:

Opden Xle attestatie opte personen van Huybert Jan Pheninx ende Arien Jan van Boextel, jonge gesellen, verleent, naer Dongen ende Sgravenmoer gaende. Coram Gestel et Buckinx. Eodem die opten persoon van Jan Jannen Huybrechts begerende te gaen naer Walslant hen te versoecken ende zyne spraecke te leren. Coram Eysden.

Peer schudders:

Opden selven dach inden vroegen nacht smergens heeft Ghysbrecht Vleminx seeckere jonge gesellen opten peerboom van Willem den Scheper gevonden ende syn wel gequetst.

Turnout executie:

Opden selven dach inden avont syn die voerscreven Henrick int Ekerschot ende Goyaert Peters van Turnout Bekeert, hebbende eenen vande ruyteren Peryn moeten executeren ende hem gegeven, hoe welle tselve quytgescholden was, LXVI gulden XII st, ende den anderen geloofte moeten doen van XV cronen, dwelck by Adriaenen vande Biestraten is geloofte, ende die oyck de costen totter some van XXXV gl tsamen metter executie, te weten voerde executie XVIII gl ende voerde verteringe XV gl, alle dwelcke mergen moet voldaan worden, wederom op executie.

Brieven naer Bruessel:

Opden XIIe brieven geschreven ende opden XIIIe is Mathys de Kenner affgeveerdicht met verscheyden brieven naer Bruessel, soo aen Fourdynen ter saecke van de processen soo tegen Lamhrecht Everts ende den

cancellier, den abt van Perck, als anderssins, oyck aen Ameyden ter saecke vande generaliteyt, ende aen Dryesmans ter saecke vande voerscreven ruyteren executie gedaen hebbende, als oyck van dyen van Zichen, ende hebbe elcken a part de saecke int lanck gescreven, besondere om dat Broecheven desisteren, tot dat wy van Zichen ontslagen mogen zyn.

Bode naer Eersel:

Opden selven dach Ghysberden den bode gesonden naer Eersel, omme te weten watter met dyen van Zichen is vuytgericht.

Appellatie Willem Keymps:

14. Willem Willem Keymps geappelleert tegen alsulcken executie als Jan Henricx c.s. op ende tegens hem heeft gedaen, voerden Raet van Brabant. Coram Gestel et Buckinx.

Broecheven vande bede setteren:

Opden XIIIe eenen omlopende brieff van Broecheven ontfangen datmen terstont de bedesetters soude overbrengen, ende de maent september betalen lest vervallen, op executie.

Crackeel van een pert:

Opten selven crackeel geresen tusschen Adriaen Henrix Santegoets ende Henricken Aert Lambertsen ter cause van eenen veerde.

Oerle, dachvaert geleeght vande Zichenaren:

Opden XVe bescryffbrieven comen omme tegen den XVIIe tot Oerle te compareren nopende dyen van Zichen. Den bode gegeven V st.

Gestel ende Sgraets gecompereert:

Opden XVIIe Bartholomeus Lenaerts ende Sgraets tot Oerle opde dachvaert gecompereert, al waer worden geresolveert dat eenen yegelycken wederom drye taxen elcken tax tegen VIC VI gl V st soude mede brengen tot Eyndoven, ende alsdan affrekening maecken.

Dachverlies:

Opden selven dach is Dachverlies wederom comen, omme voerder betalinge van zynder assignatie opden heertgangen noch nyet betaelt hebben.

Eertwech:

Opden XVIIe eenen brieff vande kinderen van Willem vande Eertwech omme terstont penningen te hebben, oft anderssins wilde zynen brieven te weck stellen.

Jaecq Charle, Willem Thomas etc.:

Opden XVIIIe syn Henrick int Ekerschot ende Daniel de vorster genaen naer Diest omme naerder affrekening te maecken met Jaecq Charle soo van wege cap. Neus, als oyck van eenen assignatie inde Rouwen Ieder van Neusen gegeven op cap. Wil Thomas eertyts ten Berge gelegen hebbende ende oyck om cap. Grobbendonck te spreekken. Gekeert den XXe.

Beyherts:

Opden selven dach heeft Jacop Beyherts wederom eenen brief gesonden ten eynde zynre geheele betalinge.

Mynen huysvrouw van Hollant:

Opden selven dach mynen huysvrouw vuyt Hollant wederom comen, met paspoort.

Ameijden, Fourdyn, Dryesmans:

Opden selven dach is Thys de Kenner van Brussel temen met brieven van Ameijden, Fourdyn ende Dryesmans, sprekende van antwoordt op te voergaende by my gresreven, te weten vande processen vande Duytschen, tegen Lambert Everts cum suis ende anderen, ende oyck vande gemuti- neerden van Zichen dat de rentmeester Broehoven soude desisteren ter tyt toe van dyen van Zichen ontslagen sonde mogen syn.

Haver tot Breda:

Opden XXe eenen bode van Bredae brieven brengende dat wy terstont soude comen leveren twee hoet haveren. Den bode gegeven XX st.

Dachvaert van Zichen:

Opden selven XXe syn Bartel van Gestel ende Ghysbrecht Vleminx naer Eyndoven opte dachvaert gegaen, ende aldaer getelt voer dyen van Zichen. drye taxen inde ses hondert ses gl V st, belopende drye hondert tsestich gulden vijftich st, ende geresolveert den eenen yegelycken vande anderen alser oyck souden doen ende zyn gecommiteert om tot Zichen te bestellen mr. Jacop Wachtelaer ende Dirck inde Sterre, ende gekeert den XXIe.

Brantgelt tot Eyndoven:

Opden seiven dach hebben de voerscreven gecommiteerden aende lieutenant genoempt Gileyn Brugmans tot Eyndoven betaelt twee maenden fou- rage geit.

Lantmeter:

Den selven dach voerts gecomen dat Henrick Donck lantmeter is gewor- den vande Meyerije.

Zichen nae Breda:

Opden XXIe tydinge gecomen dat de ruyteren van Zichen waeren gereden int lant van Breda, ende terstont eenen bode gesonden naer Eyndoven aen mr. Peteren den stadhouwer aldaer, omme geit bereet te maecken voerden quartiere. VIII st.

Pyoniergelt ten Bosch:

Opden XXIe omloper ontfangen van Cornelis van Roy omme tegen den XXVe tot Eyndoven om den achterstel vant pyoniergelt te betalen.

Kempelant:

Opden selven soo mr. Peter van Eyndoven egeenen antwoordt en schreeff sy egeenen bode en hadde, tenen bode terstont affgeveerdicht nae mr. Symonen tot Berghyck ten eynde als hoven, ende beyde dese boden ge- levert ten laste vant quartier XXXIIII st.

Beschryvinge van houdt:

Opden selven brieven ontfangen vande gouwerneur vanden Bosch, Antho- nie Cochuel omme datmen aidaer ten Bosch alle provisie van houdt, torff, toren etc. soude brengen oft wildent metter rouwen handt comen haelen, ende daerenboven allen den geenen voer buet ende prys houden, die enige goeden naerden nedercant vueren, de brieven voerts gesonden nae mr. Symonen, stadhouwer in Kempelant. De copye autentyck byder

gemeynthe stucken.

Zichenaers gecomen:

Opden XXIIIe alhier opden middach omtrent een ure innegecomen seven compaignien ruyteren van Zichen, gelegen tot tsaenderdaechs, ende ge- trocken naer Helmont, ende eer zy wilden vertrecken hebben hen moeten betalen vande XIX gl XV st sdaeghs totten XXVIIe deser maent, behou- delyck tgene datmen te vorens in onser lopende munten hadde betaelt, voerts soude suppleren.

Ordinantie:

Opden XXIIIe ordinantie byden gouverneur vande cavallerye voerscre- ven gegeven, dat Kempelant de costen soude betalen, met vermaninge dat dander oyck souden betalen.

Bode naer mr. Symonen:

Opden selven dach eenen bode nae meesteren Symonen stadthouder in Kempelant gesonden dat hy het volck alhier den ruyteren gehouden heb- bende, soude comen sien ende horen sweren.

Brieff aen Broehoven:

Opden XXVe eenen brieff aen Broehoven, dat hy insiende onsen groten geleden last, een wenich soude ophouden vande maent september lestle- den te doen executeren.

Ordinantie tot betalinge aen Focco:

Opden selven dach ordinantie van Broehoven ten eynde men terstont soude comen betalen aen Focco Dongrius cap. in Vrieslandt de sonune van XC gulden, vande bede voer kermisse 90 vervallen, op executie. Daer beneffens Corguel de gouverneur oft commandant over tcrichsvolck ten Bosch eenen brieff van gelycken teneur in faveur vande voerscre- ven Focco heeft geschreven.

Antwoordt van Symonen:

Opden selven dach antwoordt van meesteren Symonen, dat hy mogelyck den saterdach soude comen omme het volck den eedt te sien doen.

Brieven aen Fourdyn:

Opden 26 brieven aen Fourdyn ter saecke vande affdoeninge der surche- antie van Lambert Everts cum suis met grote informatie. Den selven dach aen Ameijden, soo vande duytschen, vande maent sep- tember 91 ende besondere van dyen van Zichen, ende oyck ten eynde Broehoven de handt gesloten worde van zyne maentlycke taux.

Gesintheyt ende

Och hoe wordt het plantlant doervroet (gelyck eenen moll de eerde soude mogen doervroeten) doer alle dese sorte van soldaten, deen is Spaensch oft Coninx gesint, dander prins ofte Staets, de derde Zi- thens, de vierde is geinclineert tot mauterye onder malcander te stichten, samen alles militeren tegen den armen huysman, die't al be- soenen moet, daer pausen, keyseren, coningen, bischoppen ende andere geestlycke ende edellyeden by leven moeten, nochtans hier ongeacht maer patientie nae dit leven een goet leven, ende die den huysman overlast doet, mach sien waer hy varen sal, hier mede mynen voergaen- de boecken eyndende, sult voertaen vinden in mynen diurnale, nu op

een nieuw begost, 27 october 94.

Beminde leser vaert wel, ende vergevet my offer enige saecken op zynen dach nyet getreft oft geset en waeren.

w.g. Sgraets.

IV. BESTSE TOPONIEMEN

De oudste vermeldingen uit het verpondingskohier van Naastenbest (circa 1660).

fol. 1

Andries Ariens vande Sande

Huijs en aenstede, 2 lop. 20 roijen	-2	12	-2
Groot acker, 4 lop. 27 roijen	-2	16	-0
Den Hoogen acker, 1 lop. 29 roijen	-1	-2	-6
Boncht acker tot Straten, 2 lop.	-1	-8	-0
Nijeuw erff aent Broeck, 1 lop. 45 roijen	-0	19	-8
Nijeuw erff aenden Dassmit, 3 lop.	-1	13	-8
Het 4 part inden tamp aenden Sonsche steegde, 1 lou. 20 roijen	-0	14	-8
De Meijen Braeck, 1 lop. 41 roijen	-1	-6	-4
Den Uijtvanck, 1 lop. 33 roijen	-1	-3	-6
Castaert, 2 lop. 11 roijen	-1	-5	12
Haijcamp bij Jan Dircx, 11 lop.	-0	10	-2
Den Verlooren Cost, 1 lop.	-0	-3	-2
wouwer veltjen, 1 lop.	-0	-9	-0
Beempt inde oude beemden, 4 lop.	-1	15	-0
Het Haij veltjen, 11 lop.	-0	16	-6
Inden Monick, 2 lop.	-0	11	-4
waijken inde Steenovens, 2 lop.	-1	-0	-0
Het 4 part in Mooren velt, 11 lop.	-0	-8	12
Het Waelsoncxken, 1 lop.	-0	-6	-4
D'oude beempden, 4 lop.	-1	13	12
Den halven beempt inde Broeckstraet, 21 lop.	-0	19	12
De halff Swart voirt, 11 lop.	-0	-9	-8
	24	-4	-4

fol. 2 A

Cathalina, weduwe van Peter van Osch

Huijs ende aenstede, 6 lop. 2 roijen	-5	17	12
Creijthoeff, 11 lop.	-1	-1	12
D'aenstede van Geraert Henrics, 2 lop. 27 roijen	-2	11	-8
Huijs ende aenstede van Peter van Osch, 3 lop.	-3	-2	14

Cortte braeck, 2 lop. 3 roijen	-8	14	
Nijeuw erff aende Malcker steechde, 11 lop.	12	-4	
Den beempt ter Ameijden, 4 lop.	-5	-0	
Crimmortel, 2 lop.	-0	-0	
Den halven Geenckens dijck, 3 lop.	-5	-0	
Het Houten beemptjen, 1 lop.	-6	12	
Heijcampken achter de Molen straet, 11 lop.	-7	-0	

18 18 12

fol. 2 A vo.

Jan Peter Anthonis Schraets

Den halven beempt inde Broeckstraet, 21 lop.	-1	-0	-0
--	----	----	----

De twee kijnderen van Peeter Dijrcx van Doormaelen

Huijs ende aenstede, 3 lop. 48 roijen	-3	13	-0
De leste nijeuw erff, 11 lop.	-0	-9	10
	-4	-2	10

Jan Peters van Doormaelen

Het 3 part in huijs en aenstede, 2 lop.	-1	15	-8
De halff broeck, 1 lop. 16 roijen	-0	18	-4
	-2	13	12

fol. 4

Dijrck Eijmbert Hoppenbrouwers

Huijs ende aenstede, 7 lop. 9 roijen	-6	-2	-0
De Cuijpers hoeve, 2 lop. 35 roijen	-1	17	-2
Den achtersten acker, 3 lop.	-2	-0	-4
De Braeck, 1 lop. 44 roijen	-1	-5	-8
Noordens acker, 3 lop. 34 roijen	-2	-5	-0
Beempt inde Bodemsteechd, 31 lop.	-1	-7	-8
Voorste Cruijsbeempt met de dachmaet hofijs, 41 lop.	-2	-1	-4
De halff leste nijeuw werf f, 11 lop.	-0	11	-0
Twee nijeuw erffven aent Broeck, 3 lop.	-1	-7	-8
Heijcampken achter de Mblenstraet, 1 lop.	-0	-5	-4

19 -2 -6

fol. 4 vo.

Dijrck Jacop Kemps

Huijs ende aenstede, 4 lop. 47 roijen	-4	-6	-8
Het cleijn ackerken, 1 lop. 47 roijen	-1	-7	14
Huijs ende aenstede opden Breugelshoff, 2 lop.	-1	17	12
Pennincxken, 49 roijen	-0	14	-8

Nijew erff oft Luijsbosch, 1 lop. 41 roijen	-1	-3	-8
Ackerken inde Braecken, 1 lop. 48 roijen	-1	10	-0
Den halven Geestaert, 1 lop.	-0	-9	14
Weijken oft Pennincxken, 45 roijen	-0	11	14
Coeijweij inden Bijvinck, 2 lop.	-1	-2	-4
Het 4 part inde Diepsteechd, 2 lor.	-0	10	14
Het 8 deel inde Schoordonck, 1 lop.	-0	-8	14
Cauterman, 21 lop.	-1	-1	14
	15	-5	12
fol. 6 B			
Jacob Dirjck Aelberts (Merck)			
Arien de Scheper dries, 2 lor.	-1	-5	-4
Jan Henrics Spierinx			
Huijs ende aenstede, 1 lop. 15 roijen	-1	-9	-8
Streepacker, 1 lop. 44 roijen	-1	-6	-8
De Heeghd acker, 1 lop. 23 roijen	-0	18	14
Baenrijdt, 2 lop.	-1	-0	-0
	-4	14	14
Anthonis Willem Hoevens			
Huijs ende aenstede, 44 lop.	-3	-2	14
Nijew erff, 11 lor.	-0	10	14
	-3	13	12
fol. 6 B vo.			
Dirjck Aelbert Claessen			
Huijs ende aenstede, 1 lop. 7 roijen	-1	-5	-8
De Streepacker, 1 lop. 44 roijen	-1	-5	14
De Heeghd, 1 lop. 19 roijen	-0	18	14
Cuijpers hoeve, 2 lop. 34 roijen	-1	17	-2
Het heijvelt, 1 lop. 28 roijen	-0	19	-4
Geenckens dijck, 6 lop.	-1	10	-0
	-7	16	10
Laureijs Ariens van Roij			
Huijs ende aenstede, 7 lop. 45 roijen	-5	-6	-4
Nijew erff van Dirck Andriessen, 4 lop. 5 roijen	-2	-4	-0
Het halff Steenveltjen, 11 lop.	-0	13	-8
	-8	-3	12

fol. 8			
Adriaen Willem Dirjcxsen			
Huijs ende aenstede, 101 lop.	-7	-0	14
Streepacker, 2 lop. 6 roijen	-1	-9	12
Coeijweij inde Broeckstraet, 5 lop.	-2	-5	14
Plonder tot Spooronck, 2 lop.	-0	12	-8
Het Loijken, 3 lop.	-1	19	14
	13	-8	14
Maeijken Dirjck Andriessen			
Weijken int Creemselen, 2 lop.	-1	-0	-0
Henric Jan Santegoets			
Huijs ende aenstede, 4 lop. 42 roijen	-3	14	-0
Het Sonderen, 1 lop. 43 roijen	-0	17	-4
	-4	11	-4
fol. 8 vo.			
Weduwe Henric Eijmbert Hoppenbrouwers			
Huijs ende aenstede met een weijken, 3 lop. 40 roijen	-3	-4	14
Hoogen acker, 4 lop. 24 roijen	-2	18	-0
Cleijnen Steenoven, 2 lop. 39 roijen	-1	16	10
Het halff Sonderen, 1 lop. 20 roijen	-0	12	-8
Het halff Steenveltjen, 11 lop.	-0	12	-8
De leste nijew erff, 11 lop.	-0	11	-0
Het Cremselen, 2 lop. 49 roijen	-2	-4	-0
Nijew erff aent Broeck, 11 lop.	-1	-0	-0
	12	19	-8
fol. 9 vo.			
Lambert Dirjck Hermans			
Huijs ende aenstede, 2 lop. 34 roijen	-2	14	-8
fol. 10			
Mechtelt, weduwe Jan Adriaen Kemps			
Huijs ende aenstede, 2 lop. 17 roijen	-2	-3	-8
Het halff Rielant, 41 roijen	-0	10	14
Het halff Braecxken, 1 lop. 16 roijen	-0	17	14
Het halff Loijken, 27 roijen	-0	-7	-4
Inden Broeckacker, 2 lop. 35 roijen	-1	-8	-0
Inde Geilst, 29 roijen	-0	-7	-8
De halff Diepsteechd, 11 lop.	-0	-8	14
Den Bijvinck, 11 lop.	-1	-0	-0
Het 5 part int nijew erff aende Malcker-			

steechd, 18 roijen	0-	-4	-0	Het halff Cremselen, 21 lop.	-1	-1	-4
				De halff Baenrijdt, 11 lop.	-0	-8	12
				Nijew erff den Tip, 11 lop.	-0	-8	-4
				Nijew erff in d'Engh Steechtjen, 1 lop.	-0	-5	-0
				Het halff Leeghvelt, 21 lop.	-0	18	-0
				Campken achter de Molenstraet, 1 lop.	-0	-5	-4
fol. 10 vo.							
Adriaen Jan Kemps							
De Grooten Steenoven, 3 lop. 39 roijen	-2	-9	-2		23	19	14
Het 4 part inden Broeckacker, 1 lop. 5 roijen	-0	11	-8				
De halff Diepsteechd, 11 lop.	-1	-8	12				
Vijert 5 deel inde nijew erf f, 11 lop.	-0	16	-0				
	-4	-5	-6				
Adriaen Daniels de Leest				fol. 13 vo.			
Het halff Loijken, 27 roijen	-0	-6	14	Peter Bressers metten sijnen			
Inden Broeckacker, 11 lop.	-0	16	-0	Huijs ende aenstede, 8 lop.	-6	-8	-4
				Achter 't heijvelt, 1 lop. 22 roijen	-0	18	12
				Grootacker, 5 lop. 16 roijen	-3	12	-2
				Sneproijken, 44 roijen	-0	12	-8
				Achtersten Grootacker, 4 lop. 24 roijen	-3	-1	-4
				Acker bij Jan Gijsberts bocht, 1 lop.	-0	10	-0
				Het Loijken, 1 lop. 14 roijen	-0	17	10
				Nijew erff met Berckvelt, 3 lop. 23 roijen	-0	16	10
				Coeijweij achter de Sneproij, 4 lop.	-1	11	-4
				Het Eusel met de nijew erff daervoor, 2 lop.	-0	15	-8
				Het Leeghvelt, 5 lop.	-1	17	-8
				Weijken bij Adriaen Dijrcx, 1 lop.	-0	-8	-8
				Heijvelt inde Heeghd, 3 lop.	-0	17	12
					22	-7	10
fol. 12				fol. 15			
Ariken, weduwe Jan Henrics Marchelis				Goijaert Adriaen Harnismaeckers			
Huijs ende aenstede, 71 lop.	-5	15	-8	Huijs ende aenstede, 18 roijen	-0	14	-8
Camp aenden Dassmit, 2 lop. 34 roijen	-1	-8	-8	Inden ouden tamp, 81 lop.	-4	14	-0
De Hoffstadt onder Verrenbest, 8 lop.	-5	-9	-8	Sprinckheester, 2 lop. 20 roijen	-1	12	-6
Het driesken aenden Malcker steechde, 2 lop.	-1	-0	-0	Heijacker, 3 lop.	-2	-2	-4
Cruijsbeempt, 6 lop.	-1	15	-0	Beempt voor op 't Broeck met het lant, 2 lop. 41 roijen	-1	-8	-4
Campken in d'oude campen, 1 lop.	-0	-9	-8	Coeijweij inde Crimmortel, 2 lop.	-1	-0	-0
				Den halven Broeckbeempt, 2 lop.	-0	16	14
				Campken achter de Molenstraet, 25 roijen	-0	-6	10
	15	18	-0		12	14	14
Gebr. vanden Harnismaeckers acker, 42 roijen	-0	12	-0	fol. 15 vo.			
				Goijaert Jan Santegoets			
fol. 12 vo.				Het Rielant, 1 lop. 5 roijen	-0	15	-4
Adriaen Jan Santegoets				De halff Dassmit, 1 lop. 40 roijen	-1	-1	-0
Huijs ende aenstede, 1 lop. 44 roijen	-2	-9	-0	Het halff Cremselen, 1 lop. 41 roijen	-1	-6	-8
Acker aenden Hoolstraet, 1 lop. 2 roijen	-0	14	-8	Het halff Eusel, 1 lop. 12 roijen	-0	16	10
Stock ende Laeracker, 4 lop.	-2	14	-0	Den halven Cremselen beempt, 21 lop.	-1	11	-4
Nijew erff aenden Grootingh, 11 lop.	-0	14	-0				
Camp aent Heuveleijndt, 3 lop. 20 roijen	-2	-0	-0				
Het Huijstjen, 1 lop. 3 roijen	-0	15	-0				
De Dassmit, 1 lop. 40 roijen	-1	-3	-0				
Het Rielant, 2 lop. 18 roijen	-1	12	-0				
Out nijew erff opt Maerselaer, 2 lop. 43 roijen	-1	16	12				
Het halff eusel, 1 lop. 7 roijen	-0	16	-8				
De halff Streep, 1 lop. 27 roijen	-1	-1	-8				
De Braeck, 3 lop. 6 roijen	-2	-2	10				
Blaecken beempt, 2 lop.	-1	-2	-8				
Beempt inde Diepsteechd, 5 lop.	-1	12	-0				

Opgenomen toponiemen en straatnamen (in alfabetische volgorde):

Arien de Scheper dries	Cre(e)mselen
Ameijden, ter	Cremselen beempt
Baerij dt	Creijthoeff
Berckvelt	Crimmortel
Blaecken beempt	Cruijsbeempt
Bodemsteechd	Cruijsbeempt, Voorste
Boncht acker (Straten)	Cuijpers hoeve
Braeck(en)	Laeracker
Braeck, Cortte	Leeghvelt
Braeck, Meiden	Loijken
Braexken	Luijsbosch
Breugelshoff	Maerselaer, 't
Broeck, 't	Malcker steechd
Broeckacker	Molenstraet
Broeabeempt	Monick
Broeckstraet	Mooren velt
Bijvink	Noordens acker
Dassmit	Pennincxken
Wiepsteechd	Plonder (Spoordonk)
Engh steechtjen	Rielant
Geenckens dijck	Schoordonck
Geestaert	Sonderen
Geilst	Sonsche steegde
Grootacker	Sneproij(ken)
Grootacker, Achtersten	Sprinckheester
Grootingh	Steenovens
Harnismaeckersacker	Steenoven, Grooten
Heeghd	Steenoven, Cleijnen
Heeghd acker	Steenveltjen
Heuveleijndt	Stock acker
Hoffstadt (Verrenbest)	Streep
Hoogen acker	Streepacker
Hool straet	Swartvoirt
Houten beemptje	Tip, de
Huijstjen	Uijtvanck
Jan Gijsberts bocht	Verlooren Cost
Campen, Oude	Waelsdoncxken
Castaert	Wouwer veltjen
Cauterman	

(wordt vervolgd)

V. LIJST VAN WONINGEN TE ZEELST IN DE 18de EEUW

De lijst van woningen is samengesteld uit de kohieren, die zijn aangelegd in de jaren 1741, 1746, 1751, 1757, 1766, 1771 en 1781 (archief gemeente Veldhoven, inv. nrs. 1451 - 1457). Het kohier van 1761 ontbreekt, maar in dat van 1757 is aantekening gehouden van de veranderingen die in 1761 zijn geconstateerd.

De kohieren bevatten in volgorde van het toegekende (huis-)nummer per wijk, de namen van de eigenaren en bewoners, evenals aantekeningen over afbraak, brand en dergelijke.

In de hierna volgende lijst zijn de gegevens uit het kohier van 1741 opgenomen; vervolgens zijn alleen de veranderingen, zoals die in de daarop volgende kohieren zijn geregistreerd, aangegeven.

Indien slechts één naam is genoemd, betekent dit, dat deze persoon zowel eigenaar als bewoner is.

Vl. CleijnEijndhovenschetraet (vervolg)

33.	huisje	1741	Wilbrordus van Nunen; bewoner: Mhijke Rooijackers
		1746	Dezelfde; bewoner: Dirk van Mierlo
		1751	Wilbrordus van Nunen
	huis	1766	Francis Lemans; "weggeraakt"
34.	huisje	1741	Anneke Hasenbos
	kamer	1746	Wilbrordus van Nunen; bewoner: Cartel Vermeulen
		1751	Dezelfde; niet bewoond
	huis	1766	Willem Markus; bewoner: Anthonij van Iloutum
		1771	Dezelfde; bewoner: Aalbert van der Paaien
		1781	Willem Markus
35.	huisje	1741	Jan Senders
		1751	Weduwe Jan Senders
		1761	Dezelfde; bewoner: Christiaan van Cuijk
		1766	Gerard van Lierop
		1731	Kinderen Gerard van Lierop; bewoner: Michiel Dijkmans
36.	huisje	1741	Arnold van de Leen; bewoner: Tonij Mijsen
		1746	Dezelfde; bewoner: Lisabeth Senders
		1751	Peter van Rooij; niet bewoond
		1761	Peter van Rooij
		1766	Willem Markus; bewoner: Gerard Tielemans
		1771	Dezelfde; bewoner: Willem van Lierop
		1781	Dezelfde; bewoner: Goort Jan Martens
37.	huisje	1741	Alegonda van de Sang; bewoner: Marten van. Diest
		1746	Dezelfde; bewoner: Gerit Heijmans
		1751	Dezelfde; bewoner: Johannes van Nunen
		1757	Corstiaan van Uijtregt; bewoner: weduwe van Cornelis Vogels

- 1761 Jacobus Tops
1766 Wilbrordus van Nunen
38. huisje 1741 Jan van Doren; bewoner: Willem Hasenbos
1746 Dezelfde; bewoner: Catrien Dirk Franse
1751 Marten van biest
1766 Christiaan van Kuyck
- kamer 1741 Joseph van Nunen
1766 Jacobus Tops
huisje 1781 Weduwe Dielis Eliëns
40. huisje 1741 Jan van Doren
1751 Kinderen Jan van Doren; bewoner: Arnold de Greeff
1766 Goort van den Boer
1771 Weduwe Goort van den Boer
woning 1781 Weduwe Dielis Eliëns; bewoner: Adriaan van der
(=kamer) Linden
- N.B.: de nummers 39 en 40 zijn in 1781 omgewisseld.
41. huisje 1741 Adriaan van der Heijden
1751 Weduwe Adriaan van der Heijden
1761 Dries van der Heijden; bewoner: Adriaan van der
Linden
1766 Marten van biest
1781 Weduwe Dielis van Doren; bewoner: Jan Marinus
42. huisje 1741 Marcelis van Doren; bewoner: Lammert van de Wiel
1746 Marcelis van Doren
1751 Dezelfde; niet bewoond
1757 Weduwe Marcelis van Doren; bewoner: Jacobus Tops
1761 Dezelfde; bewoner: Willem Wal Smet
1766 Arnold de Greeff
1771 Dezelfde; afgebroken
43. kamer ~~1741~~ Marcelis van Doren; bewoner: Jan Wouters
1746 Dezelfde; niet bewoond
1757 Weduwe Marcelis van Doren; niet bewoond
1761 Dezelfde; bewoners: kinderen Adriaan de Greeff
1766 Joseph van Nunen
44. kamer ~~1741~~ Marcelis van Doren; bewoner: Herme Hartrians
1751 Dezelfde; niet bewoond
1757 Weduwe Marcelis van Doren; niet bewoond
huisje 1766 Dries van der Heijden; bewoner: Aelbert Ver..
1771 Dezelfde; bewoner: Laurens van de Water
huis 1781 Weduwe Dries van der Heijden; bewoner: Laurens
van de Water

45. kamer ~~1741~~ Jan van Nunen; bewoner: Jan Haans
1746 Dezelfde; bewoner: Geertruij Marinus
1751 Dezelfde; bewoner: Dirk van de Water
1757 Jan van Nunen
huisje 1766 Weduwe Marcelis van Doren; bewoner: Adriaan van
der Linden
1781 Adriaan Deckers
46. huis ~~1741~~ Weduwe Jacobus Joosten
1757 Weduwe Peter de Greeff
1761 Kinderen Peter de Greeff; bewoner: Jacobus de
Greeff
kamer 1766 Weduwe Marcelis van Doren; bewoner: Francijn de
Greeff
1781 Adriaan Deckers; bewoner: Hendrik Baselmans
47. kamer ~~1741~~ Peter Baselmans; bewoner: Dirk van de Water
1751 Dezelfde; bewoners: kinderen Adriaan de Greeff
1757 Dezelfde; bewoner: Hendrik Baselmans
1766 Weduwe Marcelis van Doren; niet bewoond
1781 Adriaan Deckers; niet bewoond
48. huis ~~1741~~ Jan van Nunen
1757 Dezelfde; bewoner: Paulus van Rooij
1761 Dezelfde; bewoner: Peter van de Molegraaf
kamer 1766 Jan van Nunen
1771 Weduwe Jan van Nunen
1781 Armen van Tongelre en Someren; niet bewoond
40. huis 1741 Kinderen Mateas Eliëns; bewoner: Bartel Eliëns
1757 Weduwe Bartel Eliëns
huisje 1766 Kinderen Peter de Greeff; bewoner: Jacobus de
Greeff
1771 Dezelfde; bewoner: Wouter van der Linden
1781 Jacobus de Greeff en Wouter van der Linden
50. kamer ~~1741~~ Kinderen Mates Eliëns; bewoner: Lisabeth ilasen-
bos
1746 Dezelfde; bewoner: Adriaan van Duijsel
1751 Dezelfde; bewoner: Jacobus de Greeff
1757 Weduwe Bartel Eliëns; bewoner: Jacobus de Greeff
1761 Dezelfde; bewoner: Adriaan de Greeff
1766 Peter Baselmans; bewoner: Hendrik Baselmans
1771 Elisabeth en Pieternel Baselmans
1781 Jan Louwers; bewoner: Adriaan de Greeff
51. huis ~~1741~~ Jan Kerkhoff
1746 Weduwe Jan Kerkhoff
1751 Jan van Doren
1766 Jan van Nunen; bewoner: Peter van de Molegraaf

		1771	Weduwe Jan van Nunen; bewoner: Gerard Tielemans
		1781	Margo en kinderen Hendrik van Nunen; bewoners: Arnoldus de Greeff en Lambert Peter Senders
52.	huis	1741	Jenneke Eliëns
		1746	Dezelfde; bewoner: Jacobus de Greeff
		1751	Luycas Eliëns; bewoner: Geertruij Senders
		1761	Luycas Eliëns
		1766	Kinderen Bartel Eliëns
		1771	Dielis Eliëns
		1781	Willem en Remisius Tops; bewoner: Remisius Tops
53.	kamer	1741	Jenneke Eliëns; bewoner: Gerit Franken
		1751	Weduwe Gerit Franken
		1761	Luycas Eliëns; bewoner: Huybert Senders
		1766	Kinderen Bartel Eliëns; bewoner: Laurens van de Water
		1771	Dielis Eliëns
		1781	Willem en Remisius Tops; bewoner: Remisius Tops
54.	huisje	1741	Francis Pero
	huis	1766	Weduwe Jan van Doren
		1781	Arnoldus van den Berk
55.	huis	1741	Anthonij Jan Senders
		1751	Kinderen Anthonij Jan Senders; bewoner: Servaes Broeren
		1761	Lambert Senders; bewoner: Sander Kerkhoff
	kamer	1766	Weduwe Jan van Doren; niet bewoond
		1771	Dezelfde; bewoner: Jacobus de Greeff
		1781	Arnoldus van de Berk
56.	huis	1741	Dirk Franse
		1746	Kinderen Dirk Franse; bewoner: Gerit van de Water
		1751	Dezelfde; niet bewoond
		1757	Dezelfde; bewoner: Adriaan van der Linden
		1761	Dezelfde; bewoner: Dirk van de Water en Anneke van de Ven
	huisje	1766	Willem Eliëns; bewoner: Huijbrecht van Meren
		1771	Willem Eliëns
		1781	Adrianus van de Vlaet; bewoner: Francis van de Water
57.	huis	1741	Johanna Tegenbos; bewoner: Dirk van den Oever
		1761	Dezelfde; bewoner: Jacob van Rooij
	kamer	1766	Willem Eliëns; bewoner: Evert van der Linden
		1771	Dezelfde; bewoner: Francis van de Water
		1781	Hendrikus van de Vlaet; bewoner: Adriaan van Aalen

58.	huis	1741	Arnold Tielemans; bewoner: Peter van Hout
		1746	Arnold Tielemans
	huisje	1766	Gerard Pero
59.	huisje	1741	Peter Hobbele
		1751	Weduwe Peter Hobbele
		1757	Lambert van Oirschot
	huis	1766	Wouter Sniders; bewoner: Jacob van Rooij
		1771	Weduwe Wouter Sniders; bewoner: Jacob van Rooij
		1781	Gerard Tielemans
60.	huis	1741	Baronesse van Dongelberghe; bewoner: Willem Vogels
		1746	Dezelfde; bewoner: Hendrik van de Wildenbergh
		1757	Dezelfde; bewoner: Willem Markus
		1766	Huijbert Senders
61.	kamers	1741	Baronesse van Dongelberghe; bewoner: Peter Tegenbos
		1746	Dezelfde; bewoner: de heer Vervorst
		1751	Dezelfde; bewoner: de heer Daems
		1761	Dezelfde; bewoner: de heer Davids
	huis	1766	Kinderen Dirk Lemans; bewoners: Adriaan van de Heuvel en Dirk van de Water
63.	huis	1741	(Vanaf 1751 nr. 62; dit huis staat naast nr. 20) Dirk Egelmeer (nieuwbouw)
		1751	Kinderen Gerit Tops; bewoner: Gerit Tops
		1757	Dezelfde; bewoner: Arnold Lammers
		1766	Gerard van Dijk
64.	huis	1741	(Vanaf 1751 nr. 63; dit huis staat naast nr. 22) Jan Borgers; bewoner: Johannes Borgers (nieuwbouw)
		1751	Dezelfde; bewoner: Peter Zengers
		1766	Lambert van Oirschot
		1771	Dezelfde
	kamer	1771	Dezelfde; bewoner: Hendrik Baselmans
	huis	1781	Willem Louwers
	kamer	1781	Wilbrordus van Nunen; bewoner: Huijbert van de Meeren
64.	huis	1757	(Vanaf 1757) Kinderen Gerit Tops
	kamer	1757	Dezelfde; bewoner: weduwe Jacobus Egelmeers
	huis	1766	Baron Franciscus Hiacinthus van Dongelberghe; bewoner: Willem Markus
		1781	Theodoor Jean Laurent de Marinde van Eyck; bewoner: Dirk Senders
65.	kamers	1766	Baron Franciscus HiacinthusvanDongelberghe; be-

woner Michiel van Kam
1771 Dezelfde; bewoners: Hendrik van Keulen en Herber-
tus Petrus Borgers
1781 Theodoor Jean Laurent de Marinde van Eyck; bewo-
ners: Arnoldus Geboers en Peter Couwenbergh

N.B. In het kohier van 1766 heeft er een verschuiving plaatsgevon-
den: de nummers 60 en 61 zijn vanaf 1766 de nummers 64 en 65.
In deze lijst hebben we echter de nummering aangehouden zoals
die in de kohieren zijn opgetekend.

(wordt vervolgd)

VI. DE VIER GILDES

door Toke van de Ven-Lommers

Vier gildes in een dorp is veel
Maar Oirschot valt zoiets ten deel
Vier gildes, dat is prachtig
Ze zijn actief en steeds paraat
En zie je hen in vol ornaat
Wat is dat mooi en machtig.

Het gilde Sint Sebastiaan
Dat heeft al jarenlang bestaan
Ze hebben trouwe leden
Bij een bijzonder evenement
Dan reken maar, ze zijn present
Fier komen z'aangetreden.

Dan eventjes de overstap
Naar de Lieve Vrouwe Broederschap
Een keurtroep zou je zeggen
Veelkleurig is hun mooi kledij
En bij hun acties weten zij
Er eer mee in te leggen.

Sint Jorispilde zeer geëerd
In heel ons dorpje gewaardeerd
Ze zijn de trots van Straten
Saam met hun vrouwen vormen zij
Een groep in Middeleeuws kledij
Uniek in hoge mate.

Sint Barbara, een gilde die
Geweldig bruist van energie
Zo echt te goeder trouwe
Tradities houden zij in eer

Dat zien we telkenjare weer
Dat zij het zo maar houwen.

Wij hopen dat het blijft bestaan
De gildes spreken ieder aan
Ons Oirschot kan niet zonder
Zij geven ons op tijd vertier
En hadden wij geen gildes hier
Dan ging ons dorp ten onder:

VII. LEZERS LEVEREN HUN BIJDRAGE

1. ECHTPAREN VAN CROONENBURG (Kroonenburg, Cronenburg, Croonen- borgh) van 1620 - 1972, genummerd in alfabetische orde der voor- namen van ouders en kinderen VAN CROONENBURG

door A.B. van Cronenburg, Catharinastraat 40B, Rotterdam,
tel. 010 - 52 26 51.

(slot)

381. PETRUS JOHANNIS VAN CROONENBORGH
z.v. Johannes Paulus en van Maria Johanna Houbraken
ged. 16-10-1715 te Best
Overleden 11-9-1797 te Best
trouwt 5-2-1747 te Best met Anna Maria Theodora van den Hurck
kind:
Johannes, ged. 21-7-1749
382. PETRUS JOHANNIS VAN CROONENBORGH
z.v. Jan Peter en van Petronella Godefridi van Beerendonck
ged. 12-3-1701 te Oirschot
trouwt 31-7-1729 te Oirschot met Catharina Martus Brouwers
kinderen:
Joannis Petri, ged. 1-4-1731
Egidius, ged. 19-2-1734
Cornelis Petri, ged. 8-5-1736
383. PETRUS JOHANNES VAN CRONENBURG
z.v. Johannes en van Henrica van de Sande
ged. 27-2-1804 te Oirschot
overleden 16-7-1831 te Oirschot
trouwt 6-6-1830 te Oirschot met Joanna Boogaerts, geb. 19-12-
1801 te Schijndel
kind:
Johannes, geb. 27-6-1831
384. PETRUS JUSTI JOHANNES VAN CRONENBURG
trouwt Maria A. Verroten
kinderen:

- Petrus, ged. 15-6-1620
Elisabeth, ged. 17-5-1628
385. PETER LEONARD VAN CROONENBORGH
z.v. Leonardus Johannus en van Wilhelmina Boogaarts
geb. 1759
overleden 23-5-1826 te Best
trouwt 24-1-1796 te Oirschot met Catharina Adriaan Bavens
kind:
Leonardus, geb. 11-9-1797, overleden 16-10-1797
386. PETRUS NICOLAAS THOLOF VAN CROONENBORGH
z.v. Nicolaas Tholof en van Adriaantje Claes Ariaan van de
Vleuten
geb. 18-11-1679 te Oirschot
overleden 9-1-1741
trouwt 31-1-1717 te Oirschot met Heijnderina Dirck Vlemmincx,
d.v. Theodorus Nicolaas en van Maria Wilhelmina van de Lus-
donck, ged. 31-11-1693 te Oirschot, overleden 17-8-1750
kinderen: (allen geboren te Oirschot)
Adriana, ged. 9-10-1718
Maria, ged. 18-11-1720
Agnes, ged. 26-11-1722
Nicolaas, ged. 9-2-1725, overleden 5-5-1733
Theodorus, ged. 21-5-1728
Odulphus, ged. 6-6-1731
Joanna, ged. 26-1-1734
Nicolaas, ged. 17-8-1735
387. PETER DIRCX VAN CROONENBORCH
z.v. Dirck Peter en van Anna Maria Wouters de Coning
geb. 24-8-1761 te Best
overleden 25-1-1823 te Best
trouwt 10-11-1782 te Oirschot met Johanna Jans van de Sanden
388. PETRUS 111E01>ORUS JOSEPHUS VAN KRO **MBURG**
z.v. Cornelis en van Catharina van de Sande
geb. 17-3-1937 te Best
trouwt 2-5-1962 te Best met Catharina Maria de Bresser, geb.
16-10-1938 te Best
kinderen:
Cornelis wilhelmus Martinus Adrianus Maria, geb. 3-5-1963
wilhelmus Petrus Theodorus Johannes, geb. 3-8-1964
Henricus Nicolaas Cornelis Maria, geb. 8-1-1966
389. PETER THOMASZ VAN MONENBURG
z.v. Thomas Gijsbert en van Gertrudis Adriaan de Croon
geb. 21-9-1811 te Oirschot
trouwt 4-6-1838 te Oirschot met Joanna van overdijk, geb. 9-4-
1812 te Oirschot
kinderen:
Maria Cornelia, geb. 5-6-1847
Antony, geb. 3-1-1851

- Cornelis, geb. 24-3-1853
Anna Maria, geb. 22-9-1854, overleden 24-9-1854
Adriaan, geb. 23-7-1856
390. PETRUS WILHELMUS VAN CROONENBURGH
z.v. Willem Gijsbert en van Elisabeth Gerardi van de Laek
geb. 10-1-1700 te Oirschot
trouwt 7-5-1730 te Oirschot met Gertruda Henricusdr. Verhoogt
kinderen: (allen geboren te Oirschot)
Maria, ged. 24-4-1731
Wilhelmus, ged. 20-4-1732
Elisabeth, ged. 6-12-1734
Hermannus, ged. 7-1-1737
Daniel, ged. 23-3-1739
391. PETER WILLEM VAN CROONENBURG
z.v. Willem en van Helena van Taartwijck
geb. 14-2-1742 te Best
overleden 11-4-1818 te Oirschot
trouwt 5-2-1775 te Oirschot met Cornelia Francis Clompers
kinderen:
Barbara, ged. 17-1-1776 te Best
willem, ged. 26-2-1780 te Best
Catharina, ged. 21-12-1782
Helena, ged. 29-10-1785
392. PETRONELLA VAN KRONENBURG
d.v. Antony en van Joanna Maria Matheeuwse
geb. 13-5-1898 te Oirschot
trouwt P.... Klompers
393. PETERNEL CLAESSE VAN CROONENBORGH
d.v. Nicolaas Peter en van Helena Vriens
geb. 3-6-1770 te Oirschot
overleden 1-11-1813 te 's-Hertogenbosch
trouwt 22-1-1797 te Oirschot met Cornelis Schalcx
kinderen:
Clara, geb. 26-6-1797
Cornelia, geb. 31-3-1799
Clara, geb. 13-5-1801
Barbara, geb. 23-11-1802
Nicolaas, geb. 16-2-1804
Cornelius, geb. 14-10-1808
Barbara, geb. 30-8-1810
394. PETRONELLA GISBERTI CROONENBURG
trouwt Mathieu van Santvoort
395. PETERNELLA ODULPHI VAN CROONENBORGH
d.v. Odulphus Nicolaas en van Catharina Petrusdr. van de Ven
geb. 27-9-1719 te Oirschot
trouwt 10-9-1741 te Oirschot met Jan Cornelis Nicolaas van Leer-
hoven
kinderen:

- Joannes, ged- 14-11-1774
Joanna, ged. 31-8-1752
Cornelia, ged. 20-3-1756
396. RUDI VAN CRONENBURG
z.v. Alexander Willibrordus Guillaum en van Neeltje ten Geuzendam
geb. 12-8-1940 te Haarlem
trouwt 27-5-1964 te Utrecht met Adriana van de Beek, geb. 30-4-1940 te Eindhoven
kinderen:
Marjolijn, geb. 4-7-1972 te Papendrecht
Ronald, geb. 5-12-1974 te Alblasserdam
397. SEBASTIAAN FRANCISCUS VAN CRONENBURG
z.v. Thomas Bernardinus en van Wilhelmina Petronella Gertruda Martens
geb. 28-5-1946 te Eindhoven
trouwt 31-10-1969 te Eindhoven met Anna Maria Antonia van Oorschot, d.v. Martinus en van Huberta Paulina Jansen, geb. 22-8-1947 te Eindhoven
398. SIDONIA VAN CRONENBURG
d.v. Jan en van Maria Vermeiren
geb. 11-3-1905 te Antwerpen
trouwt 10-5-1930 te Eindhoven met Noud van Aalst
399. THEODORUS VAN CROONENBURG
trouwt Cateleyn Bogaerts
400. THEODORUS VAN CROONENBURGH
trouwt 29-4-1704 te woensel met Catharina Jan Vogels
401. THEODORA VAN CRONENBURG
d.v. Theodorus Josephi en van Elisabeth Albert van Coilenburg
ged. 2-12-1797 te Best
trouwt 2-6-1827 te Best met Wilhelmus van Gerven, z.v. Petrus en van Geertruda Hurks, ged. 7-6-1796 te Strijp
402. THEODORUS VAN KRONENBURG
z.v. Albertus en van Johanna van Rooy
geb. 1-11-1829 te Best
trouwt 20-2-1857 te St.-Oedenrode met Magchelina willems, d.v. Jacobus en van Johanna Maria der Kinderen, geb. 3-10-1832 te St.-Oedenrode
kinderen:
Johanna Maria, geb. 13-2-1858 te Boschkant
Albertus, geb. 21-3-1859 te Olland
Johanna Maria, geb. 22-2-1861 te Olland
Johannes, geb. 9-12-1862 te Olland
Wilhelmus, geb. 21-3-1865 te St.-Oedenrode, overleden 23-6-1865
Martinus, geb. 9-5-1366 te Boschkant, overleden 8-3-1872
Wilhelmus, geb. 6-5-1868 te Boschkant
Johannes, geb. 26-6-1870 te Boschkant, overleden 13-2-1897

- Johanna Martina, geb. 11-11-1871 te Boschkant, overleden 10-4-1872
Martinus, geb. 24-6-1873 te Boschkant, overleden 10-10-1875
403. THEODORUS VAN KRONENBURG
z.v. Adriaan en van Maria Catharina Leyten
geb. 22-10-1847 te Best
overleden 29-9-1893 te woensel
trouwt 14-5-1881 te woensel met Maria van den Bos, d.v. Martinus en van Hendrina van Iersel, geb. 9-4-1850 te woensel, overleden 7-6-1886 aldaar
hertrouwt 24-9-1886 te Strijp met Johanna Maria Otterdijk, d.v. Jan en van Johanna Valkenburg
kind uit eerste huwelijk:
Maria Catharina, geb. 8-10-1882 te woensel
kinderen uit tweede huwelijk:
Johanna Maria, geb. 15-10-1887, overleden 27-10-1887 te woensel
Johanna, geb. 7-5-1889, overleden 8-5-1892 te woensel
404. THEODORUS ANSELMUS CROONENBORGH
z.v. Jan en van Allegonda van Herpen
ged. 11-10-1731 te 's-Hertogenbosch
overleden 21-1-1802
trouwt 27-4-1760 te 's-Hertogenbosch met Anna Barbara van Rixtel, d.v. Antonis en van Anna Maria van Ceulen, overleden 8-6-1817 te 's-Hertogenbosch
kinderen: (allen te 's-Hertogenbosch)
Antonius Michael, ged. 29-9-1762
Johannes Cornelis, ged. 17-7-1769
Anna Maria, ged. 22-6-1793
405. THEODORUS FRANCISCUS VAN CRONENBURG
z.v. Gijsbrecht en van Jacoba Adriani Schraats
ged. 11-3-1676 te Best
trouwt 5-11-1696 te Best met Petronella Jeghers
406. TIWODORUS GISBERTI CROONENBORGH
trouwt 31-1-1694 te Best met Maria Godefridi van de Venne
407. THEODORUS GIJSBERTUS VAN CRONENBURGH
trouwt Jacoba Jacobsdr. Naehuijsen
kind:
Joannes, ged. 2-10-1697
408. THEODORUS GIJSBERTUS VAN CRONENBURG
trouwt 9-5-1700 te Eindhoven met Johanna Rutgers Tilhorgh
409. THOMAS BERNARDINUS VAN CRONENBURG
z.v. Peter Henricus en van Maria Thomasse
geb. 1-3-1908 te Stratum
overleden 27-3-1974 te Eindhoven
trouwt 18-11-1939 te Eindhoven met Wilhelmina Petronella Geertruda Martens, geb. 13-4-1909 te Delft
kinderen (allen geboren te Eindhoven):

- Peter Hendricus Gerardus, geb. 28-9-1940
Gerardus Jacobus, geb. 30-1-1943
Sebastiaan Franciscus, geb. 28-5-1946
Thomas Gemma Hendricus, geb. 24-12-1948
410. THOMAS GENKLA HENDRICUS VAN CRONENBURG
z.v. Thomas Bernardinus en van Wilhelmina Petronella Geertruda
Martens
geb. 24-12-1948 te Eindhoven
trouwt 26-11-1972 te Eindhoven met Catharina Maria Christina van
Boekel, d.v. Johannes en van Helena Hagenberg, geb. 25-2-1950 te
Zeelst
411. THOMAS GIJSBERT VAN CROONENBURGH
z.v. Gijsbertus Dielis en van Cornelia Corstiaan van Gerven
ged. 31-8-1762 te Oirschot
overleden 11-6-1839 te Oirschot
trouwt 31-1-1796 te Oirschot met Geertruda Adriaan de Croon,
geb. 1763
kinderen:
Cornelia, geb. 4-11-1796
Maria, geb. 30-7-1798
Gijsbertus, geb. 23-2-1801
Cornelia, geb. 19-11-1802
Francisca, geb. 21-10-1805
Petrus, geb. 12-7-1809, overleden 16-6-1810
Pierre, geb. 21-9-1811
Adriaan, geb. 4-9-1815, overleden 26-4-1816
412. WOUTER CROONENBURG
trouwt 27-1-1749 met Oeda van der Oeven
413. WILHELMUS VAN CROONENBORGH
trouwt 13-2-1695 met Godefrida Gerardi van de Laeck
414. WILHELMA CROONENBURGH
trouwt met Adrianus Raaimakers
kinderen:
Petronella, ged. 23-10-1734 te Strijp
Anna, ged. 11-9-1738 te Strijp
415. WILHELMINA VAN CRONENBURG
d.v. Godefridus en van Anna Maria van Cuyck
geb. 28-6-1804 te Best
trouwt 12-11-1843 te Best met Adrianus van de Ven, z.v. Adrianus
en van Hendrika van Oirschot, geb. 21-10-1808 te Best
416. WILHELMINA VAN KRONENBURG
d.v. Willem Paulus en van Adriana Wilhelmina van Oirschot
geb. 1-11-1804 te Best
trouwt 30-5-1830 te Best met Henricus Backx, z.v. Cornelis en
van Adriana van Kollenburg, geb. 8-6-1801 te Liempde
417. WILHELMUS VAN CROONENBURG
z.v. Hendrik en van Maria Anna de Fooy

- geb. 25-9-1812 te Best
overleden 25-5-1882
trouwt 5-6-1851 te Liempde met Johanna van de Laar, d.v. Willem
en van Hendrina Kemps, geb. 16-7-1810 te Liempde, overleden 15-
10-1869
kinderen (allen te Best):
Maria, geb. 4-4-1852
Henricus, geb. 12-9-1853
Cornelis, geb. 21-3-1856
Wilhelmus, geb. 6-6-1862
418. WILHELMINA IG MENBURG
d.v. Cornelis en van Johanna Maria Luyten
geb. 12-4-1837 te Wortel (België)
trouwt 29-4-1867 te Chaam met Adrianus van de Klundert, geb. 26-
6-1843 te Chaam
419. WILHELMUS VAN KRONENBURG
z.v. Theodorus en van Magchelina Willems
geb. 6-5-1868 te St.-Oedenrode
overleden 13-4-1919
trouwt Catharina van Erp
420. WILHELMINA VAN CRONENBURG
d.v. Bartholomeus en van Joanna Claassen
geb. 1-1-1879 te Tongelre
overleden 3-3-1955 te Eindhoven
trouwt 9-9-1916 te Stratum met Johannes Hurkmans, z.v. Hubertus
Johannes en van Petronella van Pinscher, geb. 1-10-1886 te Ber-
geijk, overleden 14-12-1934 te Eindhoven
421. WILLEMIJN ADRIAAN VAN CROONENBORGH
d.v. Adrianus Jan en van Anna Maria Francisca van der Schoot
ged. 22-11-1745 te Best
overleden 20-11-1822 te Oirschot
trouwt 26-1-1772 te Best met Jan Aerts van Heerheek
422. WILHELMUS ANTONIUS VAN KROONENBURG
z.v. Joseph en van Wilhelmina van den Berk
geb. 21-8-1889 te Liempde
overleden 1975
trouwt te Liempde met Helena Maria van Rixtel, d.v. Joannes en
van Joanna Maria van Bakel, geb. 12-9-1896 te Oirschot
kinderen (allen te Best):
Josephus Cornelis, geb. 24-6-1917
Jan
Willem
Marinus
Henricus
423. WILHELMUS FRANCISCUS VAN KRONENBURG
z.v. Cornelius en van Henrica van de Sande
geb. 11-4-1888
overleden 1-2-1962

- trouwt 4-5-1926 te Gemert met Maria Hendrica van de Ven, geb. 6-4-1891
kinderen:
Cornelis Hendrik Gerardus, geb. 15-7-1927
Henricus Petrus Johannes, geb. 28-9-1931
424. WILHELMUS GISBERTI \T CROONENBORCH
trouwt Joanna Joannis Hoppenbrouwers
425. WILHELMUS GIJSBERTUS VAN CROONENTURGH
trouwt Anna Johannis Thijssen
426. WILHLLMUS GIJSBERT VAN CROONENBORCI1
geb. 1671 te Verrenhest
trouwt 7-7-1697 te Best met Elisabeth Gerrits van de Laeck,
geb. 1675
kinderen:
Gijsberti, ged. 30-4-1698
Petrus, ged. 10-1-1700
Adrianus, ged. 25-2-1701
427. WILLFMIJN HENDRICK VAN CROONENBORGH
trouwt 2-6-1732 te Best met Hendrick Adriaen Mercks
428. WILHELMUS JOHANNES VAN CROONENBORGH
trouwt 28-1-1742 te Oirschot met Johanna Maria Corstiaan Hou-
braken
kind:
Christina Wilhelmina, ged. 27-1-1743
429. WILHELMUS JOSITIMS VAN KRONINBURG
geb. 26-12-1783 te Best
trouwt 30-5-1810 te Eindhoven met Maria Catharina de Natris
430. WILHELMINA NICOLU VAN CRONEXBURG
d.v. Nicolaas Peter en van Helena Vriens
geb. 3-3-1777 te Oirschot
trouwt 30-5-1802 te Oirschot met Arnoldus Laurentius van Leuven,
geb. 2-12-1777 te Oirschot
431. WILLEM PAULUS VAN KROONENTURG
z.v. Paulus en van Johanna Maria de Rooy
geb. 26-12-1783 te Best
overleden 11-9-1858 te St.-Oedenrode
trouwt 9-9-1804 te Oirschot met Adriana wilhelmina van Oirschot,
geh. 1780 te Boxtel
kinderen (allen te Best):
Wilhelmina, geb. 1-11-1804
Pierre, geb. 1807
Anna Maria, geb. 7-3-1808
Petrus, geb. 28-4-1810
Adriana, geb. 22-2-1813
Paulus, geb. 2-4-1817

432. WILHELMINA PAULISSE VAN CROONENBURG
d.v. Paulus Willem en van Joanna Maria Joseph van Rooy
geb. 3-1-1781 te Best
trouwt 4-9-1803 te Best met Peter Goorts van de Loo
hertrouwt 26-1-1817 te Oirschot met Franciscus van Kemenade,
z.v. Peter en van Arnolda Vergete, ged. 26-12-1787 te Oirschot

Jaren van onderzoek zijn vastgelegd in de nu afgesloten reeks "Echt-paren van Croonenburg". Deze reeks begon in Campinia nummer 15, de oktoberaflevering uit 1974. In de tussenliggende zes jaren heeft de heer van Cronenburg echter nog meerdere gegevens verzameld met betrekking tot dit geslacht. Zoals in het voorwoord tot de reeks is gezegd, bezit de samensteller vele foto's, tekeningen en een groot aantal copieën van oude akten en protokollen met betrekking tot de familie Van Cronenburg. Hij is gaarne bereid belangstellenden nadere informatie daarover te verstrekken. Inmiddels beschikt het streekarchief over een groot aantal aanvullingen op de gepubliceerde genealogie. Deze aanvullingen zullen niet in Campinia verschijnen, doch zijn beschikbaar voor belangstellenden.

De redactie.

2. Genealogische gegevens omtrent een geslacht SMETSERS vanaf circa 1620
door W. Smetsers, Gastendonkstraat 35, 5961 JW Horst, tel. 04709 nr. 1237-

De gegevens zijn ontleend aan de Oirschotse doop- en trouwboeken. De samensteller is gaarne bereid nadere informatie over deze genealogie te verstrekken en stelt het op prijs wanneer anderen, die hem nader kunnen informeren dit ook doen. Hij dankt mevrouw M. van der Heijden-Bruning en de heer C. Scholten voor de door hen verleende medewerking.

- I. GODFFRIDUS
z.v. Jacobus
geb. circa 1620 te Oirschot
trouwt 1-2-1650 met Maria van Bilzen
kinderen
1. Mattheus, geb. vermoedelijk 1651
- II. MATTHEUS
z.v. Godefridus
geb. te Oirschot
trouwt vermoedelijk in 1678 met Barbara de Ruyter, d.v. walterus
kinderen:
1. Joannes, geb. 9-9-1677
2. wouterus, geb. 6-12-1679
3. walterus, geb. 28-11-1683

4. Jacobus, ged. 3-5-1685
5. Elizabeth, ged. 29-10-1687
6. Godefridus, ged. 27-2-1690
7. Walterus, ged. 22-10-1692
8. Henricus, ged. 24-4-1696
9. Joanna, ged. 24-10-1699

III. HENDRIK

z.v. Mattheus
geb. te Oirschot
trouwt 6-5-1714 met Adriaantje Aghels
hertrouwt 1-5-1735 met Anneke van Eld eren
kinderen:

1. Elizabeth, ged. 9-2-1715
2. Joannes, ged. 8-2-1716
3. Barbara, ged. 21-3-1718
4. Cornelia, ged. 17-4-1720
5. Michael, ged. 28-5-1721
6. Adrina, ged. 5-11-1722
7. Franciscus, ged. 24-11-1724
8. Wilhelmus, ged. 10-1-1728
9. Mattheus, ged. 17-6-1731
10. Arnoldus, ged. 24-2-1737
11. Mattheus, ged. 5-4-1739
12. Adrianus, ged. 18-2-1744
13. Maria, ged. 2-5-1746
14. Joannes, ged. 15-4-1750

IV. WILLEM

z.v. Hendrik
geb. te Oirschot
trouwt 28-6-1750 met Jennemary, d.v. Marten Verhoeven
kinderen:

1. Martina, ged. 24-4-1751
2. Adrianus, ged. 15-10-1752
3. Matthias, ged. 6-11-1755
4. Catharina, ged. 19-10-1757
5. Johanna Maria, ged. 26-5-1760
6. Henrica, ged. 1-12-1763
7. Johanna Maria, ged. 14-2-1766
8. Henricus, ged. 18-5-1770

HENRICUS

z.v. Willem
geb. te Oirschot
trouwt 3-9-1797 met Willemijn van Hout
hertrouwt 7-4-1799 met Adriaantje van de Broek
kinderen:

1. Joanna Maria, ged. 25-9-1798
2. Wilhelmus, ged. 24-1-1800
3. Wilhelmus, ged. 28-2-1801
4. Cornelia, ged. 12-1-1803

5. Adrianus, ged. 18-7-1805
6. Henricus, ged. 18-3-1808

VI. ADRIANUS

z.v. Henricus
geb. te Oirschot
trouwt 14-6-1835 met Petronella van de Linden
kinderen:

1. Johannes, geb. 17-12-1837
2. Hendrik, geb. 3-4-1841
3. Johannes, geb. 17-11-1846
4. Hendriena, geb. 17-11-1846

VII. HENDRIK

z.v. Adrianus
geb. te Oirschot
trouwt 17-5-1867 met Mechelina van de Schoot
kinderen:

1. Adrianus, geb. 17-3-1868
2. Andreas, geb. 10-4-1870
3. Petronella, geb. 25-10-1872
4. Cornelia, geb. 11-12-1874
5. Joannes, geb. 20-12-1876
6. Cornelis, geb. 16-8-1879
7. Wilhelmus, geb. 12-4-1882

VIII. CORNELIS

z.v. Henricus
geb. te Oirschot
trouwt in 1922 met Petronella Veraa, geb. te Oostelbeers
kinderen:

1. Mechelina, geb. 7-6-1923
2. Theodora, geb. 22-7-1924
3. Henricus, geb. 29-8-1925
4. Johanna, geb. 9-9-1926
5. Johannes, geb. 13-12-1927
6. Petronella, geb. 27-10-1929
7. Wilhelmus, geb. 11-11-1930
8. Adrianus, geb. 6-3-1932

IX. HENRICUS

z.v. Cornelis
geb. te Oostelbeers
trouwt 17-11-1946 met Josefina Hamers, geb. te Hilvarenbeek
kinderen:

1. Petronella, geb. 9-3-1948
2. Maria, geb. 3-5-1949
3. Cornelia, geb. 29-6-1951
4. Adrianus, geb. 26-4-1953
5. Theodora, geb. 14-7-1956
6. Josefina, geb. 22-4-1958

- X. ADRIANUS
z.v. Henricus
geb. te Oostelbeers
trouwt 11-2-1977 met Mieke Deenen, geboren te Oostelbeers
kinderen:
1. Josefina Maria, geb. 7-6-1978
2. Henrica Maria, geb. 25-6-1979

VIII. ONTDEKKINGEN IN HET OIRSCHOTSE ARCHIEF

door J. Uiten

TWEE ONBEKENDE PASTOORS

Het Oirschotse archief is voorzeker een goed viswater. Dezer dagen wierp ik een angel uit, haalde op en er zaten warempel twee grote vissen tegelijk aan. Eigenlijk geen vissen, maar vissers - van mensen - namelijk twee tot nog toe onbekende pastoors, burens, en wel van Valkenswaard en van Waalre.

Het opgediepte stuk was een afschrift van een verkoopcedulle van nagelaten goederen van de in 1611 overleden pastoor Ambrosius Franssen van Waalre. Een der executeurs was zijn collega van Valkenswaard, Wouter Aertssoen, tot nu toe alleen bekend als kapelaan aldaar onder Judocus Huybrechts (1). Hij zal dus zijn oude baas zijn opgevolgd, al blijft nog de vraag: wanneer.

Aan een rechtgeaard archivist dringt zich dan onmiddellijk de vraag op: Hoe komt dit stuk terecht in het Oirschotse archief? Het raadsel kon misschien worden opgelost, daar zich aan de achterzijde een nummer bevond (N.25"), geschreven met een karakteristieke hand. Inderdaad kwam even later een stuk boven water met een nummer, dat duidelijk van dezelfde hand was (N.31°) en daarna nog enkele soortgelijke nummers (N.59°, N.1°, N.49°). N.31° betrof dezelfde pastoor. Dit bleek een afschrift van een rekening - waarschijnlijk opgemaakt door de executeurs aan de hand van notities van de pastoor - van uitgaven door de pastoor noodgedwongen gedaan uit eigen zak ter zake van urgente reparaties en aanschaffingen voor de kerk. De bedoeling van deze rekening was klaarblijkelijk geweest het uitgegevene terug te vorderen van de tiendheffers, die nalatig gebleven waren in hun zorg voor de kerk.

Uit een vergelijking met de andere nummers werd duidelijk, dat zij betrekking hadden op een zekere Jan Jan Hendrickx, die in een omvangrijk proces verwickeld moet zijn geweest (2). Zijn naam wierp tevens enig licht op het verband, dat de waalrese stukken hadden met dit proces. Naast de pastoor van Valkenswaard was immers executeur Jan Hendrickx Gerits, waarschijnlijk de vader van de man, die partij was in het proces. Tot heden zijn te weinig stukken voor de dag gekomen om inzicht te geven in de zaak, waarover geprocedeerd werd. wat betreft de Valkenswaardse pastoor werd niet meer duidelijk dan hoven reeds is vermeld. Schutjes constateert, dat Judocus Huybrechts in 1597 nog pastoor was (3). Het pastoraat van Wouter Aertssoen kan

dus pas na die tijd zijn ingegaan.

De volgende pastoor, die Schutjes vermeldt, is Heeren, die met een onzekere voornaam (maar Wouter of walter werd ook geschreven Gualther(i)us en een W en een V werden ook wel door elkaar gebruikt) voorkomt van 1617 tot 1631. Schutjes zegt wel, dat hij waarschijnlijk in 1609 pastoor was, maar deze waarschijnlijkheid is nu wel verdwenen. Het einde van het pastoraat van Wouter Aertssoen zal dus liggen tussen 1611 en 1617.

Wat Waalre betreft wordt uit de rekening (N.31°) iets meer duidelijk. Behalve noodzakelijke uitgaven voor herstel aan het kerkgebouw worden daarin gedeclareerd uitgaven voor miswijn. Letterlijk luidt dit kapittel:

"Item omme te celebreren, wijn gehaelt ende dat geduerende coutuymelyck tien iaeren, voer elick iaer acht potten wijns, cost een pot achtien stuyvers ende somtijts twentich stuyvers, compt voer de tien iaeren twe ende suventich gulden."

Uit deze tekst lijkt men te moeten concluderen, dat Ambrosius Franssen 10 jaar pastoor geweest is in Waalre, maar ook niet langer. Schutjes geeft als zekere jaren van zijn voorganger, Bartholomeus Verasdonck, alleen 1588 en 1597 (4). Het pastoraat van Franssens opvolger, mr. Henricus Borchouts, laat Schutjes beginnen in 1612. Daarvoor was deze pastoor in Meerveldhoven en, omdat hij daar in 1612 werd opgevolgd, neemt Schutjes aan, dat hij ook in 1612 naar Waalre is gegaan. Maar het kan ook wel iets eerder geweest zijn, dus in 1611.

Het pastoraat van Ambrosius Franssen in Waalre vult dus precies een hiaat op en kan veilig gesteld worden op de jaren 1601 - 1611.

Noten:

1. L.H.C. Schutjes, Geschiedenis van het bisdom 's-Hertogenbosch, deel V, St.-Michielsgestel, 1876, blz. 778
2. Gezien het grote aantal nummers, dat minstens tot 59 toe loopt.
3. Zie noot 1.
4. Schutjes, a.w., blz. 867.

De aangehaalde stukken van het Oirschotse archief hebben de volgende voorlopige nummers:

N. 1° - 4889
N.25'; -4883
N.31° - 4888
N.49° - 4888
N.59° - 4887

IX. GEMEENTE BEST anno 1230.

CIJFERMATIGE BEWERKING VAN KADASTRALE GEGEVENS

door P.F.M. Rosier, Best

KADASTRALE REGISTRATIE

Toen na de val van Napoleon in Nederland koning Willem I (1813 - 840) de regering op zich nam, liet hij bij Koninklijk Besluit van 1828, staatsblad nr. 52, ten behoeve van de heffing van de grondbelasting de kadastrale dienst en de kadastrale boekhouding instellen, die de juiste registratie van akten, hypotheken en eigendomsbewijzen moest mogelijk maken. Hij voerde daarbij op zeer praktische wijze een werk door, dat voortvloede uit de algemene wetgeving, waarvan de aanzet door Napoleon begonnen was. Gezien de doelstelling, belastingheffing, kan de kadastrale boekhouding eigenlijk alleen gebruikt worden voor de bepaling van de grootte van de percelen en het vaststellen van de belastingplichtige der grondbelasting op wiens naam het perceel genoteerd staat. In de praktijk, zeker der laatste jaren, wordt de boekhouding veelal gebruikt als eigendomsregistratie, hoewel, zoals gezegd, daarvoor niet bedoeld.

Uit het volgende zal blijken, dat er ook nog andere gegevens uit te putten zijn, die naar de aard der gegevens, namelijk uit de jaren rond 1832, historische feiten duidelijk maken.

Opvallend is het, dat sinds de invoering van het kadaster - in de jaren tussen 1812 en 1830 - het systeem van registreren nauwelijks is gewijzigd. Het systeem is gebaseerd op de registratie van de percelen door middel van: kadastrale gemeente, sectie-letter en sectie-nummer, daarbij gebruik makend van leggerartikelen, waarop voor iedere belastingplichtige de aan hem toegeschreven percelen staan genoteerd. Deze methode wordt nog steeds gehanteerd met gebruikmaking van iets modernere middelen, maar is in feite onveranderd en daardoor voor de hendaagse onderzoeker of geïnteresseerde nog volledig toegankelijk.

In het volgende wordt gepoogd een aantal van de gegevens uit te diepen en te rangschikken.

ONGENUMMERDE OPPERVLAKKEN

Niet beschreven op eigenaar zoals in de leggers gebeurt - er was in die zin geen eigenaar - en dus ook niet rechtstreeks in de registers genoteerd en genummerd, zijn de gemeenschappelijke gronden zoals wegen, rivieren, beken en dergelijke. Voor de navolgende berekeningen en gegevensverwerking zijn deze gegevens met betrekking tot die gemeenschappelijke gronden, die wel bekend zijn, ook opgenomen en vervolgens op de algemene zin als hier toegepast verwerkt.

Men verwarre niet de ongenummerde percelen met de hierna te noemen onbelaste percelen.

Tabel 1

Gemeente Best 1830: ongenummerde oppervlakken

Sectie	Bunder	Ellen	Roeden	
A	7	84	01	6,32
B	46	31	39	37,35
C	25	87	64	20,86
D	18	38	30	14,81
E	25	63	06	20,66
Totaal	124	04	40	100

ONGEBOUWDE PERCELEN

Het eerste gegeven, dat uit de registers is getrokken en hierna is bewerkt, betreft het aantal van de onbebouwde - het kadaster spreekt van 'ongebouwde' - percelen.

Het is een totaalcijfer per sectie, dat op zich uiteraard betrekkelijk weinig zegt, aangezien er zeer grote en heel kleine percelen zijn, die allen een nummer krijgen.

De grote percelen kunnen wel meerdere hectaren of zoals in 1830 gezegd werd, bunder groot zijn, terwijl de kleinere ellen of roeden groot zijn (respectievelijk aren en centiaren).

Het totaal aantal percelen zegt dus nog niets over de totaalgrootte der sectie.

Tabel 2

Gemeente Best 1830: aantal percelen ongebouwd

Sectie	Aantal percelen	
A	747	18,2
B	850	20,9
C	489	11,9
D	1323	32,3
E	685	16,7
Totaal	4094	100

Betrekt men bij het aantal (onbebouwde) percelen ook het oppervlak van die diverse percelen, dan krijgt men per sectie een absoluut getal, dat het totale oppervlak van de gehele sectie aangeeft. Er blijkt tevens uit, dat de secties onderling nogal in grootte verschillen.

Berekent men het gemiddelde oppervlak van de diverse percelen in iedere sectie, dan blijken ook deze gemiddelden grote verschillen te vertonen. Nemen we de kaart erbij om te zien, waar de secties liggen, dan blijkt dat in de secties B en C belangrijk veel en grote percelen (heide) voorkomen, die uiteraard het gemiddelde sterk beïnvloeden.

Een groot aantal percelen per sectie, zoals in D, met een klein gemiddelde per kavel, zou wel eens kunnen duiden op langdurig gebruikte en daardoor veelvuldig heringedeelde grond. Sectie D is de buurtschap Aarle.

Tabel 3

Gemeente Best 1830: totaal oppervlak ongebouwd

Sectie	Oppervlak		Gemiddeld oppervlak per perceel	
	b.	r. e.	b.	r. e.
A	474.69.22	13,48	63.54	
B	1017.71.01	28,34	1.19.74	
C	1050.25.42	29,83	2.14.77	
D	586.72.00	16,66	44.35	
E	386.70.27	11,69	56.45	
Totaal	3516.07.92	100		

GEBOUWDE PERCELEN

Een tweede gegeven dat te gebruiken is, betreft het aantal percelen 'gebouwd', zoals de oude registers vermelden, dus de percelen waarop een huis, kerk, boerderij of dergelijke is gebouwd. Ook dit is weer een absoluut gegeven.

De gegevens wijzen op de plaats van de bebouwing: Dorp (sectie E) en Aarle (sectie D) tegenover de Vleut of Verrenbest (sectie B). Spreekt men momenteel over de Vleut, dan valt het gebied waar de bebouwing aanwezig is ook gedeeltelijk in (de oude) sectie A.

Tabel 4

Gemeente Best 1830: aantal percelen gebouwd

Sectie	Aantal huizen	Andere gebouwen	Totaal
A	30		30
B	78	2	80
C	23		23
D	79		80
E	160	10	170
Totaal	370		383

Naar aanleiding van de uitkomsten der tellingen zou men kunnen denken:

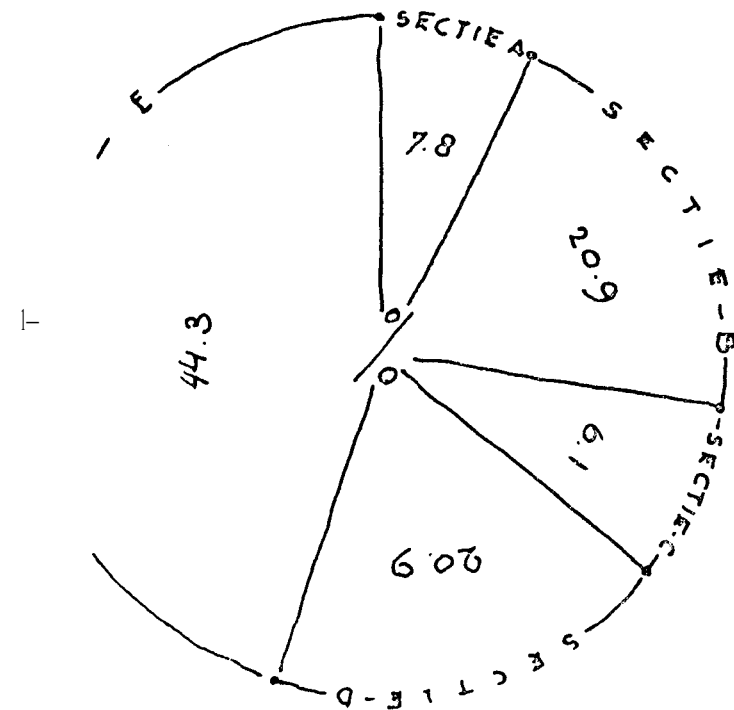
één aan veel minder dichte bebouwing van de Vleut dan van Aarle; af aan een zeer gespreide bewoning van het oostelijk deel en wel over Naastenheest en de Vleut;

Cif aan het feit, dat de belangrijkste bevolkingsconcentratie zich bevond ten westen van de weg van Den Bosch naar Findhoven en het oosten veel minder van belang was.

Waarschijnlijk is er wel sprake van een combinatie van deze factoren en speelt hierbij de oriëntatie ten opzichte van Oirschot of de nabijheid van de grens van het kwartier Kempenland een rol.

Figuur 1

Aantal percelen gebouwd anno 1830: 383

Ook van de gebouwde percelen is uiteraard een totaal oppervlak te berekenen, zowel als de gemiddelde perceelsgrootte. Opvallend is, dat, hoewel de gemiddelde oppervlakte van de percelen in sectie E nagenoeg het laagste is, het totaal oppervlak verreweg het grootste is.

Het blijkt dus dat sectie F, grofweg gezegd het dorp, dus zeker in vergelijking tot de andere secties dicht is bebouwd.

Tabel 5

Gemeente Best 1830: totaal oppervlak gebouwd

Sectie	Oppervlak		%	Gemiddeld oppervlak per perceel	
	b.	r. e.		b.	r. e.
A	2.12.60		10,51	70.09	
B	3.70.68		18,22	46.33	
C	1.61.64		7,95	70.27	
D	4.83.93		23,76	60.05	
E	8.05.70		39,56	47.37	
Totaal	20.34.55		100		

(wordt vervolgd)

X. EEN OIRSCHOTSE PRIMUS: ARNOUD VAN HEUMEN

(door J. Lijten)

Evengoed als Tilburg heeft Oirschot zijn primus van Leuven gehad, maar Oirschot heeft er niet zoveel tam-tam over gemaakt. Ten minste later niet meer. In de tijd van het gebeuren zelf is hij echter glorieus gehuldigd door de Oirschotse gemeenschap.

Overigens had Oirschot evenals Tilburg al eeuwen eerder een primus gehad, namelijk Balthasar van Vlierden in 1498 (1). Daarnaast hebben nog verscheidene plaatsen in onze omgeving de eer van een primus gehad (2).

Omdat we van de huldinging van de tweede Oirschotse primus een vrij volledig en geanimeerd verslag bezitten, meenden wij 11 dit niet te mogen onthouden.

Eerst echter iets over de Leuvense primus in het algemeen, want zonder deze achtergronden zou het verhaal voor velen niet begrijpelijk zijn.

Aan de Leuvense universiteit, gesticht in 1425 (3), begonnen, zoals ook aan de andere hogescholen, alle studenten met een tweejarige voorbereidende studie aan de faculteit der artes of filosofie, waar vooral logica, physica en metaphysica werden gedoceerd. Pas na beëindiging van deze studie had men toegang tot een der hogere faculteiten, die der theologie, rechten - burgerlijk of kerkelijk - of medicijnen; ook waren er studenten, die na deze artes-studie de universiteit verlieten, zij werden dan als volledig bevoegd onderwijzer beschouwd. De eerste twee jaren universitaire studie waren dus voor alle richtingen gelijk, zij werden besloten met een groot eindexamen, waarbij zoals in heel deze opleiding het wedstrijd karakter een grote rol speelde. De studenten van de artes waren ondergebracht in verschillende colleges, een soort studiehuisen onder leiding van enkele docenten, waar ook een groot gedeelte van de opleiding werd verzorgd. De meeste studenten uit wat nu Noord-Brabant is, waren op het

college of pedagogie "het Vercken" (4). De strijd om de eerste plaats (primus) bij het grote eindexamen was niet alleen een zaak van de studenten afzonderlijk, maar ook van de verschillende pedagogieën onderling.

Als de primus bekend was, werd hij dan ook door zijn professoren en medestudenten zegevierend naar hun pedagogie teruggebracht. Het was dan drie dagen groot feest in Leuven.

Ook in zijn geboorteplaats werd de primus, veelal in gezelschap van de docenten van zijn pedagogie en vele medestudenten, vooral degenen, die uit dezelfde omgeving kwamen, gefêteerd en gewoonlijk werd hem een herinneringsgeschenk aangeboden.

Ook in Oirschot zien we, dat de huldinging van de primus als een nationale zaak werd beschouwd.

In de vergadering der regenten van zondag, 7 augustus 1796 (5) werd door drossaard J. Steyvers een brief voorgelezen, door de regent van de pedagogie "het Vercken" gericht aan de weduwe Anna Maria van Heumen-Verhoeven, om haar mee te delen, dat op 4 augustus haar jongste zoon Arnoud tot primus van Leuven was uitgeroepen. Na haar plechtig te hebben gelukgewenst, nodigde de regent haar uit om in Leuven dit heuglijke feit met een - vanwege de tijdsomstandigheden eenvoudig - "feestje met een goed hart" te komen vieren.

Uit de besluiten, genomen naar aanleiding van deze brief, blijkt voldoende, dat de Oirschotse bestuurders onder de indruk waren. Men besloot de brief "tot een altijddurende gedagtenis in 't resolutieboek met honorabele mentie te doen registreren" en om na afloop der vergadering met heel "de municipaliteit en corps" de moeder van de primus te gaan feliciteren. Zij zal hen allen goed bekend zijn geweest, want haar nog niet zo lang overleden man had jarenlang deel uitgemaakt van het dorpsbestuur, waarin op dat moment nog twee van Heumens zitting hadden. Een speciale vergadering werd vastgesteld voor dinsdag daarop en om dan beslagen ten ijs te komen, werd opdracht gegeven aan drossaard J. Steyvers en J. van Heumen, om de volgende dag naar Tilburg te gaan en zich op de hoogte te stellen, hoe men daar inder tijd de primus had ingehaald (6).

In de vergadering van dinsdag, 9 augustus, werd inderdaad de plechtigheid grondig geregeld (7). Men was zich bewust, dat bij zo'n plechtige intocht met Leuvense professoren en studenten erbij het dorp goed moest ogen en daarom moesten op de eerste plaats langs de route en op de markt alle mest- en andere hopen en mogelijke obstakels worden geruimd. Verder zou de markt worden geschoffeld en geharkt en de houten stellages onder de ronde linde en de pomp worden opgeknapt. Voor deze en de volgende onderdelen van de organisatie werden telkens een of twee leden van de municipaliteit (gemeentebestuur) aangewezen als verantwoordelijke personen.

Er werd afgesproken, "dat ten dage der in huldinging de regering en corps met hunne ministers (dienaren) en bodens, zo civile als criminele, zig zal bevinden op de limiten (grenzen) van deze jurisdictie aan 't Bers bruggetje, ten einde de primus aldaar in te wagten en den zelve door den mond van den secretaris (Jan Schouw, sedert 1781 secretaris) in naam van de municipaliteit te verwelkomen en geluk te

wensen". Er zou contact opgenomen worden met de hoofdlieden der gilden en schutterijen om de stoet luister bij te zetten. Voor de volgorde en route van de stoet, de maaltijd en het slot van het feest volgen we de letterlijke tekst van het resolutieboek.

"Vooraf eene bende musicanten op een wagen met zagt musiek waarop den primus op een wit vercierd paard en de professoren aan zijne regte en linke zijde, terwijl de filosofen die hem zulle gelieven te vergezellen hem voor en agter zullen escorteren. Daarop desselfs moeder en huysgezin in een koets met vier paarden, vervolgens desselfs familie en nabestaande te voet, te paard of in rytuygen, zo als zy zulks zulle goedvinden. Dan weder een bende musicante op een wagen met zwaar musiek. Hier op zulle volgen de stoelen der schepenen, gezworene, raden, de kerk en aimmeesters yder in zyn rang met der zelver ministeren, terwyl aan de regter en linken zyde van de schepenen de dorps bovens zig zulle bevinden; daarna zullen alle geestelijke zonder onderscheid volgen, te voet of te paard, zo als zy zulle goedvinden terwyl den train geslote zal worden door alle de gilden en schutterijen, welk train volgen en de primus geleyden zal door de volgende wegen, namelyk van de limieten af den naasten weg op 't dorp aan, door de Koestraat, de Markt over, op de Nieuwstraat in, vervolgens achter de roomse kerk om (op de hoek van de Nieuwstraat en Gasthuisstraat; de tuinmuur is nog een restant ervan) over den Bagijnshof (het Groot Bagijnshof of Amelryck Bootsgasthuis, waar nu de brandweerkazerne is) op 't huys genaamt den **Beyaart (= Gast-** huisstraat - St.-Jorisstraat) en zo vervolgens op L. Spapen, **dan de** Bestsestraat door (de tegenwoordige Rijksluisstraat in de richting Markt), lings af de Mblestraat in agter de boterkerk om, de markt op, ront om den ronden lindeboom en zo vervolgens na 't huys van zijne moeder, terwyl men zorgen zal dat op de voornoemden) wegen en straten differente eerbogen gezet worden als drie in de Koestraat, eene voor 't raadhuis, drie in de Nieuwstraat, drie in de straat agter de roomsche kerk om, twee in de Bestsestraat en eindelyk nog twee op 't Marktveld, terwyl besloten is dat by eene te doenen publicatie tot voorkoming van allerly ongelukken, 't schieten met geweer als andersints zal verboden worden. Verder dat langst de voornoemde) wegen en straten van gemeentenswegen zullen gezet worden jonge groene denneboomtjes, ter bezorging van welke gecomitteerd is den burger municipaal J.L. van Collenberg en tot 't zetten van dezelve alsmede tot de plaatsing der eerebogen den drossard J. Steyvers met de leeden municipaal E. Snellaars, J. de Croon en J. van Heume, terwyl besloten is om de liefhebbers der musiek alhier te versoeken, dat zy van hunne zyde zo veele musicanten voor de twe genoemde bendens zig gelieven aan te schaffen, als zy nodig zullen oordelen te behoren. Verder dat by een publicatie alle ingezetenen zulle verzogt worden am tot viering van dit plegtig feest des avonds hunne huuze te allumeren en te decoreren, terwyl de municipaliteit van hunne zyde zulks aan 't raadhuis doen zal en daar zy 't voorts raadzaam oordelen zal. Wyders kwam in consideratie 't geeven van een maaltijd ter eere van den primus, en om daar op te nodigen behalven den primus, zyne familie, de professoren en filosofen mitsgaders

de pastoors, predikant en capellanen van Oirschot benefens de municipaliteit met desselfs ministers, dan eer en altoorens dit te arres-teren werd geresolveert te committeren den drossard en J. van Heumen om vooraf met de moeder van den primus daar over te spreken en haare intentie deswegen te vernemen ten einde de vergadering op aanstaande zondag te dienen van bevind. Voorts om de plegtige vrolijkheid van dezen dag te sluyten met een bal, dan vermits men staande de vergadering, daar toe nog geen convenabele plaats wist en er eenige difficulteit over de kosten van dien wierd gemoveerd, is geresolveert te committeren de burgers E. Snellaars en Th. Heuvelmans ten einde na een convenabele plaats om te zien en de kosten van dien grosso modo te berekenen, om mede daarvan op aanstaande zondag te dienen van raport. Wyders dat aan den genoemden zeer geleerde heer Arn. van Heumen, in hoedanigheid als primus vermeld, vanwege de gemeente een geschenk tot gedagtenis zal worden gegeven, zynde de burgers municipaal Schellekens en de Croon gecomitteerd om de vergadering te dienen van hunne consideratien wat men in deze gevoeglyk zoude kunnen doen."

Tot slot van de vergadering werd nog gesproken over de kosten. Men rekende erop dat de diverse buurten de kosten van de door hen te bouwen erebogen zouden willen dragen, maar stelde wel van gemeentewege groen beschikbaar "'t geen aan dezelve zonder schade van de gemeente kan gefourneert worden, als bijvoorbeeld jonge masten en mastsparren, mits dezelve gekapt worden op plaatsen daar dezelve moete gedunt worden". Men bleef dus bij alle enthousiasme toch zuinig en praktisch.

Het verloop van de feestelijkheden wordt verder aan onze fantasie overgelaten, er is geen verslag van de gebeurtenissen achteraf, maar aan de hand van het program kunnen wij ze ons gemakkelijk voorstellen. Ook de datum van de huldiging wordt nergens vermeld.

In het uiterst korte verslag van de vergadering van zondag, 14 augustus, waar toch beslist zou moeten worden over de plaats van het bal en over de kosten, wordt met geen enkel woord over het feest gerept. Op de daaropvolgende vergadering van 17 augustus werd besloten "de primus te vereeren met een zilvere inktkoker", zeker een toepasselyk geschenk, wat ook wel in de lijn gelegen zal hebben van het algemeen gebruik. Het meest waarschynlyk lijkt, dat de huldiging kort hierna plaatsgehad heeft. De regenten zijn blykbaar tot 5 september op reces gegaan en het resolutieboek zwijgt verder hierover.

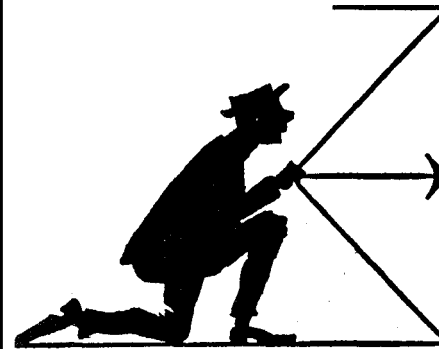
Rest ons nog een verdere levensbeschrijving van de Oirschotse primus. Hij keerde naar Leuven terug om theologie te studeren, echter niet lang, want 25 oktober 1797 werd de Leuvense universiteit door de Fransen uiteengejaagd. Met vele anderen vluchtte Arnoud van Heumen naar zijn vertrouwde omgeving, die nog niet onder Frans bestuur stond. Het waren gevluchte professoren van Leuven onder leiding van de Tilburgse primus Antonius van Gils, die op 1 januari 1798 een groot seminarie begonnen in 's-Hertogenbosch, spoedig overgeplaatst naar Herlaar in St.-Michielsgestel (8). Daar ging Arnoud van Heumen theologie studeren en tegelykertyd werd hij aangesteld als docent in de filosofie (9). Na zijn priesterwijding, in 1804, werd hij benoemd als kapelaan in St.-Michielsgestel, waar hij echter reeds op 13 juni

1805 op zeer jeugdige leeftijd stierf (10).

Noten:

1. L.H.C. Schutjes, De geschiedenis van het bisdom 's-Hertogenbosch, in 5 delen en 1 aanhangsel, St.-Michielsgestel, 1870 - 1881, deel I, blz. 364.
2. Schutjes, a.w., deel I, blz. 360 e.v..
3. Schutjes, a.w., deel I, blz. 360 e.v..
4. Balthasar van Vlierden echter was op de pedagogie "de Valck", zie Schutjes, a.w., deel I, blz. 364.
5. Oirschots resolutieboek 1792 - 1798, blz. 372.
6. Antonius van Gils uit Tilburg was in 1779 tot primus uitgeroepen; zie Schutjes, a.w. deel I, blz. 365.
7. Oirschots resolutieboek 1792 - 1798, blz. 375-381.
8. Schutjes, a.w., deel II, blz. 186.
9. Schutjes, a.w., deel II, blz. 200.
10. Schutjes, a.w., deel V, blz. 80.

GOED GESCHOTF..N

de eetegaat

ambt

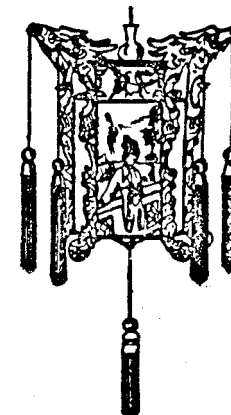
Nieuwstraat 8, Tel. (4997)1391

VOOR AL UW FOTOWERK EN
FOTOBENODIGDHEDEN

Indischp eo

Mug Chow

星洲溜樓

Kom eens lekker eten

met Uw hele gezin!

U kunt ook bestellen

en zelf ophalen.

Markt, 15 OIRSCHOT

Tel. 2299

C **AMPINIA**

DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKARCHIVARIAAT

NOORD-KEMPENLAND

10e JAARGANG

JANUARI 1981

NR. 40

Copyright: Streekarchivariaat Noord-Kempenland

Toestemming tot overname van artikelen of gedeelten daaruit dient U schriftelijk aan te vragen bij de redactie.

Redactie: FI. Mij land, streekarchivaris
J. Suijkerbuijk, assistent-archivaris

Redactie-adres: Torenstraat 1, 5688 All Oirschot
Postbus 11, 5688 ZG Oirschot
Tel. 04997 - 2828 - toestel 33

De auteurs van de gesigeneerde artikelen zijn verantwoordelijk voor de inhoud daarvan. De niet-gesigeneerde artikelen zijn samengesteld door de medewerkers van het streekarchivariaat.

Lay-out en typewerk: C. Aarts-Keesom

Offset: H. Tempelaars

De prijs voor een abonnement bedraagt f 16,-- per jaar, bij vooruitbetaling te voldoen op postgirorekening 10.69.032 van de gemeente Oirschot onder vermelding van: Campinia.

De prijs van losse nummers is f 4,-- per stuk. Ook nummers van afgesloten jaargangen zijn in beperkte aantallen voorradig. Een jaargang begint op 1 april.

Indien opzegging niet schriftelijk is medegedeeld voor het begin van het nieuwe kalenderjaar, wordt het abonnement automatisch verlengd.

WOORD VOORAF

Geachte abonnee,

liet voor U liggende nummer van Campinia, geachte lezer, is alweer de laatste aflevering van de tiende jaargang. Een jaargang waarin de geschiedenis van Oirschot en Best centraal stond, vanwege de heide jubilea die in het Oirschotse Jubeljaar werden gevierd.

Deze aflevering staat aan het begin van het jaar 1981. Reden om U, trouwe lezers, een gelukkig en voorspoedig jaar toe te wensen. Wij hopen, dat Campinia ook dit jaar Uw aandacht zal blijven vragen. Even een blik vooruit. Vermoedelijk eind 1981 zal de index op de jaargangen VI tot en met X van Campinia worden uitgegeven. De huidige materiaal- en drukkosten maken het echter onmogelijk om onze lezers deze index gratis aan te bieden, zoals vijf jaar geleden wel is gebeurd met de index over de eerste vijf jaargangen. Wij zullen U zo spoedig mogelijk informeren over de omvang, de prijs en de wijze van bestellen van deze index.

De bovengenoemde kosten zijn ook debet aan een noodzakelijke verhoging van de abonnementsprijs van Campinia. Deze prijs is sinds 1977 gelijk gebleven. De drukkosten en personele lasten zijn echter intussen dusdanig gestegen, dat het exploitatietekort op Campinia onverantwoord hoog is geworden. De abonnementsprijs wordt met ingang van 1 april 1981 verhoogd tot f 16,00 per jaar. Wij hopen, dat deze prijsaanpassing voor 1_1 geen reden hoeft te zijn om de band met Campinia te verbreken.

De redactie.

I. HISTORISCHE GEGEVENS OVER DE SINT-LAMBERTUS-PAROCHIE EN DE MARIA-KAPEL TE MEERVELDHOVEN

door A. van Run

(vervolg)

DE HEROPRICHTING VAN DE PAROCHIE MEERVELDHOVEN 1859

De argumenten, die vroeger steeds waren aangevoerd, om te bewerken, dat Meerveldhoven zijn eigen-kerk-aspiraties opgaf, zijn in de vijftiger jaren van de 19e eeuw weer aangevoerd, echter nu om Meerveldhoven weer tot een zelfstandige parochie te maken. Dat deze argumenten nu zo hebben gewerkt, is grotendeels te wijten (of te danken) aan het reglement voor de verdeling van de kerkdiensten, de inkomens en de lasten tussen Meerveldhoven en Zeelst, zoals dat in 1803 door Vicaris Van Alphen is opgesteld en ingevoerd.

In 1853 was de kerkelijke hiërarchie in Nederland weer hersteld en was Johannes Zwijsen benoemd tot bisschop van Utrecht en tot apostolisch administrator van het bisdom Den Bosch. Ten dienste van de bisschop heeft pastoor J. Vervoort van Zeelst in 1855 een memorandum opgesteld, waarin hij een opsomming geeft van alle goede redenen om Meerveldhoven weer tot zelfstandige parochie te maken. Men zal veel van de oude argumenten herkennen (bisschoppelijk archief Den Bosch, map Meerveldhoven):

Bemerking over Meerveldhoven met Zeelst verenigd.

Voor de Munstersche Vrede was Mereveldhoven een parochie op zich zelve met een parochiekerk aan den H. Lambertus als patroon toegeweid, en een lieve Vrouwe kapel.

Ten tijde der reformatie zijn beide deze kerken verlaten, en er is een schuurkerk gebouwd, de kapel afgebroken, en de parochiekerk **grootelijks** vervallen.

Deze parochiekerk is in 1795 in December weder betrokken en gebruikt voor de godsdienstoeffening tot den 20 February 1803 wanneer dezelve bij gebrek van onderhoud is ingestort.

Hier op is in 1803 een fraay nieuwe kapel gebouwd te groot voor de parochie mede tot gerief voor den toeloop der pelgrims en dienende voor parochiekerk.

Mereveldhoven ten tijde der onlusten van dien tijd, beroofd van hare inkomsten tiende en niet in staat zijnde een eigen herder meer te onderhouden, is door den pastoor van Zeelst bediend geweest, en tot heden toe vereenigd gebleven tot groot nadeel en ongerief van de ingezetenen.

Te Zeelst kan Sondags maar in een mis instructie gegeven worden voor een parochie van 900 communicanten zonder Mereveldhoven.

Op de Lieve Vrouwe dagen te vieren, kerkwijding enz. een vroegmis te Zeelst, het overige te Mereveldhoven, dan moeten die van Zeelst een Bartier verder naar Mereveldhoven te kerke gaan, het geen moeylijk is vooral bij wintertijd door ongebaande sneeuwwegen en veroorzaakt, dat zij niet meer te kerke gaan dan volstrekt de praecepto is.

Op de Zon en feestdagen moet een hiegtvader het volk aan den hiegt-

INHOUD

I.	Historische gegevens over de Sint-Lambertus-parochie en de Mariakapel te Meerveldhoven (vervolg) door A. van Run	140
II.	De vrijwillige rechtspraak in de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem (vervolg)	152
III.	Bezittingen van een persoon in de 17e eeuw	157
IV.	Bestse toponiemen De oudste vermeldingen uit het verpondingsregister van Naastenbest (circa 1660) (vervolg)	159
V.	Lijst van woningen te Zeelst in de 18e eeuw VII. Biese Cuijle en Ackereijnde	166
VI.	Oirschotse mensen over Oirschot Landjuweel door Toke van de Ven-Lommers	171
VII.	Kwartierstaat Van Cuijck door N.J.M. van Cuijck te Oirschot	173
VIII.	Het grafschrift van Peter van Andel door J. Lijten	188
IX.	Gemeente Best anno 1830 Cijfermatige bewerking van kadastrale gegevens (vervolg en slot) door P.F.M. Rosier, Best	191
X.	Een 'historische ontmoeting' 1. De akte aangaande de lossing der halve heerlijkheid Oirschot van 24 november 1614 door J. Lijten	195

stoel onafgewerkt laten zitten, om naar Mereveldhoven te gaan celebreren.

Op alle Woensdagen en Zaturdagen en twee volle octaven van Onze Lieve Vrouw alle diensten te Mereveldhoven, en alle eerste Zondagen van de maand het lof, dan moet de kerk te Zoelst gesloten blijven.

Hier bij komt nu nog de noodzakelijkheid om de kerk van Zeelst te zullen moeten vergrooten om Mereveldhoven, welke bij afscheiding nog al eenige jaren onveranderd kan gebruikt worden.

Daar nu Mereveldhoven een goede kerk heeft en weinig reparatie en inwendig rijkelijk voorzien is en ruim 200 zielen telt en aan inkomsten 400 gl. zal kunnen rekenen, zoo schijnt, dat, indien het land 400 voor een pastoor geeft, en de tiendheffers een pastorij of daar toe bijdragen, en in geval van nood of ophouding van tractement den pastoor ondersteunen, gelijk zij zeggen, dat zij zullen doen; dat het zeer wel zou kunnen gevonden worden, om van Mereveldhoven een als voorheen parochie op zich zelve te maken, en van Zeelst af te scheiden.

De tiendheffers hebben de tiend afgekogt en de kooppenningen bijna afgelost; wanneer nu de hoop voorbij gaat om een pastoor te krijgen dan houden zij op de tiende te heffen en gaat de fons verloren, om later ooit tot een pastorij te kunnen contribueren.

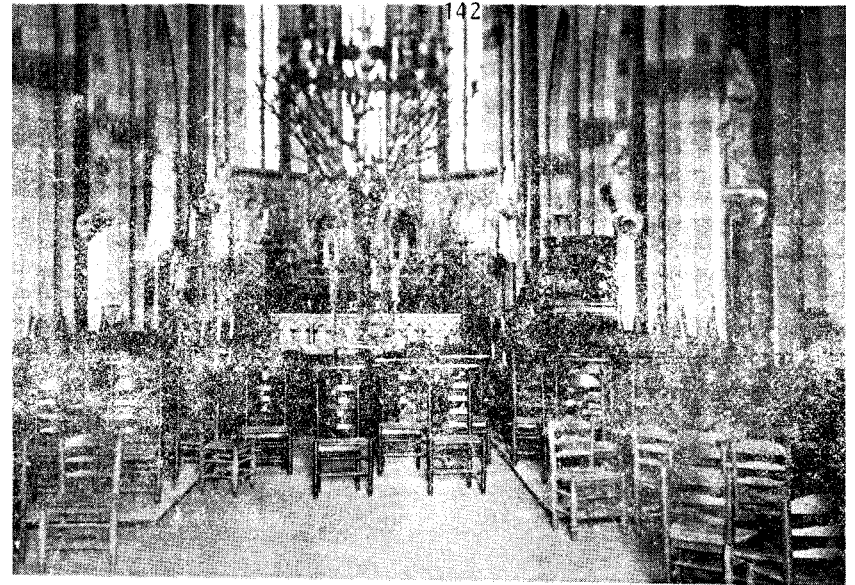
Wanneer te Mereveldhoven een Pastoor komt die den tijd neemt en zin heeft om de devotie tot de IE Maagd aan te moedigen, dan kan daar een heerlijk bestaan komen, want het volk is er zeer voor genegen. De pastorij van Zeelst zal door de scheiding van bestaan niet verbeterd worden, maar ook niet bedorven; de helft van den offer 40 A 50 gl. s'jaars, welk Zeelst zal moeten missen, kan uit iets anders gevonden worden. En in alle geval dit gemis weegt op tegen den last die bij afscheiding verminderd, en welke last zeer gevoelig wordt, wanneer de hooge jaren aankomen waar van een pastoor van 60 die een kapellaan heeft van 66 jaren bij ondervinding spreken kan.

Deze bemerkingen rechtzinnig opgemaakt verdienen nader overweging om naar goedvinding daar mede te handelen.

Om de vereeniging zijn er dikwijls veele moeyelijkheden ontstaan tusschen beide parochien, zoo dat zij met veel voorzigtigheid moeten behandeld worden, om de vrede te bewaren, waar van blijken op de Pastorij, en aantekeningen in de archieven van het bisdom getuigen; door de scheiding zou de gelegenheid van twist geheel worden weggenomen en daarom is de afscheiding voor beide Parochien aangenaam, nuttig, ja noodzakelijk als het mogelijk is.

Aldus de mening van pastoor Vervoort.

De datering van dit memorandum volgt uit de leeftijdsopgave door pastoor Vervoort, die geboren was op 24-10-1795. Welke tiende in het memorandum precies wordt bedoeld is niet zeker. Op het grondgebied van Zeelst en deels ook nog op dat van Meerveldhoven werden door de Domeinen o.a. de tienden van het convent van Hooidonk en van het convent van Binderen geheven, terwijl particuliere tiendheffers o.a. de Jegertiende bezaten. Deze laatste tiende werd op 26-8-1858 voor de som van f 3.000,-- door Emanuel Robinet, te Hasselt, overgedragen

Afb. 7 Het inwendige van de nieuwe kerk tussen 1901 en 1908

aan Jan Baselmans en Arnoldus van der Paren, heide te Meerveldhoven woonachtig. Het is mogelijk, dat deze personen uit de opbrengst van deze tiende hebben bijgedragen aan de bouw van de pastorie te Meerveldhoven in de jaren 1858-1859.

Veel informatie over de besluitvorming, die tot de heroprichting van de parochie Meerveldhoven heeft geleid, hebben we niet, mede omdat pastoor Vervoort geen memoriaal in het parochiearchief van Zeelst heeft achtergelaten. Via Mgr. Zwijsen werd door het kerkbestuur op 23-8-1857 een verzoekschrift ingediend bij de regering, om voor de te benoemen pastoor van Meerveldhoven de rijksjaarwedde van f 400,-- te verkrijgen. Hierop werd bij koninklijk besluit van 3-5-1858 goedgunstig beschikt (parochiearchief Meerveldhoven). Het pastoraat van Meerveldhoven is door Mgr. Zwijsen eerst aangeboden aan de priester Judocus Smits, de lastige oprichter van het dagblad De Tijd (mededeling van Dr. J. Peijnenburg, archivaris bisdom Den Bosch), doch uiteindelijk werd tot pastoor benoemd Adrianus van Sleuwen, geboren te Dinther 11-9-1811, tevoren kapellaan te Schijn-del. Zijn pastoraat te Meerveldhoven ging in op 1-7-1859 en duurde tot zijn dood op 26-8-1872.

Door de goede zorgen van pastoor Vervoort en kapellaan Van Roosmalen van Zeelst was er vlak achter de kapel een stukje grond bijgekocht, dat grensde aan het perceel nr. 157 (notariële akte 30-1-1858, parochiearchief Meerveldhoven).

Dit perceel en het nieuw verworven stuk waren samen groot 39 roeden 30 el (let wel: deze roede is gelijk aan 100 vierkante meter, in tegenstelling tot de roede, die vóór 1810 werd gebruikt, welke roede gelijk was aan 33 1/3 vierkante meter). Op dit stuk grond werd nu vlak achter de kapel de nieuwe pastorie gebouwd. Pastoor Van Sleeuwen getuigt in zijn memoriaal, dat het een zeer schoon gebouw was om te zien. Vele inwoners van het huidige Meerveldhoven zullen deze pastorie nog gekend hebben. Hij stond aan de Schoolstraat en werd pas in 1964 afgebroken. Na de bouw van de huidige pastorie in 1902-1903 heeft de oude nog dienst gedaan als kleuterschool tot 1936 en als woning tot 1954. Toen de Duitse troepen tijdens de oorlog 1940-1945 de huidige pastorie vorderden, heeft pastoor Van de Ven nog voor anderhalf jaar zijn intrek in deze oude pastorie moeten nemen. Het gebouw is op de luchtfoto uit 1923, afbeelding 13, goed te zien (zie volgende aflevering).

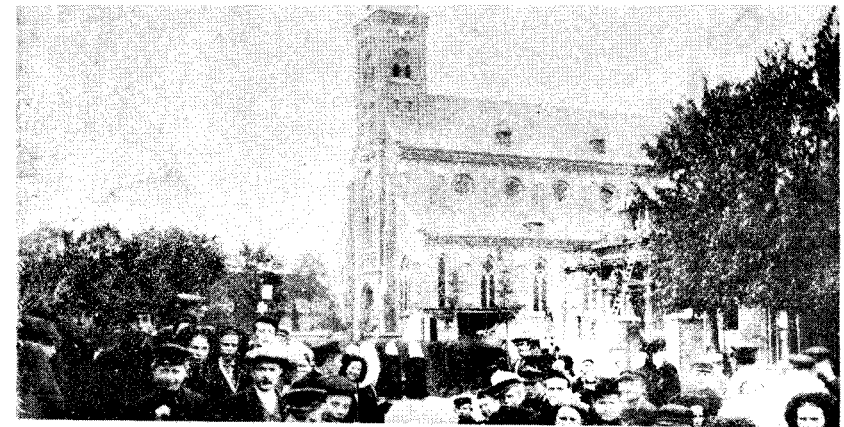
In augustus van het jaar 1859 besluit het nieuwe kerkbestuur van de parochie Meerveldhoven om nog een stuk grond van 21 roeden aan te kopen, dat grensde aan de pastorie. Pastoor Van Sleeuwen vroeg in december van datzelfde jaar toestemming om fruitbomen te kopen, en alhoewel hij op deze vraag van het bisdom geen ja en geen nee kreeg, is blijkens het kadaster het nieuw verworven stuk grond bestemd geworden tot boomgaard.

In de kapel werd door de pastoor ook nog in datzelfde jaar 1859 een kruisweg ingezegend, van welk feit hij in zijn memoriaal een plechtige in het latijn gestelde getuigenis geeft. "Op 21-12-1859", zo schrijft hij, "heb ik in de kerk van Meerveldhoven gezegend een groot houten kruis, 14 kleine houten kruisjes en 14 achter glas ingelijste afbeeldingen van de 14 kruiswegstaties. Deze zijn in de kerk opgehangen te beginnen aan de evangeliezijde, 7 links en 7 rechts, gezien vanaf de ingang van de kerk." Een andere aantekening, die de kapel betreft, is de mededeling in 1871, dat op 5 juli van dat jaar door Mgr. Deppen in de kerk van Meerveldhoven aan ongeveer 300 Personen het vormsel werd toegediend. Dit was mogelijk, omdat de kerk ruim genoeg was, schrijft de pastoor. Deze vermeldingen waren afkomstig uit de parochies van Meerveldhoven, Waalre, Oerle, Steensel, Knegsel, Veldhoven en Zeelst.

Overigens is pastoor Van Sleeuwen erg karig met mededelingen over de gang van zaken in de kapel. Over zijn problemen met de openbare orde rond de kapel, waarover we spraken in verband met de standplaats van de oude kapel, rept pastoor Van Sleeuwen met geen woord. In 1860 vermeldt hij, dat hij overeenkomstig de stukken, die gevoegd waren hij zijn aanstelling tot pastoor van Meerveldhoven, door tussenkomst van de pastoor van Zeelst van de tiendheffers aldaar jaarlijks nog een bedrag van f 100,-- krijgt uitgekeerd. Dit moeten dan de particuliere tiendheffers zijn, waarover we hiervoor al spraken, want de Domeinen hadden hun verplichtingen al in 1821 afgekocht. Een aantekening in de marge op deze plaats in het memoriaal door de opvolger van pastoor Van Sleeuwen zegt echter, dat ook de particuliere tiendheffers deze verplichting van de jaarlijkse f 100,-- hebben afgekocht met een obligatie ter grootte van f 3.300,-- à 31%, welke uitstond op de kerk van Zeelst, en een obligatie van f 200,-- á 3% ten laste van Jan

Louwers. De aantekeningen van de vergaderingen van het kerkbestuur betreffen verder nagenoeg alleen het indienen van de rekening en het afsluiten daarvan en de benoeming van steeds weer dezelfde personen in de functie van kerkmeester (zie lijst van kerkmeesters, Bijlage TV).

Onder het pastoraat van pastoor Van Sleeuwen veranderde er niet veel in Meerveldhoven. In 1860 had de pastoor 187 communicanten. Dit getal loopt op tot 214 in 1867 om daarna weer af te nemen tot 199 in 1872, zie afb. 14. Pastoor Adrianus van Sleeuwen heeft de parochie Meerveldhoven steeds alleen bediend. Hij stierf op 26-8-1872 en werd begraven op het oude kerkhof aan de Polkestraat. Na de ingebruikneming van het nieuwe kerkhof werd hij daar herbegraven. Zijn opvolger was pastoor Van Schendel.

Afb. 8 De nieuwe pastorie in aanbouw, 1902.

DE BOUW VAN DE EERSTE KERK ONDER PASTOOR VAN SCHENDEL

Petrus van Schendel was geboren te Zevenbergen op 16-2-1825. Vanaf 1851 was hij kapelaan geweest te Schijndel. Hij was pastoor te Meerveldhoven tot zijn dood op 9-1-1899.

Zijn aantekeningen over de vergaderingen van het kerkbestuur zijn zo mogelijk nog kariger dan die van zijn voorganger. Toch heeft er onder zijn pastoraat een aantal belangrijke gebeurtenissen plaatsgevonden te Meerveldhoven. Zo brandden in 1873 bijna alle huizen af, die in de onmiddellijke omgeving van de kapel stonden. Alleen de boerde-

rij van Baselmans, die vóór de kapel stond, de kavel zelf en de pastorie werden gespaard. De enige bron, waaruit we dit weten, is het kadaster, waaruit ook valt op te maken, dat in 1875 de afgebrande huizen weer door nieuwbouw waren vervangen. Van deze toen nieuw gebouwde huizen is er nog één over, Kapelstraat 23.

Hoewel de financiële positie van de parochie geleidelijk was verbeterd door het langzaam groeiende inwonertal en door de toeneming van het bezoek aan de kapel door bedevaartgangers (dit valt af te leiden uit de groeiende inkomsten uit de offerblokken) en er een kleine reserve was gekweekt door de belegging van geldbedragen, die in de loop der jaren aan de kapel waren geschonken, was de stand van zaken nu ook weer niet zodanig, dat de parochie zich de luxe kon permitteren van de bouw van een grotere kerk. Hierin is echter vrij plotseling een zodanige wijziging gekomen, dat pastoor Van Schendel op 1 oktober 1886 aan zijn bisschop Mgr. Godschalk schrijft, dat hij wel móet bouwen. De reden? We laten de pastoor zelf aan het woord (bisschoppelijk archief Den Bosch, map Meerveldhoven):

Monseigneur:

Ik acht mij verplicht Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid te melden dat ik waarschijnlijk als het ware genoodzaakt zal zijn, altijd natuurlijk onder goedkeuring van Mgr., eene nieuwe kapel te bouwen, en tevens mede te delen de omstandigheden die mij hiertoe geleid hebben en vooral de omstandigheid die mij nu als noopt. Sedert eenige jaren ben ik in correspondentie geweest met den Welfdelen Heer H.J. van Lanschot-van der Kun doordien zijn Welidelen mij 's jaarlijks f 15 overzendt ter celebrering van 's wekelijks des Zaterdagse eene zingende Mis voor zijne overleden Mevrouw. Bij eene dzer correspondenties nam ik de vrijheid zijne WelEdelen te schrijven dat de kapel te klein en tevens zo slecht werd, dat er geene middelen voor handen waren, dat de parochie maar 220 communicanten telde, die weinig of niets konden bijbrengen enz. enz. en ik had aan geen doofmans deur geklopt immers hij zond mij f 300 cadeau voor dezelve en heeft mij later als met vragen overstelpt aangaande derzelver toestand. Eindelijk 13 Sept. 86 krijg ik een brief van den volgende inhoud:

"Gaarne zal ik vernemen hoeveel eene ruime Kapel O.L.V. waardig zal kosten, om eens te beproeven of er gelegenheid is om de zaak tot stand te brengen. Bevinden zich ten uwen of Eindhoven ook solide architecten en aannemers voor het gebouw?"

Hierop heb ik mij, daar er hier of in de omtrek geene architecten zijn, gewend door bemiddeling van den WelEerw. Hordijk kapelaan van St. Jan, tot den Heer Hezemans van 's Bosch met verzoek mij opgave te willen doen, en deze opgave f 25 a 30/m tegelijk met een schetsje en platte grond heb ik zijn Welfdele opgezonden.

Als antwoord schreef mij zijn WelEdele 27 Sept. 86:

"Daar ik den Heer flezemans dikwijls spreek kan hij mij verder explicatie geven wanneer er besloten wordt tot herstel van de Kapel. Nu wenschte ik van 11 Eerw. te mogen vernemen of de f 15/m in het bezit der kerk" (vroeger als antwoord gegeven op deszelfs menigvuldige vra-

gen) "zullen aangewend worden tot het bouwen? in welk geval er nog f 10/m á f 15/m te kort zouden komen, waarvoor ik dan wel zal trachten te zorgen. Ik hoop of zoo dit liefde werk tot stand zal komen." Mijn antwoord is geweest dat deze f 15/m niet allen beschikbaar konden zijn en wel om twee redens.

- 1e. Dat er vele bezwaarde effecten onder zijn, en dat de geestelijke overheid verbiedt deze te vervreemden.
- 2e. Dat, wanneer de Kapel al hare inkomsten kwijt was, zij misschien bezwaarlijk zou kunnen bestaan mitsdien er telken jare zoo veel moet uitgekeerd worden voor het bestaan van de Pastoor, voor reparatie aan Kapel en Pastorij enz. enz. nogtans dat het kerkbestuur eenige onbezwaarde stukken, onder goedkeuring van Mgr., zou kunnen verkopen, nog eens aankloppen bij brave magt en wil hebbende menschen, en het alzoo spreekt voor f 15/m.

Afb. 9 Kerk en pastorie, najaar 1908 of voorjaar 1909.

Zie daar Monseigneur de geheele toedracht der zaak. Mogt het nu tot een gunstig resultaat komen, dan hoop en wensch ik dat Z.D.H.W. mijn Eerw. Assistent, dien ik niet moede hen, en hij mij, zoo ik meen, ook niet, niet zal verplaatsen, immers zijn Eerw. schijnt de zaak ernstig aan te trekken en zich wel opofferings en moeite er voor te willen getroosten, hetgeen mij zeer ten stade zou komen daar ik reeds naar de b2 ga, mijne krachten reeds afnemen en daarenboven nog geslagen ben met halve doofheid, welke, dunkt mij, eerder erger dan beter wordt.

De van Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid zeer nederige en gehoorzame onderdaan P. van Schendel, pastoor.

Meerveldhoven 1 October 1886.

Het antwoord van de bisschop op deze brief kennen wij niet. Het is zeker niet afwijzend geweest, want alreeds op 26 oktober 1886 schrijft pastoor Van Schendel een kort briefje naar de bisschop, waarin hij toestemming vraagt om buiten zijn gemeente te mogen collecteren voor de nieuwe kerk. Dat wordt hem toegestaan te doen hij kennissen en goede vrienden. In datzelfde korte briefje vermeldt pastoor Van Schendel, dat er al voor f 2.525,-- aan giften is ingetekend binnen zijn gemeente en dat dit bedrag wel zal stijgen tot f Verder was hem door een bejaard persoon bij testament een bedrag van f 1.000,-- toegezegd.

Er werd besloten om voor de bouw van de nieuwe kerk de grond aan te kopen, die gelegen was voor en naast de kapel en waarop de boerderij van de familie Baselmans stond. Zoals we al eerder zagen vormde deze grond met die, waarop de kapel stond, tesamen de vroegere Kapeldries. De eigenaar van de boerderij in 1886, Adriaan Baselmans, de jongste zoon van de reeds eerder vermelde Hendrik Baselmans, was toen 77 jaar oud. Eij was wel genegen om de boerderij te verkopen en kwam met het kerkbestuur een prijs van f 2.000,-- overeen. Te elfder ure verhoogde hij echter de prijs tot f 2.500,-- tot wanhoop van de pastoor, die daarna weer aan de bisschop moest vragen, of hij daarop mocht ingaan (bisschoppelijk archief Den Bosch, map Meerveldhoven):

Monseigneur,

Tot mijn diep leedwezen moet ik melden, dat de verkoper A. Bazelmans zoo onhandelbaar is dat hij inplaats van f 2000 nu f 2500 voor het onderstaande vordert, hetgeen na aftrek van f 600 als gift voor de te bouwen kerk blijft f 1900.

Sectie A nommer 159 huis, schuur en erf 6 aren 50 centiaren

160 tuin	7	▼	70
161 bakhuis			22
162 tuin	16	"	44

30 aren 82 centiaren.

Wil Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid hieraan zijne goedkeuring hechten? liet is als het ware onmisbaar en denk 's jaarlijks een gulden of 10 te maken door verhuring van een stuk van den aan te koopen grond.

Is bovenstaande tijding droevig, een tegenhanger is deze. De deken van Eindhoven heeft mij gezegd (doch sub rosa) dat Juffrouw van Acht uit Eindhoven duizend guldens zal geven, en dit wel gratis, tot de te bouwen nieuwe kerk.

Van Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid
zeer nederige en gehoorzame onderdanen
P. van Schendel Pastoor.
J. Bazelmans

Meereveldhoven 11 December 1886

Als pleister op de wonde kan pastoor Van Schendel echter al een week later melden, dat hij de toezegging van de heer Van Lanschot nu zwart op wit heeft (bisschonnelijk archief Den Bosch, map Meereveldhoven):

Monseigneur

Deze morgen heb ik een briefje op zegel en ondertekend ontvangen van den WelEd. Heer H.J. van Lanschot waarin hij verklaart drie en twintig duizend guldens te zullen bijdragen tot het bouwen eener nieuwe kerk te Meereveldhoven mits voldaan wordt aan de H. Missen. Dezen zijn als volgt:

- 1e. gedurende vijftig jaren een zingend maandstond voor Mevrouw.
- 2e. gedurende vijftig jaren twee zingende jaargetijden namelijk een voor mijnheer en een voor mevrouw. Moeten beginnen met de betrekking van de nieuwe kerk voor mevrouw en voor mijnheer indien hij nog leeft en zoo lang hij dan nog leeft ad intr.

Mag ik deze fundatie aannemen en als stipendium nemen voor ieder zingend maandstond f2 met inbegrip van koor en f3 voor ieder zingend jaargetijd met inbegrip van koor en zielboek gelijk altijd is toegestaan wanneer het er aan was.

Het overige aan te vragen zal weldra volgen.

De van Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid
zeer nederige en gehoorzame onderdaan
P. van Schendel Pastoor.

Meereveldhoven 19 December 1886.

Op 20 december krijgt de pastoor van de bisschop de machtiging, om de nieuwe prijs van Adriaan Baselmans te betalen en om de gift van de heer Van Lanschot te aanvaarden. Er zal die avond in de oude pastorie nog druk gerekend zijn, want reeds de volgende dag gaat er weer een brief naar de bisschop met een globale begroting van de kosten en een geraamde dekking daarvan.

De bouw van de kerk werd begroot op f 35.274,--, de kosten van de aankoop van de grond op f 2.020,--. Het kerkbestuur krijgt hierna toestemming voor de bouw van de nieuwe kerk, zodat op 28 december alreeds de overdracht van de boerderij van Adriaan Baselmans plaats heeft voor notaris De Wit. Met deze overdracht was de Kaneldries na 238 jaar weer geheel ten dienste van de parochie van Meereveldhoven gekomen en ze is dat gebleven tot op de huidige dag.

In zijn brief aan de bisschop van 20 oktober 1886 vermeldde pastoor Van Schendel, dat hij al enige jaren in correspondentie was geweest met de heer H.J. van Lanschot. Dat blijkt reeds vanaf 1883 te zijn ge-

weest. Mede door de opmerkingen van de pastoor in zijn brieven aan de heer Van Lanschot werd deze geïnteresseerd in het Maria-bede-
vaartsoord Meerveldhoven, hetgeen dus resulteerde in de schenking
van f 23.000,--. Toen in 1909 het gouden jubileum van de heroprich-
ting van de parochie werd gevierd, heeft de feestnredikant Barnar-
dus Verbakel, die van 1894 - 1897 kapelaan te Meerveldhoven was ge-
weest, in zijn predikatie uit de doeken gedaan, dat op de achter-
grond van deze geschiedenis nog een persoon werkzaam was geweest,
een zekere Anna Nooyen, geboren te Eindhoven in 1846, wier vader,
die smid was, in 1855 door een ongeval zo'n ernstig letsel aan een
been opliep, dat dit mede door een bijkomende infectie verloren
dreigde te gaan. De kinderen van smid Nooyen togen vele malen ter
bedevaart naar Meerveldhoven en het been, dat door de behandelende
geneesheer al was afgeschreven, genas. Toen Anna Nooyen vele jaren
later in huishoudelijke dienst kwam van de familie Van Lanschot in
Den Bosch, heeft zij door haar getuigenis, van wat haar vader was
overkomen, mede het besluit van de heer Van Lanschot bepaald. In zijn
feestpredikatie zei kapelaan Verbakel, dat hij deze geschiedenis zelf
van Anna Nooyen had vernomen. Zij was toen nog woonachtig in Den
Bosch.

De architectuur van de nieuwe kerk van Meerveldhoven was van Lamber-
tus Hezenmans (15), de man, die in de tweede helft van de vorige eeuw
zo'n belangrijk aandeel heeft gehad in de restauratie van de Sint Jan
in Den Bosch. Hij was ook de ontwerper van de koepelkerk, die te Oer-
le in gebruik was vóór de huidige kerk (zie "Veldhoven in oude an-
sichten", pag. 6). Verder ontwierp hij voor Meerveldhoven in 1900 ook
de derde statie van de reeks van zeven (naar de 7 Smarten van Maria),
die in het processiepark achter de kerk stond, en de beschildering
(polychromering) van de nieuwe kerk, welke tussen 1-7-1899 en 30-4-
1900 werd uitgevoerd door de heren Bocholtz uit Eindhoven.

Wie de aannemer en bouwer van de nieuwe kerk is geweest, is nergens
opgetekend. De kerk werd gebouwd met een tussenruimte van ongeveer 10
meter tot de kapel. Met het metselwerk werd begonnen in september
1887 en de eerste-steenlegging vond plaats op 1 april 1888. Op 1 mei
1889 kon pastoor Van Schendel zijn nieuwe kerk inzegenen en op 7 mei
de nieuwe kruisweg in de kerk (deze kruisweg is in 1941 overgedaan
aan de paters van Tivoli te Eindhoven). De plechtige consecratie van
de kerk werd verricht door Mgr. Godschalk op 29 juli 1889.

In de tweede helft van 1888, dus tijdens de uitvoering van het werk,
moest nog links en rechts wat geld geleend worden tot een totaal be-
drag van f 5.000,--, welk bedrag echter in 1900 grotendeels weer was
afgelost.

De kerk werd meteen al rijkelijk begiftigd. Van de toelieferingen aan
de kerkinrichting, die voor een groot deel werd bekostigd uit giften,
noemen we hier de leveranciers, voor zover hun namen genoteerd werden
in het memoriaal van de pastoor:

Het torenuurwerk werd geleverd en geplaatst door de firma Holschnei-
der te Tilburg in 1889. Het hoogaltaar in de kerk was het werk van de
Bossche beeldhouwer J. Goossens (daarnaast bevatte de kerk nog 2 zij-
altaren). De drie gebrandschilderde ramen in het priesterkoor, voor-

stellende O.L. Vrouw, de H. Martinus en de H. Elisabeth, waren af-
komstig van H. Oidman en Cie te Brussel, geleverd in 1888. Het hek-
werk voor de kerk werd vervaardigd door G. Merckelbach uit Zeelst.
De oudste foto van de nieuwe kerk dateert van rond 1890 en is weer-
gegeven in afbeelding 6 (zie Campinia, X, blz. 6, april 1980). De
kapel, die op deze foto nog te zien is links van de kerk, is waar-
schijnlijk binnen 1 jaar na de ingebruikneming van de nieuwe kerk
afgebroken. Foto's van de kerk uit de jaren 1903 - 1911 zijn te zien
in afbeelding 9 en 10.

Afb. 10 Kerk gezien vanaf het kerkhof in de jaren
1903 - 1908.

Hoe de kerk er inwendig uitzag, toont afbeelding 7. Er zullen waar-
schijnlijk niet veel mensen meer zijn, die zich de kerk zo nog her-
inneren (zij werd in 1911 verbouwd, waarover straks meer). Men krijgt
zelfs uit deze zwart-wit opname van na 1900 nog een goed beeld van de
rijke polychromering. De boom, waarin het Mariabeeldje was geplaatst,
stond aanvankelijk achter in de kerk. De boom dreigde op een gegeven
moment echter om te vallen. Men heeft toen in 1901 een nieuwe boom
geplaatst (geschonken door de familie Van Veldhoven uit Zeelst, café
de Rijsende Man; het was een eer de boom te mogen leveren:). Men vond
het echter doelmatiger om de boom nu meteen maar voor in de kerk te
plaatsen, maar om toch een vrije doorloop te houden, moesten de ban-
ken enige meters achteruit worden gezet. De nieuwe boom kwam met zijn
voet 80 cm diep onder de kerkvloer te staan in een blok cement van 25
cm dikte, dit om de narigheid met de eerste boom te vermijden. Het is
deze situatie, die op afbeelding 7 te zien is. Zoals men ziet, stond

de boom midden voor de communiebank. Maar dit alles was alweer na pastoor Van Schendel's tijd. In de kerk stonden ook de 6 houten heiligenbeelden, die de huidige kerk nog sieren; zij zijn afkomstig uit de kapel van 1803.

Pastoor Van Schendel heeft ook het initiatief genomen voor de aanleg van het nieuwe kerkhof. Hiertoe werd door het kerkbestuur in 1891 een aanvraag ingediend bij de burgerlijke en kerkelijke overheden. Was onder pastoor Van Sleuwen het grondbezit van de parochie al uitgebreid met enige stukken van het oorspronkelijke perceel nr. 156 (zie kaartje, afbeelding 3, Gampinia, IX, blz. 53), in 1877 werd hieraan nog eens een flinke lap grond toegevoegd, zodat het totaal nu kwam op ongeveer anderhalve ha. Een gedeelte van die grond werd nu bestemd voor het nieuwe kerkhof, dat op 20-9-1892 door kapelaan Arntz werd ingewijd. Twee jaar later moest het kerkhof opnieuw gewijd worden, omdat het ontviid was door het begraven van een niet-katholiek. Waarschijnlijk is er bij deze begrafenis een vergissing in het spel geweest, omdat het kerkhof een hoekje zogenaamde ongewijde aarde bezat voor het begraven van niet-katholieken. Op de dag van de herwijding, 8-10-1894, werd ook het grote kruis op het kerkhof ingezegend. Het kerkhof kreeg zijn huidige omvang pas in 1923. Op de luchtfoto, afbeelding 13, is het kerkhof goed te onderscheiden. Achteraan links lagen de kindergraven, achteraan rechts het stukje ongewijde aarde. Pastoor Petrus van Schendel overleed te Meerveldhoven op 9-1-1899 en werd op het nieuwe kerkhof begraven. Onder zijn pastoraat liep het aantal communicanten geleidelijk op van 200 in 1873 tot 297 in 1899, een uitbreiding met 505 (zie afbeelding 14 in de volgende aflevering). Vanaf 24-3-1885 heeft pastoor Van Schendel assistentie gehad van een kapelaan, te weten:

1885 - 1890 Adrianus Timmermans; werd overgeplaatst naar Dinther en overleed daar op 16-12-1892.

1890 - 1894 Matheus Jacobus Arnts; werd overgeplaatst naar Liessol, later rector te Groesbeek, vanaf 1908 pastoor te Gassel.

1894 - 1897 Bernardus Verbakel; werd overgeplaatst naar de parochie 't Goirke te Tilburg en vandaar op 12-9-1905 naar de Leonarduskerk in Den Bosch.

1897 - 1899 Cornelius Zijlmans; werd overgeplaatst naar Erp, vandaar naar de St.-Anna-parochie in Tilburg en vervolgens rector bij de Birgitinnen te IJden.

Ook Meerveldhoven leverde zijn priesters aan de kerk in die tijd. Pastoor Van Schendel vermeldt de twee zonen van het echtpaar Hendricus Baselmans (een zoon van de Hendricus Baselmans, die ter sprake kwam in verband met de bouw van de kapel. in 1803) en Francijna Smits. De ene zoon, ook weer Hendricus genaamd, is pastoor geweest ergens in Amerika; de andere zoon, Johannes, was rector van de Birgitinnen te Uden en later pastoor te St.-Hubert.

Noot:

(15) H. Hczemans, De Gebroeders Hezenmans; Sprundel 1978.

(wordt vervolgd)

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM

(uit het Rechterlijk Archief Veldhoven, inv. nr . n)
vervolg

611. 2-4-1618 blz. 301/1

Paulus Peeters heeft beloofd te betalen aan Michiel Francen op Maria Lichtmis 1621 de som van 150 gulden tegen een rente van 6A% Per jaar. Alle voorgaande beloften zijn hiermee vervallen.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

Kanttekening: De voorschreven belofte is voldaan op 26 augustus 1630, met consent van heide partijen; schepenen: Michiel Denissen en Jacob Tielemans.

612. 2-4-1618 blz. 301/2

Willem Aerts heeft beloofd te betalen aan Michiel Francen op Maria Lichtmis 1621 de som van 138 gulden tegen een rente van 64% per jaar. Alle voorgaande beloften zijn hiermee vervallen.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

Kanttekening: De voorschreven belofte is voldaan op 26 augustus 1630, met consent van beide partijen; schepenen: Michiel Denissen en Jacob Tielemans.

613. 2-4-1618 blz. 301/3

Willem Iluybrechts en Wouter Hendricx hebben beloofd te betalen aan Michiel Franssen on Maria Lichtmis 1621 de som van 174 gulden en 10 stuivers tegen een rente van 61% per jaar. Alle voorgaande beloften zijn hiermee vervallen.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

Kanttekening: Deze belofte is voldaan op 27 februari 1626 met consent van heide partijen.

614. 2-4-1618 blz. 302/1

Paulus Peeters heeft beloofd te betalen aan Jan Peeters Rutten op 14 november 1623 de som van 50 gulden tegen een rente van 6A5 per jaar.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

Kanttekening 1: Deze belofte is verlengd met 3 jaar; gedaan op 24 februari 1626, in tegenwoordigheid van Jan ... en Frans Hendricx.
Kanttekening 2: Deze belofte is voldaan op ... februari 1638 met consent van beide partijen.

615. 2-4-1618 blz. 302/2

Michiel Francen verklaart dat Peeter Jacobs een schuldbekentenis van 150 gulden heeft afgelost, welke rustte op een groenveld, genaamd het Biesvelt.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Muters

616. 23-4-1618 blz. 302/3

Jan Willems van Breeijck en Barbara Willems, vergezeld van haarvoogd, en de voogden van de kinderen van Corstaen Willems, te weten Jan Nijssen en Hendrick Janssen (voorzitter van deze schepenbank), verklaren dat Lijsken Aerts, de vrouw van Aert Janssen, de erfrente van 50 gulden met de achterstallige rente heeft afgelost. Zij beloven voor de toekomst geen aanspraak meer op die 50 gulden te maken.

Schepenen: Michiel Nijssen - Frans Hendricx

617. 23-4-1618 blz. 303/1

Willem Anthonis belooft te betalen aan Jan Peeter Rutten op 1 mei 1624 de som van 50 gulden tegen een rente van 6% per jaar.

Schepenen: Michiel Nijssen - Frans Hendricx

Kanttekening: In tegenwoordigheid van beide partijen is deze belofte teniet gedaan op 27 april 1627.

618. 2-5-1618 blz. 303/2

Jacob Franssen en Jan Corstiaens, voogden van Joost Corstiaens enerzijds en Gerit Peeters, gehuwd met de moeder van Joost Corstiaens, anderzijds, zijn overeengekomen, dat Joost Corstiaens genoeg zal nemen met de bezittingen van Gerit. Peeters als deze de verplichting om aan Joost bij het bereiken van de meerderjarige leeftijd een som van 29 gulden en daarna ieder jaar 21 gulden te betalen, niet nakomt. Bovendien zal Gerit hem onderhouden zoals zijn eigen kinderen. Mocht Joost komen te overlijden, zonder wettige nakomelingen na te laten, dan zullen die 29 gulden toekomen aan de vrienden van zijn moeder.

Schepenen: Michiel Nijssen - P. Wouters

Kanttekening: Peter Geraerts en Jacob Franssen, zijn voogd, erkennen, dat Geraert Peeters, zijn vader, zich aan bovenstaande overeenkomst gehouden heeft. Peter voornoemd belooft verder, zolang zijn vader leeft, geen ..... Actum 8 maart 1635. Schepenen: Jacob Tielemans en Lodewijck Henricx

619. 2-5-1618 blz. 304/1

Jacop Diericx en Ceel Marcelis beloven te betalen aan Jan Gijsbrechts op 1 mei 1621 de som van 331 gulden tegen een rente van 6 1/2% per jaar. Beide partijen hebben een termijn van 6 maanden in acht te nemen om de verbintenis te verlengen, respectievelijk op te zeggen.

Schepenen: Michiel Nijssen - Frans Hendricx

Kanttekening: Deze belofte is voldaan op 27 februari 1626 met consent van beide partijen.

620. Zo.Ve. 24-3-1618 blz. 305/1

Jan Gijsberts van Ilorwene, uit naam van de minderjarige kinderen van Jan Gijsbrechts (zoals vastgelegd in de schepenakte van 26 februari

1618 in Groot-Driel in de Bommelerwaard) en Gijsbrecht Janssen, zowel voor hemzelf, voor zijn broers en zusters als voor Marcel Neelen, voogd over de kinderen (zoals vastgelegd in de schepenakte van 22 maart 1618 te Zeelst), hebben overgedragen aan Jacop Diericx een groesveld, gelegen in Zonderwijk (belendende percelen: Willem Hendricx, Heijlken Daemen, de Ooxsen wech), een akker genaamd de Gruenacker (belendende percelen: Willem Hendricx, Corstiaen Vreyssen, Heijlken Jan Daemen, het Clein Bochtjen en de Oersewech), een heiveld genaamd het Bremveld (belendende percelen: Willem Hendricx, Jan Peeter Rutten, Postels goederen), en een kwart van de Kerkacker. De lasten die hieruit jaarlijks betaald moeten worden zijn een bedrag van 3 gulden te betalen aan Stan Mijs en een bedrag van 7 stuivers te betalen aan Den Bosch.

Schepenen: Michiel Nijssen - Frans Hendricx

621. Zo.Ve. 26-5-1618 blz. 306/1

Anthonis Anthonis heeft overgedragen aan Faessen Hendricx een huis met de grond eromheen, gelegen in Zonderwijk-Veldhoven ter plaatse genaamd de Heijbergh (belendende percelen: Michiel Martens, Mariken Gielens, Matheus Wouters, de gemeente). Het huis en de grond is met Pasen 1619 te aanvaarden. Jaarlijks moet hieruit aan de pastorij 11 vat rogge betaald worden.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

622. Zo.Ve. 26-5-1618 blz. 306/2

Servaes Hendricx belooft te betalen aan A. Anthonis op Maria Lichtmis 1619 de som van negentig gulden met een behoorlijke rente en op Maria Lichtmis 1623 de som van zevenenvijftig gulden, ook met een behoorlijke rente, als koopsom voor een huis en hof.

Schepenen: Michiel Nijssen - Peeter Wouters

623. Zo.Ve. 30-5-1618 blz. 307/1

Gerit Wouters en Catherina Wouters, vergezeld van hun voogden, hebben de goederen, nagelaten door hun ouders Wouter Gerits en zijn vrouw Lucia, verdeeld.

Aan Gerit Wouters is ten deel gevallen:

- de haard en het achterhuis van het ouderlijk huis
- de helft van de Royacker, zuidwaarts (belendende percelen: Jan Wouters, de weg, Willem Peeters en het gedeelte waar het van afgescheiden is)
- een halve bocht in Heersse (belendende percelen: de kinderen van Jacop Geritsssen, het gedeelte waar het van afgescheiden is, de A, Frans Pauwels)
- een halve beempd achter de hof, noordwaarts (belendende percelen: de kinderen van Jacop Geritsssen, het gedeelte waar het van afgescheiden is, Mariken Luycen)
- de halve Beethoff, zuidwaarts (belendende percelen: kinderen van Jacop Gerits, Hendrik Faess, Jan Willems)
- de helft van een akker gelegen in Westerveld, zuidwaarts (belenden-

de percelen: de kinderen van Jacop Geritssen, het gedeelte waar het van afgescheiden is, Jan llenricx).

De lasten die hieruit betaald moeten worden zijn één pilden per jaar aan de Tafel van de Heilige Geest te Steensel, zijn aandeel in dc 50 gulden achterstallige rente aan de kinderen van Nijs Nijssen.

Aan Catherina wouters is ten deel gevallen in voornoemde erfdeling:

- de overige kamers van het ouderlijk huis, de kelder, de schuur en het erf
- het paard en de landbouwwerktuigen
- de helft van een akker in westerveld, noordwaarts (belendende percelen: het gedeelte waar het van afgescheiden is, Hendrick Faess, Jan Hendricx, dc kinderen van Jaco Geritssen)
- de helft van. de Royacker, noordwaarts (belendende percelen: het gedeelte waar het van afgescheiden is, Hendrik 1 .111ems, Willem Peeters, de wechl
- een halve bocht, westwaarts (belendende percelen: de kinderen van Jacop Geritssen, het gedeelte waar het van afgescheiden is, Jan Peeters, de wech)
- een halve beempd, oostwaarts (belendende percelen: de gemeynt, het gedeelte waar het van afgescheiden is, de A, Frans l'auwels)
- een halve heempd achter de hof, zuidwaarts (belendende percelen: het gedeelte waar het van afgescheiden is, kinderen van Jacop Geritssen, Peeter Wouters)
- de halve Beethof, noordwaarts (belendende percelen: de kinderen van Jacop Geritssen, het gedeelte waar het van afgescheiden is, Hendrick Faessen, Jan willemsen).

De lasten die hieruit betaald moeten worden zijn één gulden per jaar aan de Tafel van de Heilige Geest te Steensel, haar aandeel in de vijftig gulden achterstallige rente aan de kinderen van Nijs Nijssen.

Schepenen: M. Niissen - P. Wouters

624. 23-9-1616 blz. 310/1

Jonker Jan Pallas van der Sterren (superintendent van de heerlijkheid Zoelst, Veldhoven en Blaarthem) enerzijds en jonker Reynder Surmonts, als gemachtigde van Jan Lijbrechts, wat de getuigen Anthonis Adriaens en Willem Mercelis hebben bevestigd, anderzijds, verklaren dat zij voor hun nog lopende geschillen inzake de substituut-schout, als scheidsrechters Huybrecht van Laarhoven, pastoor van Merefelt en jonker Surmonts aanstellen. Daaraan wordt als "overman" toegevoegd Peeter Janssen Bunnens. Beide partijen beloven de beslissingen van de scheidsrechters te allen tijde te zullen respecteren.

Schepenen: Adriaan Janssen en Dierick van den Have

625. 6-3-1618 hlz. 311/1

Joost Anthonis, weduwnaar van Mariken Aert Janssen, enerzijds en de voogden van zijn minderjarige dochter Willemke, te weten Jan Aertssen en Everat Everaertssen, anderzijds, hebben om eventuele ruzie in de toekomst tussen Joost en zijn dochter te voorkomen een inventaris gemaakt van alle bezittingen en schulden. De te ontvangen pacht, totaal 121 gulden per jaar zal zeven jaar lang aan Willemke komen. Voorts zal

Willemke bij het bereiken van de meerderjarige leeftijd de helft van de goederen die haar vader heeft geërfd of nog zal erven verkrijgen.

Schepenen: Adriaan Janssen - Michiel Pauwels

N.B. De inventaris is gepubliceerd in hoofdstuk III.

626. Ze. 6-6-1618 blz. 315/1

Jan Jan Smeets, als man en zaakwaarnemer van Jenneke heeft overgedragen aan Jan Willem Smeets wat hij van zijn zwager Hendrick Revneders door ruiling heeft verkregen, te weten het huis en land eromheen, gelegen in Zeelst aan de Heuvel, en een beempd gelegen in Gennip. Daaruit moet jaarlijks betaald worden aan Goyaert'Adams van Briel 13 gulden (af te lossen met 200 gulden), aan Michiel Nijssen te Veldhoven jaarlijks 3 gulden (af te lossen met 50 gulden) en aan Dries .Anssems jaarlijks een bedrag van 3 gulden.

Schepenen: Adriaan Janssen - Michiel Pauwels

Kanttekening: Dit transport is op 16 april 1627 teniet gedaan door Jan Willem Smeets in presentie van de schepenen Jacob Tielemans en Wouter Hendricx.

627. 8-6-1618 blz. 316/1

Jan Jan Ancenen belooft te betalen aan Michiel Pauwels de som van 75 gulden op 1 mei 1620, tegen een jaarlijkse rente van 6,2%.

628. 8-6-1618 blz. 316/2

Mercelen Jacops belooft te betalen aan Michiel Pauwels de som van 50 gulden op 9 april 1619, tegen een jaarlijkse rente van 6,2%.

Kanttekening: Deze belofte is op 6 december 1627 met consent van beide partijen teniet gedaan.

629. Ze. 13-6-1618 hlz. 317/1

Bartholomeus Willems Nater heeft overgedragen aan Gerit Cornelissen de helft van het huis en van de boomgaard, gelegen in Zeelst ter plaatse genoemd Muggenhool, die de vrouw van Bartholomeus, Cathelijne, in een deling met haar broers heeft verkregen (belendende percelen: Joost Janssens, Jan Cornelis, de gemeene straat, de koper). Bovendien draagt hij nog een akker over, ook gelegen in het Muggenhool (belendende percelen: Jan Cornelis, de koper, Hendrik Willems, Peeter Janssen). Hieruit moet aan de Tafel van de Heilige Geest te Blaarthem nog achterstallige pacht worden betaald.

Schepenen: Adriaan Janssen en Michiel Pauwels

Kanttekening: Deze akte van transport is op 27-2-1626 met consent van beide partijen teniet gedaan.

630. Zo.ve. 21-6-1618 blz. 317/2

Jan Hendricx heeft overgedragen aan Luijcas Toms en diens vrouw Heylken de A-beempd, gelegen in Zonderwijk-Veldhoven, ter plaatse genaamd

Ileerse (belendende percelen: de kerk van Postel, Jan Mueren, de A, Jan Hendrik Smeets en het gedeelte waar het van afgescheiden is).

Schepenen: Adriaan Janssen - Michiel Pauwels.

Opmerking: In de tekst trof U, lezer, regelmatig .... aan. Het betreft passages uit het protocol, die door vocht of andere invloeden verloren zijn gegaan.

(wordt vervolgd)

III. BEZITTINGEN VAN EEN PERSOON IN DE 17de EEUW

Op 6 maart 1618 verschijnt Joost Antonis, weduwnaar van Mariken Aert Janssen, voor de schepenbank van Zeelst-Veldhoven-Blaarthem, om zijn bezittingen en schulden in een inventarislijst te laten vastleggen. Hij wil hiermee eventuele moeilijkheden voorkomen, die zouden kunnen ontstaan als zijn dochter Willemke, wanneer ze meerderjarig wordt, het erfdeel van haar moeder opeist.

Willemke zelf verschijnt niet voor de schepenen (omdat ze nog minderjarig is), maar uit haar naam wordt haar zaak behartigd door haar voogd Jan Aertssen (waarschijnlijk een oom van moederszijde), en Everat Everaertsen, als toegevoegd voogd.

De lijst geeft een indicatie van wat een gemiddelde burger in het begin van de 17e eeuw in deze streken aan bezittingen had en wat de geldswaarde van een en ander was.

We laten hierna de letterlijke tekst volgen, van wat door beide partijen is overeengekomen (R.A. Veldhoven, no. 9, fol. 158-160):

Op hyden den VI dach mort 1618 compareerden voor ons schepenen ondergeschreven Joost Antonis als vader van Willemken sijnder wettige dochter, verweekt hij Mariken dochtere Aert Janssen, sijn wettige huysvrouwe zaliger, ter eendre ende Jan Aertssen als momboir ende Everat Everaertssen als toesiender der onmundige voorschreven, ter andere sijden ende hebben de voorgenoemden comparantten nomine quo, omme in toecomende tijden te schouwen ende te voortomen allen twist ende difficulteyt, dye souden mogen staen te gerysen tuschen den vader ende onmundige, bijde voorschreven, de schulden ende wederschulden oock haeffelijcke goederen oversien ende overslagen, hebben geraempt ende onderlinge geaccordeert in formen ende vuegen naervolgende:

Inden iersten bevonden twe koyen ende deselve gecocht hij	
Zegeren Henricx voor de somme van	44 gld.
Een swart pert gecocht bij Jan Janssen alias Heeren voor	36 gld.
Noch een bruyen perdeken vercocht aan Jan Peeters voor	20 gld.
Een swartte coeiken vercocht voor	18 gld.
aen Tonis Joosten	
Noch een coeyken aen Tonis Joosten voorschreven voor	13 gld.
Noch een os kalf voor	8 gld.
Noch een hoochkarre met een ertkarre t'samen	12 gld.

Noch een ploech geestimeert on	5 gld.
Het cooperwerck ende siepot	11 gld.
Noch een kiste tot	3 gld.
Voor stande ende tobbe	1 gld. 10 st.
Voor een bedde	4 gld.
Voor slapelakens ende deken	2 gld.
Voor haal ende tange	1 gld. 10 st.
Noch een schaperraij voor	2 gid. 10 st.
Voor een taffel	1 gld.
Voor rieck, schup, seyssen ende sicht	2 gld.
Voor koybacken ende cuypen	2 gld.
Voor peertsgetouw versleten sijnde	1 gld. 10 st.

De schulden daertegen bevonden:

Inden iersten tot Luycxgestel aen Wouter Brouwers saliger de somme van	gld.
commende van gehuerde erffenis bij hen Joost ende sijne huysvrouwe saliger gehuert ende verwoont	
Noch aen Jannen Adriaenssen tot Rythoven van verwoonde huysshuer de somme van	15 gld.
Aen Jan Janssen van Aelst van een perdt hij	desel-
ve gecocht daer voor gegeven	26 gld.
Noch aen Peeter Jacobs, opgenomen in de noot	doen
Mariken de huysvrouwe sieck te bedde liggende was	25 gld.
Aen Jannen de Ketelaer tot Waelre vande schulde van eenen koyketel ende andere cooperwerck	10 gld.
Aen Willemken henne dienstmaecht voor haer huere	8 gid.

Welcke voorgaende schulden ende wederschulden hinc inde canderenaftgetrocken, woordt bevonden hij Joosten, den onmundige voorschreven, meer utgegeven dan geproffiteert te de somme van ontrent 10 gld. 10 st. **tegens malvadere des hebben**

Ende aengaende het gewasch des eckerlants **des jaers 1616 soo** het dier tijt was seer sober ende met cleyn groffijit **incommende, is** schuldich gewoorden voor een pachten III mud **roggen, ende deselve** tegens malcanderen gequiteert ergo hier nihil.

Ende voor boeckweyde ende speurie ende haver **die geweest souden mo-** **gen** sijn midtsgaeders eenige garst, daervoor **het kindt gehouden ende** de tosten vande uutvaert gedragen tot date **van** hyden **toe ende de** contributie; ende soo uuyt het voorgaende blijkt **bij Joosten voor-** **schreven** meer utgegeven dan geproffiteert te sijn de **somme van 10** gld. 10 st., heeft Joost voorschreven den momboiren **voorghenoempt** tot behoef des onmondigen de voorschreven somme **geremitteert ende** quytgeschouwen ende daermede aengaende de haeffelijcken **goederen met** malcanderen volcomme affscheydinghe gemaect ende **gequiteert.**

Voorts aengaende d'onderhoudt van de onmundige voorschreven hebben de momboiren voorschreven 't selve bestelt aen Joosten voorschreven gealimenteert ende onderhouden te woorden in cost, dranck, (liederen ende nootelijck onderhoudt gelijk eenen erffelijcke vader sijn egen kindt schuldich is te houden, soo lange ende ten tyde dan 't

kindt sijn broot sall connen gewinnen ende daer voor hebben ende prof-
fiteren seven jaeren nachten des jaers 121 gulden, staende t'ontfangen
aen Hendrick Janssen tot woenssel VI gulden V stuivers, noch aen Jan
Jacobs III gulden III stuiver, noch aen Jan Lamberts tot Velthoven III
gulden III stuiver, icrstmael verschenen op lichtmisse lestleden; ende
aengaende het teenwerck sijn bevonden XI schootelen ende twee soutva-
ten sullen deselve tegens den vader ende onmundige voorschreven ten
tijde van de mundicheyt in twee geleyke deden gedeylt worden; ende
aengaende de erffelijcke goederen Joostens voorschreven aengecomen oft
alnoch staende aen te tomen, sall het voorschreven onmundige kindt me-
decomen ende staende inde nlaetse van sijne andere kynderen alnoch
staende bij hem te verwecken, all sonder arch oft list. Actum ut supra.
Scahini Adriaen Janssen et Michiel Pauwels.

Verklarende woordenlijst:

erffenis	grondeigendom
haeffelijcke goederen	roerende goederen
hael	ijzeren hengsel, ketelhaak
koyback	bak voor het voeren van de koeien
koyketel	koperen ketel waarin het voer voor de koeien wordt gekookt
momboir	voogd
duit eren	kwijtscholden
remitteren	kwijtscholden
schaperray	rek of kast voor liet vaatwerk
sicht	zeist (ook zeef)
siepot	kookpot
stande	kuip
teenwerck	tinwerk

IV. BESTSE TOPONIEMEN

De oudste vermeldingen uit het verpondingsregister van Naastenbest
(circa 1660)

(vervolg)

fol. 17 A

Cathclijn, weduwe van Jan Thomas de jonge (_wanden Acker)

Huijs ende aenstede, 2 lop. 13 roijen	-2	11	14
Schoonbraeck, 2 lop. 28 roijen	-1	10	-8
Inden Harden beempt, 1 lop. 38 roijen	-1	-4	14
Camp aenden Sonsche Steechd, 1 lop. 11 roijen	-0	14	
Coeijweijde bijden hoogen beempt, 2 lop.	-0	17	
Het voorste 6. deel inden BlacckenSchoindonck, 1) lop.	-n	12	19
Het halrf velt in de Scheecken, 21 lop.	-0	13	14
Coeijweij inden Balrotten, 21 lop.	-0	15	-5

Heijcampken achter de Molenstraet, 1/3 lop.	-0	-9	10
	-9	-0	-4

fol. 17 A vo.

Peter Lamberts van Creijlt

Nijeuwen tamp aenden Dassmit, 4 lop. 8 roijen	-2	-4	19
Groot acker, 4) lop.	-2	-0	-6
Cortte Braeck, 2 lop. 5 roijen	-1	11	-8
Den hoogen beempt, 2 lop.	-0	15	-0
Het 4. part in't Seelsteren, 4 lon.	-1	-9	-8
	-8	10	-9

Corstiaen Lamberts van Creijlt

D'Vijven broeck, 1 lop. 6 roijen	-0	15	19
De Huijst, 3 lop. 30 roijen	-2	-8	14
Weijken int Duijvenbraeck, 1) lop.	-0	14	-8
	-3	19	-9

fol. 19

Odulphus Lamberts van Creijlt

Den Nijeuwen tamp, 4 lop. 1 roede	-2	-6	-4
Naetscampken, 1 lop. 35 roijen	-0	18	-8
	-3	-4	12

Heijlken, weduwe van Jan Wouters

Huijs ende aenstede, 7 lop. 35 roijen	-5	14	14
Spierincx bocht, 2 lop. 6 roijen	-1	-9	10
Den halven nijeuwen camp met de Dassmit daervoor, 2 lop. 27 roijen	-1	-3	-0
Het Busseiken, 1 lop. 15 roijen	-0	19	12
Creijthoeff, 1 lop. 46 roijen	-1	-4	12
Beemptjen inde Diepsteechd, 3 lop.	-1	-3	12
	11	15	12

fol. 19 vo.

Geraert Lenaerts vander Sande

Huijs ende aenstede, 3 lop. 38 roijen	-3	-3	14
Camp aenden Scheperssteechd, 1 lop. 32 roijen	-1	-0	10
Smits tamp, 4 lop.	-2	-6	-0
Lemkens acker, 2) lop.	-1	17	10
De halff Out steechd, 1) lop.	-1	-4	-0
De waterlaet, 1) lop.	-1	-0	-8
In Dijnck Andriessen aenstede, 1 lop. 16 roijen	-1	-6	12
Coeijweij inde Sonderen, 2 lop.	-0	16	-4

Het 4 part inden Broeckbeempt, 2 lop.	-0	11	-0
Het 4 part inden Cleijnen Broeckbeempt, 25 roijen	-0	-3	12
De halff Baenrijdt, 11 lop.	-0	11	-4
Het kont beemptjen, 2 lop.	-0	15	-8
Den halven Broeckbeempt, 2 lop.	-0	16	-4
De leste nijeuw erff, 1 lop.	-0	11	14
	16	-5	-4
fol. 21 A			
Niclaes Jan Santegoets			
Huijs, schuer ende aenstede, 23 lop.	-2	-3	-0
Het halff Cremselen, 1 lop. 41 roijen	-1	-6	-2
Het Hopackerken, 1 lop. 21 roijen	-1	-1	-4
Nijeuw erff achter Franck Pauwels, 1 lop. 20 roijen	-0	14	-8
De watertact, 1 lop. 21 roijen	-1	-0	-8
De waterlaat van sijn vrouw, 1 lop. 41 roijen	-1	-4	12
De halff Ouw steechd, 11 lop.	-1	-3	-8
De hellicht in twee veltjens, 13 lop.	-0	11	-4
Den halven Broeckbeempt, 2 lop.	-0	16	-4
De halff Baenrijdt, 1 lop.	-0	-9	10
	10	10	12
fol. 21 A vo.			
Jan Lamberts van Creijlt			
Huijs ende aenstede, 3 lop.	-2	-5	14
Nijeuwen camp bij Franck Pauwels, 1 lop. 20 roijen	-0	14	-8
De hellicht van twee beemntjens, 11 lop.	-0	11	14
	-3	12	-4
Jan Pauwels Dijrc			
Huijs ende aenstede, 1 lop. 9 roijen	-1	-4	14
Acker inde Broeckstraet, 2 lop. 24 roijen	-2	-1	12
Spierincx bocht, 1 lop. 24 roijen	-1	-3	10
Weijken aenden Malcker steechd, 2 lop.	-0	13	-9
Leste nijeuw erff aenden Dassmit, 3 lop.	-1	-6	-0
	-6	-9	13
fol. 23			
Reijnder Francken Verheijden			
Iluijs ende aenstede, 1 lop. 39 roijen	-1	-8	14
Den Dassmitacker, 4 lop. 7 roijen	-2	-3	-8
Den Haverdries, 11 lop.	-1	-0	-8

Het halff Houten beemptjen, 13 lop.	-0	13	12
	-5	-6	10
Willem wouter Snaeren			
Inden Ruelens hoff, 2 lop.	-1	-7	-9
Beelken, weduwe van Philips Aelberts			
Inden Hoogen acker, 2 lop.	-1	-8	-0
fol. 23 vo.			
Baudewijn Peters van Liempdt			
Iluijs ende aenstede, 1 lop. 16 roijen	-1	-5	-4
Spierincx camp, 4 lop. 45 roijen	-2	11	-0
Rielant aenden Kerckpat, 48 roijen	-0	13	-6
De halff Sprinckheester, 1 lop. 14 roijen	-0	16	-8
Den halven nijeuwen can), 1 lop. 4 roijen	-0	12	-4
	-5	18	-6
Engelken, weduwe van Willem Goort Hoefnagels			
De waterlaat, 1 lop. 38 roijen	-1	-3	-4
Jan Denis nijeuwe erff, 11 lop.	-0	10	-8
	-1	13	12
fol. 25			
Roelant Aerts van Calckaer			
Halff huijs ende aenstede, 2 lop. 13 roijen	-1	13	-4
Inde Dijcker straet, 1 lop. 19 roijen	-0	18	12
Het Eusselen, 2 lop. 39 roijen	-1	18	14
Ackerken int Maerselaer, 1 lop. 6 roijen	-0	15	-0
De halff Broeckstraet, 1 lop. 9 roijen	-0	12	-0
	-5	17	14
Lambert Goijaerts Colen			
Halff huijs ende aenstede, 2 lop. 13 roijen	-1	13	-4
Nijeuw erff aenden Steenoven, 11 lop.	-0	16	-0
Streepacker, 1 lop. 42 roijen	-1	-5	-4
De halff Baenrijdt, 1 lop.	-0	-9	-0
Weijken int Maerselaer, 1 lop.	-0	10	-0
De halff Broeckstraet, 1 lop. 9 roijen	-0	12	-0
	-5	-5	-8

fol. 25 vo.

<u>Kijnderen Henrick Ariens Santegoets</u>			
Huijs ende aenstede, 1 lop. 26 roijen	-1	-7	12
De waterlaet, 1 lop. 4 roijen	-0	15	-0
Schuerackerken, 1 lop. 3 roijen	-0	14	12
Langhbraeck, 3 lop. 38 roijen	-2	10	-4
Hoogh acker, 2 lop. 26 roijen	-1	14	-2
Den halven Geenckensdijck, 3 lop.	-1	-5	-0
De Verdonck, 2 lop.	-0	13	-8
Het Salrot, 1 lop.	-0	12	-8
Dries inde Dijckerstraet, 1 lop. 20 roijen	-0	17	-0
De leste nijeuw erff, 3 lop.	-1	-0	-0
	11	-9	14

fol. 27 A

<u>Kijnderen Peter Jan Aerts</u>			
In d'aenstede van Henrick Rutten, 1 lop. 29 roijen	-0	17	19
<u>willem Peters van Kemenae</u>			
Huijs ende aenstede, 42 roijen	-0	18	10
De waterlaet, 1 lop. 26 roijen	-1	-4	12
Nijeuw erff aende Heij, 2 lop. 17 roijen	-1	-3	-8
	-3	-6	14
<u>Kijnderen Adriaen Baijens tot Liempdt</u>			
Cleijn ackerken, 1 lop. 26 roijen	-1	-1	14
Eussel ackerken, 1 lop. 18 roijen	-0	18	-2
	-2	-0	-0

fol. 27 A vo.

<u>Henrick Jan Thomas (vanden Acker)</u>			
Huijs ende aenstede, 3 lop. 15 roijen	-2	19	12
Stockacker, 1 lop. 20 roijen	-0	19	-4
Camp aende Sonsche steechd, 1 lop. 26 roijen	-0	17	12
Dassmits camp, 2 lop. 7 roijen	-1	-1	-8
St. Odulphus hoff, 1 lep. 32 roijen	-1	-0	14
Rielant aende Kerckpat, 1 lop. 49 roijen	-1	-6	12
Coeijweij bijden hoogen beempt, 4 lop.	-0	18	12
Bodemsteechde, 4 lop.	-1	12	-8
Het 6 deel inde Blaecke Schoindonck, 11 lop.	-0	11	-0
Cruijsbeemptjen, 2 lop.	-0	11	10
Den hoogen beempt, 2 lop.	-0	18	12
	12	18	-8

fol. 29

<u>Geerlingh Aert Schijntjens</u>			
Huijs ende aenstede, 1 lop. 20 roijen	-0	17	12
Cleijn ackerken door de Val, 38 roijen	-0	-9	14
Inden ouden camp, 4 lop. 7 roijen	-2	-6	-8
Halff Hoolstraetjen, 15 roijen	-0	-4	-8
Inden hoogen acker, 1 lop. 38 roijen	-1	-4	-4
Camp aenden Molenstraet, 3 lop. 32 roijen	-1	-4	14
Drije 4 part inden beempt aende Malcker stecchd, 5 lop.	-1	10	14
In d'aenstede bijde schuer, 1 lop. 20 roijen	-1	11	-8
De halff leste nijeuw erff, 1 lop.	-0	-9	-8
Spierincx Salroth, 11 lop.	-0	10	-4
	10	-9	14

fol. 29 vo.

<u>Jan Jan Schijntjens d'oude</u>			
Huijs ende aenstede, 1 lop. 20 roijen	-1	10	-8
Fluijstjen, 1 lop. 28 roijen	-1	-1	-4
Sprinckheester, 3 lop. 41 roijen	-2	10	-8
Schoonbraeck, 2 lop. 38 roijen	-1	18	-4
Halff nijeuw erff, 1 lop. 7 roijen	-0	13	-8
De halff Malcker steechden, 3 lop.	-1	-7	-8
Coeijweij inde Cremselen, 2 lop.	-1	-5	-0
Het 3 part inde Heijdonck, 2 lop.	-0	-8	12
Camp inde Molenstraet, 2 lop.	-0	10	-4
	11	-5	-8

fol. 31

<u>Jan Jan Schijntjens de jonge</u>			
Huijs ende aenstede, 1 lop. 19 roijen	-1	10	-8
Het Ihijstjen, 1 lop. 28 roijen	-1	-1	-4
Den hoogen acker, 1 lop. 24 roijen	-1	-0	-4
Het Soerlant, 3 lop. 1 roede	-2	-7	
Het halff nijeuw erff, 1 lop. 7 roijen	-0	13	
De Leeuwerck, 1 lop. 38 roijen	-1	-0	
De Malcker steechden halff, 3 lop.	-1	-7	-8
Camp aende Molenstraet, 11 lop.	-0	-4	-6
De Bodemsteechd, 3 lop.	-0	15	-0
Coeijweij inde Broeckstraet, 11 lop.	-0	13	12
	10	13	10

fol. 31 vo.

<u>Pauwels Francken vanden Acker</u>			
Huijs ende aenstede, 7 lop. 3 roijen	-5	-0	14

Cleijn campken, 1 lop. 38 roijen	-0	18	10
Voor inde grooten camp, 3 lop. 46 roijen	-1	13	12
Inden camp van Jan Joosten, 4 lop.	-1	13	12
Het 3 part int cleijn Seelsteren, 1 lop.	-0	14	-6
Coeijweijde inde Salrotten, 1 lop.	-0	-8	12
Het Steenoventjes, 1 lop.	-0	-9	12
	10	19	14

fol. 33

<u>Renriek Joosten van Croonenborch</u>			
Huijs ende aenstede, 2) lop.	-1	19	12
Sprinckheester, 1 lop. 37 roijen	-1	-4	12
Den hoogen acker, 1 lop. 41 roijen	-1	-4	12
Dassmitscamp, 1 los. 46 roijen	-0	16	-0
IVeijken aen 't Sonderen, 1) lop.	-0	12	-8
	-5	17	12

Lijsken, weduwe van Pauwels Goorts

Huijs ende aenstede, 4 lop.	3	-4	12
Nijeuwen acker, 3 lop. 8 roijen	-2	-3	-0
Coeijweijde int Salrot halff, 1) lop.	-0	10	14
De halff Bodemsteechd, 2 lop.	-0	-7	-8
Het halff Raeffbroecxken, 25 roijen	-0	-3	12
	-6	-9	14

fol. 33 vo.

Jenneken, weduwe van Dielis Janssen van Kerckoerle

Acker achter Pauwels Francken, 7 lop. 23 roijen	-4	15	-8
De halff Bodemsteechd, 2 lop.	-0	-7	-8
Het halff Raeffbroeck, 25 roijen	-0	-3	12
Halff Sairoth, 1) lop.	-0	14	-9
	-6	-1	-5

Jan Dijrek Rutten (de Brouwer)

Huijs ende halff aenstede, 1 lop. 47 roijen	-1	-9	-0
Haverdriesken tot Aerle, 1 lop. 10 roijen	-0	14	-0
Het achtersten campken inden Dassmit, 1 lop.	-0	-6	-0
	-2	-9	-0

Voorkomende toponiemen en straatnamen

N.B. Opgenomen worden die toponiemen en straatnamen, welke niet voorkomen op de voorgaande folio's in dit verpondingsregister (zie Campinia Xe jaargang, blz. 105 - 111).

Blaecke(n) Schoindonck	Odulphus hof f, Sint
Broeckbeempt, Cleijnen	Out (Ouw) Steechd
Busselken	Raeffbroecx(ken)
Dassmit acker	Ront beemptjen
Dassmits camp	Ruelens Hoff
Duijvenbraeck	Salrot(h), Salrotten
Dijcker straet	Scheecken
Eussel ackerken	Scheperssteechd
Eusselen	Schoonbraeck
Harden heempt	Schuerackerken
Haverdries(ken)	Seelsteren
Heijdonck	Seelsteren, Cleijn
Floogen beempt	Smits camp
Hopackerken	Soerlant
Camp, Grooten	Spierincx bocht
Camp, Cleijn	Spierincx camp
Kerckpat	Spierincx Salroth
Langhbraeck	Val
Leeuwerck	Verdonck
Lemkens acker	Vijven broeck
Naetscampken	

(wordt vervolgd)

V. LIJST VAN WONINGEN TE HELST IN DE 18de EEUW

De lijst van woningen is samengesteld uit de kohieren, die zijn aangelegd in de jaren 1741, 1746, 1751, 1757, 1766, 1771 en 1781 (archief gemeente Veldhoven, inv. nrs. 1451 - 1457). Het kohier van 1761 ontbreekt, maar in dat van 1757 is aantekening gehouden van de veranderingen die in 1761 zijn geconstateerd.

De kohieren bevatten in volgorde van het toegekende (huis-)nummer per wijk, de namen van de eigenaren en bewoners, evenals aantekeningen over afbraak, brand en dergelijke.

In de hierna volgende lijst zijn de gegevens uit het kohier van 1741 opgenomen; vervolgens zijn alleen de veranderingen, zoals die in de daarop volgende kohieren zijn geregistreerd, aangegeven.

Indien slechts één naam is genoemd, betekent dit, dat deze persoon zowel eigenaar als bewoner is.

VII. Biese Cuijle en Ackereijnde

- huis 1741 Kinderen Mighiel Biese; bewoner: Johannes Eliëns
1746 Dezelfde; bewoner: Jan van Dore
1751 Kinderen Ariaan Biese; bewoner: Peter Borgers
huisje 1757 Weggeraakt

2. huis 1741 Peter Baselmans
 huisje 1757 Dezelfde; bewoner: Pieter Swinkels
 1761 Dezelfde; bewoner: Arnoldus Leemans
 1766 Dezelfde; bewoner: Jan van der Linden
 huis 1771 Mighiel de Bies; bewoner: dezelfde
 kamer 1771 Dezelfde; bewoner: Jan Jan Rens
 huis 1781 Weduwe Jan Couwenbergh; bewoner: Johannes van der Weegen
 kamer 1781 Jan Leuwes; bewoner: Jan Janse de Grauw
3. huisje 1741 Jenneke van der Lip
 1751 Jan van de Wiel
 1771 Bartel Bogers; bewoner: weduwe Peeter Scheepers en Allegonda Tegenbos
 huisje 1781 Godefridus Janssens; bewoner: Jacobus D.... van Rooij
4. huisje 1741 Joris de Wit
 1781 Dezelfde; medebewoner: Ilenricus de Wit
5. huis 1741 Alexander Eliëns
 1761 Dezelfde; bewoner: Geert van Gerwen
 1766 Joris de With; bewoner: Jan van Heijden
 1771 Dezelfde; bewoner: Leendert van Ham
6. huis 1741 Erfgenamen Stappers; bewoner: Mighiel van Gemert
 1746 Ernest Cramer en dhr. van Wiel; bewoner: weduwe Mighiel van Gemert
 1751 Dezelfden; bewoner: Jan van Gemert
 1761 Dezelfden; bewoner: Fransis Sigmans
 1771 Peeter Aert Jan Renders (Rijnders); bewoner: diens zoon
 1781 Weduwe Peeter Aert Jan Renders; bewoner: Hendrik Peeter Renders
7. huis 1741 Weduwe N. Celen
 1746 Ernest Cramer; bewoner: Jan Hasenbosch
 1751 Ernest Cramer en Willem Vogels; bewoner: Willem Vogels
 1766 Dezelfden; bewoner: Hendrik Schepers
 1771 Peeter Aert Jan Rijnders (Renders); bewoner: weduwe Hendrik Scheepers
 1781 Martinus Kysers
8. huis 1741 Arnold van Hees
 1771 Dezelfde; bewoner: Jacobus van Vlokhoven
 1781 Jacobus van Vlokhoven
9. huis 1741 Godefridus Colen; bewoner: kinderen Gerit Corstiaans

- 1746 Dezelfde; bewoner: Corstiaan Couwenbergh
 1781 Gerard de Beer; bewoner: Leendert van de Wildenberg
10. huisje 1741 Kinderen Gerit Corstiaans; bewoner: Jasper van de Lorij
 1746 Dezelfde; bewoner: Jan van Rooij
 1751 Corstiaan Couwenbergh; bewoner: Lammert van Oorschot
 1757 Dezelfde; bewoner: Arnoldus Lemans
 1761 Dezelfde; bewoner: N. van Gerwen
 1766 Dezelfde; bewoner: Jan van Gerwen
 1771 Dezelfde; bewoner: Tiele van der Ven
 1781 Dezelfde; onbewoond
11. huis 1741 Willem Vogels; bewoner: Jan van der Meiren
 1746 Dezelfde; bewoner: Cornelis Vogels
 1751 Dezelfde; bewoner: Wouter Vogels
 1757 Dezelfde; bewoner: Hendrik Verpaalen
 1766 Huijbert van Duijsel; bewoner: Goort van Santvoort
 1771 Dezelfde; bewoner: Hendrik Cuypers
 1781 Dezelfde; bewoner: Willem van Grotel
12. huisje 1741 Johannes Lobrij
 1761 Willem Vogels; bewoner: Peter van de Meulegraaf
 huis 1766 Weduwe Willem Vogels; bewoner: Marte Louwers
 1771 Nicolaas van Hulst; bewoner: Harte Louwers
13. huis 1741 Gerit Beijsens; bewoner: Dielis van de Berkt
 1746 Fransis van Dore en Gonda Cranenburgh; bewoner: Goort van de Weijden
 1751 Fransis van Dore; bewoner: Margriet van Rooij
 1757 Weduwe Fransis van Dore; bewoner: dezelfde
 1761 Dezelfde; bewoner: Hendrik van Rooij
 1766 Dezelfde; bewoner: Jacobus Donkers
 1771 Kinderen Johannes Heijmans; bewoner: Dielis van der Heijden
 1781 Dezelfde; bewoner: Corstiaan Couwenbergh
14. kamer 1741 Gerit Beijsens
 1746 Fransis van Dore en Gonda Cranenburgh; bewoner: Jan Tegenbos
 1751 Fransis van Dore; bewoner: dezelfde
 1757 Weduwe Fransis van Dore
 1761 Dezelfde; bewoner: weduwe Jan Tegenbos
 1766 Dezelfde; bewoner: Alegonda Tegenbos (weduwe van Jan)
 1771 Kinderen Johannes Hijmans; bewoner: weduwe Jacobus Donkers
 1781 Dezelfde; bewoner: Corstiaan Couwenbergh

15. huis 1741 Kinderen Wilbort de I3iese; bewoner: Jacobus Oosterbos
1746 Jacobus Oosterbos
1781 Weduwe Jacobus Oosterbos
16. huis 1741 Jacobus Beijsens
1751 Willem Vogels; bewoner: Jan Couwenbergh
1766 Herbert van Duijsel
1781 Iluybert van Duijsel; bewoner: Peter Schampers
17. huis 1741 Tomas Oosterbos
1746 Kinderen Tomas Oosterbos; afgebrand
18. huis 1741 Fransis van Dinter
1771 Kinderen Fransis van Dinter
19. huis 1741 Dhr. van Waalbeek; bewoner: Corstiaan van de Velde
1746 Dezelfde; bewoner: Willem Vogels
1751 Dezelfde; bewoner: Tomas van Gortel
1761 Jan van Gortel
1771 Kinderen Jan van Gortel; bewoner: Francis Coppelmans
1781 Helena van Gortel en Francis Coppelmans
20. huis 1741 Jan Baselmans; bewoner: Huijbert van der Meiren (ook Vermeeren)
1751 Dezelfde; bewoner: Hendrik Leijten
1761 Corstiaan Jan Baselmans; bewoner: dezelfde
21. huis 1741 Dhr. van Waardenborgh; bewoner: weduwe Baselmans en Jan van Deursen
1746 Dezelfde; bewoner: Claas Mjffelaars
1766 Dezelfde; bewoner: Jan Baselmans
1781 Peter van de Wildenherg; bewoner: Peeter Scheutjens
22. huis 1741 Dhr. Sangereij; bewoner: Jan Romhouts
1746 Dezelfde; bewoner: Jan Utrechts
1761 Dezelfde; bewoner: Jan Louers
1771 Douarière de Heus van de Zangerije; bewoner: dezelfde
1781 Kinderen van de Heus van Bausel; bewoner: dezelfde
23. huis 1741 Barones de Borggrave; bewoner: Cornelis Vogels
1746 Barones van Dongelbergen; bewoner: Francis Kints
1751 Dezelfde; bewoner: Dirk Lammers
1757 Baron Franciscus Hyacintus van Dongelbergen; bewoner: Marten van der Weijden
1761 Dezelfde; bewoner: Jan Couwenberg
1781 Theodoor Jean Laurent de Marinde van Eijck; hewo-

- ner: dezelfde
24. huis 1741 Barones van Borggrave; bewoner: Peter van de Heijden
1766 Johan Baptist graaf van Borggrave, heer van Bovelingen; bewoner: Peter van de Wildenburg
1781 Kinderen van Johan Baptist, graaf van Borggrave, heer van Bovelingen; bewoner: Peter van de Wildenburg
25. huis 1741 Kinderen Jan Louwers; bewoner: Anthonij Louwers
1771 Cornelis Louwers; bewoner: dezelfde
1781 Weduwe Anthonij Louwers
26. huis 1741 Kinderen Aart van Doren
1746 Dezelfde; bewoner: Wouter van Doren
1771 Dezelfde; bewoner: Willem Valks
1781 Weduwe Wouter van Doren (Doorn); bewoner: Hendrina van Donk
27. huis 1741 Gerit Heijmans
1757 Bartel van der Meulen (Vermeulen)
28. huis 1741 Aert van Bommel
1761 Kinderen Aert van Bommel
1781 Jan van Bommel en Philip de Rooij; bewoner: Philip de Rooij
29. huis 1741 Kinderen Pieter Bogers; bewoner: Jan Bogers
1757 Dezelfden; bewoner: Hendrik van de Zande (Sande)
1766 Hendrik van de Zande
1781 Dezelfde; bewoner: Lambert Coppelmans
30. huis 1741 Willem de Wit (d'With); bewoner: Luycas de Leeuw (Louw)
1751 Dezelfde; bewoner: Arnoldus Coppelmans
1766 Weduwe Willem de Wit; bewoner: dezelfde
1771 Judocus de Wit; bewoner: dezelfde
1781 Dezelfde; bewoner: Hendricus Coppelmans
31. huisje 1761 Erfgenamen Jan van Gerwen; bewoner: Willem Bouwers
1766 Hendrik van Rooij
1781 Weduwe Jan van Rooij; bewoner: Jacobus Janse van Rooij
- Nieuw gebouwde huizen:
- huis 1771 Lambert Eliëns, in de Cleijn Eijndhovensestraat naast no. 1
- huisje 1781 Corstiaan van Stiphout in de Cleijn Eijndhovensestraat naast no. 5

Tot zover de geregistreeerde huizen in Zeelst.

De serie artikelen aangaande de "Lijsten van woningen te ... in de 18de eeuw", aangevangen in het januarinumnummer van 1977 (nummer 24), wordt met deze aflevering afgesloten. Gegeven zijn de woningen te Veldhoven en Zeelst, ingedeeld naar de toenmalige wijken. De lijsten van woningen te Oerle en Meerveldhoven uit de 18de eeuw zijn helaas niet aanwezig in de, tot nu toe beschreven, archieven.

VI. OIRSCHOTSE MENSEN OVER OIRSCHOT

LANDJUWEEL

door Toke van de Ven-Lommers

Vierentwintig augustus, jubeljaar
De gilden zijn nu kant en klaar
Het wordt vandaag een gildedag
Zoals ons dorp maar zelden zag
Want Oirschot valt iets moois ten deel
De gilden vierden landjuweel!

Vooraf gegaan al menig week
Door rederijkers uit de streek
Verschietingen vol vóórplezier
Van onze gilden alle vier
Wordt het vandaag dan origineel
De gilden vierden landjuweel!

Met trommen en trompetgeschal
Begint het gildefestival
Met ook een pontificale mis
Waar onze eigen bisschop is
De kerk gevuld in haar geheel
De gilden vierden landjuweel!

De bisschop, kapelaan, pastoor
De koningen in 't priesterkoor
De vaandels, 't zilver bij elkaar
Het geeft een beeld zo wonderbaar
Het zegt aan iedereen zo veel
De gilden vierden landjuweel!

't Aan U o Koning der eeuwen-lied
Waarvan nog menigeen geniet
De eed van trouw aan God en Kerk
De vendelgroet maakt hun zo sterk
't Is alles echt traditioneel
De gilden vierden landjuweel!

Op 't Hof van Solms de erewijn
Met hoge gasten samen zijn
Dan eten en de tijd is daar
Voor d'optocht en men staat weer klaar
De gilden, o wat zijn er veel
De gilden vierden landjuweel!

Hun kleding is voor 't oog 'n lust
Zo prachtig zijn ze uitgerust
Met hoge hoed of in jacquet
Of middeleeuws met een baret
Of sjerpen van het mooist fluweel
De gilden vierden landjuweel!

De optocht door het Oirschots oord
Trekt met muziek en trommen voort
Dat te aanschouwen geeft plezier
De gildebroeders trots en fier
Met vlaggen groen en blauw en geel
De gilden vierden landjuweel!

De standaardrijders op hun paard
Mooi zigzag rijdend onvervaard
De narren wrijven schoenen mooi
En zij verwachten dan een fooi
'n Elk draagt bij z'n eigen deel
De gilden vierden landjuweel!

En weer terug op 't feestterrein
Daar zal het indrukwekkend zijn
Massale opmars, 't doet zo goed
Ook de massale vendelgroet
Een onvergetelijk tafereel
De gilden vierden landjuweel!

Gezaamlijk nog eens gemarcheerd
De vaandels weer gepresenteerd
De eed van trouw en vriendschapsband
Aan koningin en vaderland
't Is allemaal zo officieel
De gilden vierden landjuweel!

Nu heft men het Wilhelmus aan
Men is ontroerd en aangedaan
't Is plechtig stil op 't feestterrein
Dat schittert in de zonneschijn
Het lijkt een middeleeuws toneel
De gilden vierden landjuweel!

Daverend applaus van het publiek
Want zoiets is toch wel uniek
Het imposante kleurenspeel
Geeft ons verrukking, ja dat wel
Die gilden keurig in 't gareel
De gilden vieren landjuweel!

Ilet zilver wordt ten toon gesteld
Er wordt geschoten op het veld
Het is gezellig samen zijn
wat is zo'n gildedag toch fijn
't Is werkelijk sensationeel
De gilden vieren landjuweel!

En 's avonds bij het huiswaarts gaan
Is elk tevreden en voldaan
De indruk van het feestgedruis
Neemt ieder gilde mee naar huis
De indruk van het mooi geheel
De gilden vieren landjuweel!

De organisatie van dit feest
Bewonder ik toch wel het meest
Nu is vervuld hun ideaal
Hun inzet was ook optimaal
't was machtig mooi, het gaf ons veel
Het was een schitterend landjuweel!

VII. KWARTIERSTAAT VAN CUIJCK

door N.J.M. van Cuijck te Oirschot

In de derde jaargang van Campinia is op de bladzijden 40 en 41 de mannelijke afstammingslinie van de Oirschotse familie Van Cuijck gepubliceerd. De heer Van Cuijck, die deze stamboom samenstelde, heeft nu van deze tak een kwartierstaat op kunnen maken die doorloopt tot in de negende generatie. De staat is compleet tot en met de vijfde generatie. Toch zullen we hier de gegevens opnemen voor zover die nu bekend zijn. wellicht dat een van U, lezers, een aanvulling kan geven op deze Oirschotse kwartierstaat.

In de staat worden de volgende tekens gebruikt voor:

- o gedoopt/geboren
- x ondertrouw/huwelijk
- t overleden/begraven

- I. 1. VAN CUIJCK, Adrianus
z.v. Nicolaas en van Maria van Genugten
o 18-1-1888 te Oirschot

- II. 2. VAN CUIJCK, Nicolaas
z.v. Peter en van Johanna Maria van de Ven
o 2-1-1859 te Oirschot
t 9-2-1925 te Oirschot
x 6-11-1885 te St.-Oedenrode
3. VAN GENUGTEN, Maria
d.v. Adriaan en van Lamberdiena van Eerd
o 5-11-1859 te St.-Oedenrode
t 9-1-1924 te Oirschot
- III. 4. VAN CUIJCK, Peter
z.v. Nicolaas en van Clara Snellaers
o 20-5-1811 te Oirschot
t 31-7-1888 te Oirschot
x 4-2-1858 te Oirschot
5. VAN DE VEN, Johanna Maria
d.v. Andries en van Hendriena van Haaren
o 1-3-1824 te Oirschot
t 12-1-1859 te Oirschot
6. VAN GENUGTEN, Adriaan
z.v. Adriaan en van Maria Joanna Kerkhof
o 2-8-1819 te St.-Oedenrode
t 20-7-1885 te St.-Oedenrode
x 28-2-1851 te Veghel
7. VAN EERD, Lamberdiena
d.v. Hendricus en van Allegonda van de Rijt
o 11-1-1818 te Veghel
t 2-1-1877 te St.-Oedenrode
- IV. 8. VAN CUIJCK, Nicolaas
z.v. Wilhelmus en van Johanna Huijskens
o 25-12-1772 te Oirschot
t 13-5-1830 te Oirschot
x 31-10-1802 te Oirschot
9. SNELLAERS, Clara
d.v. Eijmbert en van Maria van Tartidjck
o 20-1-1779 te Oirschot
t 18-9-1861 te Oirschot
10. VAN DE VEN, Andries
z.v. Wilhelmus en van Adriana Traa
o 18-7-1787 te Bostel
t 21-2-1853 te Oirschot
x 21-1-1816 te Oirschot
11. VAN HAAREN, Hendriena
d.v. Lamhertus en Anna Maria van den Boom
o 18-11-1797 te Oirschot
12. VAN GENUGTEN, Adriaan
z.v. Jan en van Johanna van de Reijt

- o 6-11-1783 te St.-Oedenrode
- o 12-8-1833 te St.-Oedenrode
- x 19-11-1809 te St.-Oedenrode
- 13. KERMAOF, Maria Joanna
  - d.v. Johannes en van Pauwlina van Veghel
  - o 22-4-1783 te St.-Oedenrode
  - t 27-5-1825 te St.-Oedenrode
- 14. VAN EERDT, Hendricus
  - z.v. Gerardus en van Adriana Versteegde
  - o 9-12-1784 te Veghel
  - x 24-1-1812 te Veghel
- 15. VAN DE RIJT, Allegonda
  - d.v. Lambert en van Theodora van Cleef
  - o 19-3-1786 te veghel
- V. 16. VAN CUIJCK, wilhelmus
  - z.v. Cornelus en van wilhelmina Snellaerts
  - o 2-10-1742 te Oirschot
  - t 19-4-1816 te Oirschot
  - x 14-5-1769 te Oirschot
- 17. WIJSKENS, Johanna
  - d.v. Nicolaas en van Joanna Bressers
  - o 10-2-1744 te Oirschot
  - t 5-7-1805 te Oirschot
- 18. SNELLAERS, Eijmhert
  - z.v. Joannes Jacobus en van Clara Vlemincx
  - o 22-3-1749 te Oirschot
  - o 29-10-1834 te Oirschot
  - x 26-1-1775 te Oirschot
- 19. VAN TARTWIJCK, Maria
  - d.v. Franciscus en van Johanna Smits
  - o 24-10-1749 te Oirschot
  - t 10-5-1814 te Oirschot
- 20. VAN DE VEN, wilhelmus
  - z.v. Martinus en van Henrica ter Aa
  - o 13-12-1758 te Boxtel
  - x 22-1-1786 te Boxtel
- 21. TRAA, Adriana
  - d.v. Judocus en van Johanna de Leijer
  - o 16-5-1758 te Boxtel
- 22. VAN MUZEN, Lambertus
  - z.v. Petrus en van Henrica van de Laack
  - o 24-2-1743 te Oirschot
  - t 1-7-1806 te Oirschot
  - x 9-5-1790 te Oirschot
- 23. VAN DEN BOOM, Anna Maria

- d.v. Godefridus en van Maria van de Kam
- o 30-5-1756 te Best
- t 15-2-1825 te Oirschot
- 24. VAN GENUGTEN, Jan
  - z.v. Joannes en van Elisabeth van de Ven
  - o 18-8-1755 te St.-Oedenrode
  - x 25-1-1778 te St.-Oedenrode
- 25. VAN DE REUT, Johanna
  - d.v. Henricus en van Emerentiana de Gruijter
  - o 6-4-1756 te St.-Oedenrode
- 26. KERKHOF, Johannes
  - z.v. Martinus en van Barbara van Erp
  - o 20-9-1757 te St.-Oedenrode
  - x 4-2-1781 te St.-Oedenrode
- 27. VAN VEGIËL, Pauwlina
  - d.v. Adrianus en van Ida van de Laer
  - o 4-9-1758 te St.-Oedenrode
- 28. VAN EERD, Gerardus
  - z.v. Henricus
  - x 19-2-1775 te veghel
- 29. VERSTEEGDE, Adriana
  - d.v. Petrus
- 30. VAN DE REIJDT, Lambert
  - z.v. Balthasaris
  - x 19-10-1783 te Veghel
- 31. VAN CLEEF, Theodora
  - d.v. Albertus en van Maria de Leest
- VI. 32. VAN CUIJCK, Cornelis
  - z.v. Paulus en van Maria Snellaerts
  - o 16-1-1717 te Oirschot
  - t 10-3-1792 te Oirschot
  - x 6-5-1736 te Oirschot
- 33. SNELLAERTS, wilhelmina
  - d.v. Martinus en van Helena van Doren
  - o 3-1-1715 te Oirschot
- 34. HUIJSKENS, Nicolaas
  - z.v. Nicolaas en van Maria van den Heuvel
  - o 9-3-1695 te Oirschot
  - x 1-10-1730 te Oirschot
- 35. BRESSERS, Joanna
  - d.v. Adriaan en van Johanna Iluijskens
  - o 22-11-1709 te Oirschot
- 36. SNELLAERTS, Joannes Jacobus
  - z.v. Eijmhert en van Elisabeth van de Ven

- o 25-7-1718 te Oirschot
- x 1-12-1743 te Oirschot
- VLEMINCX, Clara
- d.v. Hendrick en van Barbara van Collenbergh
- o 9-11-1719 te Best
- 38. VAN TARTWIJCK, Franciscus
- z.v. Henricus en van Maria van den Biggelaer
- o 27-8-1715 te Oirschot
- x 24-2-1743 te Oirschot
- 39. SMITS, Johanna
- d.v. Gijsbertus en van Meghtel van de Sande
- o 4-2-1720 te Oirschot
- t 2-3-1757 te Oirschot
- 40. VAN DE VEN, Martinus
- z.v. Wilhelmus en van Mechtildis Hendricx
- o 21-4-1719 te Boxtel
- x 13-1-1748 te Boxtel
- 41. TER AA, Henrica
- d.v. Everardus
- 42. TRAA, Judocus
- z.v. Andreas en van Joanna van den Bichelaer
- o 18-9-1725 te Boxtel
- x 30-1-1757 te Boxtel
- 43. DE LEIJER, Johanna
- d.v. Adrianus en van Maria de Lauw
- o 6-2-1732 te Boxtel
- 44. VAN ILKAREN, Petrus
- z.v. Joannes en van Aldegonda van der Aa
- o 13-6-1701 te Oirschot
- x 20-2-1729 te Oirschot
- 45. VAN DE LAACK, Henrica
- d.v. Josephus en van Aldegonda Copnens
- o 25-10-1702 te Oirschot
- 46. VAN DEN BOOM, Godefridus
- z.v. Wilhelmus en van Maria Huijskens
- o 24-12-1713 te Best
- x 31-5-1751 te Best
- 47. VAN DE KAN, Maria
- d.v. Jacobus en van Anna de Roij
- o 22-7-1724 te Best
- 48. VAN GENUGTEN, Joannes
- z.v. Jan
- x
- 49. VAN DE VEN, Elisabeth

- d.v. Joannes
- 50. VAN DE REIJDT, Henricus
- z.v. Adriaan
- x 3-10-1745 te St.-Oedenrode
- 51. DE GRUIJTER, Emerentiana
- d.v. Petrus en van Joanna N.N.
- o 21-2-1723 te St.-Oedenrode
- 52. VAN DE KERCKHOF, Martinus
- z.v. Joannes en van Maria van den Hurck
- o 20-10-1724 te St.-Oedenrode
- x 24-1-1750 te St.-Oedenrode
- 53. VAN ERP, Barbara
- d.v. Joannes
- 54. VAN VEGHEL, Adrianus
- z.v. Paulus en van Maria van Hoorn
- o 17-9-1725 te St.-Oedenrode
- x 17-11-1748 te St.-Oedenrode
- SS. VAN DE LAER, Ida
- d.v. Henricus en van Maria van Boxtel
- o 3-4-1722 te St.-Oedenrode
- 56. VAN EERD, Henricus
- x
- 57. ---
- 58. VERSTEEGDE, Petrus
- x
- 59. ---
- 60. VAN DE RIJDT, Balthazaris
- x
- 61.
- 62. VAN CLEEF, Albertus
- z.v. Joannes
- x
- 63. DE LEEST, Maria
- d.v. Theodorus
- VII. 64. VAN CUIJCK, Paulus
- z.v. Joannes en van Maria van de Velde
- o 19-10-1686 te Oirschot
- t 14-9-1751 te Oirschot
- x 29-1-1713 te Oirschot
- 65. SNELLAERTS, Maria
- d.v. Willem en van Maria van de Marselaer
- o 3-12-1683 te Oirschot
- t 26-7-1751 te Oirschot

66. SNELIAIMS, Martinus
z.v. Herman en van Ildhelmina Verhaeghen
o 30-5-1671 te Oirschot
x 14-1-1714 te Oirschot
67. VAN DOREN, Helena
d.v. Gijsbert en van Maria Hoestons
o 19-9-1682 te Oirschot
t 8-10-1748 te Oirschot
68. HUIJSKENS, Nicolaas
z.v. Nicolaas en van Maayken van de Sande
x 9-5-1694 te Oirschot
69. VAN DEN LWUVEL, Maria
d.v. Gijsbert
t 30-11-1740 te Oirschot
70. BRESSERS, Adriaan
z.v. Hendrick en van Joanna van Croonenborgh
o 24-5-1681 te Oirschot
x 20-1-1704 te Oirschot
71. HLMJSKENS, Johanna
d.v. Petrus en van Maria van Hulsel
o 6-11-1676 te Oirschot
t 10-1-1746 te Oirschot
72. SNELLAERTS, Eijmbert
z.v. Cornelis en van Agnes van Geloven
o 11-5-1688 te Oirschot
x 29-1-1708 te Oirschot
73. VAN DE VEN, Elisabeth
d.v. Joannes en van Margaretha van de Winter
o 22-7-1684 te Oirschot
t 2-11-1750 te Oirschot
74. VLEMINCKX, Hendrick
z.v. Joorden en van Adriana van Wintelroy
o 23-12-1686 te Oirschot
x 4-7-1706 te Oirschot
75. VAN COLLENBERGH, Barbara
d.v. Rutger en van Joanna van den Acker
o 18-3-1680 te Oirschot
76. VAN TARTWIJCK, Henricus
z.v. Gerardus en van Elisabeth van de Velde
o 14-4-1686 te Oirschot
x 9-11-1714 te Oirschot
77. VAN DEN BIGGELAER, Maria
d.v. Martinus en van Margaretha Metsers
o 18-2-1688 te Oirschot

78. SMITS, Gijshcrtus
z.v. Aert en van Joanna Huijskens
o 4-10-1680 te Oirschot
x 7-2-1717 te Oirschot
79. VAN DE SANDE, Meghtel
d.v. Hendrick en van Hester van Dormaelen
o 8-1-1691 te Best
80. VAN DE VEN, wilhelmus
z.v. Cornelis
x 22-1-1702 te Boxtel
81. Hendricx, Mechtildis
d.v. Martinus
82. TER AA, Everardus
x
- 83.
84. TER AA, Andreas
z.v. Henricus
x
85. VAN DEN BICIEI.AFR, Joanna
d.v. Michael
86. DE LEIJER, Adrianus
z.v. Jan en van Elisabeth N.N.
o 10-5-1703 te Boxtel
x
87. DE LAUW, Maria
d.v. Joannes
88. VAN }WIEN, Joannes
z.v. Joannes en van Margaretha Melis
o circa 1760 te Oirschot
x 16-5-1700 te Oirschot
89. VAN DER AA, Aldegonda
d.v. Joannes
o circa 1765 te Oirschot
t 27-8-1748 te Oirschot
90. VAN DE LAACK, Josephus
z.v. Adrianus en van Margaretha van Mersen
t 11-2-1721 te Oirschot
x 17-4-1701 te Oirschot
91. COPPENS, Aldegonda
d.v. Jacobus en van Henrica Sijkens
o 22-1-1664 te Oirschot
92. VAN DEN BOOM, wilhelmus
z.v. Henricus en van Delwigis Marcellus Janssen

93. HUIJSKENS, Maria
d.v. Fienricus en van Joanna Theodorus de Cort
o 22-12-1677 te Best
94. VAN DE CAM, Jacobus
z.v. Theodorus en van Maria Lamhertus Marcellus Verheijden
o 15-3-1681 te Best
x 5-2-1719 te Best
95. DE ROIJ, Anna
d.v. Joannes en van Maria Paulus Deckers
o 31-10-1685 te Best
96. VAN GENUGTEN, Jan
x
97. ---
98. VAN DE VEN, Joannes
z.v. Willem
x
99. ---
100. VAN DE REIJDT, Adriaan
x
- 101.
102. DE GRUIJTER, Petrus
z.v. Cornelis
x
103. N.N., Joanna
104. VAN DE KERCEOFF, Johannes
x 22-10-1713 te St.-Oedenrode
105. VAN DEN HURCK, Maria
d.v. Leonardus
106. VAN ERP, Joannes
x
- 107.
108. VAN VEGGEL, Paulus
z.v. Willem Ariaen en van Anna Verhoeven
x 11-10-1722 te St.-Oedenrode
109. VAN HOORN, Maria
110. VAN DE IATR, Henricus
x
111. VAN BOXTEL, Maria
112.
t/m
- 123.

124. VAN CLEEF, Joannes
x
125. --- •
126. DE LEEST, Theodorus
x
- 127.
- VIII.128. VAN CUIJCK, Joannes
z.v. Paulus en van Mariken Vlemincx
o 19-10-1650 te Oirschot
x 3-9-1679 te Oirschot
129. VAN DE VELDE, Maria
d.v. Wilhelmus en van Petronella Petrus van Berse
o 28-10-1648 te Oirschot
130. SNELLAERTS, Willem
z.v. Renriek en van Maria Peter van Collenbergh
o 28-2-1657 te Oirschot
x 19-5-1680 te Oirschot
131. VAN DE MARSELAER, Maria
d.v. Cornelis en van Magdalena van Cleijnenbreugel
o 5-2-1656 te Oirschot
132. SNELLAERTS, Herman
z.v. Joannes
x
133. VERILUGHEN, wilhelmina
d.v. Joannes
134. VAN DOREN, Gijsbert
z.v. Peter Gijsbert en van Maria van der Vleuten
o 7-5-1644 te Oirschot
x 28-10-1666 te Oirschot
135. MOESCOPS, Maria
d.v. Aert Jan en van Margaretha Henricus Erven
o 21-3-1641 te Oirschot
136. HUIJSKENS, Nicolaas
z.v. Nicolaas Dirck en van Jenneken Gijsbert Eareijssen
o 18-4-1638 te Oirschot
x 30-9-1660
137. VAN DE SANDE, Maayken
d.v. Guielmus Leonardus en van Anna Henricus Goyaerts
o 8-7-1637 te Best
138. VAN DEN HEUVEL, Gijsbert
x
139. ---

140. BRESSERS, Hendrick
z.v. Adriaan
x 15-4-1674 te Oirschot
141. VAN CROONENBORGH, Joanna
142. HUIJSKENS, Petrus
z.v. Theodorus Joannes en van Aleydis Adrianus Goossens
o 27-9-1643 te Oirschot
x
143. VAN HULSEL, Maria
d.v. Godefridus Eymers
144. SNELLAERS, Cornelis
z.v. Eijmbert en van Maria Adriaen van der Vleuten
o 17-2-1646 te Oirschot
t 13-8-1740 te Oirschot
x 22-1-1680 te Best
145. VAN GELOVEN, Agnes
d.v. Abraham en van Aldegundis Theodorus N.N.
146. VAN DE VEN, Joannes
z.v. Godefridus Paulus en van Maria Petrus Laureijsen
o 6-8-1648 te Oirschot
x 5-10-1681 te Oirschot
147. VAN DE WINTER, Margaretha
d.v. Cornelis
o 15-11-1641 te Oirschot
148. VLIJINCX, Joorden
z.v. Claes Peter en van Maijken Joorden van Herssel
o 26-8-1653 te Oirschot
x 15-10-1679 te Oirschot
149. VAN WINTELROIJ, Adriana
d.v. Renriek en van Joanna van Croonenborch
o 22-9-1657 te Oirschot
150. VAN COLLENBERGH, Rutger
o 26-6-1650 te Oirschot
x 23-2-1677 te Best
151. VAN DEN ACKER, Joanna
o 3-8-1650 te Best
152. VAN TARTWIJCK, Gerardus
o 13-6-1652 te Best
x 26-5-1680 te Oirschot
153. VAN DE VELDE, Elisabeth
o 10-3-1653 te Oirschot
154. VAN DEN BICHELAER, Martinus
o 13-10-1646 te Oirschot

- x 20-10-1675 te Oirschot
155. METSERS, Margaretha
o 8-10-1646 te Oirschot
156. SMITS, Aert
o 8-2-1628 te Oirschot
x
157. WIJSKENS, Joanna
o 23-9-1639 te Oirschot
158. VAN DE SANDE, Hendrick
o 24-2-1647 te Best
x 24-2-1680 te Best
159. VAN DORMAELEN, Hester
o 3-9-1655 te Best
160. VAN DE VEN, Cornelis
x
161. ---
162. HENDRIJX, Martinus
x
163. ---
164. t/m
167.
168. TER AA, Henricus
x
169. ---
170. VAN DEN BICHELAER, Michael
x
- 171.
172. DE LEIJER, Jan
x
173. N.N., Elisabeth
174. DE LAUW, Joannes
x
- 175.
176. VAN HAARIN, Joannes
x
177. MELIS, Margaretha
o 22-6-1632 te Oirschot
178. VAN DER AA, Joannes

179.
180. VAN DE LAACK, Adrianus
x
181. VAN MERSEN, Margaretha
182. COPPENS, Jacobus
x 16-2-1659 te Oirschot
183. SIJKINS, Henrica
o 12-1-1625 te Oirschot
184. VAN DEN BOOM, Henricus
x 2-12-1653 te Best
185. JANSSEN, Delwigis
d.v. Marcellus
186. HUIJSKENS, Henricus
x
187. DE LORT, Joanna
d.v. Theodorus
188. VAN DE C " Theodorus
o 2-3-1638 te Best
x
189. VERHEIJDEN, Maria
d.v. Lambertus Marcellus
190. DE ROIJ, Joannes
x
191. DECKERS, Maria
d.v. Paulus
192.
t/m
195.
196. VAN DE VEN, Willem
x
197.
198,
t/m
203.
204. DE GRUIJTER, Cornelis
x
205.
206.;
t/m
209.

210. VAN DEN HURCK, Leonardus
x
211.
212.
t/m
215
216. VAN VEGGEL, Willem
z.v. Ariaen
o 9-10-1695 te St.-Oedenrode
x
217. VERHOEVEN, Anna
218.
t/m
255.
IX. 256. VAN CUIJCK, Paulus
o 11-5-1625 te Oirschot
t 10-4-1672 te Oirschot
x 6-6-1649 te Oirschot
257. VLEMINCX, Mariken
o 9-3-1627 te Oirschot
258. VAN DE VELDEN, Wilhelmus
o 10-5-1611 te Oirschot
x 22-4-1646 te Oirschot
259. VAN BERSE, Petronella
d.v. Petrus
260. SNELLAERTS, Henrick
x 9-1-1648 te Oirschot
261. VAN COLLENBERGH, Maria
d.v. Peter
262. VAN DE MARSEIAER, Cornelius
o 18-8-1611 te Oirschot
x 7-1-1644 te Oirschot
263. VAN CLEIJNENBREUGEL, Magdalena
o 13-12-1621 te Oirschot
264. SNELLAERTS, Joannes
x
265. ---
266. VERHAEGHEN, Joannes
x
267. ---
268. VAN DOREN, Peter
z.v. Gijsbert

- x 15-2-1635 te Oirschot
269. VAN DER \TEUTEN (Smits), Maria
d.v. Theodorus Paulus
270. MOESCOPS, Aert
z.v. Jan
x 3-2-1636 te Oirschot
271. ERVEN, Margaretha
d.v. Henricus
272. HUIJSKENS, Nicolaas
z.v. Dirck
x 30-9-1633 te Oirschot
273. LAUREIJSSEN, Jenneken
d.v. Gijsbert
274. VAN DE SANDE, Guielmus
z.v. Leonardus
x 21-11-1630 te Best
275. GOYAERTS, Anna
d.v. Henricus
276. |
t/m |
279. |
280. BRESSERS, Adriaan
x
281. ---
282. VAN CROONENBORGH, ---
x
283. |
284. HUIJSKENS, Theodorus
z.v. Joannes
x
285. GOOSSENS, Aleydis
d.v. Adrianus
286. VAN HULSEL, Godefridus
z.v. Eymcrs
x
287. |
288. SNELLAERS, Eymbert
x
289. VAN DER VLEUTEN, Maria
d.v. Adriaen

290. VAN GELOVEN, Abraham
z.v. Dirck Goort Hermans
o 17-2-1621 te Best
x 20-11-1650 te Best
291. N.N., Aldegundis
d.v. Theodorus
t 14-6-1678 te Best
292. VAN DE VEN, Godefridus
z.v. Paulus
x
293. LAUREIJSSEN, Maria
d.v. Petrus
294. VAN DE WINTER, Cornelis
x
295. |
296. VLEMINCKX, Claes
z.v. Peter
o circa 1615
x 22-11-1650 te Oirschot
297. VAN HERSSEL, Maijken
d.v. Joorden
298. VAN WINTELROY, Renriek
o 12-1-1622 te Oirschot
x 22-5-1650 te Best
299. VAN CROONENBORCH, Joanna
o 19-12-1627 te Best
300. |
t/m |
511. |

VIII. HET GRAFSCHRIFT VAN PETER VAN ANDEL

door J. Lijten

Coppens noemt in zijn werk over het bisdom 's-Hertogenbosch Peter van Andel de laatste deken van Oirschot'. Hij bedoelt dan: de laatste, die als katholiek priester deze functie vervuld heeft. Hij plaatst zijn dekenaat dan ook in de tien jaren vóór 1648. Hij baseert dit op het grafschrift van Peter van Andel, dat dan blijkbaar al niet meer bestaat, maar dat hij citeert uit Le grand theatre seculier du Brabant. Schutjes, die - zelf en door medewerkers - veel meer archiefonderzoek gedaan had, kwam tot de conclusie, dat er voor een dekenaat van Peter van Andel vóór 1648 geen plaats was, en uit dan ook het vermoeden, dat van Andel een der hervormden was, die deze titel en prebende als dou-

courtje kregen ². En zo is het dan ook.

Peter van Andel, die reeds in 1640 een korte periode secretaris was, maar spoedig moest uitwijken, omdat de staatse troepen in Oirschot niet voldoende overwicht hadden, kwam in 1648 definitief als secretaris terug naar Oirschot en bleef zijn functie vervullen tot zijn dood in 1700 ³. Hij werd spoedig vereerd met een kanunniksprebende en waarschijnlijk reeds in 1650 tot "deken" benoemd. In de schamele restanten van het kapittelarchief uit die tijd komt hij regelmatig als zodanig voor.

Het grafscript, dat Coppens citeert, heeft nog een parallel in de publikatie omtrent kerkelijke opschriften van Mr. P.G. Bloys van Treslong

Ik geef hier het grafscript, zoals Coppens het citeert met **tussen haakjes de** afwijking daarvan bij Bloys.

(Die **jacet** sepultus) Petrus ab Andel **J.U. doet. (d.) qui natus** pridie **5 maii anno 1616, Oirschotensium pago a secretis,** camminiae necnon **totius tetrarchiae scriba, ac collegii ibidem D.** Petri canonicus primum, **postea electus decanus, integer** vitae scelerisque purus per **II fere lustra functus suis muncribus,** pie tandem 84 aetatis suae, ipso **anno saeculari M.D.CC 8 kalendas** julii (idibus januarii) denatus, **hic pacifice quiescit** (,quod haeredes non ingrati testantur).

In vertaling:

(Hier ligt **begraven**) Peter van Andel, **doctor** in heide **rechten**, die geboren **daags voor 5 mei** in het jaar **1616**, als secretaris van Oirschot, **griffier van** Kempenland en van de vier kwartieren, eerst kanunnik, later **gekozen tot** deken van het kapittel van St.-Petrus, onberispelijk van **leven** en vrij van misdaden, gedurende bijna II lustra zijn functies **vervuld** heeft en ten slotte in zijn 84e levensjaar in het **eernajaar 1700 en op 24 juni (op** 6 januari) vroom is ontslapen en **hier in vrede rust** (, **wat de erfgenamen** vol dankbaarheid getuigen).

De tekst is **wel** duidelijk, behalve juist de cijfers. Wij nemen die onduidelijkheden even apart door.

Daags voor **5 mei is** natuurlijk een eigenaardige **formulering. Aangezien in de andere data** ook de latijnse aanduiding gevolgd wordt, zal dit hier ook bedoeld zijn. Het meest waarschijnlijk is dan bedoeld "pridie **nonas Mair**, waarbij "nonas" (negende dag voor de Iden) dan weergegeven zal zijn door een 9, die niet goed meer te lezen was. De **feitelijke datering is** dan 6 mei.

Het **volgende onzekere getal is** II lustra. (**10 jaar**). Het is opvallend dat **alle getallen behalve het** eeuwgetal zijn geschreven in arabische cijfers. Wanneer we hier ook arabische **cijfers** lezen, is de moeilijkheid **opgelost**: 11 lustra is 55 jaar. Het slaat niet alleen op zijn **functie van** deken, maar op al zijn **functies**, samenhangend met het secretariaat van Oirschot. Zeker als we de paar jaar rond 1640 meetellen, heeft Peter van Andel die functies inderdaad bijna 55 jaar vervuld.

De juiste datum van zijn dood geeft grotere moeilijkheid, maar hier krijgen we welkome hulp. Behalve het grafscript, dat door het lopen afsleet en onduidelijk werd, bevond zich in de Oirschotse kerk ook

nog een gedenkplaat tegen de muur, zoals Bloys vermeldt', met deze tekst:

De Heer Petrus van den Andel, secretaris van Oirschot en griffier van Kempenland, obiit (stierf) 25 January 1700.

In de datum op het grafscript is de 8 waarschijnlijk duidelijk geweest - zij komt in beide teksten voor - maar de rest onduidelijk. Als we ervan uitgaan, dat de datum op de wandplaat goed is, zal hier gelezen moeten worden: 8 kalendas februarii (waarschijnlijk afgekort 8 kal. feb.), dat is precies 25 januari.

Een mogelijkheid is ook nog, dat de steenhouwer, toen hij de overlijdensdatum aan het uitkappen was, gedacht heeft: de man is toch in januari gestorven, en op eigen houtje in **plaats van** februari januari heeft uitgehakt.

Nog een naar opmerkingen over de tekst. Zijn titel wordt vermeld als J.U.d. of doet. Ook dit is waarschijnlijk fout gelezen. In vele brieven in het Oirschotse archief bewaard, wordt Peter van Andel betiteld als J.U.L., licentiaat in de heide rechten, een lagere titel dan **doc-tor en** voor een dorpssecretaris, al was het **dan een belangrijke, meer waarschijnlijk. In** plaats van de d. zullen we wel een L. **moeten lezen.** Ten slotte mogen we er nog op wijzen, dat Peter van Andel naast **secretaris van Oirschot** ook griffier van Kempenland was en secretaris van de vergadering der vier kwartieren, welke functies ook door zijn onmiddellijke voorganger Gerard Goossens (1626 - **1648**) en zijn tweede voorganger Jan de Metser (1618 - 1626) werden **bekleed. Ruim** 80 jaren onafgebroken zijn deze functies dus gecombineerd geweest.

Noten:

J.A. Coppens, Nieuwe beschrijving van het bisdom van 's-Hertogenbosch, deel **III**, aflevering 2, blz. 151, nota.

² L.H.C. Schutjes, Geschiedenis van het bisdom 's-Hertogenbosch, deel V, blz. 371.

³ Zie mijn publikaties, Het oer-oude Oirschot, noot 44, en De oude bank van Oerle in Campinia, jaargang 10, blz. 39.

Mr. P.C. Bloys van Treslong Prins, Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Noord-Brabant, deel II, Utrecht 1924, blz. 108.

⁵ Bloys, a.w., blz. 113.

IX. GEMEENTE BEST anno 1830
CIJFERMATIGE BEWERKING VAN KADASTRALE GEGEVENS

door P.F.M. Rosier, Best
(vervolg en slot)

INHOUDSGROOTTE

De gegevens van de eerder gepubliceerde bladzijden zijn kadastraal gezien als 'inhoudsgrootte' aangegeven, waarbij inhoudsgrootte dan staat voor de som van de belastbare oppervlakken per sectie en van de totale gemeente.

Een speciale aantekening moet gemaakt worden voor die percelen, waarop gebouwen als een kerk, school, brandweershuisje e.d. staan, het zijn openbare gebouwen of gebouwen voor openbare of eredienst, die onbelast blijven. Dit dus niet te verwarren met ongenummerd, waarvan al eerder sprake was.

Deze percelen zijn wel op de legger van de eigenaar c.q. belastingplichtige aangegeven, met alle gegevens als grootte, e.d., maar er is geen belastingbedrag aangegeven.

Omdat voor bebouwde percelen belasting moest worden betaald naar aanleiding van soort en grootte van het perceel, zowel als naar aanleiding van de klasse van het gebouwde, betreft de 'inhoudsgrootte' uiteraard alle genummerde percelen. Nogmaals blijkt, dat de secties B en C, waarin veel heidegrond is gelegen, verreweg de grootste secties zijn.

Tabel 6

Gemeente Best 1830: genummerde percelen, belastbaar (absolute cijfers van de genummerde percelen)

Sectie	Belastbaar		Onbelastbaar	
	inhoudsgrootte			
	b.	r. e.	b.	r. e.
A	476.81.82		13,48	
B	1021.41.69		28,90	
C	1051.87.06		29,74	
D	591.55.93		16,72	0.27
E	394.75.97		11,16	82.73
Totaal	3536.42.47	100		83.00

Resumerend en salderend komt men zo aan een eindcijfer waaruit de absolute grootte van de gemeente Best en van de diverse secties blijkt. Dit cijfer verschilt van het huidige oppervlaktecijfer, omdat er sindsdien enkele grenswijzigingen hebben plaatsgevonden. Het cijfer, dat kuyper op zijn kaart van 1870 gebruikt, is zo'n cijfer, na een grenswijziging.

Tabel 7

Gemeente Best 1830: gesaldeerde totalen

Sectie	Ongenummerde oppervlakte		Inhoudsgrootte		Totaal
			onbelastbaar		
	b.	r. e.	b.	r. e.	
A	7.84.01			476.81.82	484.65.83 13,24
B	46.31.39			1021.41.69	1076.73.08 29,16
C	25.87.64			1051.87.06	1077.74.70 29,44
D	18.38.30		0.27	591.55.93	609.94.50 16,66
E	25.63.06		82.73	394.75.97	421.21.76 11,50
	124.04.40		83.00	3536.42.47	3661.29.87 100

BELASTINGOPBRENGST

De belastingwetgeving, en dus ook de inspecteur van het kadaster, gaat er van uit, dat de opbrengst van de grondbelasting op de diverse percelen geheven van zijn kant uit gezien als inkomen is te beschouwen (in de huidige tijd zouden we eerder van opbrengst spreken).

Buiten dat dit gegeven ons iets vertelt over de totale opbrengst, blijkt er ook uit, dat in het Dorp (sectie E) dan misschien geen grote (zie hiervoor) maar dan toch wel de 'dure' percelen liggen. Ook toentertijd speelde kennelijk de centrumgedachte mee. Dit is een voorlopige veronderstelling, die niet in strijd hoeft te zijn met dat wat over sectie D met zijn kleinere kavels is gezegd. Het kan ook heel goed een historische ontwikkeling zijn, die zich in twee richtingen heeft bewogen. De hier gerangschikte gegevens zullen hierover voorlopig nog geen uitsluitel geven.

Tabel 8

Belastbaar inkomen der ongebouwde percelen, anno 1830

Sectie	Totaal	Ongebouwd perceel gemiddeld belast voor
A	f 4.242,61	f 5,68
B	f 5.273,62	f 6,20
C	f 2.647,68	f 5,41
D	f 8.253,47	f 6,24
E	f 9.118,63	f 13,31
Totaal	f 29.536,01	

Opvallend is dat, en dit in tegenstelling tot 'ongebouwd', de dure percelen onder de bebouwde percelen liggen in sectie B. Mogelijk wijst dit op een grotere welstand van de agrarische bevolking van de Vleut (en Verrenbest) ten opzichte van Aarle, of het is z, dat de grond in de vleut en in Verrenbest meer in bezit was van land-

bouwers of veeboeren, die veel grond bewerken en derhalve een grotere boerderij behoeven.

Tabel 9

Belastbaar inkomen der gebouwde percelen, anno 1830

Sectie	Totaal	Bebouwd perceel gemiddeld belast voor
A	f 234,--	f 7,80
B	f 1.085,--	f 13,56
C	f 189,--	f 8,02
D	f 582,--	f 7,27
E	f 1.691,--	f 9,30

Totaal f 3.781,--

Uiteindelijk rest dan nog het totaal van de belasting opbrengst voor zowel gebouwd als ongebouwd, het eindbedrag dat eigenlijk alleen de belastingdienst interesseerde en waarvoor de gehele boekhouding is opgezet.

Dit neemt niet weg, dat er toch wel een globale conclusie is te trekken en wel deze: het Dorp moet voor ongeveer één derde van de belasting opdraaien.

Tabel 10

Belastbaar inkomen Best, anno 1830

Eigendommen	Ongebouwd	en gebouwd	Totaal
A	f 4.242,61	f 234,--	f 4.476,61
B	f 5.273,62	f 1.085,--	f 6.358,62
C	f 2.647,68	f 189,--	f 2.836,68
D	f 8.253,47	f 582,--	f 8.835,47
E	f 9.118,63	f 1.691,--	f 10.809,63
	f 29.536,01	f 3.781,--	f 33.317,01

Figuur 2

Figuur 2 stelt een foto voor van de totaalstelling uit de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel der gemeente Best.

Tientallen.	INHOUDSGROOFT.				BELASTBAAR INKOMEN DER EIGENDOMMEN.				Tientallen.	INHOUDSGROOFT.				BELASTBAAR INKOMEN DER EIGENDOMMEN.			
	1.	2.	3.	4.	ONGEBOUWDE.		GEBOUWDE.			1.	2.	3.	4.	ONGEBOUWDE.		GEBOUWDE.	
Overbrengt.	3537	25	27		29526	01		2741		Overbrengt.	3537	25	27		29526	01	2741
Over de brengt.	3537	25	27		29526	01		2741		TOTAAL.	3537	25	27		29526	01	2741

Nagesien en dengdelijk erkend door mij Inspecteur van het kadaaster in de provincie

Te *Best* den 25^{en} October 1832.

De tegenwoordige, in drie dubbel opgemaakte Oorspronkelijke Kadastrale Legger (Eerste gedeelte) der Gemeente *Best* goedgekeurd door mij Gouverneur der provincie *Wid. van der* en het gezamenlijk beoep van het bel. inkomen bij de eerste opmaking van denzeiven vastgesteld, ten bedrage van *duy en dertig duysent drie hondert veertig gulden een cent.*

te weten:
 wegens de Ongebouwde Eigendommen *veertien en twintig duysent vijf hondert veertig en dertig gulden een cent.*
 en wegens de Gebouwde Eigendommen *vijftien duysent twee hondert veertien en dertig gulden.*
 Te *Best* den 25^{en} October 1832.

X. EEN 'HISTORISCHE' ONTMOETING

1. DE AKTE AANGAANDE DE LOSSING DER HALVE HEERLIJKHEID OIRSCHOT
van 24 november 1614

door J. Lijten

In het kader van de feestelijkheden van "Oirschot 1500" bracht het gemeentebestuur van Best op 27 augustus 1980 een bezoek aan Oirschot. In 1969 hij de viering van het feit, dat Best 150 jaar op eigen benen stond, had moeder Oirschot haar dochter een bezoek gebracht en geconstateerd, dat ze het goed maakte. Nu bracht de dochter een tegenbezoek aan de feestvierende moeder en zij kwam niet met lege handen. Naast een paar banken bij het pas gerestaureerde Odulphus-kapelletje bood burgemeester De Leeuw een historisch document aan, wel niet in originali maar in fotografie.

Het betrof de oorkonde door de aartshertogen Albert en Isabella verleend aan Oirschot in 1614. Deze oorkonde is zeer belangrijk voor de Oirschotse geschiedenis. De voorgeschiedenis vindt men aangestipt in mijn boekje "liet oer-oude Oirschot", op blz. 9 en uitvoeriger behandeld in J. Vriens, De konflikten van het geslacht De Merode over de helft van de hoge, middelbare en lage justitie van Oirschot, in Campinia, jaargang 3, blz. 41 e.v..

In 1558 had Philips II als hertog van Brabant zijn helft van de heerlijkheid Oirschot vanwege geldgebrek verpand aan Richard van Merode voor de som van 5958 gulden en 18 stuivers. Van die tijd af kon Richard dus optreden als alleen-heer, want de andere helft der heerlijkheid was reeds van hem. Bij Richard heeft dit blijkbaar nooit aanleiding gegeven tot moeilijkheden.

In 1589 draagt Richard echter zijn rechten over aan zijn zoon Henrick.' Deze maakte in 1590 moeilijkheden met het Oirschotse dorpsbestuur, doordat hij verbodde de dorpsrekeningen goed te keuren, voordat dit door hem gebeurd was. ² Hij is echter niet lang daarna gestorven en werd opgevolgd door zijn enige nog in leven zijnde zuster Maria, die nooit moeilijkheden heeft veroorzaakt, maar wel het ongeluk had te trouwen met haar verre verwant Floris van Merode. Floris was dus geen zoon van Richard, zoals Vriens zegt, maar een schoonzoon. Maria stierf jong, in 1605 of 1606, en Floris had toen de handen helemaal vrij om zich met Oirschot te gaan bemoeien.

Oirschot kende deze lastige seigneur al en wilde zo gauw mogelijk onder zijn heerschappij uit komen. De bevolking bracht 3000 gulden bij elkaar en bood deze de aartshertogen aan. Het was de helft van de som, die nodig was voor de lossing uit pandschap van de hertogelijke helft der heerlijkheid en Oirschot deed dit echt niet "in de kinderlijke veronderstelling, dat de tesorier van Brabant de rest zou bijpassen". Er zijn goede afspraken gemaakt, anders zouden de aartshertogen in de voorliggende akte niet gezegd hebben, dat Floris van Merode "par inventions extraordinaires" er in geslaagd was, de verpanding voor twaalf jaar te verlengen. Ook de voorrechten, die Oirschot in deze oorkonde verwerft, waren destijds reeds "conceues et accor-

dees", dus goed afgesproken. Alleen had Oirschot in te grote goede trouw verzuimd een schriftelijk bewijs te vragen. Het heeft daarvoor twaalf jaar extra de "traverses" en "rudesses" van mijnheer Floris moeten verduren.

Ondanks de bedreigingen van Floris' kant gaat men door geld bijeen te brengen voor de totale afkoopsom. Vele inwoners van Oirschot willen wel bijdragen, maar zij zijn bang en onzeker, of het nu wel echt zal lukken. Daarom vraagt Oirschot een akte - vóór de totale som bij elkaar gebracht is en vóór de tijd van aflossing is aangebroken -, die hun zekerheid geeft, dat over vier jaar de alleenheerschappij en dwingelandij van Floris zal zijn afgelopen.

In deze zin is deze oorkonde dan ook geformuleerd: "des maintenant pour fors que temps sera". Het besluit wordt nu genomen, maar zal zijn uitwerking krijgen als de tijd is aangebroken, dit is als de termijn van twaalf jaar sinds 1606 zal zijn verlopen.

Deze belangrijke oorkonde, die nergens anders thuis hoort dan in het Oirschotse archief, is daar verdwenen. De vraag is: wanneer en hoe. Blijkens een opschrift op de pliek is zij geregistreerd in Brussel in 1626. Niemand behalve Oirschot had daar belang bij, zij zal dus in 1626 nog in Oirschotse handen geweest zijn.

In het Oirschotse archief zijn ook twee identieke authentieke afschriften aanwezig, gemaakt door notaris Adrien de Heckleer, ongedateerd, maar waarschijnlijk niet zolang na 1626 gemaakt. Zij zijn echter niet afgeschreven van de oorkonde, maar van de minuut, die vooral in aanhef en slot nogal van de oorkonde afwijkt. Als Oirschot in het bezit geweest was van de oorkonde, had het die wel laten kopiëren, als er copieën nodig waren.

De meest voor de hand liggende veronderstelling is, dat de oorkonde kort na 1626 uit het Oirschotse archief verdwenen is en dat Oirschot toen in Brussel twee copieën van de minuut heeft besteld. Twee, om op alle eventualiteiten voorbereid te zijn.

Wie anders zou immers deze oorkonde verduisterd hebben dan Floris van Merode, want: hij had er belang bij; van hem is bekend, dat hij een schepen, die hem een stuk voorlas, dit uit handen rukte en weigerde het terug te geven; de oorkonde bevindt zich nu in het heerlijkheidsarchief van Asten, waar destijds Bernard van Merode heer was, een achterneef van Floris' vader en waarschijnlijk het naaste familielid, dat niet te ver uit de buurt woonde. Daar was de oorkonde veilig en Floris kon desnoods verklaren, dat hij ze niet in bezit had.³

De vraag, waarom de akte in 1626 geregistreerd werd, is goed te beantwoorden. Jan de Metser, die een groot aandeel geleverd had in de lossing der halve heerlijkheid en dan ook na de voltooiing daarvan door de aartshertogen tot secretaris benoemd was, is in dat jaar overleden. De hertog, toen koning Philips IV, wachtte geen voordracht van de Oirschotse regenten af, maar benoemde Gerard Goossens tot secretaris. Ofschoon deze een goede secretaris is geweest en later zeer veel voor Oirschot heeft gedaan, protesteerde Oirschot tegen de schending van zijn privilege. Bij deze gelegenheid zal men de akte in Brussel hebben laten registreren. Philips IV erkende zijn ongelijk en

beloofde beterschap.'

Rest nog de vraag, wat de betekenis is geweest van de bijzondere volmachten, die Franchois Prouveur kreeg voor de duur van zijn bestuur. Voor de beantwoording daarvan zal het nodig zijn het landrecht van Overijssse te bestuderen en de hier aangekondigde akte van volmacht voor Franchois Prouveur, die nog niet gevonden en waarschijnlijk niet meer aanwezig is.

Met enige reserve durven wij de veronderstelling uit te spreken, dat het de bedoeling van de aartshertogen was, om als souverain Floris van Merode te schorsen in de uitoefening van zijn bestuurlijke rechten als halfheer. Dan is het proces, dat Floris later aanspant, beter te begrijpen.

Vanwege het uitzonderlijke belang van deze akte laten wij hier niet alleen de tekst in middel-Frans maar ook een volledige vertaling volgen. Bij deze vertaling hebben wij gestreefd naar: 1) zo accuraat mogelijke weergave van de gedachte; 2) duidelijkheid voor de hedendaagse lezer en 3) zo letterlijk mogelijke weergave van de tekst. Vanwege de duidelijkheid zijn hier en daar lange zinnen gesplitst en door een enkel woord verbonden.

ALBERT et ISABEL CLARA EUGENIA infante d'Espagne, par la grace de Dieu archiducqz d'Austrice, ducqz de Bourgoingne, de Lothier, de Brabant, de Lembourg, de Luxembourg et de Gueldres, contes de Habsbourg, de Flandres, d'Artois, de Bourgoingne, de Thiröl, palatins de Haynau, de Hollande, de Zelande, de Namur et de Zutphen, marquis du saint empire de Rome, seigneur et dame de Frize, de Salins, de Manes, des cite, villes et pays d'Utrecht, d'Overijssel et de Groeninge, a tous ceulx qui ces presentes verront salut.

Receu avons l'humble supplication des mannans de la seigneurie d'Oirschot, contenant qu'en suite de leur affection et zele qu'ilz avoient passez huict ans ou environ de retourner souhz nostre obeyssance mediate, ayans premierement offert trois mil florins entantmoins de cinq mille neuf eens cinquante florins dixhuict soldes a quoy portoit le capital de la gagiere dudict Oirschot et des aultres huict tant paroiches que hameaulx en dependans avecq les eens, rentes, droictz seigneuriaux et aultres droictz y appartenans selon les lettres patentees de ladicte gagiere de l'an mille cinq cens cinquante neuf, pour de tant plus faire paroistre leur affection et zele a nostre service et rompre les traverses qu'en ceste negotiation leur fut lors faite, se resolurent de furnit l'entier capital sur quelques honestes conditions que l'on trouvera lors a propos.

Neantmoins il advint que par inventions extraord.inaires l'on obtint continuation de ladicte gagiere pour douze ans, dont les huict sont ja escoulez au tres grand detrimet toutesfois de nostre service, nar ce que plusieurs des voisins estoient en mesme resolution de se desengager et avoient furny a bon compte bonnes et notables sommes, mais voyans tel. changement se reculerent ne s'osans decouvrir davantage craindans semblable inconvenient et l'indignation de leurs seigneurs gaigiers et ainsi retiroient leursdicts deniers.

Et comme les dupplians entendent que messieur Floris de Merode, seig-

neur gagier, fait nouvelle poursuyte pour retenir ladicte piece, ilz se sont advisez de presenter encores le mesme party, nous supplians tres humblement qu'il nous pleuist de l'accepter aux conditions conceues et accordees auparavant ladicte derniere continuation, moyennant quoy ilz serviront de bon exemple aux voisins et seront a repos contre les rudesses qu'ilz redoubtent, et que de ce leur soient desmaintenant despeschees lettres patentees pour leur assurance en tel cas pertinentes.

SCAVOIR FAISONS que, les choses susdictes considerees et sur icelles eu l'advis de noz tres chiers et feaulx les chiefs tresorier general, commis de noz domaines et finalement inclinans favorablement a la supplication et requeste desdicts d'Oirschot, supplians et desirans leur repos, paix et concorde et eviter toute occasion de dissension, avons accepte et acceptons par ces presentes ledict offre, que les supplians nous font, de furnir le capital entier de l'engagiere, et nous confians que l'effect entier s'en ensuivra selon le rapport, que nous en a este fait par aucuns nostrez ministres principaulx, promettons desmaintenant par cesdictes presentes, que ne traicterons d'icy enavant rien avecq ledict Merode ny aultres touchant aucune continuation de la gagiere ny autrement en maniere quelconque.

Et advenant que par inadvertence ou autrement fust traicte et arreste quelque chose au contraire et en prejedicte de cesdictes presentes, nous le revocquons, desapprouvons et mettons a neant, desmaintenant pour lors, comme chose subreptice et obreptice, ordonnans desmaintenant pour lors que temps sera, que ledict desengagement soit fait reelement et absolument et les deniers furniz es mains qu'il appertiendra sans aultre ou nouvel ordre que le present pour estre ladicte partie reannexee a nostre domaine comme auparavant la gagiere.

Et pour remerciement de l'affection desdicts d'Oirschot et le service, qu'ilz nous feront en eest endroit, leur promettons pour nous, noz hoirs et successeurs, ducqz et ducesses de Brabant, de ne vendre, aliener ou plus engager ladicte seigneurie et dependences en tout ny en partie.

Item voulons et ordonnons, que tous et chacun des manans et inhabitants dudict Oirschot et appendences joyront paisiblement de leurs privileges coustumes et anciennes observances.

Item que d'icy enavant l'escoutette de Kempelandt et les echevins, jurez, du conseil, margliseurs et maistres du Saint Esprit dudict Oirschot presents et futurs auront la denomination de trois personnes capables pour l'office de secretaire ou clerq des eschevins et d'aultres six pour les deux sergentifes a chacune fois que besoing sera par trespas ou aultre vacante pour en estre fait le choix par nous ou par celluy qui de nostre part en aura la charge avecq ceste condition de servir en personne et resider fixement au lieu; saulf que pour la premiere fois seront a ce par nous commis personnes capables et agreables, cooperans au present desengagement, pour entrer en service incontinent ledict rachapt acheve, et que pour ceste fois Francois Prouveur, escoutette de Kempenlandt, sera de nostre part officier absolu aussi bien au criminel que au civil dudict

Oirschot et appendences sans que l'escoutette de Boisleducq y aura que veoir, non plus que du temps de la gagiere, sans estre tire en consequence pour l'advenir, ainsi qu'a este use au regard de la seigneurie d'Overijssche, et que loy sera despeschee commission pertinente a test effect, a condition de resider en personne audict Orschot ou d'y establir un lieutenant, home de bien, cappable, agreable a la commune et resident audict lieu.

Et finalement aurons lesdicts d'Oirschot et dependences tousiours en bonne et favorable recommandation a l'effect de les benefaier et gratifier en toutes occasions justes et legitimes, ainsi que ung bon prince doibt faire a ses bons vassaulx et subiectz se monstrans tant affectionez.

Et donnons en mandement a nozres chiers et feaulx les chancellier et gens de nostre conseil en Brabant, ausdicts de noz finances, president et gens de nostre chambre des comptes audict Brabant et a tous aultres noz justiciers, officiers et subiectz cui ze regardera, que de nostre ceste presente grace, acceptation et promesse et de tout le contenu cydessus ilz facent, seuffrent et laissent lesdicts d'Oirschot plainement et paisiblement joyr et user sans leur faire, mettre ou donner ny souffrir estre faict, mis ou donne aulcun trouble, destourbier ou empeschement au contraire; sans contredict ou difficulte; car ainsi nous plaist

En tesmoing de ce nous avons faict mettre nostre seel a ces presentes

Donne en nostre ville de Bruxelles le vingtquatriesme jour du mois de novembre l'an de grace mille six eens et quatorze.

Op de pliek links:

Par lez archiducqz, le seigneus de Marles, chief, Balthazar de Robiano, tresorier general, Philippe Stercke, messieur Philippe de Kyala, chevalier, Johan Dennetieres, commis des finances et aultres plusieurs.

w.g. ...

Op de pliek rechts:

Ces presenter lettres d'octroy ont este veues et leues en la chambre des comptes de sa majeste en Brabant, en suyvnt le contenu en chellez illecq intherinees et registrees au registre des chartres de ladicte chambre conunenchant l'an XVIC dixhuict cotte littris lll-1 folyo CLXXXI et CLXXXII le XXIIIe de febvrier XVIC vingt et six.

w.g. Backz

VERTALING AKTE:

Albert en Isabella Clara Fugenia infante van Spanje, door de genade Gods aartshertogen van Oostenrijk, hertogen van Bourgondië, van Lotharingen, van Brabant, van Limburg, van Luxemburg en van Gelder, graven van Habsburg, van Vlaanderen, van Artois, van Bourgondië, van Tirol, paltsgraven van Henegouwen, van Holland, van Zeeland, van Namen en van Zutphen, markgraven van het heilige Roomse Rijk, heer en vrouwe van

Friesland, van Salins, van Mechelen, van het Sticht, de steden en het land van Utrecht, van Overijssel en van Groningen, aan allen, die dit schrijven zullen zien, heil.

Wij ontvingen van de inwoners van de heerlijkheid Oirschot het nederige verzoek, om, in aansluiting aan hun eerdere blijk van toewijding en ijver, die zij acht jaar of daaromtrent geleden reeds getoond hadden, terug te keren onder de rechtstreekse ondergeschiktheid aan ons.

Eertijds hadden zij 3000 gulden aangeboden als bijdrage in de 5950 gulden en 18 stuivers, die het totale kapitaal uitmaakten van de verpanding van het genoemde Oirschot en de acht - hetzij parochies hetzij gehuchten - die ervan afhangen met de cijzen, renten, heerlijke en andere rechten, die erbij horen, volgens de open brieven van genoemde verpanding van het jaar 1559.

Om nu hun zeer grote genegenheid en ijver nog duidelijker te tonen en om de tegenwerking te doorbreken, die hun in deze zaak tot nu is aangedaan, hebben zij besloten het gehele kapitaal te verschaffen op enkele eervolle voorwaarden, die men hieronder genoemd vindt. Immers door ongebruikelijke machinaties had men een verlenging weten te bewerken van de genoemde verpanding voor twaalf jaar, waarvan er nu acht verlopen zijn, tot groot nadeel alleszins van hun dienstbaarheid aan ons.

Want meerdere medeburgers waren eensgezind van plan, mee te werken aan de lossing en hadden daartoe in goed vertrouwen belangrijke en merkelijke sommen bijgedragen. Maar, toen zij zagen, dat het mis liep, schrokken zij terug, omdat zij zichzelf niet nogmeer inmoelijkheden wilden brengen, zij waren immers bang voor soortgelijke onaangenaamheden en voor de verontwaardiging van hun pandheren, reden waarom zij hun geld terugtrokken.

En omdat de supplianten gewaarwerden, dat mijnheer Floris van Mero-de, pandheer, een nieuwe poging in het werk stelde om de genoemde helft van de heerlijkheid te behouden, besloten zij nog eenzelfde som aan te bieden, met het verzoek aan ons deze te willen aanvaarden op de voorwaarden, die waren afgesproken en overeengekomen 1 bedoelde laatste verlenging. Hierdoor wilden zij een goed voorbeeld geven aan de medeburgers en zouden zij zich beschermd voelen tegen de onheuse behandeling, die zij vreesden. Daarom ook verzochten zij, dat hun hiervoor nu een akte zou worden uitgemaakt tot hun geruststelling.

Derhalve maken wij bekend, dat wij, na overweging der zaak en na ingewonnen advies van onze toegewijde en getrouwe diensthooften, de thesaurier-generaal en de rentmeester van onze domeinen, goedgunstig hebben ingestemd met het verzoek der ingezetenen van Oirschot, die verlangen naar rust, vrede en eensgezindheid en die elke aanleiding tot onenigheid willen vermijden, en dat wij het aanbod, dat de supplianten ons doen, om het hele kapitaal van de verpanding te verschaffen, aanvaard hebben en door dezen aanvaardden.

In het vertrouwen, dat de gehele uitvoering hiervan zal plaats hebben volgens het rapport, dat ons is gedaan door enkele van onze voornaamste dienaren, beloven wij thans bij dezen, dat wij van nu af

aan geen enkele overeenkomst meer zullen sluiten met de genoemde van Merode, noch met anderen aangaande enige verlenging van de verpanding noch op enigerlei wijze daarover zullen onderhandelen.

In het geval echter, dat door onoplettendheid of anderszins iets overeengekomen of vastgesteld zou worden in strijd met, of met achterstelling van deze akte, herroepen wij dat, keuren het af en verklaren het nietig op dit ogenblik met uitwerking voor de toekomst als zijnde onwaarachtig en onjuist, en wij verordenen - op dit ogenblik met geldigheid voor het moment dat de tijd zal aanbreken - dat de genoemde lossing verwerklijkt en uitgevoerd zal worden, en bepalen, dat, wanneer de laatste termijn volstaan is, de genoemde halve heerlijkheid weer bij ons domein zal horen, zoals voor de verpanding, zonder dat een andere of nieuwe opdracht dan deze nodig is, om ze er weer hij te voegen.

En uit dank voor de genegenheid van de ingezetenen van Oirschot en de dienst, die zij ons in deze zaak bewijzen, beloven wij hun, namens onszelf, onze nakomelingen en opvolgers als hertogen en hertoginnen van Brabant, de genoemde heerlijkheid en haar onderhorigheden niet meer te verkopen, vervreemden of verpanden, noch in zijn geheel, noch voor een deel. Ook willen en bevelen wij, dat alle burgers en ingezetenen van Oirschot en onderhorigheden en ieder van hen in het bijzonder in vrede zullen genieten van hun voorrechten, gewoonten en oude gebruiken.

Tevens bepalen wij, dat van nu af aan de schout van Kempenland, de schepenen, gezworenen, raadslieden, kerkmeesters en Heilige Geestmeesters van Oirschot, tegenwoordige en toekomstige, het recht zullen hebben tot voordracht van drie geschikte personen voor de functie van secretaris of schepenklerk en van zes anderen voor de twee functies van vorster, telkens als daaraan behoefte zal zijn door overlijden of andere oorzaak van vacatie, zodat uit hen een keuze gemaakt kan worden door ons of door degene, die van onzentwege daarmee belast zal worden, met deze voorwaarde, dat zij persoonlijk hun Functie vervullen en vast ter plaatse gevestigd zijn. in het bijzonder bepalen wij, dat voor de eerste keer door ons geschikte en aanvaardbare personen zullen worden benoemd, die medewerkers aan de huidige lossing, om in dienst te treden zo gauw de terugkoop =ijn beslag heeft. Voor deze keer zal Francois Prouveur, schout van Kempenland, vanwege ons onafhankelijk regent zijn zowel in het strafrechtelijke als het burgerlijke van Oirschot en onderhorigheden, zonder dat de schout van 's-Hertogenhoseh iets anders te doen heeft dan toezien zoals in de tijd. van de verpanding - zonder dat hieruit gevolgtrekkingen gemaakt kunnen worden voor de toekomst - zoals gebruikelijk is geweest ten opzichte van de heerlijkheid Overijssche.

Te dien einde zal hem volmacht verleend worden van deze strekking op voorwaarde van persoonlijk te verblijven in Oirschot of er een stadhouder aan te stellen, een man van goeden huize, bekwaam en naar de zin van de gemeenschap en ter plaatse woonachtig.

En ten slotte zullen wij de inwoners van Oirschot altijd een goed en warm hart toedragen, zodat wij hen zullen weldoen en begunstigen hij alle rechtvaardige en wettige gelegenheden, zoals het een goed vorst betaamt te doen jegens zijn goede onderdanen en vazallen, die zich

zo toegewijd tonen.

En wij bevelen onze toegewijde en getrouwe de kanselier en leden van onze raad in Brabant, onze financiële medewerkers, de voorzitter van onze rekenkamer in Brabant en al onze andere rechters, regenten en onderdanen, die het aangaat, dat zij de inwoners van Oirschot in het volledige en ongestoorde genot en bezit laten van deze gunst, die wij hun hij onze aanvaarding hebben beloofd, zonder hun in strijd hiermee iets in de weg te leggen of toe te laten, dat dit gebeurt; en wij staan geen tegenspraak of verzet toe, want zo behaagt het ons. In oorkonde van dezen hebben wij ons zegel hieraan doen hangen. Gegeven in onze stad Brussel de vierentwintigste dag van de maand november van het jaar der Genade zestienhonderd en veertien.

Op de pliek links:

Door de aartshertogen, het hoofd van dienst, de heer de Marles, Balthasar de Robiano, thesaurier-generaal, Philip Stercke, heer Philip de Kyala, ridder, Johan Dennetieres, rentmeester en vele anderen,

w.g. ....

Op de pliek rechts:

Deze akte van octrooi is gezien en gelezen in de rekenkamer van Z.M. in Brabant, volgens de inhoud ervan aldaar ingeschreven en geregistreerd in het register der charters van genoemde kamer, dat begint met het jaar 1618, onder de letters H1 op bladzijde 181 en 182 op de 23e februari 1626.

w.g. Backz.

Noten:

- ¹ Gemeentearchief Oirschot, voorlopig nummer Losse stukken 4361
- ² Gemeentearchief Oirschot, voorlopig nummer Losse stukken 4232
Bernard van Merode, heer van Asten, was uit hetzelfde huis van de familie van Merode als Floris, namelijk het huis Rammen, dat vooral in de Ardennen en Duitsland zijn domeinen had. liet huis Westerloo, waartoe de oorspronkelijke Oirschotse Merodes tot en met Maria behoorden, had na de dood van Maria, toen Floris haar opvolgde, enkele voorwaarden weten te bedingen in het erfdelingscontract van 1606 of 1607. Hierin kreeg Floris o.a. Oirschot toegewezen onder voorwaarde, dat bij het uitsterven van de mannelijke lijn van Floris en zijn broer Ysebrand II Oirschot weer zou overgaan aan het huis Westerloo. Floris, die geen kinderen had, noch uit zijn eerste noch uit zijn tweede huwelijk, werd na zijn dood op 14 april 1652 opgevolgd door de zoon van Ysebrand II, Willem IV, die reeds op 4 oktober 1653 stierf. Er was geen broer meer van hem in leven en zodoende ging volgens het contract van 1606 of 1607 Oirschot met vele andere bezittingen - o.a. het intussen door Floris gekochte markizaat van Deinze - over aan het huis Westerloo, met name aan Maximiliaan Antoon, die dus geen zoon was van Floris, zoals Vriens zegt, en die daardoor in het huis Westerloo de stamvader werd van de linie Deinze.
Toen wij een foto van dit charter aanvroegen hij het Rijksarchief

in 's-Hertogenbosch juist op het moment, dat in de vacantiетijd diverse medewerkers afwezig waren, bleek het niet te vinden. Bij ons bezoek was dit in vijf minuten opgelost. Toen wij met welwillende toestemming zelf mochten zoeken, bleek het charter niet onder het eigen nummer 411 geborgen te zijn maar onder nummer 408. Gemeentearchief Oirschot, charter nr. 511.

Totsnw Meng
met alles waar u maar ooit
'n bank voor nodig hebt.

**SPAREN • PRIVÉREKENING •
VAKANTIEREIZEN •
BUITENLANDSGELD • VERZEKERINGEN
HYPOTHEKEN •
PERSOONLIJKE LENINGEN •
FINANCIERINGEN • BELEGGINGEN
BEWAARGEVIING •**

Rabobank mi

de bank voor iedereen

Agnes van Kleefstraat 66, Oirschot, tet 04997